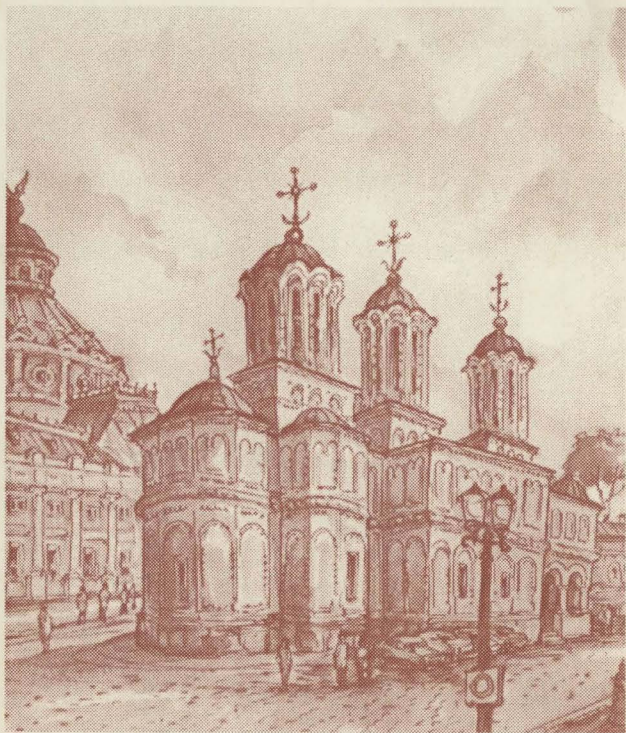

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

ANUL LIX, NR. 9 - 12, SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 2003

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII
A
MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

ANUL LIX, NR. 9 - 12,
SEPTEMBRIE - DECEMBRIE 2003

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei
și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

I.P.S. *Teodosie* al Tomisului
Î.P.S. *Nifon* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Damaschin* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei
și Teleormanului
P.S. *Sebastian Ilfoveanul* și
P.S. *Varsanufie Prahoveanul*,
Episcopi Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii
a Bucureștilor

Membri:

P.C. Pr. Alexandru Armand Munteanu

Redactor responsabil:

P.C. Pr. Mihai Hau

Redactor:

P.C. Pr. Gheorghe Pop

PREA FERICITUL PĂRINTE
† TEOCLIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Aspect din timpul acordării titlului de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de către Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București (iunie 2003)

CUPRINS

I. EDITORIAL

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române <i>Darul iubirii și al unității</i>	5
---	---

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI - 2003

† Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române	11
† Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului	17
† Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei	21
† Epifanie, Episcopul Buzăului și Vrancei	26
† Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului	31
† Casian, Episcopul Dunării de Jos	35
† Damaschin, Episcopul Sloboziei și Calărașilor	39
† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	43

III. ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. prof. dr. acad. Dumitru Popescu - <i>Logosul divin și unitatea creației într-o lume secularizată</i>	49
Pr. lect. dr. Comșa Petre - <i>Cunoașterea lui Dumnezeu la Sfântul Vasile cel Mare</i>	55
Pr. drd. Chițu Silviu-Marian - <i>Împătimire și îndreptare (I)</i>	64

IV. DOCUMENTARE

<i>Psalmul 40, „Doamne strigat-am către Tine, auzi-mă, ia aminte la glasul rugăciunii mele”, trad. de Ierom. Policarp Chițulescu</i> . .	77
Gheorghe Vasilescu - <i>Sfântul Cuvios Dimitrie, Ocrotitorul spiritual al orașului București</i>	96
Gheorghe Vasilescu - <i>Clopotele Sfintei Patriarhii - incursiune istorică</i> . .	102
Pr. conf. dr. Emanoil Băbuș - <i>Aspecte actuale ale Ortodoxiei din Franța</i>	105

V. ITINERARIU DUHOVNICESC

- Pr. Costel Stoica, Pr. Valentin Fătu - *Vizita Prea Fericitului Petros al VII-lea, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa, în România (5-11 septembrie 2003)* 121
- Diac. drd. Mihai Iordache - *Vizita în România a Prea Fericitului Anastasios, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania (8-19 noiembrie 2003)* 128

VI. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

- Gheorghe Vasilescu - *Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la 17 ani de patriarhat* 135
- Diac. prof. Nicu Octavian - *Hlamida academică - Decernarea titlului de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de către Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir" din București (iunie 2003)* 147
- Pr. prof. Dorin Zarioiu - *Viața și misiunea preotului azi* 169
- Pr. Nicolae Vladu - *Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1 septembrie-30 decembrie 2003)* 179
- Alina Codița - *Pe firul credinței și tradiției noastre strămoșești* 199

VII. BISERICA ȘI ȘCOALA

- † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - *O mărturie grăitoare a prezenței spirituale a moștenirii Părintelui Dumitru Stăniloac* 213
- Insp. Anghel Chirilă - *„La început de an școlar”* 217

VIII. MEDALION

- Prof. dr. Emilian Popescu - *Profesorul Teodor M. Popescu - Câteva amintiri ale unui fost student, la 110 ani de la nașterea sa (1893-2003)* 223
- Prof. Adrian N. Popescu - *Preotul Profesor Universitar Dr. Dumitru Stăniloac - O sută de ani de la nașterea sa (1903-2003)* 230

IX. IN MEMORIAM

- Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula - *Teologia românească în doliu - Parintele prof. dr. Petre I. David a plecat pe calea veșniciei* 239
- Pr. prof. dr. Vasile Gordon - *Părintele Profesor Constantin Galeriu s-a adăugat la poporul său* 245

I. EDITORIAL

DARUL IUBIRII ȘI AL UNITĂȚII*

*Domnule vicepreședinte al Academiei Române,
Doamnă Lidia Stăniloae,
Prea Fericirea Voastră, Părinte Arhiepiscop Anastasios,
Înalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre,
Domnilor academicieni,
Onorată asistență,*

Este de la sine înțeles că am urcat la această tribună cu emoțiile îndreptățite față de tema acestei sesiuni solemne, cum a numit-o domnul profesor Gheorghe Vlăduțescu, vicepreședintele Academiei Române. Ea este cu adevărat solemnă, pentru că nu numai noi, în Biserică, l-am pomenit pe Părintele Dumitru Stăniloae și ne-am rugat și la mormântul său, ci acum, iată, și Academia Română, cel mai înalt și venerabil for de știință și de cultură românească, a ținut să cinstească memoria acestui mare gânditor și preot al zilelor noastre. Iar aceasta este pentru noi, pentru Biserică, o mare bucurie, la care și noi, 'Biserica, ierarhi, preoți și laici, răspundem cu mulțumire și recunoștință față de Academia Română.

Cunoscând că aceste momente solemne sunt întotdeauna însoțite și întregite și de alte datini și rânduieli, scrise sau nescrise, cum este tradiția noastră românească, astăzi noi ne bucurăm să fim aici, în această incintă, împreună cu Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe din Albania, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios. Sunt îndatorat cu plăcere să vă aduc la cunoștință că chemarea și vestita gândire a Părintelui Stăniloae l-au adus la noi, la Congresul Internațional de Teologie consacrat acestui mare teolog ortodox, care de câteva zile își desfășoară lucrările în Aula Patriarhiei Române. Prea Fericitul Anastasios este cunoscut în lumea ortodoxă nu numai prin știința sa teologică de mare actualitate și cuprindere, dar, în același timp, și prin râvna sa misionară. Este foarte interesant de știut că chemarea de a reînvia Biserica Ortodoxă Autocefală Albaneză,

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la sesiunea omagială dedicată Părintelui Dumitru Stăniloae (Academia Română, 13 noiembrie 2003).

demolată, cu toate structurile ei, de către comuniști, i-a fost hărăzită Prea Fericitului Anastasios, al cărui nume însemnează 'înviere'. Biserica Ortodoxă Albaneză este o Biserică având adânci rădăcini în istoria creștină a Europei, fiind bine cunoscută în Ortodoxie; o Biserică pe care noi, românii, o privim și cu o nuanță de simpatie și cu sentimente de părtășie la suferințele ei, dar și de atașament pentru refacerea ei. După cum se știe, în Albania sunt comunități ale fraților noștri aromâni, care au făcut ca bunătatea și jertfelnicia lor să se reverse binefăcător până la Muntele Athos și chiar în întreaga creștinătate.

Sunt câteva dintre motivele care ne-au făcut să ne bucurăm când Prea Fericitul Anastasios a fost ales în fruntea Bisericii Ortodoxe Albaneze, la care se adaugă și faptul că ne cunoaștem de decenii pe parcursul vieții noastre bisericești. Ca profesor de teologie și misionar în Africa, cu experiență foarte bogată, Prea Fericitul Sa conduce acum o Biserică organizată, în rând cu celelalte Biserici ortodoxe, cu cler râvnitor, cu școli de teologie și cu o activitate filantropică cunoscută în Ortodoxie și în creștinism. Am avut bucuria să-l avem și invitat special la lucrările Sfântului Sinod, de menținere și continuare a legăturilor Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici ortodoxe surori. Socotind că cele spuse nu se abat de la tema sesiunii noastre, domnule vicepreședinte, din toată inima îl salut cu dragoste pe Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios și îl prezint adunării de astăzi de la Academia Română.

Onorată asistență,

Așa cum cunoaștem, cum s-a enunțat și aici, Părintele profesor Dumitru Stăniloae, care ar fi împlinit anul acesta o sută de ani, a rămas totuși contemporanul nostru, al tuturor, al Bisericii Ortodoxe Române și al slujitorilor ei, ca un profund gânditor al sfintei teologii și al culturii românești și universale. De aceea, în lumina acestui miez de toamnă și în lumina lină a Slavei celei Sfinte, revărsată roditor în sufletele noastre, urcăm în aceste zile pe culmea căii neînserate a cinstirii de peste întregul an a veacului încheiat de când în Vlădenii sudului Transilvaniei, la 16 noiembrie 1903, deschidea întâia oară privirea către Lumina lumii Părintele Dumitru Stăniloae, cel care avea S-o slăvească, cu atâta bogată ardere launtrică, de suflet și de cuget, până la limanul a nouă decenii de neostoită împărtășire în lume din izvorul nostru nesecat întruchipat de Mântuitorul Iisus Hristos.

Ridicat, încă din anii tinereții, la înălțimea personalităților marcante ale teologiei ortodoxe românești, Părintele Stăniloae și-a închinat viața slujirii lui Hristos și a Bisericii Sale într-o bucurie, zi de zi, a desertării trudnice de sine, prin care, din adâncurile mângâierii dumnezeiești, s-a plămădit o operă de impresionantă proporții, dar, mai ales, de profunde și totodată îmbelșugate iluminări ale descoperirii celei de Sus către noi și ale menirii noastre spre comuniune întru Dumnezeu.

Părintele Dumitru Stăniloae a ilustrat în vremea noastră la cel mai înalt nivel teologia, ca rodire umană a înălțării spirituale în aura revelației divine. A unit în chip plener și firesc învățătura de credință cu trăirea duhovnicească, inte-

grându-le în armonia deplină a **întregului**, a celui **tot în toate și toate în totul**, târâm în care cugetarea și simțirea sunt **una și nedespărțită trăire** a urcusului **îndumnezeirii**. Întreaga operă a Părintelui Dumitru Stăniloae respiră în duhul acestei armonii a **Unității**, izvorâtă din înțelegerea și asumarea ființială a Adevărului **unității** celei de Sus, împărțită într-o **unitate** celor de Jos, pentru ca acestea să se întoarcă, la rândul lor, într-o aceeași **unitate** către **înalt**, reunind în comuniune atotțiitoare, prin **iubire** desăvârșită, Dumnezeu și Creație.

Umanitatea, ca rod al facerii dumnezeiești, după Chipul însuși al Creatorului și dintru revărsarea din Sine a darului **iubirii** inter-Treimice, își are menirea, sensul și împlinirea numai regăsindu-se pe sine în aceeași iubire și ridicându-se spre asemănarea cu Părintele Ceresc, într-o deplinătate de comuniune a aceleiași iubiri.

Urmărind firescul logicii atotintegratoare, dezvoltată de Părintele Stăniloae în opera sa, în care complexitățile hermeneutice se regăsesc în armonie deplină cu limpezimea de cristal a arhitecturii construcției, ne găsim, întru început, dinaintea viziunii, de-acum de notorietate în întreg câmpul teologiei creștine, asupra relației de comuniune între Persoanele Sfintei Treimi, **Una și Nedespărțită: "În Sfânta Treime – teologhisește Părintele Stăniloae – Tatăl, purcezând pe Duhul Sfânt, ca pe Cel ce are să Se odihnească peste Fiul, nu poate să nu trăiască și pe Duhul Sfânt, ca pe Cel ce Se odihnește peste Fiul. Și nici Duhul Sfânt, purcezând din Tatăl și odihnindu-Se peste Fiul, nu poate să nu trăiască în Sine și pe Tatăl, din care purcede, și pe Fiul, în care Se odihnește. Dar și Fiul, având pe Duhul ce purcede din Tatăl și Se odihnește peste Sine, nu poate să nu trăiască în Sine și pe Duhul Sfânt, ce Se odihnește în Sine, și pe Tatăl, care-L purcede pe Duhul, spre a Se odihni peste Sine"**¹. În această comuniune, **"Duhul nu e El însuși bucuria, ci Cel care, participând la bucuria Tatălui de Fiul și a Fiului de Tatăl, arată în plinătatea ei bucuria Unuia de Celălalt, sau bucuria tuturor Celor trei de toți trei"**².

Regăsindu-se consecvent în câmpul înflorit al **teologiei iubirii**, pe care a ridicat-o la nivel de **categorie teologică fundamentală**, Părintele Dumitru Stăniloae a subliniat neconținut reflectarea în creație, ca însăși viața, a comuniunii de iubire din sânul Sfintei Treimi. Atunci când zugrăvește cu înaripare chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om, Părintele ne împărtășește în chip desăvârșit crezul veșniciei existențiale dobândită pe calea numai și numai a iubirii: **"Viața deplină este una cu iubirea. Dumnezeu este izvorul vieții pentru că în calitate de Treime este izvorul iubirii... Numai din Dumnezeu cel în Treime ne vine viața, pentru că numai din El ne vine iubirea... Veșnicia nu poate fi decât desăvârșirea în iubire"**³.

Însăși dimensiunea **chenozei**, a deșertării unice de slava dumnezeiască, din actul întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul, este împlinită pe fagașul iubirii fără de margini față de făptura cuvântătoare, iubire care transfigurează smerenia,

1. Pr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Editura Anastasia, București, 1993, p. 181.

2. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, București, 1996, p. 219.

3. Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Craiova, 1987, p. 7.

chemându-ne, dimpreună, și pe noi spre o aceeași transfigurare: **'Tubirea este prin sine smerenie, sau și smerenie, fiind reducere a egoismului exclusiv, admitere a existenței altora la nivel egal cu propriul subiect și căutare a dragostei lor. Cine răspunde însă iubirii cuiva nu mai vede aspectul de smerenie, de umilire'**⁴.

Odată ce omul l-a cunoscut și asumat ca Părinte pe Dumnezeu cel în Treime închinat prin Fiul, Unul-Născut, plin de Har și de Adevăr (**Ioan I, 14**) i se deschide deodată cu jertfă euharistică atotcuprinzătoare recapitulativă, poarta refacerii comuniunii pierdute la Cădere. Dar calea nu este lesnicioasă, ci strâmtă și aspră, presărată cu nevointele nelipsite ale eforturilor biruinței asupra răului, Părintele Stăniloae, urmând pe Hristos, arată cu limpezime calea de biruință asupra acestui urcuș vital nouă, tuturor: **'Drumul progresiv al vieții duhovnicești este cel al curățirii omului de patimile ce-l închid în egoismul satisfacțiilor trecătoare, închis vieții spirituale mereu mai bogate și vecinice... Hristos însuși este personificarea acestei căi, sau El însuși este Calea și a înainta în ea e una cu a înainta în El spre ținta desăvârșirii'**⁵.

Fiind, așadar, **'chemați să creștem în iubirea desăvârșită între noi și față de Dumnezeu, prin energiile dumnezeiești necreate'**⁶ aflăm rațiunea și sensul unic al existenței noastre: **'Numai unirea umanului cu Dumnezeu în persoana lui Hristos dă sens deplin existenței umanului și-l scapă de lipsa de sens a unei existențe trecătoare'**⁷. **'Taina adevărată a omului și a lumii – repetă mereu și mereu în neobosirea inimii și a gândului Părintele Stăniloae – stă în faptul de a înainta în Dumnezeu cel liber și etern, în comuniune adevărată cu El'**⁸.

Trăirea deplină și continuă a acestei taine supreme a existenței a aflat-o Părintele Dumitru Stăniloae deodată cu întreaga Biserică, în tezaurul filocalic al Ortodoxiei pe care, într-o ardere nestinsă pe rugul sufletesc, l-a adus ca prețioasă ofrandă tuturor fiilor neamului românesc prin monumentală traducere a celor douăsprezece volume ale Filocaliei în limba română.

'Programul vieții descrisă în Filocalie – spune Părintele într-o aceeași rânduire de idei – este un program hristologic. Este trăirea în Hristos din puterea lui Hristos pe care îl au trăitorii în ei prin rugăciune tot mai deasă. Este calea spre cea mai înaltă noblețe omenească, este singura cale care promovează unirea oamenilor între ei în Hristos, opusă dezbinărilor care aduc atâta suferință omenească'⁹. Ajuns, pe calea rugăciunii inimii, pe culmile cele mai înalte ale spiritualității creștine, omul devine partaș luminii celei neapropiate a îndumnezeirii. Îl auzim pe Părintele Stăniloae mărturisind, într-un inefabilul emoției supreme, culmile unice ale iluminării: **'Lumina este astfel o stare a ființei umane spiritualizate, îmbunătățite, transparente. Sufletul umplut de curăție, de bunătate, de iubire simte o mare pornire de a se deschide, de-a comunica simțirile lui**

4. Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Sibiu, 1943, p. 139.

5. Idem, *Prefață la Filocalia*, ediția a II-a, vol. I-IV, Harisma, București, 1992.

6. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ed. cit., p. 193.

7. Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, ed. cit., p. 5.

8. Idem, *Iisus Hristos, lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, ed. cit., p. 14.

9. Idem, *Prefață la ediția a II-a a Filocaliei*, vol. I, ed. cit.

*iubitoare, de-a se comunica pe sine însuși. Și Cel ce Se comunică prin el în această totală sinceritate a iubirii este Duhul Sfânt... Aceasta e suprema spiritualizare, Trupul și lumea nu se desființează, dar ele devin mediul prin care se manifestă lumea interioară. Se produce un lucru paradoxal: pe de o parte toate cele exterioare sunt coplesite, pe de alta o mare iubire se revărsă prin ele spre toți. Aceasta se explică prin faptul că din toate iradiază lumina*¹⁰.

Din treaptă în treaptă, în perfectă orânduire a tuturor **părților** întru zidirea **întregului**, Părintele Stăniloae vede, pe culmea comuniunii luminos-iubitoare, regăsirea tuturor în trupul tainic al Mântuitorului Hristos care este **Biserica**: *Nu numai noi intrăm în Dumnezeu, ci și Dumnezeu în noi. Beția dragostei de Dumnezeu, experimentată la capătul rugăciunii curate, mă umple de pornirea de a iubi pe toți semenii, de a-i primi pe toți în inima mea, care se află în inima lui Dumnezeu, de a mă simți că sunt cu toții în interiorul aceleiași «case» a lui Dumnezeu, care este Biserica*¹¹.

Și iată cum, în ordinea armonică dumnezeiască, ajungem, dimpreună cu Părintele Stăniloae, la cea mai firească și profundă postulare a **Unității Bisericii** ca dar divin fundamental asupra căruia ne revine pururi-vegherea ca asupra celei mai prețioase expresii și garanții a existenței noastre neînstrăinate în Hristos. Să apelăm îndeaproape gândirea marelui teolog: *'Unitatea ține de constituția Bisericii, ca trup extins al Cuvântului întrupat... Unde este Hristos este unitate, căci unde este Hristos este iubirea care vrea să-i îmbrățișeze pe toți în Sine și să-i înfățișeze Tatălui. Unitatea de aceea nu se poate dobândi decât prin înrădăcinarea în Hristos, Care este Cuvântul lui Dumnezeu devenit accesibil nouă prin întrupare, ca să ne readune pe toți în unitatea Sa.*

Dezbinarea e semnul ieșirii din această temelie neschimbată și unitară, alipirea la vremelnicia schimbătoare și variată, ca la singura realitate. Dezbinarea e lupta tuturor împotriva tuturor pentru lucruri singulare și vremelnice, sau lupta fiecăruia împotriva multora pentru a acapara cât mai multe din lucrurile ce li se cuvin și lor. Dar cine trăiește în Hristos... se simte ca înrădăcinat în El și ca unit cu ceilalți toți, se simte în casa sa, împreună cu toți cei ce sunt de asemenea înrădăcinați în El ca în aceeași casă care este și a lor¹².

Dimpreună cu **Unitatea** în comuniune în și prin Biserica lui Hristos, Părintele Dumitru Stăniloae a împletit, într-un același registru al **Adevărului** firesc, unitatea națiunilor.

În această ordine, *'cea mai naturală dintre relații* – scrie Părintele Dumitru Stăniloae – *este comuniunea cu cei apropiați, care au în toate cazurile firești aceeași limbă, aceeași istorie, aceleași aspirații, același destin. Națiunile sunt comunități de destin, comunitățile cele mai temeinice, mai statornice, înfășurate*

10. Idem, *Ascetica și Mistica ortodoxă*, vol. II, *Mistica*, Editura Deisis, Alba Iulia, 1993, p. 190-191.

11. *Ibidem*, p. 153.

12. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, ediția a II-a, București, 1997, p. 168-169.

prin mai multe fire de legătură deosebit de profunde... Comuniunea între persoane capătă în cadrul națiunii forma comunității¹³.

Pe cale de consecință teologul și istoricul Dumitru Stăniloae exprimă, în cazul poporului nostru, cu autoritatea unei tradiții românești multisekulare, realitatea genetică și ființială a legăturii bimilenare profunde dintre factorul etnic românesc și cel spiritual ortodox: **'O conviețuire de două mii de ani ne dă dreptul la o convingere aproape a priori că sufletul românesc a fost frământat și răscopt în mustul Ortodoxiei'**¹⁴.

În sfârșit, ridicându-se iarăși la perspectiva integratoare a generalității, Părintele Dumitru Stăniloae reunește, în chip pilduitor, înțelepciunea teologiei cu adevărul mărturiei istorice, afirmând: **'Creștinismul n-a venit – spune el – să se opună tendințelor celor mai firești de comuniune, concretizărilor celor mai profunde ale acestor tendințe, n-a venit să înăbușe natura, ci să intensifice, să înalțe, să desăvârșească formele naturale ale relației omenești'**¹⁵.

Din tezaurul de lumină al uriașei sale opere, Părintele Dumitru Stăniloae ne împartășește, așadar, o viziune simfonică, articulată într-o impresionantă corelare dintre aspectul particular și perspectiva de ansamblu a relației dintre Dumnezeu și om în plan vertical și dintre oameni în plan orizontal, viziune regăsită mereu într-o structură armonioasă deplină și vie. Permanent vie, neabătută din launtru izvorului Bisericii lui Hristos.

Cu smerenia marilor spirite, Părintele Stăniloae se mărturisea celor apropiați în șoapta pe care o adresa, de fapt, propriei conștiințe: **'Atât mi s-a revelat mie'**¹⁶.

Atâtul acesta este însă foarte mult. Este o bogăție nepretuită a Bisericii Ortodoxe Române, a Ortodoxiei, a Creștinătății în general, a tezaurului întreg al spiritului și culturii umane pentru care acum, la prăznuirea unui secol de la venirea sa pe lume, se cuvine să-l cinstim și să-l iubim, păstrându-l neșters, dimpreună cu roada cea multă a jertfei sale, către Dumnezeu și către semenii, în inimile și în cugetele noastre.

Și se cuvine să luăm aminte și la pilda deșertării de sine din cuvintele de efigie testamentară pe care le-a împartășit, în cele mai de pe urma, unui discipol, cu puțin înainte de trecerea sa în veșnicie: **'Doresc să văd că gândurile mele fecundează gândirea altora, ducând astfel mai departe teologia noastră română'**¹⁷.

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

13. Idem, *Ortodoxie și românism*, Editura Albatros, București, 1998, p. XXVIII.

14. *Ibidem*, p. XXVI.

15. *Ibidem*, p. XXIX.

16. Pr. Ion Bria, *La moartea Părintelui Stăniloae*, în "Vestitorul Ortodoxiei", An. V, Nr. 103, 15 octombrie 1993, p. 6.

17. *Ibidem*.

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI – 2003

† *TEOCTIST*
DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI,
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

*„Nu vă temeți! Că, iată, vă binevestesc vouă
bucurie mare, care va fi pentru tot poporul”
(Luca 2. 10)*

*Dreptmăritori creștini,
iubiți părinți slujitori ai sfintelor noastre altare străbune
de la parohii, mănăstiri și așezămintele de asistență socială,*

Cu această încredințare și atât de dorită veste de bucurie mare, adusă în noaptea Nașterii Domnului de Îngerul Său păstorilor pașnici, dar neliniștiți, din preajma Betleemului, ne întâmpină sfânta noastră Biserică. Poate nicio dată, în curgerea neîncetată a timpului, omenirea nu a avut mai mare nevoie de o astfel de încredințare ca acum, când am pășit în cel de-al XXI-lea secol. Din nefericire, imaginea omenirii din vremea noastră, prin degradarea valorilor supreme ale vieții, prin indiferență, prin înstrăinarea față de Dumnezeu,

prin nesfârșite conflicte sângeroase, ne apare ca fiind cea pe care o zugrăvește cu tânguire regele și proorocul David ca: „*vale a plângerii*” (Ps. 83, 6). Iată pentru ce cuvintele îngerului: „*Nu vă temeți! Că, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare*” ne îndepărtează orice frică, orice neliniște, deoarece – continuă îngerul cuvântul său – „*în cetatea lui David vi S-a născut astăzi Mântuitor, Care este Hristos Domnul*” (Luca 2, 11). În această sfântă încredințare își au izvorul tresăltările noastre de bucurie duhovnicească. Tâlcuirile adânci și mântuitoare ale Sfinților Părinți ne învață că acum, la Nașterea Domnului, s-a unit cerul cu pământul și a fost despărțit timpul: cel dinaintea Nașterii lui Hristos și cel de după acest eveniment, timpul harului mântuitor, în care trăim noi, timpul luminii celei neînserate. Întruparea Fiului Tatălui ceresc, de la Duhul Sfânt și din Sfânta Fecioară Maria, este rodul iubirii lui Dumnezeu față de noi și față de lume, ca să lumineze pe cele întunecate și să adune pe cele risipite și înstrăinate. Deci, Mântuitorul Hristos Se naște ca să ne mântuiască. În această lume a luminii și a harului trebuie să viețuim în așa fel încât pe pământ să fie ca în cer.

Cum să nu ne bucurăm, când, iată, cu ochii minții Îl vedem în brațele Maicii Sale pe Mântuitorul Hristos, ca „*Prunc tânăr*”¹, cum este numit în cântările Bisericii, „*strălucirea slavei Tatălui și chipul ființei Sale*”, cum Îl zugrăvește Sfântul Apostol Pavel (Evrei 1, 3). Prin descoperire dumnezeiască, regele și proorocul David Îl admiră zicând: „*Plăcut ești Tu în frumusețe mai mult decât fiii oamenilor, har se revarsă pe buzele Tale*” (Ps. 44, 2).

Iubiți frați și surori în Domnul,

Apropiindu-ne și noi în duh de „străina minune” a întrupării Fiului Celui Născut din veci din Tatăl, iar în lumea noastră ca *Prunc dumnezeiesc din Precurata Fecioară Maria*, să ne unim glasul cu cel al imnografului bisericesc, slăvind împreună cereasca iconomie a mântuirii noastre și glăsuind: „*Veniți să ne bucurăm întru Domnul, povestind taina ce este de față. Căci Chipul cel neschimbat al Tatălui, Pecetea veșniciei Lui, înfățișare de rob primește, ieșind din Maica ce nu știa de nuntă, nesuferind schimbare: că a rămas ce era, Dumnezeu adevărat fiind, și a luat ce nu era, om făcându-Se, din iubire de oameni*”². Din primele clipe ale venirii Sale pe lume, Iisus a fost întâmpinat cu potrivnicie, după cum scrie Sf. Ap. și Ev. Ioan: „*Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit*” (1, 11). Cea dintâi primejdie asupra

1. *Condacul Praznicului Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, Catavasier*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2002, p. 267.

2. *Stihiră a Praznicului, Mineiul pe decembrie*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2000, p. 397.

Pruncului Iisus a fost abătută de către vremelnicul și crudul rege Irod, care a poruncit, spre a-L prinde pe Prunc, să fie măcelăriți și omorâți mii de copii, în deșarta așteptare de a se număra printre ei și Iisus.

Dar se cade să luăm aminte, iubiții mei frați și surori, spre cine s-a îndreptat ucigătoarea ură a lui Irod, vrăjmașul lui Dumnezeu. Spre nevinovății prunci ai aceluși ținut! În timp ce sfinții îngeri au slăvit cu întreaga oaste cerească negrăita coborâre a lui Dumnezeu între oameni, în același timp Irod hotărâ omorârea „*Domnului păcii*” (Isaia 9, 5), ridicând totodată viața unei mari mulțimi de prunci. „*La nașterea Ta cea preacurată, Hristoase Dumnezeule – spune cântarea noastră bisericească – pruncii s-au făcut întâia jertfă. Că Irod, vrând să Te prindă pe Tine, Cel nepipăit de mână, n-a cunoscut că aduce Ție o ceată de mucenici*”³. Iată, deci, cum a primit Iisus de bunăvoie, pentru noi, nu numai sărăcia și desăvârșita smerenie, ci și condiția de permanent prigonit de către cei învăroșăți cu inima, având ca primi mărturisitori ai dumnezeirii și mesianității Sale miile de prunci uciși de Irod. Pe toți acești prunci Biserica îi cinstește ca pe primii ei martiri în ziua de 29 decembrie.

Cunoscând aceasta, vom înțelege mai ușor de ce în tot timpul lucrării Sale mântuitoare printre oameni, Domnul nostru Iisus Hristos a păstrat cu iubire chipul pruncului, al copilului nevinovat, al tânărului, arătându-ni-i stăruitor pe aceștia ca pe niște ființe gingașe, prețuindu-le inimile curate și bune, privindu-i cu iubire, înviindu-i și socotindu-i vrednici de a intra în Împărăția lui Dumnezeu (Marcu 10, 15). Lor le ia apărarea în fața celor care doreau să-i alunge din templu pentru că tulburau liniștea, zicându-le arhierilor și cărturarilor iudei: „*Oare niciodată n-ați citit că din gura pruncilor și a celor ce sug Și-a pregătit Dumnezeu laudă?*” (Matei 21, 16). Închinându-ne Pruncului Iisus, ne arătăm totodată respectul și iubirea față de orice prunc. Sfântul Apostol și Evanghelist Marcu ne spune că, atunci când ucenicii certau pe cei ce aduceau copiii la Domnul, pentru a fi binecuvântați, „*Iisus S-a supărat și le-a zis: «Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu. Adevăr vă spun: Cel ce nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil, nu va intra în ea». Și luându-i în brațe, Și-a pus mâinile pe ei și i-a binecuvântat*” (Marcu 10, 14-16). „*S-a mahnit*”, deci, Domnul când a văzut că pruncii sunt opriți să vină la El, iar când aceștia s-au apropiat de El, i-a luat în brațe, binecuvântându-i ca un părinte duios și iubitor.

3. Mineiul pe decembrie, p. 473.

Față de frumusețea acestui tablou zugrăvit de Sfântul Evanghelist Marcu, în ce triste și zguduitoare situații îi întâlnim astăzi pe copiii străzii și pe cei din casele de copii, primăvara vieții, unii dintre ei abandonati sau prizonieri de părinții lor! Cât de departe se află un asemenea părinte față de îndatorirea lui paternă, știind că până și viețuitoarele necuvântătoare își ocrotesc odraslele! Iubindu-i și apărându-le viața copiilor, Mântuitorul Hristos Se arată necruțător față de cei ce se poartă cu asprime cu ei, le întunecă sau întinează viața, nesocotesc dreptul lor sfânt la bucuria vieții, desfigurându-le chipul lor îngeresc, sau săvârșesc păcatul strigător la cer, asemenea acelor mame care împiedică viața pruncilor. Pe unii ca aceștia Mântuitorul Hristos îi mustră, zicând: „*Iar celui ce-i va fi piatră de poticnire unuia din aceștia mici, care cred în Mine, mai bine i-ar fi dacă și-ar lega de gât o piatră de moară și s-ar arunca în mare*” (Marcu 9, 42).

***Iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare
și iubiți frați și surori în Domnul,***

Nu fără adânc temei ne atrage Mântuitorul Iisus Hristos luarea aminte asupra răspunderii pe care o avem noi, fiii și slujitorii Bisericii Ortodoxe Române, față de starea copiilor fraților noștri români de acasă și de pretutindeni și, în general, de copiii lumii, care poartă în ei chipul lui Hristos. Copiii sunt coroana, bucuria și unitatea familiei, viitorul Bisericii, al țării și chiar al lumii, în toată cuprinderea acestui cuvânt, perpetuând și înfrumusețând viața, care este darul suprem dumnezeiesc. Așadar, nu vom ști să prețuim și să ocrotim acest dar ceresc, revărsat în lume prin copii, atât timp cât nu vom înțelege copilul ca fiind chipul cel mai ales cu care Dumnezeu, Creatorul a toate, a bucurat neamul omenesc. Mai mult încă. Însuși Fiul lui Dumnezeu, întrupându-Se pentru mântuirea lumii, a luat smeritul chip de Prunc, identificându-Se astfel cu toți pruncii din lume. De aceea ne și învață zicând: „*Tot cel ce va primi în numele Meu pe unul din acești copii, pe Mine Mă primește; și cel ce Mă primește pe Mine, nu pe Mine Mă primește, ci pe Cel ce M-a trimis pe Mine*” (Marcu 9, 37). Așa cum în fiecare sărman, în fiecare om bolnav sau întemnițat Se află Însuși Hristos, suferind tainic cu cel îndurerat sau nedreptățit, la fel Se află Domnul, în chip ascuns, în fiecare persoană. Asupra stării acestor copii, nefericiți și răniți sufletește atât de devreme, trebuie să ne aplecăm cu o mai sinceră și creștinească iubire, știind că, deschizându-le lor ușa inimii și pe cea a căminului nostru, Îl deschidem și Îl primim pe Însuși Hristos o dată cu ei. Cunoaștem, iubiiții mei, că la Judecata din urmă se vor prezenta toate popoarele cu slava lor (Apocalipsa 7, 9-10), iar Judecătorul cel drept va răsplăti cu măsura cu care noi i-am ajutat pe acești

prieteni ai Săi. Din slava popoarelor fac parte și pruncii prin credința, bună-tatea și vrednicia lor.

Iubiți credincioși, frați și surori în Domnul,

În familia creștină unitatea și solidaritatea morală și sufletească sunt întotdeauna mai puternice când copiii dinlăuntrul acesteia li se arată de către părinți cinstirea și afecțiunea datorate. Căci numai într-o atmosferă de iubire, insuflată de credința în Hristos, pot fi învățate și însușite de copii virtuțile, singurele prin care ei pot deveni o binecuvântare pentru comunitate. Despre acest duh de iubire care trebuie să domnească în fiecare familie vorbește atât de viu icoana Maicii Domnului purtând în brațe pe Pruncul Iisus, icoană ce împodobește atâtea case de credincioși ai Bisericii noastre. El este ținut în dreptul inimii de către Sfânta Fecioară care, cu capul ușor aplecat, are întotdeauna așternută pe chip o expresie deopotrivă blândă și mângâietoare, dar și ușor îngrijorată pentru viața Sa primejduită, iar Dumnezeuiescul Prunc răspunde și El Preacuratei Sale Maici cu o liniștitoare și caldă afecțiune. Iată cât de mult și de nobil icoana Maicii cu Pruncul înrăurește viața familiei și cum cinstirea cu evlavie a acestei binecunoscute icoane stabilește o legătură sufletească, trainică, între mamă și copil și între cele două figuri strălucitoare în aureolă și cei ce o privesc în rugăciune smerită. Astfel sensibilizați, părinții vor fi veghetori atât asupra sănătății și bunăstării trupești a copiilor lor, cât mai ales asupra sănătății lor sufletești. Preocupat de creșterea sufletească a copiilor, Sfântul Ioan Gură de Aur stăruie asupra datoriei părinților și a noastră față de copii, scriind: „*Grija de cele lumești și preferința numai pentru bunurile pământului îi fac pe părinți să nu se îngrijească de copii și, o dată cu aceasta, să nu se îngrijească nici de sufletele lor. Acești părinți sunt mai răi decât omorătorii de copii*”⁴.

Cu mâhnire constatăm că și astăzi mai există astfel de părinți care, din diferite pricini, lipsiți de înțelegere în familie, îi determină pe copii să părăsească familia și să ia drumul foarte trist al străzii. Uneori, de la o vârstă tot mai fragedă, sunt expuși pericolelor, ajungând la pierzanie trupească și sufletească. Aceste stări dureroase vi le pun la inimă, iubiți părinți slujitori, căci Iisus vă cheamă să-L descoperiți în acești îngeri ai lumii! Osteniți-vă, rogu-vă, pentru ei ca pentru propriii copii, după cum duhovnicește vă sunt! Se știe cât de mare însemnătate are femeia-mamă în viața neamului, a lumii în general, când aceasta împlinește cel mai sfânt act, al nașterii de prunci.

4. *Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor.* E.I.B.M.B.O.R., București, 2001, p. 255.

Biserica binecuvintează de mai bine de două mii de ani, prin Taina Cununii, tinerele familii, îndatorate a-și împlini chemarea lor sfântă, de a oferi Bisericii și neamului rodul iubirii și vieții lor ca pe o ofrandă și dar din darul neprețuit al vieții de familie. Aberantă și păgubitoare este așa-zisa normalizare a ceea ce de la începutul lumii este cunoscut ca anormal, sau așa-zisul drept al persoanei asupra planificării nașterii, printr-o educație imorală, care duce la situația alarmantă a descreșterii populației, așa cum se afirmă că se întâmplă cu noi, românii, încreștinați prin predica Sfântului Apostol Andrei.

Așadar, dacă atât de grele sunt urmările nepăsării față de vitalitatea spirituală a familiei și a copiilor, față de creșterea și educația lor, în special, este firesc să se simtă și să se vadă mai mult implicarea noastră, a tuturor, dar și a autorităților de stat, spre a împlini ceea ce se cuvine cât nu este prea târziu.

Pentru această sfântă slujire a *vieții*, să-L rugăm în genunchi împreună cu magii pe Pruncul Iisus, Viața lumii, având chipul pruncilor noștri în ieslea modestă din Betleem, ca El să ne reverse și nouă în suflete o picătură din bucuria cea sfântă, adusă pe pământ prin Nașterea Sa. Înlăturând teama din inima noastră, să păstrăm vie conștiința prezenței lui Dumnezeu în suflete, în familie, în țara noastră și în toată lumea, binecuvântând cununa noului an cu pace și înțelegere. Din această revărsare de lumină și bucurie sfântă, care izvorăsc din Sărbătoarea Nașterii Domnului, vă urez tuturor, iubiți părinți și frați creștini, de pe vatra noastră părintească și din toate depărtările lumii, cu dragoste și prețuire, sărbători fericite, pășind în anul 2004 cu noi nădejdi de împliniri duhovnicești și sfințindu-vă ființa și familia din harul Iordanului, îmbrățișându-vă cu tradiționala noastră urare: *La mulți ani!*

*Al vostru părinte duhovnicesc, pururea rugător
către Prea Sfânta Treime, Cea de o ființă și nedespărțită,*

† TEOCTIST

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† **TEODOSIE**
DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

IUBITULUI NOSTRU CLER,
CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI,
DIN CUPRINSUL DE DUMNEZEU PĂZITEI
ARHIEPISCOPII A TOMISULUI.
HAR VOUĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU MÂNTUITORUL NOSTRU,
IAR DE LA NOI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE!

Hristos Se naște slăviți-L,
Hristos din ceruri întâmpinați-L,
Hristos pe pământ, înălțați-vă!"

Iubiții mei fii duhovnicești,

Astăzi, întreaga făptură se reînnoiește. pentru că Cel ce a coborât din cer pe pământ a răsărit ca "Soare al dreptății" întrupat din Fecioara Maria. Cu nașterea Sa, pământul se umple de lumină și cerul se veselește, iar prăpastia dintre cele două lumi dispare, pentru că îngerii și oamenii se unesc să cânte împreună bucuria.

În taină, Patriarhii Avraam, Isaac și Iacov au văzut din zări îndepărtate această zi pe care au prezis-o profeții, iar dreptii au dorit să o guste. Așteptarea s-a prelungit până atunci când s-a plinit rânduiala dumnezeiască, a aflării celei mai curate făpturi pe care Duhul Sfânt a sfințit-o și a împodobit-o, ca ea să fie vrednică să nască dând Trup dintr-înșa Fiului lui Dumnezeu. Maica Domnului a stins focul dorului după mântuire al omenirii ce se zbătea în întuneric. Înțeleptul Solomon spunea despre venirea Fiului lui Dumnezeu în lume că-i singura noutate sub soare, pentru că Soarele cel mai presus de soare, a coborât din ceruri și a străbătut pământul, slobozind razele Sale peste omenire. O punte de lumină dumnezeiască unea cerul și pământul. Hristos a luminat întreaga noastră fire, sufletele și trupurile fiind coplesite de lucruri

neobișnuite. Ingerii slavei, purtându-se în această lumină, laudau și cântau pe Cel ce S-a născut din Fecioară, unindu-și glasurile cu cele ale păstorilor uimiți și cucerți de minunea înfățișată.

Pentru cei de departe, taina bucuriei s-a vestit printr-o stea strălucitoare apărută la Răsărit. Uimiți de lumina stelei, craii înțelepți s-au grăbit să ajungă la Betleem pentru a-L afla pe Cel ce făurise stelele, cerul și pământul, spre a-L cinsti și a-I mulțumi. Adevărul despre Prunc se dezvăluia și pătrundea firea întreagă cu razele luminii ce nu pot fi oprite de dușmani și temerile lor, care voind să I se împotrivească, Îi afirmau rolul de Împărat al împăraților și Domn al Domnilor. Magii spun iudeilor că o stea L-a vestit pe Hristos, iar iudeii întemeiază așteptarea Împăratului știută din scrierile profetice, și astfel se încredințează unii pe ceilalți că Cel ce S-a născut în Betleemul Iudeii este Mesia.

Însuși regele Irod determină deslușirea tainei Betleemului întrebând pe magi și cerând mărturie de la bătrânii iudei. Scrierile care vorbeau despre Mesia au fost citite și s-au tălmăcit înaintea lui Irod și a magilor. Prin toate acestea, Dumnezeu Îl descoperă pe Fiul Său întrupat tuturor neamurilor prin magi și prin stea, iar iudeilor prin Scripturi.

Dreptmăritori creștini,

Pătrunși de bucuria și emoția acestei sărbători care ne aprinde sufletele și ne copleșește inimile, să sorbim cu sete duhovnicească darurile la care ne face părtași, acum, Pruncul Iisus. Cu mintea să înțelegem, iar cu inima să ne bucurăm de Odorul cel mai de preț ce vine de la Dumnezeu.

Nimeni nu ar fi dobândit înțelegerea adevărului și bucuria victiții, dacă *Însuși Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi făcut om. Dumnezeu necuprins fiind, El S-a făcut om smerit spre a se putea apropia cât mai mult de toți oamenii din toate timpurile și din toate locurile. În Rai, strămoșii au fost, oarecând, apropiați de Făcătorul cu care vorbeau. Păcatul însă, a despărțit făpturile de Creator și firea a suferit pentru că lumea întregă a fost sărăcită de darurile Duhului.*

Fiul lui Dumnezeu Se întrupează în icoana Sa vie, în om, care este chip al Său și rămâne în mijlocul tuturor făpturilor spre a le ridica din robie. Odată cu coborârea Sa, revarsă sfințenia din cer pe pământ, iar cu nașterea Sa răspândește sfințenia de la peștera din Betleem în toată lumea. Dumnezeu îmbracă astfel natura umană în lumina cea nematerială și o face părtaşă la natura Sa dumnezeiască. Unirea firii dumnezeiești cu firea omenească a fost calea alcasă de Dumnezeu pentru a face posibil urcușul omenirii pe treptele duhovnicești ale desăvârșirii.

În Hristos și prin Hristos nu numai omul, ci întreaga făptură este chemată să se înduhovnicească. Spiritualizarea omului este oferită prin și din iubire, nefiind impusă, ci oferită ca dar, ca posibilitate. Îndumnezeirea omului înseamnă o trezire și o amplificare a puterilor spirituale ce se află în firea noastră. Unirea cu Dumnezeu este starea îndumnezeită în care omul va fi prin har tot ceea ce este Dumnezeu prin natură. Sublim este faptul că Dumnezeu a hotărât din veci ca Fiul Creatorului să devină și Fiul al creației, știind că oamenii aveau să treacă prin suferință. Astfel, își extinde iubirea Sa părintească asupra tuturor oamenilor, aducându-i la starea de fii, dar nu prin naștere, ci prin îndumnezeire. Așadar, oamenii sunt creați de Dumnezeu prin Fiul Său și conduși spre înfierea lor, la deplina și veșnica frăție cu Hristos prin îndumnezeire, în acest scop făcându-se El Însuși frate cu ei în umanitate. Iisus Hristos unește dumnezeirea veșnică cu omenirea, dă oamenilor și lumii temporale o valoare majoră, acestea având loc într-un moment al istoriei omenirii ce corespunde înțelepciunii și planului lui Dumnezeu.

El restabilește în Sine, prin nașterea Sa ca om, chipul omului, făcându-l din starea de rob, chip al Celui Prea Înalt și accasta pentru că de la nașterea Sa ca om, Fiul lui Dumnezeu a avut chipul reînnoit al omului pe care îl poartă și ca Persoană supremă. De altfel, cea mai mare taină a existenței este Persoana. Accasta se reflectă în Sfânta Treime unde Persoanele comunică la infinit și despre Ele se poate vorbi la infinit.

Comuniunea interpersonală supremă dezvăluie o iubire nesfârșită care este lumină și viață. De accasta ține Cuvântul care a fost "la început ...lumina cea adevărată" (Ioan 1,9). El a adus lumina dumnezeiască în toată bogăția ei și a dăruit-o oamenilor, iar prin aceștia a răspândit-o peste toată lumea creată. Lumina intră în interiorul omului îmbrăcând sufletul în strălucire, dar prin suflet și trupul se face părtaș la lumina cea necreată a lui Dumnezeu. Același trup creat a fost asumat și de Fiul lui Dumnezeu, ca lumina Lui dumnezeiască să se arate în mod văzut și să se răspândească peste lume. Vederea luminii dumnezeiești a Fiului întrupat este rezultatul unei relații pline de iubire între Hristos și om. În comuniunea cu Hristos, prin iubire, omul are perspectiva unei înaintări veșnice în lumina dumnezeiască și în îmbogățirea lui spirituală. Uniți cu Hristos ne vom umple de Lumina care ne ajută să devenim noi înșine lăcașuri ale luminii dumnezeiești.

Minunea petrecută în staulul Betleemului a descoperit nu numai iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de om, ci și legătura ființială dintre Cuvântul întrupat și întreaga creație. S-a restabilit, apoi o nouă raportare între om și creație, omul devenind "împreună-lucrător cu Dumnezeu" (I Corinteni

III, 9) și totodată responsabil atât pentru sine și semenii săi, cât și pentru întreaga fire.

Iubiți fii duhovnicești,

Aflându-ne astăzi în biserică, în zi de mare sărbătoare, când cerul și pământul s-au umplut de lumină, să ne facem părtași bucuriei celei negrăite. Să căutăm să-L vedem pe Hristos precum magii L-au căutat, depărtându-se de țara lor păgână, unde au văzut numai steaua și au venit la Betleem unde au aflat pe Cel ce făcuse stelele, pe Soarele dreptății, Răsăritul cel de sus.

Drumul le-a fost îndelungat și anevoios, dar dorul după Lumină i-a ajutat să treacă și de primejdii și de tulburări. Ostenelile au fost răsplătite prin bucuria de a fi descoperit taina stelei de la Răsărit. Întâlnirea cu Pruncul Iisus i-a uimit, încât pe lângă închinăciuni i-au adus și daruri de aur, tămâie și smirnă.

Pentru noi, cei de acum, Betleemul unde Hristos își înnoiește nașterea Sa nu mai este într-o țară îndepărtată, ci în fiecare biserică. Hristos totdeauna se află în biserică nu pentru El, căci locuința Sa este cerul, însă El coboară cerul pe pământ pentru ca noi oamenii să ne suim la cer. Hristos vine în biserică plin de daruri, pe care vrea Să le dea tuturor. Ori de câte ori sună clopotul să facem semnul Sfintei Cruci și să ne grăbim să ajungem la Hristos, pentru că ne cheamă să ridice de la noi poverile păcatului ce sunt asupra noastră și prin harul Său să ne unim cu El ca să ne îmbrace în bucuria și în lumina Sa.

Să ne aplecăm cu smerenie înaintea Fecioarei Maria, care a devenit, prin nașterea Pruncului Iisus, Maică a Lumii, să ne deschidă inimile pentru a primi în Sfânta biserică darurile Sale cele bogate, iar prin mijlocirea ei să dobândim arvuna vieții celei veșnice.

Călătorind și noi împreună cu magii și păstorii, să-L rugăm pe Pruncul Iisus să ne învrednicească, pe fiecare dintre noi, să facem din inimile noastre icslea Betleemului pentru ca primindu-L să fim sălaș iubirii cerești izvorâtă din însăși iubirea Sfintei Treimi.

Vă binecuvântează și vă doresc să aveți pace și dragoste în sufletele voastre, tuturor fericire și spor întru tot lucrul bun, iar în noul an 2004 să-L rugăm pe Dumnezeuul păcii și al dragostei să fie cu noi.

***Al vostru Arhipăstor și lui Hristos, Cel născut
din Fecioară, de-a pururi pentru voi rugător,***

† **TEODOSIE**

ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† NIFON
DIN MILA LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI

*IUBITULUI NOSTRU CLER,
CINULUI MONAHAL ȘI TUTUROR CREDINCIOȘILOR
DIN EPARHIA NOASTRĂ, DE DUMNEZEU OCROTITĂ
ȘI BINECUVÂNTATĂ, HAR ȘI PACE, SĂNĂTATE ȘI MÂNTUIRE
ÎN DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, IAR DE LA NOI,
ARHIPĂSTORUL VOSTRU, DRAGOSTE PĂRINTEASCĂ
ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

***Iubiții mei fii sufletești,
Slujitori ai altarelor străbune și binecredincioși creștini,***

Întâmpinăm, din an în an, în noaptea sfântă a Crăciunului, cel mai mare eveniment ce s-a petrecut vreodată pe pământ: Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, adică Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu. Praznicul Crăciunului este așteptat cu bucuria, dorul și fiorul sfânt al întâlnirii noastre cu veșnicia transformată în istorie și cu istoria transfigurată de "*Cuvântul Care S-a făcut trup, plin de har și de adevăr*" (Ioan 1,14). Cosmosul întreg este transformat de măreția acestei zile, cum foarte grăitor glăsuiește o cântare: "*Te mărim pe Tine Hristoase; fiecare din făpturile cele zidite de Tine mulțumire aduce Ție: îngerii cântarea, cerurile steaua, magii sau înțelepții darurile, păstorii minunea, pământul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe Maica Fecioara*" (stihira Vecerniei praznicului). Participarea Cosmosului întreg la minunea Nașterii are menirea să ne transpună într-un alt sens al existenței noastre, înnoindu-ne în oameni plini de adevăr, bucurie, pace și dragoste întru Duhul Sfânt.

"Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2,14), cântăm în noaptea sfântă și mântuitoare de Crăciun

și împreună cu îngerii, cu puterile cerești și cu întreaga Biserică ne închinăm dumnezeiescului Prunc, Cel ce ne-a adus pacea, harul și adevărul.

Dreptmăritori creștini,

Nașterea Mântuitorului este un act dumnezeiesc de cea mai mare însemnătate pentru mântuirea noastră, fiind un dar măreț al Tatălui ceresc, dar îmbrăcat în veșmântul cel mai smerit. Dumnezeu Se întrupează în chip de prunc, născut din Prea Curata Fecioară Maria într-un adăpost natural al unei peșteri în care păstorii își adăposteau turmele lor. Aici, în întunericul nopții, în frig și singurătate, întocmai ca un străin, S-a născut Fiul lui Dumnezeu. Această naștere pare simplă, suavă, copleșitor de smerită, dar, în același timp, este minunată și Măreață pentru că ea s-a făcut după legile dumnezeiești, căci *"unde voiește Dumnezeu se biruiește rânduiala firii"*.

Pruncul Sfânt a fost conceput de mama Sa prin umbrirea Duhului Sfânt și prin puterea Celui Prea Înalt, adică S-a născut din mamă fără de tată, după cum, ca Dumnezeu, Se născuse mai înainte de toți vecii, adică din eternitate, din Tată fără de mamă. Pentru aceasta, marii gânditori și trăitori ai Bisericii o numesc pe Sfânta Fecioară Prea Curată Maică. *"Ușa cerească"* prin care a trecut Dumnezeu, după cum profetise despre ea Sfântul Prooroc Iezechiel, când a zis: *"Ușa aceasta Încuiată va fi și nu se va deschide și nimeni nu va trece printr'înșa și va rămâne încuiată"* (Iezechiel 44, 2).

Venirea pe pământ a Mântuitorului nu a fost întâmplătoare, ci a fost pregătită din veci de Tatăl ceresc, Care gândea și voia fericirea noastră, a oamenilor. Dar noi, din cauza decăderii sufletești în care ne aflăm, nu mai eram în stare să ne ridicăm până la Dumnezeu, ca să primim darurile Lui. De aceea, a trimis pe Fiul Său ca să ne elibereze, să ne mântuiască, să ne vindece de rănilor sufletești și să ne deschidă calea sfințeniei, a bucuriei înnoitoare de suflet și de ființă. El nu a trimis pe altcineva, pentru că nici om și nici înger nu puteau înfăptui o asemenea lucrare, ci singur Dumnezeu Cel Atotputernic, Atotbun și Iubitor, Creatorul lumii și al omului.

Prin Fiul Său, Tatăl ceresc își arată într-un mod deosebit iubirea Sa pentru noi oamenii și, în același timp, iubirea față de Fiul Său, pentru că l-a încredințat Lui cea mai minunată opera, cea de Mântuitor. Această iubire a mărturisit-o oamenilor, când a zis: *"Acesta este Fiul Meu Cel iubit, Întru Care am binevoit; pe Acesta să-L ascultați"* (Matei 17, 5). Deci, Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu cel iubit și este vestitorul bunăvoinței Sale către neamul omenesc, de Care ne poruncește să ascultăm; să-I ascultăm cea mai frumoasă și singura adevărată învățătură pe care a cunoscut-o vreodată ome-

nirea: Evanghelia dumnezeiască ce își are originea în izvorul veșnic al Tatălui ceresc.

"Voi pune cuvintele Mele în gura Lui, zice Dumnezeu, și El le va spune tot ce-I voi porunci Eu. Și dacă cineva nu va asculta cuvintele Mele, pe care le va spune, Eu însumi voi lucra dreptatea asupra lui" (Deuteronom 18, 18-19).

Tatăl ceresc a iubit pe Fiul Său atât de mult și totuși, când a hotărât mântuirea noastră, a îngăduit ca El să Se smerească - atât în naștere cât și în moarte pe cruce, ca om. Dumnezeu a dat tot ce avea mai scump, jertfindu-Se pentru noi, ne-a dăruit cea mai mare bucurie pe care un om poate să o trăiască și, de aceea, noi trebuie să-I răspundem cu ce avem mai de preț: iubirea curată a sufletului. Să-L iubim din tot sufletul, pentru că El este Tatăl nostru al tuturor, El ne-a chemat la viață și ne-a înfrumusețat mai mult decât orice: când a sădit în noi chipul slăvit și asemănarea Sa și ne-a făcut stăpâni, prin inteligența și capacitățile noastre sufletești deosebite, peste tot ce există pe pământ.

Se cuvine, de asemenea, să iubim și pe semenii noștri, căci toți suntem fii ai lui Dumnezeu și frați între noi, *"și această poruncă avem de la Dânsul, ca tot cel ce iubește pe Dumnezeu, să iubească și pe fratele său"* (I Ioan 4,21).

Iubiți fii sufletești,

Bucurie mare se revarsă în inimile noastre de creștini, căci astăzi a răsărit lumii *"Lumina cunoștinței"* și a coborât pe pământ *"Soarele dreptății"*, Hristos Dumnezeu, Mântuitorul nostru; astăzi, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiu al Fecioarei, *"Ziditorul a toată făptura Se face om pentru noi, de sânurile Tatălui nedespărțindu-Se, și pe brațele Fecioarei fiind ținut"* (Slujba Utreniei Crăciunului). *"Cel fără de început Se începe și Se întrupează Cel fără de trup, peștera Betleemului primește înlăuntru pe Cel ce ține împreună toate, îngerii cu păstorii slavoslovesc și magii cu steaua călătoresc, că pentru noi S-a născut Prunc tânăr, Dumnezeu Cel mai înainte de veci"* (Condacul Nașterii). De aceea, cu nespusă bucurie să trăim Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, închinându-ne cu smerenie Pruncului Mântuitor și Precuratei Sale Maici, așa cum îi vedem pictați pe Sfânta Icoană a Praznicului. În această icoană vedem credința noastră - din moși strămoși și cea de astăzi - și vedem în ea Crăciunul sfințelor noastre obiceiuri și datini. Acum copiii, și nu numai ei, cântă pe la ferestre și în alte locuri: *"Astăzi S-a născut Hristos/Mesia chip luminos, lăudați și cântați și vă luminați"*. Armonia colindelor amplifică bucuria tuturor la dimensiuni demne de această măreață sărbătoare din care ne împărtășim cu toți, tineri și vârstnici, bogați sau săraci, fără alte deosebiri, singurul criteriu fiind intensitatea dragostei, a bunătății, a generozității și a credinței ziditoare de noblețe sufletească în raport cu semenii noștri.

Bucuria colindelor de Crăciun este consecința credinței în Nașterea Domnului. Toate celelalte obiceiuri nu sunt decât niște manifestări ale marii bucurii dumnezeiești de venire în lume a Cuvântului divin. Bucuria aceasta, colindele, cântările și datinile în care mărturisim Sfânta Naștere, ne unesc - în această simțire și manifestare a credinței - cu părinții și cu strămoșii noștri. De aceea, în fiecare an retrăim sărbătoarea Nașterii lui Hristos împreună cu toți cei care încă din acea noapte sfântă s-au bucurat și cu toți cei care după noi se vor bucura. Cântările și conținutul lor ne sunt cunoscute de parcă am fi trăit atunci. Le-au știut și le-au trăit părinții și strămoșii noștri, dar le trăim și noi astăzi și le vor trăi mereu cei de după noi. Cu toții suntem părtași, martori și vestitori ai marelui fapt dumnezeiesc al Nașterii Mântuitorului lumii. Toate acestea ne crează premiza trăirii unei bucurii de magnitudinea bună-tății și măreției Fiului lui Dumnezeu. Să ne bucurăm, deci, cu toți colindătorii și cu toți vestitorii Nașterii Domnului, cu Biserica noastră strămoșească și cu tot neamul nostru românesc care știe să înfrunte, cu răbdare și dragoste, încercările și lipsurile, dar și să trăiască bucuriile sfinte în duhul credinței noastre străbune.

Nu are bucurie autentică cel care gândește și înfăptuiește fapte de violență fizică sau verbală, egoism și calomnie, răzbunare și invidie. Legea de aur a creștinismului este iubirea și iertarea, dreptatea și pacea, cu tine și cu semenii.

Ca în fiecare an, sărbătorile de Crăciun exercită asupra noastră, a tuturor, acea fascinație și bucurie sfântă care ne îmbracă în veșmântul cald al speranței în mai bine și ne îndeamnă la dobândirea fericirii către care tinde tot omul. În această sfântă zi, Pruncul dumnezeiesc își caută, în mod spiritual, lăcaș în sufletul nostru. El bate la poarta inimii fiecăruia dintre noi, ca și la *Betleem*.

El ne caută, căci vrea să Se nască în sufletul fiecărui creștin, ca să ne sfințească prin prezența Sa și să ne mântuiască prin harul Său.

Să deschidem porțile sufletului și ale inimii noastre, ca să primim înlăuntrul nostru cuvântul lui Hristos și harul care se revarsă astăzi, prin binecuvântare, peste toți cei credincioși, tineri și vârstnici, umplându-i de bucuria marii sărbători a Nașterii Pruncului Sfânt.

Iubiții mei credincioși,

Nașterea Domnului este o taină dumnezeiască și un dar adresat omului, care umple sufletul de bucurie și, astfel, deschide porțile comuniunii sale cu Dumnezeu. Când omul credincios acceptă taina, aceasta începe să lucreze ogorul sufletului, îndemnând la rugăciune și experiență duhovnicească deosebită. Credinciosul acceptă taina mai presus de fire a Întrupării, ca și Sfânta

Fecioară, după care pregătește loc ca Domnul Iisus să Se nască spiritual în peștera și pustiul sufletesc al lui, care aspiră la mai bine și mai frumos. Astfel, omul devine un sălaș unde Domnul Cel născut din Fecioara Maria crește odată cu omul extaziat de Sfânta Taină a Nașterii. În această stare de taină și doxologie, sau celebrare întru credința sa, omul trăiește o bucurie demnă de măreția comuniunii cu Dumnezeu.

Constatăm cu tristețe, în vremea noastră, că celebrarea și gratitudinea, aprecierea și dragostea - nu ca acte ocazionale tranzitorii, ci ca stări și atitudini permanente sunt valori care nu mai caracterizează societatea modernă. De aceea, Nașterea Domnului, ca mare sărbătoare de celebrare și încântare duhovnicească, oferă lumii șansa minunată a bucuriei întru Hristos. Nașterea a fost celebrată, lăudată și cântată de întreaga creație: de îngeri, de magi și păstori, de generații, prin secole, până astăzi, ca și în anii ce vor urma.

Colindele noastre străbune ne dau sensul acestui gen de preamărire și celebrare și ne aduc bucurie în acest continuu pelerinaj al existenței noastre. Prin Întruparea Logosului divin pe pământ, avem un Dumnezeu-Om în ceruri, Care ne oferă nouă oamenilor o comuniune de bucurie, de pace și dragoste întru Domnul nostru.

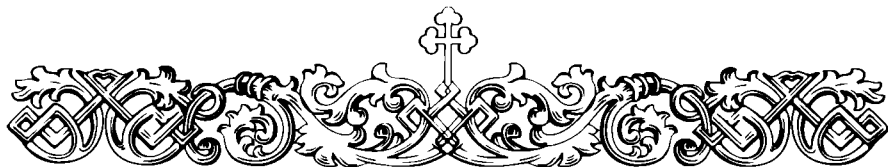
Cel ce S-a născut acum 2003 ani și Care a demarcat, prin Întruparea Sa, întreaga istorie a umanității, Domnul nostru Iisus Hristos, ne îndeamnă să cultivăm iubirea între noi, care aduce bucuria întru Duhul Sfânt. Să ne adunăm gândurile în atmosfera sfântă a sărbătorilor de Crăciun și să ne rugăm: *"Doamne Iisuse, Mântuitorul nostru, călăuzește pașii noștri pe calea cea sfântă și ne ajută să pășim în viață după voia Ta iubitoare și dătătoare de bucurie. Revarsă peste noi toți credincioșii din Sfânta Arhiepiscopie a Târgoviștei și peste țara noastră și lumea Ta, duhul dreptei înțelegeri, a dragostei, bunătății, a facerii de bine și să ajungem să se facă voia Ta, «precum în cer și pe pământ» .*

Împărtășindu-vă aceste gânduri, de Marea Sărbătoare a Nașterii, vă îmbrățișez pe toți, iubiii mei preoți și credincioși, dorindu-vă, din toată inima, să petreceți Sărbătorile Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei, cu multă bucurie și credință, implorând ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu asupra voastră a tuturor.

***Al vostru Arhipăstor sufletesc,
stăruitor în rugăciune către Prea Sfânta Treime,
pentru bucuria și binele vostru trupesc și sufletesc,***

† NIFON

ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI

† EPIFANIE

CU MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI ȘI VRANCEI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU,
IAR DE LA NOI ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI*

*“Cuvântul trup S-a făcut și s-a sălășluit
între noi și văzutu-l-am slava, ca pe slava Unuia-
Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr”¹.*

Iubiți fii duhovnicești,

În atmosfera de profundă trăire creștinească, cu mireasma cântărilor bisericesti și a colindelor, sărbătorim astăzi Nașterea Domnului, sărbătoare care ne cheamă, de fiecare dată, să vedem pe Hristos Mântuitorul născut în Betleem.

Pruncul Iisus este *"Soarele dreptății"*², Care strălucește în inimile celor ce-L primesc cu credință, eliberându-i din vâltoarea neputințelor pe cei ce locuiesc *"în întuneric și în umbra morții"*, adică a păcatului.

Întreaga lume creștină prăznuiește cu bucurie evenimentul unic al Nașterii Fiului lui Dumnezeu ca Om, moment care a schimbat cursul istoriei universale, dar care - cu mult mai important – a transformat și viața omenirii, deoarece *"celor câți L-au primit, care cred întru numele Lui, le-a dat putere să devină fii ai lui Dumnezeu"*³.

1. Ioan 1, 14.

2. Luca 1, 78.

3. Ioan 1, 12.

Dreptmăritori creștini,

Nașterea Domnului este un adevăr istoric incontestabil și, în același timp, un adevăr de credință de cea mai mare importanță pentru întreaga creștinătate. Din punct de vedere istoric, una dintre dovezi este aceea că evenimentul s-a petrecut în vremea când la Roma împărățea cezarul August, iar în Siria ocârmuia Quirinus⁴; ca adevăr dogmatic este faptul extraordinar că Nașterea lui Hristos stă la temelia credinței noastre întru dobândirea mântuirii.

Sărbătoarea Crăciunului, atât de scumpă fiecăruia dintre noi, ne descoperă "taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută" a Nașterii Mântuitorului, când Fiul lui Dumnezeu, Fiul Fecioarei Se face, pentru noi și pentru izbăvirea noastră din robia păcatului. Așadar, sărbătoarea Nașterii lui Hristos dă mărturie despre neconținută purtare de grijă a lui Dumnezeu față de noi și aduce în sufletele noastre nădejdea mântuirii. De aceea, praznicul de astăzi trebuie să fie și momentul hotărârii noastre de a-L preamări neîncetat pe Dumnezeu și de a trăi unii cu alții ca fiii ai Aceluiași Tată ceresc, în pace și bună înțelegere, împlinind prin aceasta mesajul sfânt al îngerilor ce s-au arătat la Betleem, cântând: "*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!*"⁵

Crăciunul este ziua cea mare în care oamenii se adună în sfintele lăcașuri pentru împăcarea cu Dumnezeu, se adună la masa cea duhovnicească a bucuriei pe care o revărsă în inimile tuturor Nașterea Domnului, după cum glăsuiește și cântarea bisericească: "*Hristos Se naște, slăviti-L! Hristos din ceruri, întâmpinați-L! Hristos pe pământ, înălțați-vă! Cântați Domnului tot pământul și, cu veselie, lăudați-L, popoare, că S-a preaslăvit!*"⁶.

Frați creștini,

Domnul Iisus Hristos S-a făcut Om, născându-Se din Fecioara Maria, pentru a ne descoperi nouă adevărul, după cum El însuși ne spune: "*Eu spre aceasta M-am născut și pentru aceasta am venit în lume, să mărturisesc pentru adevăr; tot cel ce este dintru adevăr, ascultă glasul Meu*"⁷.

Iar noi, ca și creștini, știm că adevărul dumnezeiesc are două aspecte: unul dogmatic, despre care am amintit mai înainte și care cuprinde învățatu-

4. Cf. Luca 2, 1-2.

5. Luca 2, 14.

6. Irmos. Cântarea 1, Utrenia la Nașterea Domnului.

7. Ioan 18, 37.

ra despre Dumnezeu și lucrarea Lui, iar celălalt moral, referitor la relația omului cu Dumnezeu, cu semenii și cu sine însuși.

Hristos Domnul a venit să dea mărturie despre adevăr în toată deplinătatea Lui. De aceea, *cei* ce adaugă sau scot ceva din dumnezeiasca Scriptură și din Tradiția Bisericii, răstălmăcindu-le după voia lor, se dovedesc a fi prooroci mincinoși, care vin îmbrăcați *"în haine de oi, iar pe dinlăuntru sunt lupi răpitori"*⁸.

Aceștia nu urmăresc însănătoșirea sufletească a oamenilor, care știm că se împlinește numai prin lucrarea drepte credințe, a evlaviei curate față de Dumnezeu și a iubirii de semeni, ei caută lauda de sine și dobândirea pentru ei înșiși a unor bunuri vremelnice, trecătoare. De aceea, unde nu vom vedea dreapta închinare adusă Sfintei Treimi, unde nu vom auzi mărturisirea limpede despre Domnul Hristos ca unic Mântuitor al lumii prin Biserica întemeiată de El, unde nu vom găsi preacinstirea Maicii Domnului și cinstirea sfinților Lui, să știm bine că acolo nu este adevăr și nici comuniune cu Dumnezeu, ci întunecarea minții, înșelăciune și moarte sufletească. Credința în Hristos Domnul înseamnă nu doar o simplă alegere, o adeziune la o idee oarecare, ci este și trebuie să fie o viață nouă trăită în duhul Evangheliei și în cadrul comunității Bisericii.

Fraților,

Credința noastră ortodoxă ne învață că Întruparea Fiului lui Dumnezeu are ca scop ridicarea firii umane căzute și înălțarea ei la deplina comuniune cu Dumnezeu. Îngerii au slăvit, împreună cu oamenii, Taina cea negrăită ce s-a săvârșit în Betleem, prin *care* cele de sus s-au unit cu cele de jos. De aceea, Sfântul Grigore Palama scrie că *"Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, ca să arate la ce înălțime ne-a ridicat pe noi ... S-a făcut Om ca să ne dezlege de legătura păcatului, să curățească întinăciunea cea după trup să vădească dragostea lui Dumnezeu pentru noi; să arate până la ce adâncime ne-am înfundat în prăpastia relelor, încât a fost nevoie de întruparea lui Dumnezeu..., ca să Se facă începător și chezaș al vieții veșnice, risipind deznădejdea noastră"*⁹.

Venirea Mântuitorului Hristos pe pământ, Care S-a născut într-o peșteră sărăcăcioasă, într-un sălaș de animale, ne învață că trebuie să ne îngrijim, înainte de toate, de cele duhovnicești și, mai apoi, de cele materiale; totodată,

8. Matei 7, 15.

9. *Omilii*, vol. I, Editura Anastasia. București, 2000, p. 225.

înțelegem că datoria noastră este de a respecta valoarea fiecărui semen, indiferent de starea lui socială.

Asumându-și condiția umilinței omenești, înscriindu-Se între supușii Cezarului, viețuind în casa săracă a Dreptului Iosif, Mântuitorul Hristos a schimbat gândirea lumii păgâne, aducând o nouă ierarhie a valorilor, întemeiată pe înfăietatea virtuților morale creștine: modestia, bunătatea, milostivirea, iubirea de Dumnezeu și de semenii.

Înțelegem de aici că iubirea lui Dumnezeu față de noi, arătată în Întruparea Fiului Său, ne cheamă pe toți la renaștere duhovnicească, urmând pilda sfinților Bisericii noastre.

Astfel, sărbătoarea Nașterii Domnului ne învață să trăim întru bucuria comuniunii de iubire și de rugăciune cu toți sfinții, cu cei care, în trup fiind, au viețuit asemenea îngerilor din ceruri.

În acest sens, așa după cum am amintit și în cuvântul pastoral pe Care vi l-am trimis de sărbătoarea Sfântului Ierarh Nicolae, mulțumindu-vă pentru dărnicia de care ați dat dovadă pentru ajutorarea celor săraci și în nevoi, Vă dăm de veste că anul acesta, după mai multe demersuri făcute de noi, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat trecerea în rândul sfinților a doi dintre înaintașii noștri întru mărturisirea și lucrarea dreptei credințe: Sfântul Ierarh Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi, județul Vrancea, fost mitropolit al Moldovei - ale cărui sfinte moaște se află în această mănăstire vrânceană -, ctitor de mănăstiri, ierarh cu viață sfântă și pilduitor purtător de grijă, ca un adevărat Părinte, pentru cei aflați în necazuri, mucenicia lui pentru Hristos fiind mărturia jertfelnicei noastre pentru triumful adevărului și dreptății, pentru iubirea semenilor și împlinirea faptelor de milostenie creștină; și Sfântul Cuvios Vasile de la Mănăstirea Poiana Mărului, județul Buzău călugăr cu viață curată și sfântă, cu darul cuvântului zidirii duhovnicești, ctitor de așezăminte monahale; îndrumător al călugărilor și povățuitor al credincioșilor, având de-a pururi în minte, în inimă și-n cuvânt rugăciunea lui Iisus; "*Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!*".

Festivitățile bisericesti de proclamare a canonizării acestor sfinți au avut loc, în zilele de 5 și 6 octombrie 2003, la Mănăstirea Brazi de lângă orașul Panciu și la Mănăstirea Poiana Mărului din comuna Bisoca, în Munții Buzăului.

Ne-am bucurat, atunci, de participarea unui mare sobor de ierarhi - membri ai Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST al României, de prezența a sute de preoți, mulți călugări și călugărițe, a mai multor mii de credincioși, care au venit la aceste sfinte ceremonii cu credință puternică și cu adâncă evlavie.

Ne bucurăm, astăzi, și ne vom bucura în veci că, din trecutul istoric al Eparhiei noastre, încă doi viețuitori și lucrători întru cele duhovnicești pe pământul binecuvântat al Buzăului și Vrancei, se află, de acum înainte, rugători la Dumnezeu pentru noi toți, spre sănătatea, iertarea păcatelor și mântuirea sufletelor noastre.

De aceea, ne *"plecăm cu smerenie genunchii și ne rugăm Bunului Dumnezeu, împreună cu toți sfinții odrăsliți din neamul nostru care au sporit în dragostea pentru Hristos Domnul, cu fapta, cu rugăciunea și cu virtutea creștină, sfinți pe care Dumnezeu i-a înscris în cartea veșniciei"*¹⁰.

Iubiților,

V-am împărtășit aceste învățături, prin povățuire pastorală, în calitate de ierarh și de părinte duhovnicesc, ca să Vă umple sufletele și inimile fraților voastre de pacea cerească și de bucuria îngerească ce se revarsă peste noi din praznicul Nașterii Domnului.

Vă îmbrățișăm, cu dragoste creștinească, rugând pe Mântuitorul Hristos, Cel născut în peștera Betleemului, să ne ajute tuturor să umblăm cu vrednicie înaintea Domnului, pentru ca să-I fim bineplăcuți, *"aducând roadă întru toată lucrarea bună și sporind în cunoașterea lui Dumnezeu"*¹¹, prin viețuirea și faptele noastre.

Totodată, Vă urăm ca marele praznic al Nașterii Domnului să-l petreceți cu sănătate, cu bucurie și mulțumire duhovnicească, iar Noul An - 2004 să Vă aducă liniște deplină și spor în toate cele de folos.

Sărbători fericite! La mulți ani!

*Al vostru de tot binele voitor
și pururi rugător către Hristos Domnul,*

† EPIFANIE

EPISCOPUL BUZĂULUI ȘI VRANCEI

10. Sinaxar în Duminica a 2-a după Rusalii - a Sfinților Români.

11. Coloseni 1, 10.

† CALINIC
PRIN DARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

*MIJLOCEȘTE ÎN RUGĂCIUNI CĂTRE DOMNUL DUMNEZEU,
CA SĂ DĂRUIASCĂ: PACE, BUCURIE ȘI SPOR
BINECUVÂNTAT ÎN TOT LUCRUL BUN,
ALESULUI CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR
CREȘTINI ȘI CREȘTINE!*

*"Dumnezeu S-a smerit pe Sine, chip de rob
luând, făcându-se asemenea oamenilor"
(Filipeni 2, 7)*

Dreptmăritori Creștini,

Când citim în epistola adresată de Sfântul Apostol Pavel creștinilor din Filipi și ajungem la versetul în care se arată **Smerenia lui Dumnezeu**, ne cuprinde uimirea fără de seamă și glasul nostru intră într-o amuțire!

*"Dumnezeu S-a smerit pe Sine!"*¹ Ce poate fi mai copleșitor? Cine poate dintre pământenii să măsoare această lucrare a lui Dumnezeu care a uluit întreaga lume creștină de două mii de ani? Ce Taină este aceasta? Dumnezeu a luat chip de rob! Dumnezeu a coborât în starea cea mai de jos, spre uimirea îngerilor și peste puterea de pricepere a oamenilor, oricât și-ar da silința să înțeleagă această minune a minunilor!

Și iată că noi, oamenii, viețuitorii acestui pământ, avem marea bucurie să citim și să fim copiii lui Dumnezeu, Care: *"S-a făcut asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca om!"* Când se spune: asemenea oamenilor se înțelege asemănător într-o toată, afară de păcat!

Se cuvine, așadar, a lua aminte, cu toată bucuria, la Darul pe care Dumnezeu, cu îmbelșugare împărătească, l-a împărtășit omenirii căzute în păcat!

1. Filipeni 2, 7.

Auzim deslușit glasul Sfântului Ioan Casian, care zice: "Când medităm apoi la negrăita Sa înțelepciune, la iubirea de oameni și la nepătrunsa lui îndelungă răbdare, care rabdă greșelile cele fără de număr ale oamenilor, ne vine să-L preamărim din tot sufletul. Și când cugetăm la dragostea Sa nemărginită față de noi, că deși noi n-am făcut nici un bine, a primit să se facă om, Dumnezeu fiind, ca să ne mântuiască din rătăcire, ne ridicăm spre dorirea Lui. În sfârșit, când socotim că El a biruit în noi, pe potrivnicul nostru, diavolul, și ne dăruiește viață veșnică numai pentru hotărârea și înclinarea noastră spre bine, inima ne îndeamnă să I ne închinăm!"²

Aceste mari bucurii duhovnicești au făcut pe Sfântul Isaac Sirul să rostească în extaz: „O, voi cei cu dreaptă socotință! Veniți și vă minunați! Cine are o cugetare înțeleaptă și minunată, ca să se minuneze după vrednicie de harul Făcătorului nostru?.. Slavă Ție, Doamne, pentru harul Tău nemăsurat!... Cu ce gând ne vom mărturisi Ție, Cel ce iubești viața noastră?"³

Dreptmăritori Creștini,

Stăruim din răputeri, să meditați cu înflăcărare la Darul lui Dumnezeu trimis omenirii prin Întruparea Logosului, adică a Cuvântului Său: Iisus Hristos! Sfinții Părinți ne îndeamnă la cunoașterea acestui MARE DAR! "Dacă ai cunoaște cum trebuie darul lui Dumnezeu, chiar dacă toți perii capului tău ți-ar fi tot atâtea guri, n-ai putea să-L preamărești pe El, sau să-I mulțumești după vrednicie!"⁴

Auzim glasul Sfântului Apostol Pavel către creștinii din Salonic, adresându-se și nouă, de bună seamă: "*Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi!*"⁵

Știm fiecare dintre noi cum stăm cu rugăciunile de laudă aduse lui Dumnezeu, de mulțumire și în cele din urmă, de cerere. Grijile lumești care apasă asupra vieții noastre în fiecare zi sugrumă voința de a ne lepăda de grijile, de prea marile și obositoare griji lumești, în capcana cărora cădem cel mai adesea. Și așa, ușor-ușor, uităm de darul lui Dumnezeu, făcut nouă prin Nașterea lui Iisus Hristos a Cărui prăznuire o facem cu toții astăzi. Să ascultăm glasul Sfântului Nil Ascetul, care zice: "Domnul S-a lepădat cu totul de grija celor pământești și a poruncit să căutăm numai Împărăția Cerurilor. Noi însă, silindu-ne să umblăm tocmai pe o cale potrivnică, am

2. Sfântul Ioan Casian, *Filocalia*, vol. 1, p. 139-140

3. Sfântul Isaac Sirul, *Filocalia*, vol. X, p. 315-316

4. Sfântul Varsanufie și Ioan, *Filocalia*, vol. XI, pag. 150

5. I Tesaloniceni 5, 18

nesocotit poruncile Domnului și, depărtându-ne de purtarea Lui de grijă, ne-am pus nădejtile în mâini⁶.

Dreptmăritori Creștini,

Lipsa cea mai mare, sau mai bine-zis, seceta cea mai mare a pământului, cum a fost anul acesta, o putem pune în legătură cu seceta cealaltă, duhovnicească, prin lipsa rugăciunii! Păcatele ne-au copleșit ca și în vremurile de demult, după cum Proorocul Ieremia ne arată: "Poporul acesta are inimă îndârjită și răzvrătită: Răzvrătitu-s-au și s-au dus și n-au zis în inima lor: «Să ne temem de Domnul Dumnezeuul nostru, Care ne dă la vreme ploaie timpurie și târzie și ne păstrează săptămânile hotărâte ale culesului». Fărădelegile voastre au schimbat aceasta și păcatele voastre au depărtat acest bine de la voi. Că se află necredincioși prin poporul Meu, care pândesc pe prinzătorii de păsări, se ascund la pământ, pun curse și prind pe oameni. Cum sunt cotețele pline de păsări, așa sunt casele lor pline de înșelătorie; Prin aceasta s-au ridicat și s-au îmbogățit... și în rele au întrecut orice măsură... "⁷

Pentru a ne vindeca de tot răul este necesară rugăciunea fierbinte! Ce este rugăciunea, poate veți întreba de îndată? „O liniștire și o golire a cugetării de toate cele de aici și o inimă ce-și întoarce cu desăvârșire privirea spre nădejdea plină de dor a celor viitoare! "

"Precum cel mai de preț dintre toate simțurile este vederea, așa cea mai dumnezeiască dintre toate virtuțile este rugăciunea"⁹.

" Când îți aduci aminte de Dumnezeu, înmulțești rugăciunea, ca atunci când Îl vei uita, Domnul să-și aducă aminte de tine"¹⁰.

" Căci căutând Dumnezeu la vorbirea rugăciunii, ca Unul ce este iubit, numit și chemat într-ajutor, dăruiește sufletului care se roagă o bucurie de negrăit, iar sufletul, pomenind pe Dumnezeu, prin vorbirea rugăciunii, este veselit de Domnul"¹¹.

"Să nu părăsești rugăciunea din grija neputinței nici măcar o singură zi până ce mai răsuflă, ci auzi pe cel ce zice: «Când sunt slab, atunci sunt tare».¹² Căci făcând așa te vei folosi mai mult și rugăciunea te va ridica îndată, cu împreună lucrare a harului!"¹³.

6. Nil Ascetul, *Filocalia*, vol. 1, pag. 169

7. Ieremia 5, 23-28

8. Sfântul Isaac Sirul, *Filocalia*, vol X, pag. 394

9. Sfântul Evagrie Ponticul, *Filocalia*, vol. 1, pag. 104

10. Sfântul Mareu Ascetul, *Filocalia*, vol. 1, pag. 239

11. Sfântul Teolipt, *Filocalia*, vol. VII, pag. 71

12. II Corinteni 12, 10

13. Sfântul Teolipt, *Filocalia*, vol. VII, pag. 78

Dreptmăritori Creștini,

Pe toți, deopotrivă, ne învață dumnezeiescul Ioan Gură de Aur: " Tot cel ce se roagă, vorbește cu Dumnezeu. Și cine nu știe ce mare lucru este ca, om fiind, să stai de vorbă cu Dumnezeu? Dar nimeni nu poate să înfățișeze această cinste prin cuvânt. Căci această cinste întrece și măreția îngerilor. Și iarăși: Rugăciunea este o lucrare comună a oamenilor și a îngerilor și, în privința rugăciunii, nimic nu desparte o fire de alta. Și iarăși: Când vede diavolul sufletul îngrădit în virtuți, nu îndrăznește să se apropie, temându-se de puterea pe care i-o dau rugăciunile, hrănind sufletul mai bine decât hrănesc mâncările trupul. Și iarăși: Rugăciunea și cererea fac pe oameni biserici ale lui Dumnezeu; și, precum aurul și pietrele scumpe și marmura fac casele împăraților, așa rugăciunea face pe oameni biserici ale lui Hristos. Ce laudă mai mare s-ar putea aduce rugăciunii, decât că zidește biserici lui Dumnezeu? Și Acela pe Care nu-L încap cerurile intră în sufletul viu prin rugăciuni!,,¹⁴

Așa, Te rugăm, Doamne Iisuse, azi prăznuindu-Ți Nașterea între noi, să intri în sufletul nostru viu, prin rugăciunile îndreptate către Tine!

Și acum să ascultăm cuvântul testament al Părintelui Dumitru Stăniloae: "Cuvântul de sfătuire pe care sunt înclinat să-l dau în urma întregii mele experiențe de viață ar fi: alipiți-vă cu toată credința adevărului lui Hristos și siliți-vă și sporiți din unirea cu El într-o nesfârșită înnobilare, prin asemănarea cu El, Care, fiind Dumnezeu și întrupându-Se pentru veci ca OM, a ridicat la suprema înălțime umanitatea Sa și o va înălța și pe a noastră, ajutându-ne să creștem în iubirea Lui și a semenilor noștri."¹⁵

În colinde să cântăm, cu inima plină de bucurie

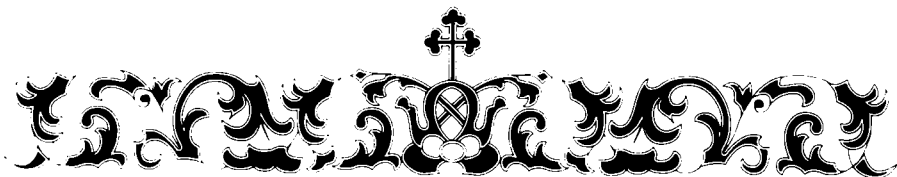
Hristos se Naște, măriți-L
Hristos din Ceruri, întâmpinați-L
Hristos pe pământ, înălțați-vă
Cântați Domnului, tot pământul!

† CALINIC

EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

14. Sfântul Calist și Ignatie Xanthopol, *Filocalia*, vol. VIII, pag. 71-72

15. Centenar Dumitru Stăniloae, pag. 4

† CASIAN
DIN DARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS,

*PREA CUCERNICULUI CLER, PREA CUVIOSULUI CIN MONAHAL
ȘI TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI
DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, MILĂ, SĂNĂTATE
ȘI PACEA DOMNULUI LA MARELE PRAZNIC
AL NAȘTERII SALE ÎN BETLEEM, IAR DE LA NOI,
ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

***Hristos Se naște, slăviți-L!
Hristos pe pământ, înălțați-vă!***

Frați creștini,

Am amintit despre legătura strânsă dintre taina Nașterii Mântuitorului și scopul ei imediat, renașterea omului căzut în indiferență față de sine însuși și mai cu seamă, față de semenii săi. Ne-am bucurat și ne vom bucura împreună de marele dar al restaurării noastre la Nașterea Domnului, trăind propria renaștere după Modelul unic, Pruncul de la Betleem. În această stare și din această perspectivă, ne vom regândi și ne vom reface raporturile dintre noi, așa cum pruncii găsesc totdeauna resurse în ei, de la Dumnezeu, pentru conviețuire iubitoare și binefăcătoare.

Spunem aceasta, pentru că nicicând nu ne-am îndepărtat atât de mult unii față de alții, deși trăim într-o societate evoluată. Iar îndepărtarea dintre noi este urmarea îndepărtării de Dumnezeu Care ne iubește ca pe proprii Săi fii!

Discrepanța dintre noi, dintre diferitele categorii sociale, ne divizează, ne separă deci și ne transformă din frați și din fii ai Domnului în adversari și inamici. Încercările sociale de refacere a frățietății sunt doar în parte realizabile, iar apelurile noastre de întrajutorare, uneori, sunt doar voci în deșert.

Bolile, bătrânețea, șomajul, libertinajul și refuzul oricărei sfătuirii și urmări a poruncilor Bisericii ne arată însă cât de mult suferă omul în izolare și-n îndepărtare de Dumnezeu.

Așadar, modelele de urmat dintre noi, oamenii, sunt și ele tot mai rare și chiar ineficiente. Sărăcia este, din nefericire, consecința răcirii dragostei de Dumnezeu și, implicit, de aproapele. În astfel de stări, bine cunoscute și trăite de fiecare dintre noi, dorim și strigăm și astăzi toți în biserici, de Crăciun, "dintru adâncuri", către Tine, Doamne, ca să vii să-Ți faci astăzi sălaș în noi, spre a ne aduce adevărata bogăție spirituală, prin care dispar cauzele suferinței umane în care ne zbatem și prin această îmbogățire sufletească ne vom putea ajuta și mai concret în situațiile sociale ale semenilor.

Crăciunul, frați creștini, este, așadar, vindecarea omului de singurătate și de toate bolile sufletești, precum și redescoperirea cărării către aproapele, spre a împărți cu el pâinea, nu din obligație, ci din iubire adevărată de frate.

"Să vă iubiți unii pe alții, precum Eu v-am iubit" (Ioan 13, 34), le-a spus testamentar Hristos Domnul ucenicilor Săi, iar ei ne-au învățat să facem ceea ce au făcut ei spre a construi astfel o nouă și autentică relație bazată pe comuniune, prin care redescoperim și faptele bune menite să ne vindece și de sărăcie, și de lipsuri, dar mai ales de boala indiferenței omului față de om.

Dumnezeu din noi ne trimite astăzi și totdeauna să iubim, să iertăm și să ajutăm semenul nostru, după cum El ne iartă și ne iubește. Astfel, astăzi, nu repetăm doar slujba de Crăciun sau obiceiurile și datinile străvechi, ci Îl primim pe Hristos în "casele" sufletelor noastre și în toată viața noastră. Așa ne îndeamnă și colindătorii, care "nu vă vin cu nici un rău," ci-L aduc pe Dumnezeu."

Iubiților,

Să-L căutăm și noi toți, ca și magii odinioară, pe Hristos în Betleem și vom primi astfel bucuria să-L găsim foarte aproape de noi și să vină chiar în noi înșine.

Acum, mulți călătorim cu Hristos către cei mulți, spre a le transmite aceeași bucurie. Astăzi când: "S-a născut Hristos,! Mesia - chip luminos/", să deschidem, fraților și surorilor, larg porțile "casei" sufletești, ca să intre Domnul slavei, să ne lumineze apoi cărarea către casele fraților și surorilor aflați în necazuri și în suferință. Chiar în biserici să căutăm acum și Îl vom afla pe Hristos Domnul în Sfântul Potir, de care să ne apropiem, dacă am urmat chemările Bisericii și am împlinit porunca iubirii: *"Fiecare să*

cerceteze în biserici dacă nu cumva este vreun sărac sau vreun străin și, aflându-l, să-l ia la casa sa și să-l odihnească pentru că, împreună cu săracul, intră Hristos în casă, Cel ce pentru noi S-a făcut sărac, că prin jertfa aceasta primim milostivirea lui Dumnezeu. Și dacă cel ce primește un prooroc, plată de prooroc ia, oare cel ce pe Iisus Hristos Însuși Îl primește, ce fel de plată va lua? Cu adevărat, că pe cea scrisă: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit» (I Cor. 2, 9). Cel ce aduce pe sărac în casa sa aduce pe Hristos Care a zis: «Fericiți cei milostivi»; cel ce miluiește pe sărac împrumută pe Dumnezeu, Cel ce a zis: «Întrucât ați făcut aceasta unora dintre acești prea mici, Mie Mi-ați făcut» (Matei 25). Cel ce pe străin primește sub acoperământul său primește pe Hristos, Cel ce a zis: «Iar Fiul lui Dumnezeu nu are unde să-Și plece capul» (Matei 8, 20). Lauda și mântuirea creștinilor sunt ca, totdeauna, la masa lor, săracii și sărmanii și străinii să mănânce împreună cu ei, că din casa lui, Hristos niciodată nu va lipsi. Lauda creștinilor este a cerceta pe cei din temniță, pe cei din peșteri, ca niște ucenici adevărați ai Celui ce a zis: «În temniță am fost și ați venit la Mine» (Matei 25, 36)» (Sf. Efrem Sirul, Despre iubirea de săraci, Proloage, 18 noiembrie).

Aceste puține îndemnuri din viața și experiența Bisericii dintotdeauna ajută fiecăruia ca prin faptele sale să-L găsească pe Domnul și să-L aducă în casele, în sufletele și în viața noastră. Știm și mărturisim despre existența multor călători pe "potecile" faptelor bune către aproapele de pretutindeni, din satele, orașele și centrele suferinței din eparhia noastră. În toate situațiile unde oamenii suferă, suferă Hristos în ei. Slujitori sfințiți și mulți frați și surori din comunitățile noastre au pornit o adevărată luptă sfântă împotriva indiferenței și nepăsării față de aproapele. Adevărați "samarineni" milostivi, cunoscuți de Dumnezeu și de popor, aduc mereu Crăciunul în sufletele și în viața multor semenii nefericiți. Cu astfel de întrupări reale ale iubirii primite din marea iubire a lui Dumnezeu față de noi, Nașterea Fiului Său devine fapt concret al renașterii relațiilor iubitoare dintre noi. Ajutorarea nu mai este în acest înțeles o îndatorire, o povară și o obligație, ci o bucurie izvorâtă din iubirea curată față de semenii noștri. Pentru aceasta, să mulțumim astăzi Domnului și Sfinților noștri ocrotitori Andrei și Nicolae, cât și tuturor celor ce le pun cuvintele în fapte iubitoare.

Sărăcia temporară ori încercările de tot felul pe care le purtăm cu atâta greutate pot fi vindecate, ca și niște răni, turnând peste ele "untdelemnul" milosteniei și al iubirii față de orice om, care este fratele nostru în Hristos.

Să ne ajute Mântuitorul, iubiți părinți și frați în Hristos din toate parohiile și frați creștini din toată Eparhia Dunării de Jos, să deschidem cu adevărat toate ușile caselor sufletești, ca să intre Hristos "să Se nască și să crească, să ne mântuiască".

Să aveți parte de bucuria prezenței lui Hristos în toate împrejurările vieții și să vă dea Dumnezeu, de Sfintele Sărbători, din belșug, sănătate, pace, bucurii depline și, mai ales, trăirile poruncilor după darul dumnezeiescului Prunc de la Betleem.

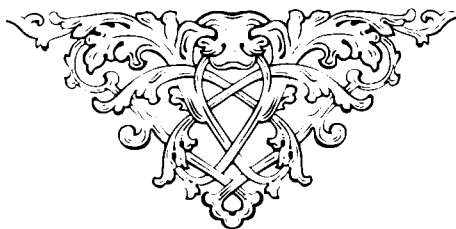
La mulți și fericiți ani, de Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Bobotezei și Anului Nou!

"Și acum te las, fii sănătos și vesel de Crăciun, /Dar nu uita, când ești voios, /Creștine, să fii bun!"

Al vostru de tot binele doritor și către Hristos Domnul rugător,

† CASIAN

EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

† **DAMASCHIN**
DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

*CINSTITULUI CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI DIN EPISCOPIA SLOBOZIEI
ȘI CĂLĂRAȘILOR: HAR, PACE, AJUTOR, MILĂ ȘI BUCURIE
DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI,
ARHIEREȘTI BINECUVÂNTĂRI*

*"Hristos Se naște, slăviți-L!
Hristos din ceruri, întâmpinați-L!
Hristos pe pământ, înălțați-vă!
Cântați Domnului tot pământul
și cu veselie lăudați-L popoare,
Că S-a preamărit".*

Irmosul Cântării întâia al Canonului Nașterii Domnului

Iubiți credincioși,

Sfânta noastră Biserică, într-o perioadă de doar două săptămâni, a rânduit spre prăznuire trei sărbători împărătești foarte importante în istoria iconomiei mântuirii oamenilor și anume, pe cea a Nașterii Domnului, a Tăierii Sale împrejur când I s-a pus numele de Iisus, care înseamnă Mântuitorul, și cea a Botezului Domnului. La acestea se adaugă și alte zile de cinstire: a Soborului Maicii Domnului (26 decembrie) și a altor mari sfinți ai Bisericii noastre, dintre care amintim doar pe Sfântul Arhidiacon Ștefan, primul martir creștin, Sfântul Vasile cel Mare (la Anul Nou) și Sfântul Ioan Botezătorul.

Desigur că fiecare din aceste sărbători are importanța sa, însă cea mai importantă dintre toate este cea a Nașterii Domnului sau Crăciunului. Ea a fost precedată de o perioadă de pregătire a noastră trupească și spirituală prin postul pe care l-am încheiat și prin slujbele bisericești și, în ultimul timp, și prin colindele care ne încântă auzul, dar ne îndeamnă și la meditație în trăire a celor întâmplare acum două mii de ani.

În aceste clipe sfinte, anul acesta, vă propun să îndreptăm ochii noștri duhovnicești spre ieslea Bethleemului Iudeii unde s-a născut Hristos și să cugetăm la actul de chenoză (golire), de renunțare la slava dumnezeiască a Fiului lui Dumnezeu pe care l-a presupus întruparea și nașterea Sa din Sfânta Fecioară Maria, de trăire în smerenie pentru a face posibilă mântuirea omului, fericirea veșnică, înălțarea sa până la îndumnezeire.

Iubiții mei fii sufletești,

În Evanghelia după Luca de la capitolul 2, de la versetul 1 la 20, care s-a citit la ceasul al treilea al Praznicului de astăzi, se istorisește evenimentul Nașterii Domnului. Din această istorisire observăm că cele pământești se îmbină cu cele cerești, cele naturale cu cele supranaturale. Cezarul August a poruncit să se facă un recensământ. Pentru acest lucru era necesar ca bătrânul Iosif și cu logodnica sa să meargă din Nazaret la Bethleem în Iudeea, deoarece aceștia erau din neamul lui David. Cum nu au găsit loc de găzduire au mers la staulul unor păstori. Aici s-a împlinit vremea ca aceasta să nască, lucru care s-a și întâmplat. Maica Domnului a înfășat pruncul și l-a culcat în iesle. Apoi urmează istorisirea faptului că păstorilor, care se aflau cu animalele în ținutul respectiv, li s-a arătat un înger, care le-a descoperit că li *"S-a născut azi Mântuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David"* (v.11).

Iată că Mântuitorul S-a născut într-un adăpost pentru animale din ținutul Bethleemului Iudeii. Sfântul Apostol Pavel ne lămurește că prin acest act al întrupării, nașterii și al altora, Mântuitorul *"S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce"* (Filipeni 2,6-8). Același Apostol menționează că Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul Hristos a acceptat chenoza, adică golirea de slava dumnezeiască, pentru binele oamenilor, pentru mântuirea lor. *"Căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, pentru voi a sărăcit, ca voi cu sărăcia Lui să vă îmbogățiți"* (II Corinteni 8,9).

Desigur că deșertarea de mărirea dumnezeiască a Mântuitorului nu s-a manifestat doar prin acceptarea condiției de om sărac, ci și prin întreaga viață

pe care a petrecut-o până la Învierea și Înălțarea Sa la cer. Prin naștere de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria Fiul lui Dumnezeu, care a rămas Dumnezeu adevărat prin păstrarea firii sale dumnezeiești, a devenit și om adevărat, luând și firea omenească. Pentru aceea El Însuși se numește pe Sine și Fiul Omului. În această calitate, ca Fiu al Omului, Mântuitorul a trăit, a activat, a pățimit, și a fost răstignit pe cruce și îngropat și cu trupul său omenesc a înviat, S-a înălțat la cer și a șezut de-a dreapta Tatălui. Prin urmare Mântuitorul s-a făcut Fiul Omului pentru mântuirea oamenilor, pentru a-i face pe aceștia "*fii ai lui Dumnezeu*" (Ioan 1,12). Această deșertare, cheneză (golire) de slava și demnitatea divină a Domnului Iisus Hristos a fost doar pentru un timp, până la răstignirea și moartea pe cruce, după care a urmat restabilirea demnității divine pe care a avut-o mai înainte la Tatăl prin preamărire, de data aceasta împreună cu trupul transformat și firea umană, urmată la sfârșit de cea de a doua venire, Parusie, într-o slavă.

Iubiții mei fii sufletești,

Întruparea, jertfa pe cruce și învierea celei de a doua persoane a Sfintei Treimi, a Domnului nostru Iisus Hristos, au fost acte devenite istorice de o importanță deosebită în iconomia mântuirii neamului omenesc. Acestea dovedesc iubirea lui Dumnezeu față de lume. "*Căci Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică*" (Ioan 3,16).

Actele întrupării și nașterii Mântuitorului au avut drept consecințe unirea firii Sale dumnezeiești cu firea omenească și deșertarea (golirea) temporală de mărirea Sa dumnezeiască, pentru a face posibilă mântuirea omului și înălțarea sa până la îndumnezeire.

Dacă mântuirea obiectivă a omului s-a realizat prin jertfa de pe cruce a Domnului Hristos, pentru dobândirea mântuirii subiective, a fiecăruia dintre noi, pe lângă harul și ajutorul lui Dumnezeu este necesar și efortul nostru personal, iar în acest sens Mântuitorul este modelul nostru suprem de urmat. El nu numai că a învățat ce trebuie să facă oamenii pentru a dobândi fericirea veșnică, dar S-a dat pe Sine ca model. "*Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima*" (Matei 11, 29) îndeamnă Mântuitorul, după ce cu altă ocazie spune "*Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul*" (Matei 5, 5). Sfântul Apostol Pavel enumeră "*blândețea*" printre roadele Duhului: "*Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția*" (Galateni, 5, 22-23). În ceea ce privește smerenia, acesta este actul prin care Domnul nostru Iisus Hristos Și-a manifestat în chip deosebit deșertarea temporară de la

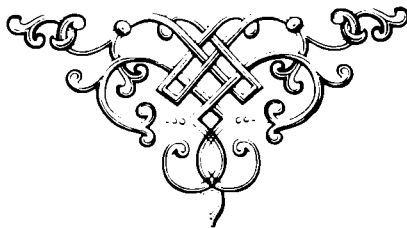
mărirea dumnezeiască. El s-a arătat smerit prin întrupare, prin luarea firii omenești, prin nașterea într-o familie smerită și săracă, prin renunțarea la onoruri, prin supunerea la legile omenești și prescripțiile religioase, prin acceptarea suferințelor, a patimilor și a morții, prin acceptarea jignirilor și a disprețului oamenilor. Pentru aceea ne îndeamnă să urmăm exemplul Său de smerenie (Matei 11, 29; 20, 27-28; Marcu 10, 44-45) prin cuvinte ca acestea: *"Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori ca să spălați picioarele unii altora; Căci v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi"* (Ioan 13, 14-15).

Pentru aceea, iubiții mei, vă îndemn să nu uităm niciodată golirea temporară a Mântuitorului de mărirea Sa dumnezeiască, pentru mântuirea noastră, mai ales acum când cinștim Nașterea Sa smerită în sărăcia din ieslea animalelor unui staul din Bethleemul Iudeii și să ne unim glasurile cu cele ale îngerilor care cântau: *"Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!"* (Luca 2, 14).

Al vostru către Domnul pururea rugător,

† DAMASCHIN

EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

† GALACTION
DIN MILA LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

*TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
CINULUI MONAHAL, PEA CUCERNICILOR
ȘI PEA CUVIOȘILOR PĂRINȚI DIN EPARHIA NOASTRĂ,
HAR, PACE, SĂNĂTATE
ȘI ALESE BUCURII DUHOVNICEȘTI DE LA DUMNEZEU,
IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ ÎMBRĂȚIȘARE
ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

*„Să mergem dar până la Betleem, să
vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care
Domnul ni l-a făcut cunoscut”.
(Luca II, 15)*

Iubiții noștri fii duhovnicești,

Și în acest an, ca de fiecare dată la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, Sfânta Biserică ne cheamă să „intrăm întru bucurie” (Matei XXV, 21) și să trăim „bucurie mare” (Luca II, 10), acea bucurie a cărei putere transfigurează totul și care niciodată nu se va lua de la noi, spre deosebire de trecătoarele bucurii materiale și omenești.

Lumea modernă a exilat bucuria în categoria zilelor suplimentare de odihnă și vacanță, a amuzamentului și a relaxării. „Ea este justificată și permisă în timpul nostru liber, ea este o concesie, un compromis. Și unii creștini

au ajuns să creadă toate acestea, sau, mai de grabă, ei au încetat să creadă că sărbătoarea și bucuria au de a face tocmai cu problemele serioase ale vieții înseși, că pot fi chiar răspunsul creștin la acestea. Anul bisericesc – înșiruirea de prăznuiri liturgice – a încetat să mai fie generator de putere, fiind privit acum ca o decorare mai mult sau mai puțin învechită a religiei. El este folosit ca un fel de mijloc audio-vizual de educație religioasă. El nu mai este nici rădăcină a vieții și acțiunii creștine, și nici țel spre care acestea sunt bine orientate”. (Cf. prof. A.Schmemmann, *Pentru viața lumii*, EIBMBOR, București, 2001, p.63).

Creștinii ortodocși știu însă că adevărata bucurie este un dar (har) de la Dumnezeu. Și fiind un „dar” (Ioan III, 16) doar aceasta are singura putere transformatoare din această lume. Ea este pecetea Duhului Sfânt pe viața Bisericii, pe credința, nădejdea și dragostea ei pentru fiecare om.

De fiecare dată harul Nașterii Domnului ne ajută la „creșterea în Hristos” (I Cor. III, 7) chiar dacă venirea Sa „întru ale Sale” (Ioan I, 11-12) nu a transformat lumea într-un Eden, datorită păcatului încă nesmulț din om, căci mântuirea ne este oferită în dar, iar omul are libertatea de a o primi sau de a o respinge.

Neîncetat florile dalbe ale Nașterii Domnului Hristos ne îmbie „cu mireasma cunoștinței Sale, mireasmă a vieții spre Viață” (II Cor. II, 15-16), trebuind prin urmare să „lucrăm cu frică și cutremur la mântuirea noastră” (Filip. II, 12).

Mai mult ca oricând trebuie să auzim cu urechile sufletului cuvintele și înțelesul duhovnicesc al colindei „Sus boieri nu mai dormiți, vremea e să vă gătiți ...”, Dar oare se poate vorbi de „boieri” când din douăzeci și unu de milioane de români, numărul celor care se împodobesc cu acest nume se ridică doar la trei sute, conform relatărilor din presă care a întocmit chiar un top în acest sens?

În înțeles duhovnicesc, da. În cel mai simplu grai strămoșesc Nașterea Domnului ne reamintește de „boieria” noastră spirituală, a fiecărui om purtător al „chipului lui Dumnezeu” (Fac. I, 26) de rudenie noastră cu Dumnezeu, al Căruia „neam suntem” (F.Ap. XVII, 28), pe care am întunecat-o și murdărit-o prin păcat. De aceea casa sufletului nostru trebuie măturată spre a

face iesle în care să se nască Hristos Domnul, făcând loc și în viața noastră bucuriei netrecătoare împărtășită întregii lumi la Nașterea Domnului.

Așadar, în noianul lipsurilor de tot felul, al fărâdelegilor din lume consemnate zilnic cu ostentație de mass-media și din abisul păcatelor, Nașterea Domnului cheamă pe fiecare om la adevărata bucurie de a deveni făptură nouă „*spre deplina cunoștință, după Chipul Celui ce l-a zidit*” (Col. III, 10).

Pentru fiecare dintre noi Nașterea Domnului trebuie să fie o „*plinire a vremii*” (Gal. IV, 4). Astfel, „*plinirea vremii*” – spunea Părintele Dumitru Stăniloae – „înseamnă și clipa de la care începând, avem un timp plin de Dumnezeu, întrucât Fiul Său a devenit om și rămâne așa pururi, trăind cu noi timpul, umplând de realitatea supremă, de puterea înnobilitoare supremă, timpul sau complexitatea curgătoare a vieții omenești... .

Acum e sărbătoare perpetuă pentru că acesta este sensul și aceasta este experiența ce o facem în sărbătoare: plinătatea de prezență divină și, deci, fericire și strălucire. De abia acum timpul este plin de sensul și de valoarea lui, căci valoare capătă viața în timp numai prin întruparea lui Dumnezeu în el” (*Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Ed. Omniscope, Craiova, 1993, p.102-103).

Iubiți credincioși,

Cu bucurie duhovnicească se cuvine să sorbim împreună și în acest an din nectarul învățaturii Sfinților Părinți și teologi ai Bisericii, despre taina coborârii lui Dumnezeu la noi. Mare bucurie trebuie să trăim și noi, îndemnați de Sfântul Ioan Gură de Aur († 407), care, în cuvântul său la Nașterea Mântuitorului, învață plin de har:

„După cum un meșter face un vas prea bun și prea frumos când găsește un material foarte bun, tot astfel și Hristos, când a găsit sfânt și trupul și sufletul Fecioarei, Și-a făcut Lui templu însuflețit plăsmuind omul în Fecioară, în chipul în care a voit, îmbrăcându-Se cu el, astăzi. S-a născut fără să Se rușineze de urâciunea firii omenești. Nu i-a adus ocară îmbrăcarea cu făptura mâinilor Sale, dar făptura mâinilor Sale a cules nespuse de mare slavă, ajungând îmbrăcăminte Plăsmuitorului.

După cum la început, când a fost plăsmuit, omul nu putea fi făcut înainte de a ajunge lutul în mâinile Plăsmuitorului, tot astfel și acum vasul cel stricăcios nu putea fi prefăcut înainte de a ajunge îmbrăcăminte Făcătorului.

Dar ce să spun, ce să grăiesc? Minunea mă înspăimântă. Cel Bătrân de zile S-a făcut Prunc. Cel ce stă pe scaun înalt și preainălțat, este așezat în iesle. Cel nepipăit, Cel curat, Cel nealcătuit, Cel netrupesc este cuprins de mâini omenești, Cel ce a rupt legăturile păcatului este înfășat în scutece, pentru că vrea aceasta. Vrea să prefacă necinstea în cinste, vrea să îmbrace în slavă pe cel neslăvit, vrea să arate chip de virtute pe cel supus ocării. Pentru aceasta ia trupul meu, ca eu să-i fac în mine loc Cuvântului Lui. Îmi ia trupul meu, ca să-mi dea Duhul Lui. Îmi dă și-mi ia, ca să-mi dea visticie de viață. Îmi ia trupul meu, ca să mă sfințească. Îmi dă Duhul Lui, ca să mă mântuiască” (în, *Predici la sărbători împărătești*, EIBMBOR, București, 2002, p.26-27).

Binecunoscutul teolog Nicolae Cabasila († 1391) ne învață cum să trăim „*Viața în Hristos*” dar mai ales faptul că trebuie să ne împletim și eforturile noastre cu harul Nașterii, spre a ne naște și noi la viața adevărată: „Viața cea adevărată nu putea răsări pe pământ, căci unul era cel ce datora și cu totul altul cel ce putea plăti datoria. Din această pricină a trebuit ca Dumnezeu și omul să conlucreze, iar cele două firi să se unească în una și aceeași persoană

Și atunci iată ce s-a întâmplat: Însuși Dumnezeu vine și în locul omului ia asupra Sa lupta contra fărădelegii pentru că de astă dată El era și om. Ca om liber de orice păcat, El câștigă biruința asupra păcatului căci este și Dumnezeu. În felul acesta firea omenească se mântuiește de rele și câștigă cununa biruinței asupra păcatelor în care căzuse. Aceasta însă nu înseamnă că toți oamenii luptă și câștigă biruințe, deoarece ei n-au putut fi sloboziți de cătușele fărădelegilor decât prin mijlocirea dureroasă a lui Hristos Care a dat putere fiecăruia dintre oameni să omoare păcatul și să devină părtași la preamărirea Lui” (EIBMBOR, București, 1997, p.60-61) bineînțeles, adaugă Cabasila, „dacă nu cumva ne vom orbi de bunăvoie în restul vieții pământești și dacă nu vom spinteca cu mâinile proprii haina noastră împărătească... aceasta și este viața în Hristos, viață pe care o câștigă Tainele Sfinte, la care, bineînțeles, se adaugă și strădania binevoitoare a omului” (*Ibidem*, p.47).

Dreptmăritori creștini,

Bucuria cea adevărată a sărbătorii Nașterii Domnului nu o poate trăi decât cel care se trezește din noaptea păcatului ne iubirii de oameni și a indiferenței față de răul din jurul lui.

„Cum ne va fi sărbătoarea?”, trebuie să ne întrebăm și noi cu Sfântul Grigorie Teologul († 389) ale cărui cuvinte sunt atât de actuale și astăzi:

„Să nu ne punem ghirlande la intrările caselor, să nu facem hore, să nu împodobim străzile, să nu dăm desfătare ochiului, să nu desfătăm auzul la sunet de flaut, să nu ne îmbătăm cu miroșuri de parfumuri, cum fac femeile, să nu ne desfătăm gustul, să nu dăm plăcere pipăitului, adică să nu facem pe voia acestor căi care prilejuiesc răutate și care sunt uși ale păcatului, să nu ne moleșim în haină străvezie și care alunecă pe trup și a cărei cea mai mare podoabă e netrebnicia; nu cu străluciri și pietre scumpe, nu cu licăriri de aur, nu cu amăgiri de farduri care înșeală frumusețea noastră firească și care s-au născocit împotriva ochiului dumnezeiesc din noi; nu cu ospete și beții care duc la patimi de desfrâu și de nelegiuiri fiindcă de la învățătorii răi, rele sunt și învățăturile sau, mai bine zis, din semințele rele, rele sunt și roadele... .

Să nu socotim lucru de preț mirosul aromat al vinurilor, mâncărurile gătite de bucătari, scumpetea parfumurilor; nici marea și nici pământul să nu ne facă daruri din gunoaiile lor râvnite de noi, să nu ne sârguim să ne întrecem între noi în necumpătare, fiindcă tot ce prisosește și este peste nevoie este necumpătare; și toate acestea în vreme ce alții, făcuți și ei din unul și același lut și din aceeași plămadă ca noi, sunt flămânzi și în strâmtorări” (*Opere dogmatice*, trad. Pr.Dr.Gh.Tilea, Ed.Herald, București, 2002, p.21-22). Apoi adaugă:

„Noi însă care ne închinăm la Cuvântul, chiar dacă ne vom desfăta și noi într-o măsură oarecare... să ne desfătăm din cele ale praznicului de față, ca astfel, desfătarea să fie a noastră și nu străină de Cel ce ne-a chemat să fim laolaltă cu El” (*Ibidem*, p.22).

Așadar, numai în lumina cea neînserată a Betleemului, spre care călătorim duhovnicește în aceste zile, asemenea păstorilor de la Nașterea Domnului, ca să „vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut” (Luca II, 15), putem depăși paradoxul dintre suferințele unei vieți trecătoare și bucuria sfântă la care suntem chemați de Sărbătoarea păcii și bunăvoinii dintre oameni.

În această atmosferă de pace dumnezeiască, rog fierbinte pe Mântuitorul Hristos să ne învrednicească pe toți să-L primim în ieslea inimilor noastre, pentru a ne putea, astfel, împărtăși de nepământeasca lumină, căldură și

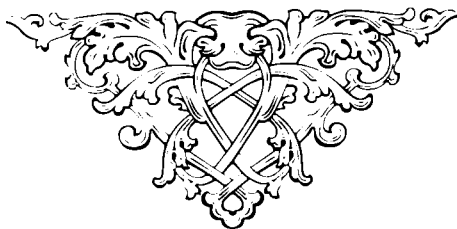
bucurie a comuniunii noastre cu El, cu Sfântă Biserica Sa, cu familia noastră și, sufletește, cu toți semenii și frații români de pretutindenea. Pentru că numai astfel, de fiecare dată când Dumnezeu coboară la noi, ne putem înălța și noi spre El.

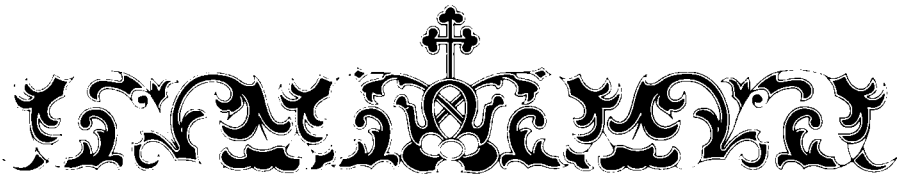
Îndemnându-vă să purtați în cugete și în inimi totdeauna bucuria mesajului sfânt al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, Vă doresc tuturor să prăznuiți sărbătorile sfinte ale Crăciunului, Anului nou 2004, și Botezului Domnului cu pace, sănătate și alese bucurii duhovnicești potrivit datinilor străbune și Vă împărtășesc urarea noastră tradițională: La mulți ani!

*Al vostru pururi rugător către Domnul cel înomenit
și de tot binele voitor,*

† GALACTION

EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

III. ARTICOLE ȘI STUDII

LOGOSUL DIVIN ȘI UNITATEA CREAȚIEI ÎNTR-O LUME SECULARIZATĂ

În peisajul cultural european întâlnim trei concepții cosmologice. Prima dintre aceste cosmologii, de inspirație filosofică, se bazează pe existența a două lumi diferite, una inteligibilă, considerată ca suflet sau raționalitate a universului și alta sensibilă, ca substanță sau materie a universului, care au exercitat o mare influență asupra creștinismului. Atâta vreme cât aceste două lumi și-au păstrat centrul lor de gravitate în Dumnezeu, creștinismul a creat valori culturale, artistice sau literare, de mare elevație spirituală, care fac gloria culturii europene. Dar adesea, aceste două lumi au fost dissociate între ele sub impactul gândirii antice, care a obligat spiritualitatea creștină să oscileze între platonism și aristotelism. Există o imagine bine cunoscută care reprezintă în mod plastic contrastul dintre filosofia lui Platon și cea a lui Aristotel, fiindcă în timp ce primul arată cu degetul către cer, spre lumea ideilor eterne, cel de al doilea întinde mâna spre pământ, la formele care se suprapun substanței. Astfel, sub influența platonismului a apărut o spiritualitate creștină care a pus accentul pe sufletul omului și pe aspirația lui spre lumea ideală, în detrimentul trupului său. Rolul acestei spiritualități este cel de a elibera sufletul din legăturile carnale ale trupului, considerat ca o închisoare a sufletului, pentru a-i permite să se refugieze în sfera realităților spirituale. Trupul fizic și realitățile naturale au fost atât de subestimate, încât chiar și întruparea Fiului lui Dumnezeu își pierdea caracterul ei real, pentru a deveni o simplă iluzie, o aparență cum credeau adeptii dochetismului. Se lăsa astfel impresia că Hristos n-a venit ca să transfigureze trupul sau natura creată, ci să fugă de lume și să se izoleze în “turnul de fildeș” al contemplării.

Spunem acestea, fiindcă uneori se consideră că spiritualitatea ortodoxă ar fi fost puternic influențată de platonism, încât s-ar fi preocupat mai mult de contemplare, decât de realitatea naturală a omului și lumii în care trăiește el. Este adevărat că teologia ortodoxă se întâlnește cu platonismul atunci când este vorba de nostalgia sufletului după valorile spirituale eterne, care își au centrul lor de gravitate în Dumnezeu ca Persoană, fiindcă omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, și tinde la asemănarea cu Dumnezeu (1, 28). Pentru teologia ortodoxă, chipul lui Dumnezeu nu se rezumă numai la suflet, ci și la trup, iar spiritualitatea nu are numai conținut psihologic, ca să potențeze doar rațiunea sau voința omului, ci și aspect ontologic, care are în vedere renașterea spirituală și morală a omului în Hristos. De aceea, ca nu a căutat niciodată să favorizeze fuga credinciosului din lume, ci dimpotrivă, să transfigureze întreaga ființă a credinciosului în Hristos, prin pătrunderea Duhului, în realitatea naturală a omului și a cosmosului. Duhul Sfânt care se purta peste ape la începutul creației, este Persoană divină prin care Fiul lui Dumnezeu întrupat transfigurează omul și creația, din ziua Cincizecimii, prin Biserică.

La extrema opusă acestei tendințe platonice, a apărut o cultură tributară aristotelismului, care se interesează mai mult de lumea naturală, de studiul naturii și de știință, decât de suflet și de valorile spirituale. Datorită acestei culturi, "ochiul se întoarce din cerul credinței spre realitatea pământească, iar gândirea se desface de preocupările teologice și se absoarbe în filosofia naturii. Cultura antică reînvie pentru a da o justificare intelectuală freneziei cu care bunurile materiale au început să devină mult mai importante decât valorile spirituale. Konrad Lorenz, laureat al premiului Nobel, spune că "majoritatea covârșitoare a oamenilor care trăiesc astăzi consideră ca valoros ceea ce le aduce succes în cadrul unei concurențe nemiloase, ajutându-i să depășească pe ceilalți oameni. Orice mijloc care ar putea servi acestui scop apare, în mod înșelător, ca o valoare în sine". "Una dintre cele mai rele consecințe ale acestei agitații provocate de concurența nemiloasă, e incapacitatea oamenilor moderni de a rămâne singuri, fie și numai pentru un scurt timp, cu ei înșiși, ca să se reculeagă. Ei evită orice posibilitate de auto-reflecție și de meditație, cu o consecvență plină de frică, de parcă s-ar teme ca nu cumva reflecțiile să-l pună în fața unui autoportret înfiorător, asemănător cu cel pe care Oscar Wilde îl descrie în clasicul său roman de groază: *The Picture of Dorian Gray*². Preocuparea pentru acumularea de bunuri materiale

1. Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, Ed. Moldova, Iași, 1994, p.78.

2. Konrad Lorenz, *Cele opt păcate ale lumii civilizate*, Ed. Humanitas, București, 1996, p34. Jurgen Moltmann, în lucrarea sa, *"God in: Creation"*, publicată de SCM Press LTD, London, 1985, spune despre cultura secularizat că a spiritualizat sufletul în detrimentul trupului și a materializat trupul în detrimentul sufletului, p.252.

a devenit atât de importantă, încât economia, politica sau finanțele au devenit realități ce țin de domeniul public al lumii sensibile, în timp ce credința, religia sau Dumnezeu au fost izolate în sfera vieții private, care ține de domeniul inteligibil sau spiritual. Chiar și Iisus Hristos a fost transformat în om pe pământ și Dumnezeu în cer. Atâta vreme cât creația nu-și va descoperi unitatea ei interioară în Dumnezeu, va spori mereu decalajul dintre progresul material și cel spiritual al omului, iar problemele spirituale ale omului vor deveni mereu mai dramatice, fiindcă va deveni mereu mai mult prizonierul lumii naturale. Aceasta este una dintre marile provocări ale lumii contemporane față de teologie și Biserică.

A doua concepție despre lume, pe care o descoperim în cultura europeană, este de natură științifică. Cu toate rezervele culturii secularizate față de religie, pe care le-a afișat în mod deschis, iată însă că din sânul ei a apărut o nouă fizică, care a început să bată la porțile transcendenței. "Această fizică nouă merge astăzi într-o direcție total deosebită față de fizica mecanicistă a secolelor trecute. Începând cu anii '70 se înregistrează o tendință a științelor experimentale care favorizează întoarcerea la teocentrism. Este vorba de fenomenul cunoscut sub numele de "Gnoza de la Princeton", care manifestă o înclinație surprinzătoare spre raportarea structurilor fundamentale și a descoperirilor la un Logos sau la o Rațiune superioară, care își face simțite efectele ei în lume. Marii cercetători de la Princeton și de la Pasadena, ca și din alte centre cunoscute în lume, care studiază constituția interioară a cosmosului, ajung să afirme că universul postulează existența unei raționalități superioare. Ei sunt primii, după două secole dominate de pozitivism, de negare a oricărei metafizici și a oricărei teologii, care îndrăznesc să afirme în mod public, că știința conduce la credință într-o "Inteligență organizatoare a lumii"³. Dacă fizica clasică era bazată pe existența lucrului în sine, fizica nouă a descoperit că nu există nimic în sine, ci totul se găsește în relație reciprocă. "În timp ce în fizica clasică, spune F. Capra, proprietățile și comportamentul părților determină pe cel ale întregului, în fizica cuantică lucrurile se schimbă, fiindcă întregul determină partea și influența conexiunilor devine mereu mai evidentă"⁴ pentru a alcătui raționalitatea lumii sau ordinea ei rațională.

Oamenii de știință recunosc acum că există "o ordine supremă (inteligibilă) care reglează constantele fizice, condițiile inițiale, comportamentul atomilor și viața stelelor. Puternică, liberă, existentă în infinit, tainică, implicită, invizibilă, sensibilă, ordinea se află acolo, eternă și necesară, în spatele fenomenelor, foarte sus, deasupra universului, dar prezentă în fiecare parti-

3. R.Ruyer, *La Gnose de Princeton*, Ed. Fayard, Paris, 1974, p.28.

4. F.Capra, *The Tao of Physics*, London, 1975, p.302.

culă"⁵. Atâta vreme cât lumea inteligibilă a rămas exterioară lumii sensibile, cosmosul a fost considerat ca o realitate închisă în ea însăși și autonomă, despărțită de Dumnezeu. Din momentul în care fizica a descoperit că lumea inteligibilă sau raționalitatea creației este înscrisă ontologic în lumea sensibilă, ea constituie ordinea rațională care deschide lumea văzută față de Creatorul ei. De aceea se spune că prin această raționalitate a creației "pipăie enigma fundamentală cu care se confruntă spiritul uman: existența unei Ființe transcendente, totodată cauză și sens al universului"⁶. Este adevărat că această raționalitate a universului este interpretată diferit de oamenii de știință, după convingerile lor religioase, în sens panteist sau deist, fiindcă "logosul" este conceput mai mult ca o idee decât ca o persoană, care poate fi concepută în chipuri diferite. Dar indiferent de modul în care este conceput "logosul" ca atare, ordinea rațională a creației întregi rămâne un bun câștigat de mare importanță pentru dialogul dintre teologie și știință, fiindcă pune în evidență unitatea creației la care se referă Revelația divină.

A treia concepție despre lume pe care o întâlnim în cultura contemporană, este cea biblică, elaborată de străluciți Sfinți părinți ai Bisericii, ca Atansie cel Mare sau Maxim Mărturisitorul, începând cu cel de-al IV-lea veac. Pornind de la prologul Evangheliei după Ioan, unde se vorbește de Logosul suprem, care era de la început, și prin care toate au fost create, cele din cer și cele de pe pământ, Sfântul Atanasie cel Mare a pus pentru prima oară în circulație o cosmologie unitară care depășește disocierea dintre lumea sensibilă și cea inteligibilă a antichității, în Logosul divin. Iată dovida: "Deci, zice Sfântul Atanasie, același Cuvânt atotputernic, atotdesăvârșit și sfânt al Tatălui, sălășluindu-se și întinzând puterile Lui în toate și pretutindeni și luminând toate cele văzute și cele nevăzute, le ține și le strânge, nelăsând nimic gol de puterea Lui, ci dându-le viață tuturor și păzindu-le pe toate împreună și pe fiecare în parte... Cuvântul unește părțile cu întregul și cârmuindu-le pe toate cu porunca și voia Sa, alcătuește o singură lume și o unică rânduială frumoasă, armonioasă și rațională a ei, El însuși rămânând nemișcat, dar mișcându-le pe toate, prin crearea și orânduirea lor, prin bunăvoința Tatălui"⁷. În această cosmologie, Logosul nu mai pare ca o simplă idee, ci ca o Persoană divină, ca Logos al Tatălui, care coboară de pe planul transcendenței divine necreate, pe planul imanent al creației, prin lumina Sa dumnezeiască, pentru a ține toate lucrurile împreună și pe fiecare

5. Jean Guitton, *Dumnezeu și Știința*, Ed. Harisma, București, 1992, p. 50.

6. *Ibidem*, p. 28.

7. Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt către elini*, Col. Scriitori și Părinți Bisericești, Ed. Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1987, p. 79.

în parte, alcătuiind astfel ordinea rațională și armonioasă a întregii creații. Ca și filosofii antici, Sfântul Atanasie vorbește despre o lume sensibilă și alta inteligibilă, dar aceste două lumi nu se mai opun între ele, din cauza caracterului "alogic" al lumii sensibile, ci dimpotrivă au structură rațională, fiindcă sunt ținute împreună prin caracterul unitar și rațional al ordinii cosmice, alcătuită de Logosul divin.

Această ordine a lumii întregi, care se întemeiază atât pe Revelația divină dar și pe revelația naturală, ca premiză indispensabilă cercetării științifice, așa cum am văzut, a început să fie recunoscută de teologi catolici și protestanți. Președintele Comisiei Pontificale pentru Cultură, Cardinalul Paul Poupard, spune că "progresul științific demonstrează corectitudinea raționalității creației și îi sporește importanța ei. Recuperarea ideii de Logos se revelează ca o idee fecundă și promițătoare, care poate fi explorată pentru a pune în evidență raportul lui Hristos cu natura"¹⁰. Iar Thomas Torrence, teolog protestant, spune că pentru Sfântul Atansie cel Mare ordinea universului nu provine din gândirea logică a omului, din ideea de logos, așa cum procedează filosofii, ci din Logosul necreat și creativ, după chipul căruia am fost creați prin harul lui Dumnezeu și din raționalitatea intrinsecă a universului. Filosofia existențială sau analizele lingvistice rămân irelevante pentru cunoașterea rațională a lumii, fiindcă această cunoaștere nu pornește de la premise sau idei subiective, ci de la raționalitatea sau inteligibilitatea care este înscrisă în inima universului și are caracter obiectiv. Această raționalitate ne duce dincolo de noi înșine la Logosul prin care toate au fost făcute, după bunăvoința Tatălui¹¹. Raționalitatea creației constituie mijloc de dialog între om și Dumnezeu, sau între teologie și știință.

Aceste considerații au o importanță capitală pentru raportul omului cu Dumnezeu și cu lumea. Mai întâi ea depășește opoziția dintre lumea valorilor materiale și cele spirituale scoțând în evidență că omul nu este numai trup ca să se preocupe obsedant doar de bunurile materiale ale acestei lumi, ci să se îngrijească și de sufletul său. Căci spune Mântuitorul, ce folosește omului dacă dobândește lumea, dar își pierde sufletul său? În al doilea rând această ordine rațională a universului ne dă posibilitatea să depășim o spiritualitate

8. Ibidem, p.84, nota 103.

9. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1978, vol.I, p.10.

10. Cardinal Paul Poupard, Cristo e la Scienza, *Pontificium Consilium de Cultura*, Civitas Vaticana, IX - 2,2001, p.106.

11. Thomas Forsyth Torrence, The Ground and Grammar of Theologie, Christian Journal Limited" Belfast, 19809, p. IX, p.35.

orientată numai spre acțiune exterioară, și să descoperim dimensiunea ontologică a spiritualității, care ne ajută să ne eliberăm de egoismul din noi, și să urmăm lui Hristos, ca să ne renaștem spiritual și moral. Căci Hristos însuși a spus că cine vrea să vină după El, să se lepede de sine, adică de egoismul său și să urmeze Lui. În fine, această raționalitate a creației ne mai arată că lumea nu a fost creată de Dumnezeu pentru a fi exploatată de om pentru interese pur pământești, ci să devină cer nou și pământ nou în Împărăția lui Dumnezeu. Căci pentru aceasta Hristos este începutul, mijlocul și sfârșitul veacurilor, după cuvântul Sfântului Maxim Mărturisitorul, pentru că lumea aceasta zidită de Dumnezeu Tatăl prin Logos și mântuită tot prin Logosul care s-a întrupat din iubire negrăită, este destinată să devină Împărăție a lui Dumnezeu. Sunt edificatoare, din acest punct de vedere, cuvintele academicianului francez, Jean Guilton, care spunea, într-un dialog cu oamenii de știință: "La extremitățile invizibile ale lumii noastre, dedesubtul și deasupra realității noastre stă spiritul. Și poate că tocmai acolo în adâncuri, în inima enigmei cuantice, spiritele noastre, cel uman și cel a Ființei transcendente pe care o numim Dumnezeu sunt purtate spre întâlnire". "Dumnezeu nu avea nevoie să creeze universul. Singura rațiune care a împins Ființa supremă să îndeplinească actul creației, a fost darul iubirii Lui infinite pe care a vrut să ni-l facă. La originea universului se află un imens act de iubire al lui Dumnezeu"¹². Putem ajunge astfel la concluzia că Dumnezeu lucrează prin Biserică asupra lumii, dar lucrează și prin lume asupra Bisericii, ca să răspundem cu iubirea noastră față de Dumnezeu, la iubirea lui Dumnezeu față de om și întreaga creație.

Pr. prof. dr. acad. Dumitru Popescu

12. Jean Guilton, *Dumnezeu și Știința*, Ed. Harisma, București, 1992, p. 80, 133.

CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU LA SFÂNTUL VASILE CEL MARE

Vorbind despre Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazianz spune că trăsătura lui distinctivă este pietatea. Într-adevăr, Sfântul Vasile cel Mare a fost un propovăduitor al pietății, al evlaviei, al blândeții, al cumițeniei. Adesea găsim în opera sa expresii, precum “fericirea umilinței”, “umilința este tezaurul virtuților”, “toate trebuiesc făcute cu umilită înțelepciune”, “evlavia este temelie și fundamentul desăvârșirii”, “lucrul principal în viața creștinului este exercitarea umilinței în dragostea lui Hristos”.

De aceea el este și un propovăduitor al cunoașterii evlavioase a lui Dumnezeu. Spune el: “toate încercările demonstrează că există o singură învățatură pioasă (adevărată) și astfel cel care are bună dispoziție va recunoaște din puține exemple pietatea care există în toate”. Este impresionantă cumițenia, cuvioșia marelui ierarh, pe care el a exercitat-o toată viața. Perfecționându-se în cumițenie, în cucernicie, “în cunoaștere sigură și mărturisire precisă a credinței și adorare pioasă și închinare duhovnicească și adevărată”, a ajuns să fie cântat de Biserică ca fiind “arătătorul celor cerești, tainicul stăpânului, luminătorul cel strălucitor din Cezareea Capadociei”, prin “al cărui cuvânt, cu dumnezeiască cuviință, s-a arătat firea celor ce sunt, obiceiurile oamenilor împodobindu-le și dându-le lor domnia cea nefurată și astfel s-a arătat temei neclintit al Bisericii”.

Accastă cunoaștere evlavioasă a lui Dumnezeu propovăduită de Sfântul Vasile cel Mare consider că trebuie să ne încălzească pe toți.

Sfântul Vasile cel Mare susține *necesitatea Sfântului Botez în cunoașterea lui Dumnezeu*, având o omilie (a XIII-a) în acest sens. În acord cu învățătura creștină, marele ierarh ne învață că omul este suflet și trup, bune amândouă, dar sufletul este “o copie a cerului și pe cât diferă cerul de pământ, așa diferă sufletul de trup. Sufletul este conducător al trupului, dar

Dumnezeu l-a făcut pe om activ, nu nelucrător, nu un mort viu, și de aceea misiunea sufletului este să dea preferință faptelor bune câte se împlinesc și cu colaborarea trupului. Dumnezeu a suflat în fața omului, adică a pus în om o parte din harul Lui ca ceea ce este asemenea să cunoască pe cel asemenea. Prin minte omul este chipul lui Dumnezeu, iar Dumnezeu fiind "Adevăr", atunci fiecare din noi avem întipărit și oarecum pecetluit acest adevăr în inimile noastre. Omul era destinat să fie templu al Duhului Sfânt, adică să gândească numai la Dumnezeu, era destinat să fie sălaș al lui Dumnezeu, adică să aibă pe Dumnezeu temeinicit în gând". Omul era gol deoarece urma să primească o îmbrăcăminte harică; nu trebuia să fie preocupat de îmbrăcăminte, deoarece el trebuia să se ocupe cu contemplarea.

Dar "sufletul săturat de cele duhovnicești, ca îngreunat de somn a alunecat de la cele de sus, se amestecă cu trupul, spre a se desfăta cu plăceri rușinoase".

Adam a folosit rău voința liberă, s-a depărtat de Dumnezeu "Viața" și a îmbrățișat moartea.

De aceea este necesar Sfântul Botez, căci spune Sfântul Vasile cel Mare: "Nici trupul nu poate trăi fără să respire și nici sufletul nu poate ființa fără să cunoască pe Creatorul său; că necunoașterea lui Dumnezeu este moartea sufletului. Cel care n-a fost botezat nu-i luminat; iar fără lumină nici ochiul nu poate vedea pe cele ale sale, nici sufletul nu poate contempla pe Dumnezeu." De aceea el a fost un îndrumător spre primirea Sfântului Botez, care ne dă libertate, libertate pe care o păstrăm împlinind porunca Domnului care este strălucitoare, luminează ochii. De aceea, pentru marele ierarh, cunoașterea lui Dumnezeu este împlinirea poruncilor. Astfel în omilia a XIII-a: La sfântul mucenic Mamant, când comentează versetul din Ioan 10,14: "Eu cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine.", spune el: "Ce înțeles are cuvântul a *cunoaște*? Se înțelege oare, prin acest cuvânt că putem cunoaște ființa lui Dumnezeu? Că putem măsura măreția Lui? Nu înțelegi, oare, care este măsura cunoașterii noastre despre Dumnezeu din cele spuse de Domnul? ...Ce cunoaștem despre Dumnezeu? "Oile Mele, spune Domnul, ascultă glasul Meu" (Ioan 10,27). Iată cum se cunoaște Dumnezeu! Din ascultarea poruncilor Lui; din săvârșirea poruncilor, pe care le-am auzit. Cunoașterea lui Dumnezeu e aceasta: păzirea poruncilor lui Dumnezeu!" De aceea marele ierarh a pus un accent deosebit pe cunoașterea lui Dumnezeu, prin îndepărtarea de păcat și alipirea de Domnul prin practicarea virtuților.

Înarmat cu harul Sfântului Botez și cu o viață virtuoasă, creștinul se poate deschide cunoașterii lui Dumnezeu, începând cu Revelația naturală. cu

ajutorul rațiunii, căci spune Sfântul: “Bun lucru este mintea omului și tocmai prin ea suntem chip al Creatorului”. “Puterea de judecată a minții tocmai de aceea ni s-a dat, ca să cunoaștem adevărul. Iar adevărul întreg se cuprinde numai în Dumnezeu. De aici și datoria primordială a minții de a căuta să cunoaștem pe Dumnezeu, și anume o astfel de cunoaștere câtă este îngăduită unor mărunte existențe pământești față de măreția nefârșită a dumnezeirii”. Dar “trebuie să-i îngăduim minții credința”, deoarece “rațiunea numai prin credință poate cunoaște binele”. Și adaugă sfântul: “Eu sunt de părere că în mintea omului sunt prezente două puteri, una rea și demonică, în stare să ne atragă spre cădere, iar cealaltă dumnezeiască și bună, în stare să ne ridice spre asemănarea cu Dumnezeu ... Mintea care se contopește cu dumnezeirea Duhului e în stare să vadă și să pătrundă în lucruri atât de mari și dumnezeiești, cum numai harul de sus și starea lor o pot îngădui”.

Pentru rațiunea luminată de har, contemplarea naturii devine izvor de credință, căci așa cum spune Sfântul Vasile cel Mare, “Când vorbim de credința în Dumnezeu, ceea ce premerge întâi este ideea despre existența lui Dumnezeu, iar aceasta o deducem din lucrurile create. Faptul că Dumnezeu e înțelept, e puternic, e bun și că are celelalte însușiri Îl deducem ușor din comparația cu lumea creaturilor, pentru că așa Îl cunoaștem și ca stăpân al nostru al tuturor. Și întrucât Dumnezeu e Ziditorul întregii lumi, iar noi facem parte din lume, urmează că Dumnezeu e și Creatorul nostru. Acestei cunoașteri îi urmează apoi credința, iar din această credință izvorăște închinarea.” Astfel, după Sfântul Vasile cel Mare “lumea aceasta n-a fost gândită în zadar, nici în deșert ci pentru un scop folositor și pentru marea trebuință pe care o aduce celor ce există pe pământ, dacă lumea este într-adevăr o școală a sufletelor înzestrate cu rațiune și un loc unde se poate învăța cunoașterea lui Dumnezeu, fiind prin cele văzute și simțite în lume o călăuză a minții pentru contemplarea celor nevăzute precum zice apostolul, că <cele nevăzute ale lui Dumnezeu de la facerea lumii se văd, înțelegându-se din fapte> (Rom. 1, 20).”

După cum am văzut, Ziditorul e și Creatorul nostru. Cunoșcându-ne pe noi înșine, Îl cunoaștem pe Creatorul nostru. Astfel, în Omilia “*Ia aminte de tine însuși*”, Sfântul Vasile cel Mare spune: “Luarea aminte și studierea atență a propriei tale persoane te va conduce și la cunoașterea lui Dumnezeu. Dacă iei aminte la tine însuși nu mai ai nevoie să descoperi pe Creator în celelalte creaturi; vei contempla în tine însuși ca într-un microcosmos marea înțelepciune a Creatorului tău.” Din suflet vom cunoaște necorporalitatea, necircumscrierea lui Dumnezeu, faptul că e nevăzut, și altele pe aceeași cale. Dar și trupul este un locaș potrivit sufletului, “omul fiind dintre toate viețui-

toarele singurul cu facultatea de a sta drept.” Însă și creațiile culturale, ne pot ajuta să ajungem la Dumnezeu. Deși cultura nu este obligatorie pentru mântuire, deoarece adevărul mântuitor se găsește în învățătura de credință, dar preocuparea cu cultura, mai ales în tinerețe, ne poate forma o minte pătrunzătoare și poate oferi cunoștințe care ne pot fi de folos pentru zidirea duhovnicească. Astfel în Omilia a XXII-a, *Către tineri*, marele ierarh spune că, “marele Moise, al cărui nume este foarte mare la toți oamenii din pricina înțelepciunii sale, s-a apropiat de contemplarea Celui ce este, numai după ce și-a exercitat mai întâi mintea cu învățăturile egiptenilor. Asemănător acestuia, deși în timpuri mai noi, ni se spune că și înțeleptul Daniil, pe când era în Babilon, numai după ce a învățat bine învățătura haldeilor, s-a apropiat de învățăturile dumnezeiești.” Și adaugă sfântul: “Trebuie citite scrierile autorilor profani, așa cum fac albinele; acelea nici nu se duc fără nici o alegere la toate florile, nici nu încearcă să aducă tot ce găsesc în florile pe care se așează, ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor, iar restul îl lasă cu plăcere. Noi, dacă suntem înțelepți să luăm din cărți cât ni se potrivește nouă și cât se înrudește cu adevărul, iar restul să-l lăsăm.”

Revelația naturală ne deschide către Revelația supranaturală, ajungând astfel la un alt plan al cunoașterii lui Dumnezeu, prin participarea la viața Bisericii, ca mădulare ale trupului Domnului Iisus Hristos. Aici putem cunoaște dragostea lui Hristos, dragoste față de vrăjmași, aceste culmi înalte ale cunoașterii lui Dumnezeu. Spune marele ierarh: “Credinciosul servitor al lui Dumnezeu, Moise, a arătat atât de mare dragoste către frații săi, încât a preferat să-i fie șters numele din cartea lui Dumnezeu, în care era scris, decât să nu-i ierte poporului păcatul. Iar Pavel a îndrăznit să se roage să fie anatema (lepădat) de la Hristos pentru frații săi, care-i erau rude după trup: căci el voia, după exemplul Domnului, să se aducă pe sine ca preț de răscumpărare pentru mântuirea tuturor; dar în același timp știa că este cu neputință să se înstrăineze de Dumnezeu cel care jertfește (refuză) grația lui Dumnezeu din dragoste față de El și ca să îndeplinească pe cea mai mare dintre porunci și că pentru aceasta va trebui să primească mult mai mult decât a dat.” Din cele spuse până aici s-a dovedit îndeajuns de clar că sfinții au ajuns până la această măsură a iubirii de aproapele.”

În Sfânta Biserică, “*calea de căpetenie pentru descoperirea adevărului mântuitor este cercetarea Sfintei Scripturi*”, căci așa cum spune sfântul în Omiliile la Psalmi “*<Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și folositoare>* (II Tim. 3, 16). De aceea a fost scrisă de Duhul pentru toți oamenii, ca fiecare să luăm, din ea, ca dintr-un spital obștesc al sufletelor, tămăduirea pentru propria boală.” Dar zice în Omiliile la Hexameron: “Care auz este

vrednic, oare, de măreția celor ce au să fie spuse? Cât de pregătit se cade să fie, oare, sufletul care are de întâmpinat auzirea unor astfel de măreții? Trebuie să fie curățit de patimile trupului, să nu fie întunecat de grijile lumești, să-i placă să muncească, să-i fie dragă cercetarea și să se uite pretutindeni de jur în jurul lui, de unde ar putea căpăta vreun gând vrednic de Dumnezeu.” De aceea trebuie să ne deschidem către înțelepciunea bărbaților purtători de Dumnezeu din trecut (între care și Sfântul Vasile cel Mare), care s-au străduit atât de mult cu mintea spre a înțelege textul Sfintei Scripturi așa cum trebuie să fie înțeles. Acești Sfinți Părinți sunt cheia noastră pentru înțelegerea Sfintei Scripturi.

Dar adaugă marele ierarh: “Dintre dogmele păstrate în Biserică, pe unele le avem din învățătura scrisă, iar pe altele le-am primit din tradiția apostolilor. Ambele (forme de transmitere) au aceeași putere pentru credință. Și oricine are o inițiere cât de mică în chestiuni bisericesti nu va ridica obiecții (împotriva acestei afirmații). Fiindcă dacă am încerca să lăsăm la o parte obiceiurile (care nu au temei) scris, ca și când n-ar avea mare însemnătate, am greși păgubind Evanghelia în cele esențiale.” Și dă exemple: însemnarea cu semnul crucii, întoarcerea spre răsărit, cuvintele Epiclezei, binecuvântarea apei botezului, etc. Și încheie: “Nu-mi va ajunge o zi ca să vorbesc despre învățăturile nescrise ale Bisericii.”

Mijloace de transmitere a Sfintei Tradiții sunt icoana, iconostasul, psalmodierea.

Referitor la *rolul icoanei în cunoașterea lui Dumnezeu*, spune Sfântul Vasile cel Mare în Omilia a XVII-a, *La mucenicul Varlaam*: “Înălțați-mi acum, o, pictori vestiți ai marilor isprăvi ale luptătorilor, și împodobiți cu culorile artei voastre pe cel încununat, descris atât de întunecat de mine! Să plec învins de icoana pe care o veți face faptelor vitejești ale mucenicului! Să mă bucur astăzi, deși sunt învins, de o victorie ca aceasta a iscusinței voastre! Să văd zugerăvit pe icoana voastră mai strălucitor pe luptător. Să plângă și acum demonii, loviți de faptele vitejești zugerăvite de voi ale mucenicului! Să li se arate iarăși lor mâna arsă și victorioasă! Să fie zugerăvit pe icoană și Hristos întâistătătorul luptelor.”

Iar referitor la *rolul cântării bisericesti în cunoașterea lui Dumnezeu* Sfântul Vasile cel Mare spune: “Duhul cel Sfânt a văzut că neamul omenesc este greu de îndrumat spre virtute și că noi, din pricina înclinării spre plăcere, neglijăm cu totul viețuirea cea dreaptă. De aceea ce facem? A unit dogmele cu plăcerea cântatului, ca, deodată cu dulceața melodiei, să primim pe nesimțite și folosul cuvintelor de învățătură; face la fel ca doctorii cei înțelepți; aceștia adeseori ung de jur împrejur cu miere paharul în care dau bo!navilor

fără poftă de mâncare doctorii mai amare. Pentru aceasta, dar ni s-au alcătuit aceste melodii armonioase ale psalmilor, pentru că celor care sunt copii cu vârsta sau cei cu totul tineri cu purtarea să li se pară că ei cântă, dar de fapt își instruiesc sufletul. Că n-a plecat de la biserică cineva din cei mulți și trândavi păstrând cu ușurință în minte vreo poruncă apostolică sau profetică, dar cuvintele psalmilor le cântă și acasă și le fredonează și în piață.”

Dar *urcușul în cunoașterea lui Dumnezeu* nu se încheie aici. Urmează treapta cea mai înaltă, a cunoașterii harice a lui Dumnezeu, atunci când Duhul Sfânt copleșește toată mintea. Spune sfântul: “Este imposibil să vadă cineva chipul lui Dumnezeu cel nevăzut, fără iluminarea Duhului. Prin iluminarea Duhului vedem strălucirea slavei lui Dumnezeu, adică pe Fiul, iar de la Fiul ne ridicăm cu mintea la Tatăl, a Cărui imagine și pecete este Fiul.”

“Iar unirea intimă a Duhului cu sufletul ...constă în abținerea de la păcate, care ... l-a înstrăinat din intimitatea lui Dumnezeu. Prin urmare, când se va curăți cineva de la rușinea pe care a contactat-o din răutate și va reveni la frumusețea firească și va reflecta prin curăție, ca într-o oglindă împăratească vechiul chip, numai atunci va putea să se apropie de Paraclet. Acesta însă strălucind precum strălucește soarele înaintea ochiului curat, îi va arăta acestuia în el imaginea Celui nevăzut. În fericita contemplare a chipului vei vedea frumusețea arhetipului.”

Sfântul Vasile cel Mare ajunsese la un asemenea nivel de contemplație, încât în *Omilia la Psalmi* spune: “Dacă vreodată a intrat în inima ta o idee neașteptată despre Dumnezeu, căzând ca o lumină, și ți-a luminat sufletul, încât să iubești pe Dumnezeu și să disprețuiești lumina și toate cele trupești, cunoști din imaginea aceea slabă și de scurtă durată întreaga stare sufletească a dreptilor, care au ajuns să se bucure de Dumnezeu în chip egal și fără întrerupere. Poate, potrivit rânduielii lui Dumnezeu, ți-a venit și ție vreodată bucuria aceea, ca prin o mică gustare să-ți amintești de bunătățile de care ești lipsit; pentru cel drept, însă, bucuria cea dumnezeiască și cerească este continuă, pentru că în cel drept locuiește odată pentru totdeauna Duhul cel Sfânt.”

Vorbind despre *frumusețea dumnezeiască*, sfântul spune: “Ce este mai de admirat decât frumusețea dumnezeiască? Ce cugetare este mai plăcută decât măreția lui Dumnezeu? Ce dor al sufletului este atât de arzător și de nesuportat ca dorul ce vine de la Dumnezeu: <Sunt rănit de dragoste> (Cânt. 2, 5). Cu totul de neexprimat și de nescris sunt luminile frumuseții dumnezeiești ... <când voi ajunge să mă arăt înaintea feței lui Dumnezeu?> (Ps. 45, 2) ... Tulburați de această viață ca de o temniță, erau nemângâiați în zbu-ciumările lor aceia ale căror suflete le atinsese iubirea dumnezeiască.

Nesăturați, deci, de privirea frumuseții dumnezeiești aceștia făceau rugăciune ca să se extindă la toată viața veșnică, contemplarea dulceții Domnului.”

Așa era Sfântul Vasile cel Mare, încât Sfântul Efrem Sirul l-a văzut ca “un stâlp de foc, al cărui capăt ajungea în cer”, iar Sfântul Grigorie de Nyssa, când vorbește despre fratele său, Sfântul Vasile cel Mare, spune “noi știm că de multe ori el era înlăuntrul întunericului divin unde este Dumnezeu.”

Când slujea Sfânta Liturghie, după relatarea Sfântului Grigorie de Nazianz, era cu “trupul nemișcat, cu privirea și cu sufletul liniștit; stătea drept, cum spune Sfânta Scriptură despre Samuel, ca o columnă, înaintea lui Dumnezeu și a altarului, iar toți cei din jurul lui stăteau cu frică și cu sfială.”

Mai mult, luminat de Duhul Sfânt, prin post și rugăciune, a creat el însuși o Sfântă Liturghie, care alături de Liturgia Sfântului Ioan Gură de Aur și cea a Sfântului Grigorie Dialogul, “este inclusă între monumentele dogmatice și simbolice ale Bisericii Ortodoxe Sobornicești, cu tot tipicul și cu modul celebrării ei. Fiindcă nu numai rugăciunile ce au conținut dogmatic, dar și întreaga acțiune și viață liturgică dau la iveală o mărturie teologică și un Har unic.”

Era unit cu Sfântul Duh încât “a poruncit ca din aur curat să se facă o pasăre, în chipul porumbelului ce s-a arătat deasupra Iordanului, spre păzirea dumnezeieștilor Taine, și l-a așezat deasupra Sfintei Mese ... Și pe când slujea și înălța Sfintele Daruri, cunoștea că vine darul Sfântului Duh, printr-un semn ca acesta: Porumbelul acela de aur care era deasupra dumnezeieștii Mese, cea cu Sfintele Daruri, mișcându-se de dumnezeiască putere, de trei ori se clătina.” Acestea arată nivelul înalt contemplativ la care ajunsese.

Sfânta Liturghie a Sfântul Vasile cel Mare este o Cincizecime continuă, dar atinge punctul maxim la Sfânta Euharistie când “ne unim unul cu altul prin împărtășirea Aceluiași Sfânt Duh.” Acum creștinii cântă cunoașterea lui Dumnezeu prin imnul cincizecimic: “Am văzut lumina cea adevărată, / Am primit Duhul cel ceresc / Am aflat credința cea adevărată / Nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că aceasta ne-a mântuit pe noi.”

Acum credincioșii trăiesc Euharistia, mulțumirea, iar mulțumirea este adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu. Numai când Îl cunoaștem pe Dumnezeu ca Binefăcător, așa cum Îl numește Sfântul Vasile cel Mare cel mai des pe Creator, numai atunci Îi mulțumim. Atunci înțelegem că “Dumnezeu nu este autorul relelor”, așa cum ne arată marele ierarh în omilia cu același nume, atunci ne deschidem teodiceei acestui autor peren. Atunci cunoaștem înțelepciunea lui Dumnezeu, pe care Sfântul Vasile a urmărit-o cu asiduitate toată viața, încât Sfântul Ioan Damaschin, în canonul pe care l-a făcut în cinstea marelui ierarh, spune despre acesta că “Săltarea cea pătimasă a tiraniei

trupului ai înfrânat cu dragostea de înțelepciune. Pentru aceasta locuiești întru împărățiile cele nesticăcioase, părinte Vasile.” Sau: “Vasile, cu înțelepciunea te-ai ridicat la lucrare, iar lucrarea ai arătat-o mai sfântă decât cugetarea la cele dumnezeiești și ai pătruns în chip lămurit în cunoașterea celor ce sunt.”

Pentru Sfântul Vasile cel Mare, cei care nu-L cunosc pe Dumnezeu sunt morți sufletește (“căci necunoașterea lui Dumnezeu este moartea sufletului”). Mai mult, “aceștia sunt inexistenți, pentru că în loc să se unească cu viața care se revarsă din Adevăr, se unesc cu iluzia minciunii”, „pentru că răul nu are ființă, ci este numai lipsa binelui”.

Dar și cei virtuoși cunosc puțin pe Dumnezeu, ca “în ghicitoră și oglindă în această viață, și abia în viața de apoi față către față.” Dar nici atunci nu vom cunoaște ființa lui Dumnezeu, căci “cunoașterea ființei lui Dumnezeu este sentimentul neputinței cunoașterii ființei lui Dumnezeu.” Dar și atât cât vom cunoaște va fi suficient ca să atingem pacea care copleșește toată mintea.

Pr. lect. dr. Comșa Petre

1. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântare funebră la moartea lui Vasile cel Mare, episcopul Cezareei Capadociei*, traducere de pr. N. Donos, Atelierele Zanet Corlăteanul, Huși, pg. 122
2. Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile mari*, în *Scrieri. Partea a doua*, traducere prof. Iorgu D. Ivan, în Colecția P.S.B, Editura IBM al BOR, București, 1989, pg. 267
3. Idem, *Constituțiile ascetice*, în *Scrieri, Partea a doua, ...*, pg. 498
4. Idem, *Cuvânt ascetic I*, în *Scrieri, Partea a doua, ...*, pg. 70
5. Idem, *Omilia I la Hexaemeron*, în *Scrieri, Partea a doua*, traducere Pr. D. Fecioru, în Colecția PSB, Editura IBM al BOR, București, 1986, pg. 76
6. Idem, *Regulile mari*, în *Scrieri, Partea a doua, ...*, pg. 287
7. Idem, *Cuvânt de credință*, în *Scrieri, Partea a doua, ...*, pg. 91
8. *Ibidem*, pg. 91
9. *Liturghier*, IBM, 1987, pg. 224
10. *Ibidem*, pg. 243
11. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia a XIII-a, Îndemnătoare la Sfântul Botez*, în *Scrieri, Partea întâi, ...*, pg. 488
12. Idem, *Cuvânt ascetic I*, în *Scrieri, Partea a doua, ...*, pg. 70
13. Idem, *Omilia la Psalmi*, în *Scrieri, Partea întâi, ...*, pg. 209
14. Idem, *Epistola 2*, în *Scrieri, Partea a treia*, traducere pr.prof.dr. Constantin Cornițescu și pr.prof.dr. Teodor Bodogac, în Colecția PSB, Editura IBM al BOR, București, 1988, pg. 120
15. Idem, *Omilia a IX-a, Că Dumnezeu nu este Autorul relelor*, în *Scrieri, Partea întâi, ...*, pg. 445
16. *Ibidem, ...*, pg. 442
17. Idem, *Omilia a XIII-a, ...*, pg. 488
18. Idem, *Omilia a XXII-a, La Sfântul mucenic Mamant*, în *Scrieri, Partea întâi, ...*, pg. 587
19. Idem, *Omilia a XII-a, La începutul Proverbelor*, în *Scrieri, Partea întâi, ...*, pg. 480
20. *Ibidem*, pg. 48

21. Idem, *Omilia a III-a la cuvintele "Ia aminte de tine însuși"*, în *Scrieri, Partea întâi*, ..., pg. 367
22. Idem, *Omilii la Psalmi*, ..., pg. 367
23. Idem, *Omilia a XXII-a*, ..., pg. 481
24. Idem, *Epistola 235*, în *Scrieri, Partea a treia*, ..., pg. 485
25. Idem, *Omilia I la Hexaemeron*, în *Scrieri, Partea întâi*, ..., pg. 77
26. Idem, *Omilia a III-a*, ..., pg. 375
27. *Ibidem*, pg. 375
28. Idem, *Omilia a XXII-a, Către tineri*, în *Scrieri, Partea întâi*, ..., pg. 568
29. *Ibidem*, pg. 570
30. Idem, *Regulile mari*, ..., pg. 225
31. Idem, *Omilii la Psalmi*, ..., pg. 183
32. Idem, *Omilia I la Hexaemeron*, ..., pg. 72
33. Serafim Rose, *Cartea Facerii, crearea lumii și omul începuturilor*; traducere Constantin Făgețean, Editura Sofia, București, 2001, pg. 52
34. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, în *Scrieri, Partea a treia*, ..., pg. 79
35. *Ibidem*, pg. 81
36. Idem, *Omilia a XVII-a, La mucenicul Varlaam*, în *Scrieri, Partea întâi*, ..., pg. 520
37. Idem, *Omilii la Psalmi*, ..., pg. 184
38. Idem, *Despre Sfântul Duh*, ..., pg. 78
39. *Ibidem*, pg. 39
40. Idem, *Omilii la Psalmi*, ..., pg. 246
41. Idem, *Regulile mari*, ..., pg. 222
42. *Viețile Sfinților*; pe luna ianuarie, Ed. Ep. Romanului și Hușilor, 1993, pg. 35
43. Hieroteos Vlachos, *O noapte în pustia Sfântului Munte*, Ed. Icos, 1993, pg. 110
44. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt funebru*, ..., pg. 169
45. Arh. Vasilios, *Intrarea în Împărăție*, traducere Ioan Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1996, pg. 21
46. *Viețile Sfinților*, ..., pg. 25
47. *Liturghier*; IBM, 2000, pg. 234
48. *Ibidem*, pg. 252
49. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia a IX-a*, ..., pg. 442
50. Sfântul Ioan Damaschin, *Canonul Sfântului Vasile cel Mare*, în *Mineiul pe Ianuarie*, Ediția a cincea, IBM, 1975, pg. 14
51. *Ibidem*, pg. 15
52. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia a XIII-a*, ..., pg. 488
53. Idem, *Omilia a IX-a*, ..., pg. 445
54. Idem, *Epistola 234*, în *Scrieri, Partea a treia*, ..., pg. 483

ÎMPĂTIMIRE ȘI ÎNDREPTARE (I)

Căderea omului în păcat a atras după sine o serie de consecințe: pierderea comuniunii omului cu Dumnezeu și cu semenii, cu creația, precum și posibilitatea ridicării omului către Dumnezeu, căci a fost îndepărtată din calea sa "scara" pe care acesta – ajutat de harul divin – se putea ridica către divinitate. De aceea, Dumnezeu, în atotștiința Sa, recurge la cealaltă alternativă de a reface comuniunea dintre om și El: Dumnezeu, în persoana Fiului, se "deșartă de slava Sa" și se coboară la condiția umană, pentru ca umanitatea să se ridice la Dumnezeu și să se îndumnezeiască, "*căci așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viața veșnică*" (Ioan III, 16).

La "*plinirea vremii*" omul este răscumpărat în Hristos care este Fiul Omului, adevăratul Om, Adam cel nou, în care este restaurată atât plinătatea Chipului, cât și a asemănării cu Dumnezeu.

Îndumnezeirea omului și, prin om, a întregii creații sunt punctele centrale nu numai ale gândirii și rugăciunilor Sfinților Părinți, ci, de asemenea, ale vieții lor zilnice, personale și sociale. În concepția Sfinților Părinți, Dumnezeu S-a făcut om din dragostea Lui față de creatură, pentru ca aceasta să ajungă la îndumnezeire prin participarea sa tot mai adâncă la viața divină.

Omul – alcătuit din suflet și trup – este capabil, în modul cel mai deplin, să releve caracterul său de făptură zidită după chipul lui Dumnezeu. Teologia patristică prezintă omul ca pe o lume mică, un microcosmos, a cărei chemare și scop este să acționeze ca un mediator și împăciuitoar, adunând într-o unitate laudele întregii creații ca, prin el, totul să poată fi ridicat în armonie cu Creatorul.

Lumea, văzută în întregimea ei, este o manifestare a slavei lui Dumnezeu și mesajul creștin al speranței se extinde dincolo de om, la întregul univers creat, care este destinat să fie răscumpărat și transfigurat prin Duhul de viață dătător al lui Hristos. Prin transfigurarea celor mai simple elemente este

comunicată oamenilor însăși viața lui Dumnezeu. "Creștinismul crede într-o veșnicie a materiei, a unei materii nestingherit transfigurată de puterea și bogăția infinită a vieții spirituale și de energiile divine. Creștinismul admite un materialism mistic, cunoaște o sfântă materie. Căci sfânt este Trupul Domnului prin a cărui primire se sfințesc și trupurile noastre. Sensibilitatea violentă, săracă și grosolană a plăcerilor carnale va fi convertită în sensibilitatea de pure trăiri ale descoperirii frumuseților comuniunii"¹.

Omul, ca ființă spirituală, trebuie să joace acest rol central și crucial. Omul trebuie să unească în sine lumea materială și cea spirituală, apropiindu-le și făcându-le să tindă către adorarea și iubirea pentru Dumnezeu, pentru că el este – în expresia Sfântului Chiril al Alexandriei – "*chipul încoronat al lui Dumnezeu*".

Sfinții Părinți arată că totul este cu putință prin Dumnezeu cel viu și prin iubirea Sa pentru "*fiii lui Adam*". Ei ne învață cum putem interpreta Evanghelia în aspectele ei eterne, cum putem face cuvântul lui Hristos real, parte a vieții cotidiene, ca să fie restaurată în sufletele noastre nădejdea fermă a veșniciei binecuvântate în lumea divină. Harul care este darul sfințeniei lui Dumnezeu depinde de străduința omului spre sfințenie. Viața și energia necreată a lui Dumnezeu devin proprietatea omului care se unește cu El și în a cărui persoană însuși Hristos trăiește și lucrează. Nevoile și încercările vieții nu îl duc pe un astfel de om spre cădere sau la compromis, ci la practică ascetică și urcare către Dumnezeu. Preocuparea primordială a creștinului autentic, în timpul vieții sale pământești, este să păstreze comuniunea cu Dumnezeu prin rugăciune și lucrare sacramentală. Viziunea lumii necreate îi dă experiența ultimei slave către care purcede și îl asigură cu garanția că va vedea pe Dumnezeu "*față către față*" în veacul viitor. Viața viitoare ca duminică neînserată va fi o eshatologie inaugurată în paradisul regăsit, unde Dumnezeu va fi totul în toate.

Dar aceasta începe aici și acum pentru om și pentru lume, pe măsură ce chipul lui Hristos sădit în om prin Botez, primește tot mai multă strălucire. Aceasta presupune însă un proces de înnoire continuă prin pocăință și cultivarea virtuților.

Conceptul de desăvârșire, ideea unui continuu progres nu reprezintă o preocupare specifică numai învățaturii Mântuitorului Iisus Hristos, ea regăsindu-se și în alte sisteme filosofice și religioase. Așa de pildă, un gânditor de talia lui Aristotel privește perfecțiunea doar ca pe o contemplare a

i. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloac, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, București, 1978, pag. 417.

Adevărului Absolut, fără posibilitatea unei comuniuni cu aceasta. Ideea unirii cu un Dumnezeu transpersonal se va accentua la neoplatonicieni fără însă ca aceștia să treacă dincolo de barierele gândirii antice în privința perfecțiunii. Numai creștinismul, care privește păcatul ca piedică a unirii cu Dumnezeu și împotrivire față de voia Sa, va formula fără ambiguități și nesiguranțe conceptul de mântuire, de perfecționare spirituală prin renașterea harică spre o viață nouă, prin care cel izbăvit de păcat este transformat din punct de vedere interior într-o creatură nouă, în adevăratul fiu al lui Dumnezeu.

I. Viața omului cuprins de patimi

În procesul creșterii noastre până la starea bărbatului desăvârșit, accentul se pune pe respingerea răului și menținerea pe linia binelui. Dorința spre bine a fost restabilită prin baia baptismală, dar ea trebuie actualizată prin faptele noastre de zi cu zi. Sfântul Apostol Pavel subliniază că "moartea omului vechi" a avut loc prin Taina Sfântului Botez, așa încât noi "să nu mai fim robi ai păcatului" (Rom. VI, 6). Puterea păcatului nu mai are stăpânire asupra noastră, noi nu mai suntem "robi ai păcatului", sinea noastră veche este "răstignită" și moartă. Totuși, acea schimbare ontologică a stării și relației trebuie să fie actualizată prin alegere și acțiune din partea omului. În Botez noi suntem renăscuți și trebuie să acționăm pentru aceasta; în Botez noi nu mai suntem "dușmanii" lui Dumnezeu, ci prieteni și membrii casei Sale, Biserica. *Liberi de stăpânirea "puterilor întunericului" noi suntem uniți cu Hristos.*

Odată cu rugăciunea exorcismelor a avut loc prima eliberare. Omul este restaurat ca o ființă liberă, capabilă de adevărata libertate – nu aceea pe care noi o chemăm libertate și care de fapt face pe om un sclav permanent al dorințelor și poftelor sale proprii – ci aceea de a primi din nou adevărata viață care vine de la Dumnezeu și duce la Dumnezeu, libertatea de a face singura alegere – cu adevărat liberă și cu adevărat liberatoare – aceea a lui Dumnezeu.

În termenii "chipul" și "asemănarea" potențialul este restaurat, dar noi trebuie să luptăm acum conștienți împotriva răului și să facem binele. Deși suntem iertați și nu mai aparținem Satanei ci suntem membri ai casei lui Dumnezeu, avem în noi înclinații de cădere în păcat, care trebuie biruite pri-

puterea lui Dumnezeu și exercițiul propriei noastre acțiuni, autodeterminate, adică în mod sinergetic.

Deși prin Taina Botezului omul s-a eliberat de păcatul strămoșesc, totuși în sufletul său a rămas o debilitate și "diavolul exercită asupra lui o influență de la periferie prin concupiscentă". Așa se nasc cu ușurință patimile care, prin caracterul lor amăgitor și irațional, aruncă ființa umană într-o stare de pasivitate și prin aceasta în încrâncenare și zbucium. Fiindcă lumea și lucrurile finite spre care aspiră omul pățimaș sunt o țintă inconsistentă, care nu poate satisface aspirația după infinit, "patimile reprezintă cel mai coborât nivel la care poate cădea o ființă omenească"².

Atât numele grecesc – pauh –, cât și cel latinesc – *passiones* – arată că omul este adus prin ele la o pasivitate, o stare de pasivitate, de robie. De fapt ele copleșesc viața, încât omul patimilor nu mai este om al voinței, ci se spune despre el că este un om "robot", "stăpânit", "purtat" de patimi.

O altă caracteristică a patimilor este că în ele se manifestă o sete fără margini care-și caută astâmpărarea și nu și-o poate găsi. Blondel spune că ele reprezintă setea după infinit a omului, întoarsă însă într-o direcție în care nu-și poate afla satisfacția³.

Infinitatea aceasta pururea nesatisfăcută se datorește atât patimii în sine, cât și obiectelor cu care caută să le satisfacă. Obiectele pe care patimile le caută nu pot să le satisfacă pentru că ele sunt finite și ca atare, nu corespund setei nemărginite a patimilor. Iar setea infinită a patimilor în sine se explică prin faptul că ființa umană, având o bază spirituală, are o tendință spre infinit care se manifestă și în patimi; dar în patimi această tendință este întoarsă de la autenticul infinit care este de ordin spiritual, spre lume, care dă numai iluzia infinitului. "Omul, fără să fie el însuși infinit, nu numai că este capabil și însetat de Dumnezeu, adevăratul și singurul infinit. Este capabil și însetat de infinit nu în sensul că ar fi în stare să-l dobândească, să-l absoarbă în ființa lui – căci atunci însăși ființa umană ar deveni infinită – ci în sensul că poate și trebuie să se alimenteze spiritual din infinit și la infinit, căutând și putând să trăiască într-o continuă comunicare cu el, într-o participare la el"⁴.

Patimile produc descumpănire și îndrumă energiile ființei umane "zăgăzuite de păcatul adamic într-o singură direcție, aceea indicată de plăcere urmărită"⁵. Și această direcție este lumea, cu lucrurile ei mărginite, care îl supune pe om celor mai urâte pasiuni, îl corupe prin poftele și plăcerile sale rele, îl face egoist și mort pentru lucrarea virtuții.

2. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, pag. 550.

3. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. III, București, 1981, pag. 55.

4. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Ascetica și mistica ortodoxă*, Alba-Iulia, 1993, Vol. I, pag. 67.

5. *Ibidem*, pag. 68-69.

Patimile punând pe fugă duhul iubirii, îi coboară pe oameni într-o existență bolnavă de egoism, produc și întrețin haosul în raporturile dintre ei. Viața pătimasă înseamnă existență individualistă, adică o robie a bunului plac, a orgoliului. De aceea, Mântuitorul Iisus Hristos a spus: "Faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și rugați-vă pentru cei ce vă supără și vă prigonesc" (Matei V, 44). Patima se întinde ca o boală contagioasă și are consecințe din cele mai defavorabile pentru ființa umană.

II. Cauzele patimilor și efectele lor

Omul, care poartă în sine chipul lui Dumnezeu și care în întreaga zidire are poziția de centru, trebuie să tindă spre absolut. Minteia lui trebuie să-L caute pe Dumnezeu și să-L cunoască pe El. Când mintea uită de menirea ei proprie de a-L cunoaște pe Dumnezeu, spirit personal, singurul în stare să umple dorul ei infinit de cunoaștere cu înfinitatea Lui, ea slăbește și se întunecă.

Adoptând împărțirea tripartită a sufletului, introdusă de Platon, parte rațională, simțitoare și doritoare, Sfântul Grigore Palama accentuează funcția naturală a inteligenței, care constă în a conduce și a îndruma celelalte două părți ale sufletului. Părțile simțitoare și doritoare ale sufletului, fiind părțile poftitoare sau pasionate, ar trebui să se supună inteligenței. Când nu se întâmplă aceasta, atunci înseamnă o animalitate spirituală și pasiunile se nasc. O minte neîntărită poate să fie cauza multor patimi. Deci patima are drept cauză o minte slăbită, care se clatină de pe poziția ei, care nu caută decât superficialul și plăcerea într-o lume devenită pătimasă, opaca și refractară chiar puterii lui Dumnezeu.

Slăbind, mintea se pune în slujba simțurilor, preferând să aibă "dulceața păcatului cea trecătoare" (Evrei XI, 25). Se produce o scindare între cugetare și acțiune. Lucrarea de percepție spirituală iese din subordinea minții; lumea atrage simțirea prin aspectele ei voluptoase și prin făgăduințele ei sensibile și dulci, atrăgând prin simțire și mintea pe care o subordonează ei. Așa se naște patima, pentru că necălăuzit de o minte luminată și liberă de rătăcirii, omul nu poate să făptuiască binele. Acest adevăr îl exprimă Avva Ilie astfel: "De nu va cânta mintea împreună cu trupul, în zadar este osteneala"⁶.

6. Prof. Constantin Pavel, *Patimile omenești, piedică în calea mântuirii*, în Studii Teologice, V (1953), Nr. 7-8, pag. 474.

O stârnire la patimă este amăgirea lumii. Lumea concentrează intelectul omului la lucrările și lucrurile create, stabilește o pluritate de patimi în el și îl separă de Dumnezeu cel nepătimitor. Pentru ca omul să se reîntoarcă la Dumnezeu și să se unească cu El, trebuie să-și curățească intelectul de pasiuni, pentru că intelectul împătimit nu poate să se unească cu Dumnezeu.

Simțirea poate sesiza anticipat, prin lucrarea ei de percepție, atât plăcerile cât și durerile pe care le poate lumea materială și lucrurile ei. Nu este de conceput ca în această lume răul să fie darnic, iar binele zgârcit în bucurii. Există numai o deosebire. Răul începe cu momeala plăcerii și sfârșește în durere, în timp ce binele începe cu osteneală și încercări și apoi se încununază prin bucurie și răsplată. Și tocmai de aceea lumea văzută prin aspectele ei voluptoase este primejdioasă și producătoare de patimi, căci simțirea necontrolată și nedirijată de rațiune va alege întotdeauna numai plăcerea și va fugi speriată de durere.

Deci, trei factori sau trei cauze produc patimile în om:

- slăbirea și întunecarea minții în lucrarea ei automată și proprie;
- percepția simțuală ieșită din subordinea minții, și
- preferarea exclusivă și irațională a plăcerii.

Acestea, însă, nu acționează individual, haotic, ci se împletesc strâns, se întrepătrund și toate împreună anchilozează, paralizează spiritul uman și, odată cu el, slăbește și trupul prin epuizarea resurselor vitale, epuizare produsă de patimi dezordonate. Și astfel, omorât de faptele pierzătoare, omul este supus rușinii și durerii, iar viața lui se transformă în chin și remușcare.

În forma de existență comună în pasiunile naturii îngroșate, apar divergențele care sfâșie natura umană; o sfâșie în bucăți identice, lipsite de adevăratele caractere personale. Sustinute de plăcere, patimile dizolvă unitatea și armonia lăuntrică. Firea își pierde fermitatea; atrasă de plăcere și împinsă de durere ea ajunge ca o trestie bătută de vânt. "Firea ajunge ca o minge în mâna patimilor, purtată încoace și încolo de toate împrejurările, de toate impresiile. Ea nu mai stă tare în libertatea ei, a ajuns de o slăbiciune spirituală care poartă toate semnele stricăciunii"⁷.

Omul este chemat la o viață de luptă personală pentru menținerea și creșterea relației cu Hristos, pentru întărirea sa ca persoană liberă de pasiunile comune ale unei naturi căzute, învăltoșate.

Când omul se aruncă din plăcere în plăcere pentru a scăpa de ghimpele durerii, atunci viforul patimilor întunecă "cerul" sau lumina dumnezeiască din el. Aceasta este o existență cenușie, monotona și de suprafață, o închis-

7. Avva Ilie, 6, *Patericul românesc*, pag. 86.

tare egoistă. Această stare este rodul patimilor pe care Avva Antonie cel Mare o consideră o adevărată "nebunie"⁸. Omul stăpânit de patimi, alternându-și viața între voluptățile plăcerii și chinurile durerii, își alterează fondul său sufletesc. Datorită acestei persistențe pe calea patimilor se înstrăinează de Dumnezeu, izvorul vieții, și, fără Dumnezeu, viața lui nu este viață, ci deznadejde și întuneric, care poate merge, dincolo de nebunie, până la sinucidere.

Omorârea slăbiciunii de moarte strecurată în fire, fortificarea firii prin asceză, a devenit posibilă prin mortificarea și moartea de-viață-făcătoare a lui Hristos. Când omul încetează de a mai fi sclav la cerințele și nevoile unei naturi autonome, el este domn și prinț peste "lucrurile", acțiunile și rezultatele acțiunilor în creșterea naturală, în creațiunea personală și, mai presus de toate, în propriul său ipostas natural.

III. Împătımirea

Cauza tuturor patimilor este împătımirea, năzuința care ne leagă de aparențele văzute ale lucrurilor ce ne fâgăduiesc mult și nu ne dau nimic sau foarte puțin.

Desigur fiecare persoană și fiecare situație are circumstanțele ei specifice și particulare, încât n-am putea spune că există un model rigid de împătımire. Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți arată mai multe descrieri ale procesului de împătımire. Una din acestea este oferită de Teodor al Edesei: "Fiecare învoire a gândurilor noastre cu o dorință oprită, adică atracție hedonistă, este păcat. La început gândurile noastre prin care pasiunile încep să întunece mintea; apoi sufletul se supune la atracție, incapabil de a rezista luptei. Acesta este urmat de ceea ce numim consimțământ (învoire), care este păcat. Când el durează pentru o perioadă de timp, atunci el provoacă ceea ce numim o patimă"⁹.

Într-un sens "patimile sunt sursa faptelor noastre rele". În altul, ele sunt rezultatul, săvârșirea obișnuită a răului. În primul sens, patimile reprezintă "partea instinctivă și irațională a sufletului omenesc". În al doilea sens se referă la înțelegerea patimii "ca o condiție adânc înrădăcinată a răului", "stăpânirea spiritului uman de către boala morală".

În ascetismul ortodox, sunt termeni speciali care să denote diversele efecte exercitate de duhurile rele asupra sufletului omenesc. Sunt gândurile

8. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*, pag. 10.

9. Avva Antonie, *Patericul românesc*, pag. 86.

sau imaginile, ridicându-se din regiunile mai de jos ale sufletului, din subconștient. Apoi este seducerea sau ispita, adică prezența unui gând străin, sosit din afară și introdus de o voință ostilă în conștiință. Păcatul propriu-zis începe odată cu "unirea", adică alipirea minții de gândul sau imaginea strecurată.

În Pateric, ca în toate scrierile duhovnicești, se arată că patimile se stârnesc astfel: Satana ne momește, aruncând în mintea noastră un gând de păcat. Aceasta este o răsărire a gândului că am putea săvârși cutare faptă păcătoasă. Uneori ne stârnește dintr-o dată, ca un foc ce ne cuprinde imediat. Căci păcatul este ca o piatră de moară care ne trage întotdeauna în jos. Și dacă cedăm în fața lui, îl vom dori mereu. Cugetarea trebuie să ia atitudine pentru a alunga gândul păcatului din prima clipă. În felul acesta puterea Satanei se topește ca "ceara de la fața focului" și scăpăm de săvârșirea faptei celei păcătoase". Această realitate este exprimată de un pustnic prin cuvintele: "Satan este împletitor de funii, pe cât îi dai lui șuvițe, el împletește. Iar aceasta o zic pentru gânduri, că pe cât le primești pe ele, pe atât se înmulțesc și asupra ta se întăresc"¹⁰.

Pentru a duce lupta împotriva duhurilor rele se cere rațiunii o subțirime pentru a le surprinde și o tenacitate neobosită pentru a nu se lăsa luată în stăpânire de ele și din primul moment să respingă mișcarea poftei ce răsare în conștiință ca ea să nu devină patimă. A alimenta o poftă înseamnă a o aprinde ca pe o flacăra care nu se mai poate stinge niciodată.

Împătimirea atrage după ea spre exterior toate puterile noastre sufletești. Ea este cleiul care ne lipește de suprafața exterioară a lucrurilor, ca la ultima realitate, este rob al lumii și este atras într-o existență opacă, fără sens, care sfârșește în moarte. Prin împătimire se împletește cu lumea și își consumă existența în așteptarea și căutarea de plăceri și în teama de dureri prezente și viitoare. Aceste așteptări și temeri sunt lanțurile robiei, produse de împătimire. Când grija pentru lucruri nu-l mai frământă, aceste lanțuri se rup, omul scapă de patimi și după cum spune un avvă – "Domnul locuiește în el". Omul pătimaș, fiind legat de lucruri prin grijă, nu mai este disponibil pentru Dumnezeu. Păcatul ascunde fața lui Dumnezeu (cf. Isaia 59, 2). Nu poate fi nici o legătură acolo unde este păcatul. "Precum nu este cu putință a-și vedea cineva fața sa în apă tulbură, așa și sufletul de nu se va curăți de gândurile străine nu poate să se roage cu mintea".

Deci, un suflet bolnav, otrăvit de gânduri străine sau pătimașe, nu este capabil să intre în dialog cu Hristos, sau cu valorile binelui și adevărului. Iar

10. Capete duhovnicești, 19, în *Filocalia română IV*, pag. 208.

fără dialog, fără conlucrarea între Dumnezeu și voința liberă "curățită", nu-i posibilă curățirea. Când gândul se purifică, se luminează și intră în comuniune cu Dumnezeu cel atotputernic și atotluminos Acesta îi dă putere să crească în viața virtuoaasă.

Omul împătimit este un om de voință, dar o voință contrară, care alege răul, manifestat sub forma "bunului rău" – "adică răul poleit în bine"¹¹.

IV. Asceza și despățimirea omului

Pentru a-și preda voința sa voinței lui Dumnezeu și a adopta o cale de viață în conformitate cu poruncile Sale, creștinul trebuie să se disciplineze pe sine. Însă conformitatea cu voința lui Dumnezeu prin autodisciplină, deși este un preliminarium necesar și indispensabil spre viața în Hristos, totuși nu constituie idealul vieții morale. Împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, dimpreună cu aderarea insistentă și binevoitoare la iubirea Sa și respingerea diavolului generează despățimirea (apatia). Despățimirea poate fi atinsă de creștinii care trăiesc în lume, dar ea este realizarea prin excelență a asceților.

Deci, perfecțiunea creștină cere un șir de străduințe până la dobândirea ei. Sfântul Apostol Pavel compară aceste străduințe cu exercițiile trupești la care se supun atleții pentru a deveni biruitori în lupte. O comparație amănunțită a ascetului duhovnicesc cu luptătorul din arenă ne oferă Sfântul Nil Ascetul în Cuvântul ascetic¹².

Sfinții Părinți accentuează în mod repetat că liniștea și retragera din lume facilitează realizarea de către om a desăvârșirii și asemănării sale cu Dumnezeu. Termenul "lume" posedă în general implicații negative pentru Sfinții Părinți și este folosit în sens iohanin. Lumea nedreptății, a întrebuițării greșite – lumea ca o categorie spirituală a omului căzut – "zace sub puterea celui viclean" (Ioan 5, 19) și are ca și căpetenie a ei pe diavolul. Creștinul ar trebui să rupă toate legăturile lui cu o astfel de lume dacă el vrea să realizeze unirea cu Dumnezeu și îndumnezeirea. Retragerea din lume semnifică scăparea de amăgire și de diavol; nu este o tăgăduire a creației dumnezeiești, ci o refuzare de a o întrebuița greșit spre a o îndumnezei.

Lossky dă o altă interpretare a cuvântului "lume: "lumea semnifică o risipire, o rătăcire a sufletului în afară, o trădare a propriei sale firi. Căci

11. Cap. XXV, Pentru socotință, 67, *Patericul românesc*, pag. 462.

12. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Curs de spiritualitate ortodoxă* (dactilografiat), 1993.

sufletul în el însuși este nepătimitor, dar părăsindu-și spiritualitatea sa launtrică, exteriorizându-se ajunge supus patimilor. Renunțarea la lume este, deci, o reintrare a sufletului în sine însuși, o concentrare, o reîntregire a ființei duhovnicești care se reîntoarce la participarea la Dumnezeu"¹³.

Convertirea sau întoarcerea la Dumnezeu înseamnă că voința noastră tăgăduiește lumea și ia o singură poziție: orientarea către Dumnezeu. Copil al lui Dumnezeu fiind, creștinul are dreptul de a folosi bine lumea în care Dumnezeu l-a plasat. Deși tratează lumea ca și creație a lui Dumnezeu, el întâlnește amăgirea diavolului, care de la început a întrebuițat această creație să-l amăgească pe om.

Noi suntem acum la rădăcina viziunii ascetice a vieții. Este imposibil pentru noi să concepem înțelesul ascetismului până ce nu luăm în considerație atât tristețea implicată în cădere, cât și bucuria Învierii. În mod esențial practica ascetismului semnifică trăirea și transcenderea nefericirii căderii în lumina și nădejdea Învierii. Ascetismul ne oferă posibilitatea de a experimenta moartea în această lume ca viață în Domnul. De aceea, asceza este, ca desfășurare de putere o moarte a omului vechi, o prelungire prin voință a botezului. Nu este numai o imitare a lui Hristos, ca în Apus, ci o mortificare eroică cu Hristos și în Hristos.

Asceza este "omorârea morții" din noi, ca să se elibereze firea de sub robia ei. Căci sunt două morți: cea dintâi este produsă de păcat și este moartea firii, cea de a doua este moartea după asemănare lui Hristos, care este moartea păcatului și a morții produse de el. Dar precum moartea firii, ca descompunere produsă de păcat, nu vine numai în momentul final, ci roade ca un vierme vreme îndelungată, așa și moartea morții, sau a păcatului, nu este numai ceva de moment, ci ceva ce trebuie pregătit.

Asceza, ca exercițiu de voință spre creșterea în direcția lui Hristos, are o largă aplicare în viața creștinului ortodox. În lucrarea de față vom stărui asupra efortului ascetic ca luptă împotriva păcatului, răului și pasiunilor.

Prin ascetism creștinul inversează mișcarea către răzvrătire și autoîndumnezeire; el se opune tendinței în natura sa de a deveni existențial absolută și, în mod dinamic, pune voința sa personală în acțiune, așa încât să restaureze firea sa în comuniune cu harul vieții. Ascetul, regenerat în Hristos, nu se mulțumește cu simpla reîntoarcere de la întrebuițarea greșită la cea corectă, ci continuă să experimenteze o pasiune care este divină. Restaurarea presupune o luptă în om chiar împotriva firii sale, împotriva a ceea ce firea

13. Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. Pr. Vasile Răducă, București, 1983, pag. 245.

sa a devenit de la cădere. Separația tragică dintre natură și persoană, dintre necesitate și libertate este revelată în fiecare treaptă a vieții ascetice; ea este autocunoașterea omului de la cădere, o autocunoaștere care merge înapoi la însuși adevărul de existență, dincolo de orice formă logică elaborată de intelect.

Asceza nu luptă ca să desființeze biologicul din om, dar ea nu trebuie să se dezintereseze de afectele firii umane. Asceza trebuie să observe aceste afecte din om și să le disciplineze. Aceasta pentru că afectele – neaparținând firii umane, căci ele au apărut în om după cădere – sunt într-un fel o otravă, dar pot fi și spre vindecarea mușcăturii veninoase a celui rău¹⁴; exemplul în acest sens avem întreita ispitire a Mântuitorului Iisus Hristos de către diavol.

După Sfântul Maxim Mărturisitorul, asceza este o frână și o disciplinare a biologicului, nu luptă de exterminare a acestuia. Asceza, deci, nu este o luptă împotriva biologicului, ci o transfigurare a biologicului, a spiritului uman. Urcușul duhovnicesc are ca scop transfigurarea materiei – a trupului, dar și a sufletului uman. Asceza își propune ca din aceste afecte să facă un instrument al urcușului omului către Dumnezeu¹⁵.

Întoarcerea sufletului omului de la patimile rele la concentrarea asupra lui Dumnezeu este numită, în general, "despățimire", în operele teologilor ascetici.

Despățimirea, potrivit învățăturilor Părinților greci, semnifică echilibrul spiritual al omului care a fost răsturnat de erupția păcatului și restaurarea acestor puteri spirituale la funcțiile lor naturale; patimile izvorăsc din greșita întrebuintare a puterilor spirituale. Dar în măsura în care omul este bun prin fire și răutatea sa este o deviere nenaturală a capacităților sale pozitive, ceea ce este în discuție nu este exterminarea, ci transformarea și adevărata orientare a întregului său potențial spiritual. Legătura tainică, în care se află potențial fîrea din orice ipostas omenesc, cu fîrea omenească din ipostasul lui Hristos divino-uman, devenind printr-o credință vie și lucrătoare tot mai efectivă, face ca forța redobândită din fîrea Lui omenească să se comunice și firii celorlalți oameni ce cred în El.

Ascetul dinamizează și face credința lucrătoare, conducând la adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu. Ascetismul trupesc a fost totdeauna în Biserică o cale supremă spre cunoașterea teologică. Omul nu poate ajunge la cunoașterea adevărului vieții, a adevărului lui Dumnezeu și a adevărului propriei sale existențe numai prin concepte convenționale care pot fi exprimate prin limbaj relativ, așa cum sunt ele. Urmând calea analogiilor relative și a expres-

14. *Ibidem*.

15. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *op. cit.*

siilor convenționale tot ce poate câștiga omul este doar o cunoaștere relativă și convențională.

Diferența reală între credinciosul care urmează pe Hristos – care și-a mortificat voința și a murit după omul vechi în Hristos – și ceilalți oameni constă în faptul că, el este conștient de trândăvia sa și îngăduința de sine. De aici nevoia de o zilnică autodisciplină. Este întotdeauna adevărat că spiritul este sârguincios, dar trupul este neputincios și "ucenicul lui Hristos" trebuie, deci, să privegheze și să se roage. Deci noi trebuie să practicăm o disciplină zilnică, care merge dincolo de ceea ce se poate aștepta în mod obișnuit, numai așa trupul putând să învețe lecția dureroasă că el nu are drepturile sale proprii.

Rugăciunea zilnică regulată este de mare ajutor, precum și meditația zilnică la cuvântul lui Dumnezeu și orice fel de disciplină care să purifice trupul. Postul, privațiunile, tăcerea, plânsul și în general toate lipsurile și necazurile vieții sunt pline de un înțeles eshatologic, înălțându-ne către Dumnezeu și ajutându-ne să funcționăm ca mediator și microcosmos în procesul transformării lumii în "pământul nou".

Realitatea personală a ascetismului dă evlaviei creștine caracterul unei experiențe perceptibile, directe, a incorepției vieții, distingându-o în mod radical și esențial de natura convențională a realizării virtuții individuale. Pentru aceasta trebuie să trăiască plinătatea vieții sacramentale, la care sunt chemați deopotrivă monahii și tot poporul lui Dumnezeu. Prin Duhul Sfânt care este Duhul iubirii personale dintre Tatăl și Fiul "creștinul repudiază în viața lui zilnică, într-un mod care este perceptibil și experimental, autonomia supraviețuirii individuale; el o respinge pe ea ca scop în sine pentru a primi de la Dumnezeu darul vieții – iubirea lui Dumnezeu – viață de comuniune iubitoare și personală cu El. Astfel ascetismul trupesc se definește, într-o manieră corectă și tangibilă, caracterul euharistic al etosului Bisericii, modul prin care Euharistia, Sfânta Împărtășanie este extinsă în viața de fiecare zi"¹⁶. Prin ascetism suntem golilți de tot ce este egoist și devenim disponibili în slujirea semenilor și a lumii spre a-i imprima acesteia pecetea euharistică a transfigurării.

Practicând stăpânirea de sine arătăm lumii cât de diferită este viața creștină de viața ei. Dacă nu există nici un element de ascetism în viețile noastre, dacă dăm frâu liber la dorințele trupești, ne va fi greu să ne instruim pen-

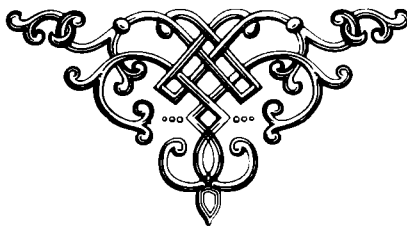
16. *Ibidem*.

tru slujirea lui Hristos. Când trupul este sătul este greu să ne rugăm cu voioșie sau să ne devotăm unei vieți de slujire care cere multă renunțare de sine.

Lupta omului de a mortifica revolta naturii sale nu este o chestiune de realizare a acestei mortificări numai prin efort omenesc; este o imposibilitate să birui propria ta natură, după cum ne asigură Sfântul Ioan Scărarul din experiența sa în ascetism, dacă nu ai ajutorul harului divin.

Ascetismul creștin exprimă și efectuează participarea libertății umane la reprimarea revoltei naturii sale, dar însăși acea lucrare este harul, un dar al lui Dumnezeu. Stăruința ascetică caută să afirme răspunsul personal al iubirii omului la opera mântuirii sale în Hristos și să concorde cu iubirea dumnezeiască și iconomia dumnezeiască, deși într-o măsură infinitezimală permisă de slăbiciunea naturii noastre.

Pr. drd. Chițu Silviu-Marian

IV. DOCUMENTARE

PSALMUL 140

"DOAMNE STRIGAT-AM CĂTRE TINE, AUZI-MĂ,
IA AMINTE LA GLASUL RUGĂCIUNII MELE"

Putem spune că nu există aproape nimeni care să nu cunoască acest psalm, el se cântă mereu, dar puțini sunt cei care îi cunosc adevăratul înțeles. Așa că nu suntem oare vrednici de ocară și de reproșuri cântându-l și avându-i cuvintele pe buze și să nu încercăm deloc a-i pătrunde sensul și puterea? Zărind o apă curată, limpede, nu te poți împiedica să nu te apropii de ea și să nu-ți cufunzi mâinile ca să-ți potolești setea. Nu se poate ca acela care se plimbă adesea pe pajiște să nu iasă de acolo fără să culcagă flori. Dar voi, care din fragedă pruncie și până la adânci bătrâneți, nu încetați a cânta acest psalm, nu-i rețineți decât cuvintele; stați lângă o comoară ascunsă, duceți încoace și încolo o pungă care rămâne închisă și curiozitatea nu vă însuflă nici măcar dorința de a afla cum se tâlcuiește acest psalm; nici o căutare, nici un studiu. Totuși, nu puteți deloc pretexta că el e atât de lesne de înțeles încât poate fi neglijat și că nu mai e cazul să fie cercetat un sens care se observă de la sine. Dar, din contră, acest psalm e foarte anevoios și neclaritatea lui este de ajuns să trezească nu numai pe cel care e gata să ațipească ci și pe acela care doarme profund.

Deci, ce înseamnă cuvintele: "*Să nu abați inima mea spre cuvinte de vicleșug*" (Ps. 140; 4) sau "*Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va muștra*" (Ps. 140; 5)... și ceea ce urmează, nu-i după mărturisirea voastră mai obscur decât întunericul însuși? "*Că încă și rugăciunea mea este împotriva vrerii lor, zdrobi-se-vor de piatră judecătorii lor?*"¹ (Ps. 140; 5).

1. Ps. 140, 2-5.

Totuși, în ciuda atâtor neînțeleșuri, foarte mulți trec cu ușurință peste acest psalm ca peste o strofă oarecare. Dar să nu mai stăruim în reproșuri ca să nu vă par respingător, ci să ne apucăm de explicarea acestor dificultăți.

Acum plecați-vă urechea cu toată atenția la cuvintele mele. Cred că nu e întâmplător, că părinții au hotărât ca acest psalm să fie rostit în fiecare seară² iar motivul care i-a determinat la aceasta nu e nicidecum versetul: "*Ridicarea mâinilor mele, jertfa de seară*" (Ps. 140, 20), pentru că aceste cuvinte se întâlnesc și în alți psalmi: "*Seara și dimineața și la amiază voi povesti și voi spune și va auzi glasul meu*" (Ps. 54, 19) și în alt loc "*A Ta este ziua și a Ta este noaptea*" (Ps. 73, 17) și altfel "*Seara se va sălășlui plângerea iar dimineața bucuria*" (Ps. 29, 5). Am putea găsi și mulți alți psalmi pe care să-i folosim la rugăciunea de seară. Ca atare, nu pentru acest motiv au hotărât părinții rostirea acestui psalm (seara), ci ei l-au așezat ca pe un leac izbăvitor, ca pe un mijloc de ispășire și și-au dorit ca odată ajunși la sfârșitul zilei, să ne curățăm prin cântarea acestui psalm de toată murdăria pe care a adunat-o sufletul nostru în timpul zilei, fie înăuntrul caselor noastre sau oriunde în altă parte; căci e unul din medicamentele cele mai eficiente pentru a face să dispară toată această necurăție. Asemenea este și psalmul dimineții și nimic nu poate contrazice ceea ce am zis până acum.

Acest psalm își propune să ne aprindă de dragoste pentru Dumnezeu, să ne trezească sufletul și să nu-l lase să se apropie de El decât după ce L-a îmbrățișat cu foc și după ce s-a umplut de bucurie și milă.

Iată primele cuvinte ale acestui psalm și învățăturile cuprinse (în el): "*Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis de dimineață, însetat-a sufletul meu după Tine*" (Ps. 62, 1). Simțiți dragostea arzătoare din aceste cuvinte? Ori, iubirea de Dumnezeu pune pe fugă toate patimile și în fața amintirii de Dumnezeu toate păcatele se fac nevăzute, toate răutățile sunt nimicite. "*Așa în locul cel sfânt m-am arătat Ție ca să văd puterea Ta și slava Ta*" (Ps. 62, 2). Ce înseamnă cuvântul "așa"? M-am arătat cu dorința aceasta, cu iubirea aceasta spre a contempla slava Ta care cuprinde tot pământul. Dar nu trebuie să lăsăm la o parte psalmul pe care am început să-l discutăm înlocuindu-l cu un altul care ar putea fi un soi de pregustare. Să ne întoarcem, deci, la explicația pe care am dat-o ca să ne legăm de ceea ce face obiectul acestei omilii.

Cum începe Psalmistul? "*Doamne strigat-am către Tine, auzi-mă*" (Ps. 140, 1). Ce ziceți de aceasta? Aveți pretenția să fiți auziți pentru că ați strigat? Și pentru aceasta credeți că rugăciunea voastră e bineprimită? Așadar, ca să te rogi ai nevoie de o voce puternică și răsunătoare? Ce poate fi mai

2. În Biserica din Antiohia, acest psalm se rostea seara și dimineața.

absurd? Căci, vă întreb cu ce e mai prejos cel ce are vocea pițigăiată și slabă și cu limba greoaie și împleticită? Așa era Moise, și cui îi erau mai bineprimite rugăciunile ca lui? Nu strigau evreii în rugăciunile lor mai mult decât alții și totuși, Dumnezeu nu-i asculta? Slaba intensitate a vocii sau puterea ei sunt avantaje sau lipsuri ce vin de la natură. Ca atare, ele nu sunt nici cauza rugăciunii bineprimite și nici a rugăciunilor neascultate pentru că nu-i nimic aici care să fie vrednic de laudă sau de dispreț. Amintiți-vă de Abesalom al cărui păr îi scotea încă în relief frumusețea naturală. Iar Elisei, dimpotrivă, nu era el chel și pentru aceasta era să ajungă bătaia de joc a copiilor? Ori, frumusețea nu i-a ajutat aici lui Abesalom, iar lui Elisei, lipsa părului nu i-a adus nici o pagubă. Deci, de ce să mai discutăm aici despre vocea slabă ori despre limba împleticită? Nu-l asculta Dumnezeu pe Moise, fără ca acesta să spună un cuvânt și pe Ana, fără ca ea să rostească o singură vorbă? Și, din contră, nu le zicea Dumnezeu iudeilor: *"În zadar vă înmulțiți rugăciunile, nu le voi asculta"* (Isaia I, 15)?

Strigătul lăuntric al inimii

Ca atare, de ce spune aici Psalmistul: *"Strigat-am către Tine, auzi-mă?"* El vrea să vorbească despre strigătul lăuntric care pornește dintr-un suflet înflăcărat de iubire, dintr-o inimă îndurerată pentru păcate, un astfel de strigăt asculta Dumnezeu de la Moise. Cel care strigă își mistuie toate puterile pe când cel ce strigă din străfundurile inimii își folosește toate puterile sufletului.

Un astfel de strigăt cere Dumnezeu, unul care să miște inima și care să nu lase loc în timpul cântării psalmilor nici unei neatenții ori distrageri. Dar nu numai aceasta cere Dumnezeu, ci vrea să-L și rugăm. Există într-adevăr destui care se găsesc în biserică și care nu strigă deloc către Dumnezeu. Buzele lor lasă să scape un țipăt, ceea ce e bine, făcând să răsunе numele Domnului, dar duhul lor rămâne cu totul străin de ceea ce rostesc buzele. Făcând așa, nu strigi nicidecum, nu te rogi cu adevărat ci rămâi la rugăciunea formală, exterioară. Nu așa făcea Moise: el striga și era auzit după cum Însuși Dumnezeu îi spune: *"Ce strigi către Mine?"* (Ieș. XIV, 15). Aceasta nu s-a datorat doar strigătelor sale, ci liniștea proprie l-a făcut să dobândească ceea ce dorea pentru că s-a arătat vrednic de a fi auzit de Dumnezeu. Vreți să vedeți că Dumnezeu primește chiar și de la păcătoși o rugăciune plină de ardoare și de stăruință cu nenumărate strigăte către El? Luați în seamă femeia păcătoasă strigând lăuntric, priviți la vameșul a cărui rugăciune a fost de ajuns ca să-l dezvinovățească. Iată strigătul pe care-l înalță pro-

fetul și care-l face să zică: *"Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă"*, tocmai de aceea îi cere lui Dumnezeu să-i asculte rugăciunea. *"Atunci când strig către Tine"*, iată o altă calitate a rugăciunii. Dacă el îi cere lui Dumnezeu să-l audă, n-o face ca să-i răspălătească râvna ci pentru că rugăciunea pe care l-o înalță este cu adevărat demnă de Acești Ochi care nu se închid niciodată. Care este deci această rugăciune?

Care e rugăciunea bineprimită de Dumnezeu?

Aceea care nu dorește răul dușmanilor, care nu cere nici avere, nici bogăție, nici putere, nici slavă, nimic din lucrurile trecătoare și care vrea doar bunurile nesticăioase și veșnice. Căutați – ne spune Domnul – Împărăția lui Dumnezeu *"și toate acestea se vor adăuga vouă"* (Matei VI, 33).

"Atunci când strig către Tine". Vedeți dar, că diavolul își întinde capcanele sale, mai ales când ne rugăm, el știe că rugăciunea e o armă puternică și că, în ciuda păcatelor și a ticăloșiilor noastre, putem săvârși lucruri mari dacă ne rugăm cu căldură așa cum o cer dumnezeieștile învățături. Ce face El? Se silește să ne facă să cădem în lăncezeală, să distragă atenția duhului nostru, ca rugăciunea să devină o formă goală, neroditoare. Îi cunoaștem viclesugurile, să ne îndreptăm deci împotriva lui toate puterile și să imităm purtarea apostolilor. După ce au suferit mii de feluri de persecuții, după ce au fost aruncați în închisoare, puși în pericole foarte mari, nu și-au căutat adăpost decât în rugăciune zicându-I Domnului: *"Caută spre amenințările lor"* (F.A. IV, 29) și ce adăugau? Zdrobește-le puterea, nimicește-i? Nu, ci *"dă robilor Tăi să grăiască cuvântul Tău cu toată îndrăzneala"* (Ibid.). Dar cum aceasta și prin ce mijloace? Oare dând morții pe cei ce ne persecută, distrugându-i și ruinându-i complet? Nicidecum. Dar cum? *"Săvârșind minuni și semne în numele Sfântului Tău Fiu Iisus"* (Ibid. 30). Vedeți ce rugăciune plină de înțelepciune? După atâtea purtări rele îndurate, ei nu cer răzbunare împotriva dușmanilor lor. Acestea erau simțămintele apostolilor atunci când li se cruța viața. Dar iată-l pe Ștefan, care nu a dorit nici un rău călăilor săi, când moartea îi punea capăt zilelor. Ce spun? Chiar în clipa în care îl ucideau cu pietre, când îl dădeau morții, se străduia rugându-se să-i scape de mânia dumnezeiască ce era asupra lor ca pedeapsă pentru crimă: *"Nu le socoti lor păcatul acesta"* (F.A. VIII, 59). Ce iertare, ce scuză le rămâne deci, aceluia care îi cer lui Dumnezeu răzbunare împotriva dușmanilor? Cum ar putea Dumnezeu să primească o rugăciune care se opune poruncilor Sale? Să ne păzim de astfel de gânduri. Să nu ne mulțumim doar cu a nu dori răul dușmanilor noștri, să stărpim în noi înșine toată pornirea spre răzbunare, urmând îndemnul apostolului: *"Vreau ca bărbații să se roage în tot locul,*

ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără șovăire" (I Tim. II, 8). Adică, atunci când ai un dușman, nimicește toată mânia ce o ai asupra lui înainte de a te înfățișa în fața Domnului; nici un cuvânt de răzbunare să nu vă iasă din gură, faceți încă și mai mult și curățați-vă sufletul de veninul care-l întinează. Dacă vă rugați astfel și Îl chemați pe Dumnezeu din adâncul inimii nici nu veți sfârși rugăciunea că veți și fi auziți. Este dorința pe care o arată Psalmistul: *"Ia aminte la glasul rugăciunii mele atunci când strig către Tine"*. Într-adevăr aici se găsește o făgăduință de netăgăduit a lui Dumnezeu: *"Grăiești încă și Eu voi zice: Iată-Mă"* (Isaia 58, 9).

"Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta". Urmând o altă variantă: *"Să fie rugăciunea plăcută înaintea Ta ca tămâia care Ți se aduce"* sau o altă variantă: să fie ea pregătită, *"Ridicarea mâinilor mele (să fie ca) jertfa de seară"*. O altă versiune zice: *"darul de seară"*. Ce vrca să ne învețe proorocul vorbindu-ne despre jertfa de seară? Să ne amintim că în templu se aflau două altare: unul de bronz și altul de aur. Primul era public și destinat primirii jertfelor a tot poporul, al doilea era așezat în Sfânta Sfintelor, în spatele catapetesmei. Pentru a aduce mai multă lumină asupra celor ce trebuie spuse, să luăm lucrurile de la început. La evrei, exista demult, un templu lung de patruzeci de coți și larg de douăzeci. El era împărțit în lungimea sa și astfel, un loc de zece coți, în spatele catapetesmei, era destinat Sfintei Sfinților. Ceea ce era în afară se numea simplu: Sfânta. Sfânta Sfintelor strălucea toată (fiind) de aur. Unii pretind că grinzile însele erau acoperite în întregime de plăci de aur și aici doar arhiereul intra singur în Sfânta Sfintelor o dată pe an. Acolo se găsea chivotul cu heruvimii și altarul de aur pe care se ardea tămâia și care era folosit numai pentru jertfele de aromate (miresme). Această jertfă nu se aducea decât o singură dată pe an. În partea de dinafară a templului, exista un altar de bronz pe care se aducea zilnic, un miel pentru holocaust. Este ceea ce numim jertfa de seară, căci tot aici avea loc și jertfa de dimineață și, de două ori pe zi, focul trebuia să mistuie acest holocaust (de) pe altar, independent de alte jertfe aduse de popor. Legea prescria preoților ca, în lipsa jertfelor oferite de alții, să aducă în numele lor și pe cea care le aparținea, un miel ca holocaust dimineața și seara; primul se numea jertfa de dimineață, al doilea, jertfa de seară. Această lege avea ca scop să amintească de datoria adorării neîntrerupte de când începea ziua și până se sfârșea³. Ori, această jertfă și mireasma ce o însoțea erau mereu bineplăcute lui Dumnezeu; în timp ce jertfa pentru păcat, când era primită favorabil, când era respinsă urmând bunelor sau relelor dispoziții ale celor care (jertfeau) ofereau.

3. Jertfa adusă lui Dumnezeu la Ierusalim nu era întotdeauna primită.

Dimpotrivă, jertfele care nu erau aduse pentru păcat, dar care erau prescrise de lege, ca una dintre formele de cult public, nu puteau să nu fie plăcute lui Dumnezeu. Deci, Psalmistul cere ca rugăciunea să fie primită ca această jertfă ce nu putea să fie întinată de păcatele celui care o aducea și să fie ca tămâia care se înalță înaintea lui Dumnezeu, curată și sfântă. Or, această rugăciune ne învață cât de mult trebuie ca rugăciunile personale să ne fie și nouă înșine curate și binemirosoare⁴.

Aceasta este cu adevărat mireasma pe care o împrăștie dreptatea, pe când păcatul e plin de duhoare despre care vorbește proorocul când zice: "*Că fărădelegile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea apăsat-au peste mine. Împuțitu-s-au și au putrezit rănilile mele*" (Ps. 37, 45).

Tămâia este prin ea însăși de un miros plăcut dar îl degajă cu totul sub acțiunea focului⁵. Astfel, rugăciunea este bună în felul său, dar ea devine mai bună și răspândește un miros cu mult mai dulce când ea pornește dintr-o inimă învăpăiată de iubire și de râvnă, când sufletul nostru e ca o cădelniță umplută cu foc arzător, viu. Căci nu se punca cădelnița decât pe jar și pe cărbuni aprinși. Faceți și voi la fel pentru sufletul vostru, începeți prin a-l încinge cu o dragoste arzătoare, înainte de a pune în el rugăciunea. Proorocul îi cere deci lui Dumnezeu, ca rugăciunea lui să fie ca tămâia și ridicarea mâinilor ca jertfa de seară, căci aceste două lucruri sunt bineplăcute lui Dumnezeu. Și cum poate fi împlinită această făgăduință? Având mâinile ca și limba curate și fără cusur, mâinile deloc întinate de zgârcenie și de hoție, și limba de cuvinte vinovate⁶. Precum nici cădelnița nu trebuie să aibă nimic necurat și să nu primească altceva afară de foc și de tămâie; la fel și limba nu trebuie să rostească nici o vorbă care ar putea să o întineze și să n-o folosim decât la cuvinte de sfințenie și de binecuvântare. De asemenea, mâinile trebuie să fie ca o cădelniță. Gura să vă fie deci ca o cădelniță, dar luați aminte să n-o umpleți cu necurății. E ceea ce fac cei care folosesc vorbe necuviincioase și rușinoase. Ori, de ce Psalmistul n-a zis: ca jertfa de dimineață ci ca "jertfa de seară"? După părerea mea, aceste două feluri de a vorbi, sunt egale⁷. Dar ar fi zis: "ca jertfa de dimineață", câteva suflete cuvinoase ar fi putut întreba de ce n-a zis: "ca jertfa de seară". Cu toate acestea dacă dorim să punem de-o parte toată curiozitatea indiscretă, voi spune că jertfa de dimineață o așteaptă pe cea de seară, în timp ce jertfa de seară este desăvârșirea tuturor jertfelor, sfârșitul este încoronarea ceremoniilor cultului prescrise pentru fiecare zi. Acum, ce înseamnă ridicarea mâinilor în

4. Mirosul greu al păcatului.

5. Buna mireasmă a rugăciunii.

6. Cădelnița este imaginea curăției limbii și mâinilor.

7. Ce înseamnă cuvintele "jertfa de seară"?

timpul rugăciunii? Măinile, servesc ca instrumente la nenumărate crime, lovitori, ucideri, furturi și operelor de zgârcenie și lăcomie. Ne-a poruncit deci să ne ținem mâinile ridicate la rugăciune pentru că această slujire pe care ele o oferă rugăciunii să fie o legătură care să le înlănțuie pentru nedreptate și să le elibereze de patimi. Astfel când sunteți pe punctul de a răpi bunurile aproapei, de a vă potoli zgârcenia sau de a vă lovi aproapele, să vă amintiți că veți ridica aceste mâini către Dumnezeu ca să vă dezvinovați, că vă vor folosi la a-I oferi jertfa duhovnicească. Aceste gânduri vă vor împiedica să le profanați și să îndepărtați toată puterea în apropierea lui Dumnezeu, făcându-le să slujească unor lucrări păcătoase. Curățați-vă mâinile înainte de rugăciune: Curățați-le deci prin milostenie, binefaceri (milă) sprijinind pe cei care se găsesc în nevoi și atunci le veți putea ridica cu îndrăzneală către Dumnezeu. Nu ați dori să le folosiți la rugăciune fără ca ele să fi fost spălate de toată necurăția din afară, dar nu e mai cinstit să nu le întinezi prin păcat? Vă temeți să nu scăpați din vedere un lucru lipsit de importanță, dar temeți-vă mai mult să nu pierderi o datorie cu mult mai serioasă. Pentru că până la urmă, nu e o crimă să te rogi având mâinile murdare ci să le înalți către Dumnezeu întinate cu mii de ticăloșii și în felul acesta să nu faci decât să provoci mânia Sa cea dreaptă.

Să aplicăm aceleași legi și gurii și limbii noastre, să le păstrăm curate de toate ticăloșiile și le vom putea face astfel să slujească rugăciunii. Cuiva care are un vas de aur nu-i va conveni să-l folosească la lucruri murdare, din cauza materiei prețioase din care e făcut vasul. Ori, gura noastră este de mii de ori mai prețioasă decât aurul și perlele: cât de mult trebuie deci să ne păzim de a întina cu vorbe necurate și necuviincioase sau cu blesteme ori înjurături. Nu pe un altar de aur sau de bronz vă aduceți tămâia, ci pe un jertfelnic cu mult mai de preț, într-un templu duhovnicesc; pe de o parte e o materie neînsuflețită, în timp ce Dumnezeu își locuiește în suflet, căci toți suntem mădulare ale lui Iisus Hristos. *"Pune, Doamne pază gurii mele"*. Psalmistul tocmai l-a cerut lui Dumnezeu să binevoiască să-i asculte rugăciunea, să-i fie îngăduitor; băgați de seamă care este întâia lui dorință și primul scop al rugăciunilor lui umilite. Nu spune dă-mi bogăție sau slavă de la oameni nici dă să-mi birui dușmanii. Nu se coboară la nici unul dintre lucrurile și onorurile pământești ci îi cere lui Dumnezeu numai daruri vrednice de el. Cum adică? Îmi spuneți, nu-l putem cere bunuri pământești? O putem face dar cu măsură, după exemplul lui Iacov care zicea: *"Numai să-mi dea Domnul pâine ca să mă hrănească și o haină ca să mă acopere"* (Fc. XXVIII, 20).

Astfel ne poruncește și Domnul Hristos să ne rugăm: *"Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o astăzi"* (Mt. VI, 11), dar după ce am cerut mai

întâi bunurile cerești. La fel face și profetul zicându-I Domnului: "*Pune strajă gurii mele*". Vedeți câtă prevedere? Câtă înțelepciune? Și care este primul lucru pentru care se roagă? A început cu virtutea cea mai importantă, cu ceea ce poate să fie – fără o puternică trezvie – cauza tuturor nenorocirilor și să devină, dimpotrivă – pentru un suflet treaz, izvorul tuturor bunătăților. Cu adevărat, neînfrânarea limbii aduce nenumărate necazuri după cum vorba cu măsură este sursa a mii de bunuri. La fel e cu totul zadarnic să ai o casă, un oraș, ziduri de apărare, uși, deschizături dacă nu ai în același timp și păzitori care să știe când trebuie să deschidă și când trebuie să închidă. Așa și cu limba și cu gura, nu sunt de nici un folos dacă ele nu sunt conduse de rațiune căreia Dumnezeu i-a încredințat grija de a le deschide și de a le închide cu toată paza, cu toată atenția posibilă și care știe care sunt cuvintele pe care trebuie să le lase să iasă și cele pe care trebuie să le oprească. Sabia a făcut mai puține victime decât limba. Domnul Hristos ne mai spune: "*Nu ceea ce intră pe gură spurcă pe om ci ceea ce iese pe gură, aceea spurcă pe om*" (Mt. XV, 11). În altă carte citim: "*Și cuvintelor tale fă jug și cumpănă, și gurii tale fă-i ușă și încuietore*" (Înț. lui Iisus Sirah XXVIII, 28). Dar cum Psalmistul știe că punerea în faptă a acestui îndemn e anevoioasă, el se roagă și-I cere lui Dumnezeu ajutorul. Un autor inspirat pare să facă o aluzie la această problemă zicând: O, "*de-ar pune cineva pază gurii mele și peste buzele mele pecete nestrucată*" (Înț. lui Isus Sirah XXII, 30).

Avem și noi partea noastră la aceasta și tocmai de aceea cuvintele lui ne sunt ca o povață: "*Puneți... ușă gurii mele și zăvoare*" dar el ne face de asemenea să cerem ajutorul lui Dumnezeu dacă dorim ca ostenele noastre să fie încununete de succes. Să punem așadar, strajă gurii noastre neîncetat, căreia rațiunea noastră să-i fie cheie, nu ca s-o țină mereu încuiată ci pentru a o deschide numai când e de trebuință. Uneori tăcerea e mai de folos decât cuvintele; dar uneori vorbitul e de preferat tăcerii; e ceea ce-l făcea pe acest rege să spună: "*Vreme este să taci și vreme este să grăiești*" (Ecl. III, 7). Dacă gura ar trebui să fie deschisă într-una, n-ar mai fi fost nevoie să i se pună porți; și dacă ea ar fi trebuit să rămână mereu închisă ce nevoie era să i se pună pază? La ce bun să păzești ceea ce rămâne închis? Dacă deci a fost înzestrată și cu porți și cu pază, este pentru ca noi să facem fiecare lucru la timpul potrivit. De altfel Sfânta Scriptură zice: "*Cuvintelor Tale fă rug și cumpănă*" (Înțelepciunea lui Isus Sirah XXVIII, 28).

Vedeți câtă prevedere cere pentru ca noi să rostim nu numai cuvinte potrivite ci și pentru a le cântări cu o grijă foarte mare și cu o deosebit de mare atenție. Suntem atât de grijulii în a cântări aurul care e o materie pieritoare, dar de câtă grijă e nevoie ca să ne măsurăm vorbele astfel încât ele să

nu fie nici de prisos și nici să lipsească? Tocmai de aceea același autor ne spune: "*Nu opri cuvântul în vreme de mântuire*" (Înț. lui Isus Sirah IV, 25). Am văzut când trebuie să vorbim iar când trebuie să tăcem ne arată în alt loc: "*Dacă știi, răspunde aproapei tău, iar de nu, pune-ți mâna peste gură*" (Înțelepciunea lui Isus Sirah V, 14). Și mai departe: "*Cel care înmulțește cuvintele se va face urât tuturor*" (Ibid. XX, 8), și iarăși: "*mai bun e omul care-și ascunde nebunia sa decât omul care-și ascunde înțelepciunea sa*" (Ibid. XX, 32). Ai auzit un cuvânt împotriva aproapei? Să moară la tine; fii fără grijă că nu te va sparge, din pricina unui cuvânt care trebuie tăcut, cel nebun se va chinui ca aceea care naște prunc (Ibid. XIX, 10-11). Ne mai învață apoi cum trebuie să vorbim: "*Grăiește tânărule când ai nevoie; însă după ce de două, trei ori te va întreba, strânge-ți cuvântul; cu puține spune multe; fii ca unul care știe dar care tace*" (Ibid. XXXII, 8-9). Într-adevăr, e nevoie de cea mai mare atenție a duhului pentru a îndruma cu siguranță puterea limbii, acest lucru îl face pe același autor să spună: "*Uneori muștrarea nu e făcută la timp potrivit și câteodată cel care tace se dovedește înțelept*" (Înț. lui Isus Sirah XIX, 28).

Nu e de ajuns să taci și să nu vorbești decât la momentul potrivit, ci trebuie să vorbești sub inspirația harului: "*Cuvântul vostru să fie întotdeauna însoțit de har, dres cu sarea înțelepciunii, ca să știți cum trebuie să-i răspundeți fiecăruia*" (Colos. IV, 7).

Gândiți-vă că limba este organul cu care-I vorbim lui Dumnezeu și cu care-I aducem laude⁸.

Cu limba primim Jertfa înfricoșătoare, credincioșii înțeleg ceea ce spun. Ca atare, să fie lipsită de orice acuzație, de toată vorba jignitoare și necuviincioasă și de toată calomnia. Dacă ne atacă vreun gând rău să-l înăbușim înăuntrul sufletului nostru, să nu-i îngăduim să se manifeste afară prin cuvinte necuviincioase; dacă invidia sau nerăbdarea vă insuflă cuvinte mândre, uscați această rădăcină, țineți ușa închisă și puneți-i o pază sigură. Nu lăsați să vi se nască în inimă planuri vinovate, dar dacă au prins a se naște, înăbușiți-le degrab și nimiciți-le până la ultima lor sămânță. Așa a știut Iov să-și pună pază gurii și să nu slobozească vreo vorbă necugetată. El păstra mai tot timpul liniștea și când crezu de cuviință să-i răspundă femeii sale, cuvintele i-au fost pline de înțelepciune. Într-adevăr, trebuie să ne silim a nu vorbi decât atunci când cuvintele sunt mai folositoare decât tăcerea. Iată de ce Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne spune că: "*Oamenii vor da seama de orice cuvânt pe care-l vor fi spus*" (Matei XII, 36), iar Sfântul Apostol Pavel ne sfătuiește astfel: "*Din gura voastră să nu iasă nici un cuvânt rău*" (Efe-

8. Curăția limbii noastre pentru primirea Trupului Domnului.

seni IV, 29). Ori, ce mijloc de a veghea cu grijă asupra acestei porți sau de a-i pune pază sigură, poate fi?

Ascultați un alt autor inspirat zicând: *"Tot cuvântul tău să fie despre Legea Celui Preaînalt"* (Înțelepciunea lui Isus Sirah IX, 15). Dacă vă deprindeți a nu grâi în deșert, dacă duhul vostru ca și gura se va înconjura neîncetat de versete din Sfânta Scriptură ca de niște ziduri de apărare, veți avea o pază mai puternică decât oțelul cel mai tare. De la gură pleacă drumuri ce duc la moarte, de exemplu când ea rostește obscenități sau glume și atunci când se deschide insuflată de slava deșartă sau trufie. Exact acest lucru l-a făcut fariseul care pentru că nu și-a păzit gura a împrăștiat la suprafață tot ce se afla înăuntrul său, la fel ca o casă care nu are deloc uși, el nu a putut să-și păstreze comoara care era ascunsă în sufletul lui și dintr-o dată se găsi în cea mai neagră sărăcie. Iată încă un altul al cărui limbaj semeț aruncă în adâncuri, e acela care spunea: *"Ridica-mă-voi în ceruri și mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi așeza jilțul meu"* (Isaia XIV, 13). Cât despre iudei, când s-au bucurat de nenorocirile aproapelui au meritat să-și audă cuvintele: *"Pentru că ați zis: E bine, Israel a devenit ca și celelalte neamuri"* (Mal. II, 17; III, 15) când au fost acoperiți de rușine pentru că și-au arătat descurajarea și indignarea spunând: *"Tot omul care săvârșește răul e bun în ochii Domnului, iată pe aceștia îi iubește El"*.

Deci, acum, socotim fericite neamurile străine care se ridică săvârșind crima. Nu sunt toate acestea scrise în carte? Alții au fost victimele propriilor cârteli. *"Să nu cârtim deloc, spune Sfântul Apostol Pavel, precum au cârtit unii din ei și au fost nimiciți de către pierzătorul"* (I Cor. X, 10). Și când au cârtit? Când îi spuneau lui Moise: *"Oare nu erau morminte în Egipt, de ce ne-ai adus să murim în pustie?"* (Ieșire XIV, 11). Alții au fost pedepsiți pentru că s-au dedat la plăceri vinovate: *"...apoi au șezut ca să mănânce și să bea și pe urmă s-au sculat ca să joace"* (Ieș. XXII, 6), alții din cauza cuvintelor jignitoare: *"Oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă"* (Matei V, 22) și, în cele din urmă, alții în număr mult mai mare, și-au găsit sfârșitul ca urmare a altor păcate, roade ale neînfrânării limbii⁹.

Vreți acum pilde ale celor pentru care tăcerea la timp nepotrivit le-a adus moartea? Vă voi da: *"Dacă nu avertizezi poporul, el va muri în păcatul său, dar îți voi cere sângele lui"* (Iezech. III, 20).

Un altul va fi pedepsit pentru faptul de a fi vorbit fără discernământ și de a fi descoperit primului venit ceea ce i-a fost încredințat, împotriva opreliștii puse de Domnul: *"Nu dați cele sfinte câinilor și nu aruncați mărgăritarele în*

9. Tăcerea la momente nepotrivite este vătămătoare.

fața porcilor" (Matei VII, 8). Un altul pentru bucuriile sale nebunești: "*Vai vouă celor ce râdeți*, zice Domnul nostru, *căci veți plânge*" (Lc. VI, 25).

Înțelegeți așadar, cum limba poate fi cauza morții sau cum poate deveni o normă a vieții? Ați văzut cum l-a pierdut pe fariseu și cum l-a salvat pe vameș? Ați văzut căderea acestui barbar plin de orgoliu? Ascultați acum cuvintele umile și măsurate ale dreptului: "*Nu sunt decât pământ și cenușă*" (Facere XVIII, 27). Ați observat condamnarea și căderea celui care se bucura de răul fraților săi? Luați în seamă răsplata omului care se împărtășește împreună cu ei de suferința lor: "*Puneți un semn pe fruntea acelor care plâng și gem*"¹⁰ (Iez. IX, 4). Iată de ce Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: "*Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng*" (Romani XII, 15). Dacă nu puteți nimic altceva, ne zice el, va fi o mare mângâiere pentru cei ce suferă să vadă că vă împărtășiți de durerea lor. Ați văzut bucuria nebunească condamnată la plângere, luați în seamă mângâierea ce vine după lacrimi: "*Fericiți cei ce plâng*, spune Mântuitorul, *că aceia se vor mângâia*" (Mt. V, 5). Ați privit cârtitorii pedepsiți? Iată cum inimile recunoscătoare au fost mântuite: "*Binecuvântat ești Doamne și vrednic de laudă este numele Tău, pentru că drept ești Tu în toate câte ne-ai făcut*" (Dan. III, 26-27) și un pic mai departe: "*Și ai arătat adevărul judecăților Tale prin tot ceea ce ai trimis asupra noastră*" (Ibid. 28). Unii spuneau: "*Tot omul care săvârșește răul este plăcut Domnului*" (Maleahi II, 17) alții din contră: "*Ochiul Tău e curat și nu poate suferi răul*" (Avacum I, 13).

Aceștia numeau fericite neamurile străine de adevăratul Dumnezeu, care se ridică după ce au înfăptuit tot felul de crime; aceia fericceau poporul căruia Dumnezeu îi vine în ajutor (Ps. 143, 5) și iarăși: "*Nu râvni la cei ce viclenesc nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea*" (Ps. 36, 1).

I-ați văzut pe sfinții care împart altora cu dărnicie încurajări și care rămân – ei înșiși – neclintiți în mijlocul ispitelor?

Ascultați cuvintele lui Iacov: "*De-mi va da Domnul pâine să mănânc și haine să mă îmbrac...*" (Facere XXVIII, 20), auziți-l pe Avraam zicând: "*Că nici o ață sau curea de încălțăminte nu voi lua din toate câte sunt ale tale*" (Fc. XIV, 23). Când soția lui era amenințată cu necinștea și când el însuși suferea de foame, nu a rostit nici un cuvânt nepotrivit și nici când i-a zis fiului său: "*Tată, iată lemnele și focul, unde este oaia?*" Iată cu câtă dulceață și înțelepciune îi răspunde: "*Fiul meu, va îngriji Dumnezeu de oaia jertfei Sale*" (Fc. XXII, 78). El nu cedează nici firii, nici milei ascultând cuvintele pe care i le spunea fiul său între patru ochi când totul era prielnic trezirii sen-

10. Să suferim împreună cu cei ce suferă.

timentului de iubire paternă; și nu se poate spune că stima omenească îi reținea lacrimile; căci de înțelepciunea aceasta fermă și de neclintit el dă dovadă într-un loc îndepărtat, departe de orice martor.

Ați văzut pedeapsa acelor care se dedau la veselie nebunească? Aduceți-vă aminte acum de niniviteni care și-au aflat mântuirea, scăparea, în lacrimi și postiri. Ați observat și pedeapsa celor care-L ocărăsc pe Dumnezeu prin cuvintele lor? Luați în seamă răsplata celor care L-au binecuvântat: *"Binecuvântat să fie cel ce Te va binecuvânta, blestemat să fie cel ce Te va blestema"* (Num. XXIV, 9). *"Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, rugați-vă pentru cei ce vă ocărăsc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri"* (Mt. V, 44-45). Vedeți că nu trebuie să avem fără dreptă socotală gura închisă sau deschisă ci trebuie să știm să discernem timpul când e nevoie să vorbim și când să tăcem. Iată de ce Psalmistul se roagă Domnului așa: *"Pune Doamne pază gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele"*. Or, care e acest paznic dacă nu gândul la Judecătorul de temut ce ține în mâini focul gătit spre a pedepsi neînfrânarea limbii?

Alegeți acest păzitor, care va face să răsunе amenințările în conștiința voastră și niciodată această ușă nu va fi deschisă la vreme nepotrivită; ea nu se va deschide decât pentru folosul vostru și pentru a vă asigura bunuri nenumărate.

E sfatul pe care ni-l dă Înțeleptul: *"Aduceți-vă aminte mereu de sfârșit și nu veți păcătui niciodată"* (Eccl. VII, 40). Iată, e același gând ca mai înainte. Pentru mine el e și mai înfricoșător amintind nu numai ceea ce trebuie să sosească la moarte, ci și ceea ce trebuie să-i urmeze, adică focul pe care Judecătorul îl ține în mâinile Sale. Fiți credincioși acestui obicei și nici un gând rău nu vă va încolți în suflet¹¹.

Acestui sfat adăugați prevenirea Mântuitorului că, în ziua Judecării, veți da seamă de tot cuvântul deșert. Amintiți-vă că printr-un cuvânt a intrat moartea în lume. Dacă întâia femeia (Eva) n-ar fi avut cu demonul discuția pe care o știți, dacă n-ar fi avut încredere în cuvintele lui, acesta nu i-ar fi putut face nici un rău și ea n-ar fi arătat fructul oprit soțului ei și el n-ar fi mâncat deloc. Zicând așa, nu doresc să arunc viña iar asupra gurii ori a limbii, ci, pe folosirea vinovată pe care au și făcut-o și care se datorează lipsei de vigilență a duhului lor.

Gura devine încă o dată calea pierzării atunci când se dedă săruturilor ori lucrurilor rușinoase și necurățiilor sau înșelăciunilor și vicleniilor. Prin urmare trebuie de asemenea să așezăm aici un paznic. Așa a fost sărutul lui Iuda, sărut plin de ipocrizie; dar Sfântul Pavel recomandă credincioșilor

11. Vom da seama pentru orice cuvânt deșert.

să-și dea reciproc un sărut cu totul altfel: *"Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă"* (II Cor. XIII, 12). N-a fost așa nici sărutarea pe care David i-a dat-o lui Ionatan, sărutare sfântă, neprihănită ce izvora dintr-o afecțiune sinceră. O astfel de sărutare îi dădeau credincioșii Sfântului Apostol Pavel, aruncându-se la gândul lui și îmbrățișându-l cu dragoste. Iată, deci, de ce Psalmistul îi spune Domnului: *"Pune Doamne pază gurii mele și ușă..."* (F.A. XX, 37); și el nu se mulțumește să zică: *"O ușă"*, ci adaugă: O ușă care s-o închidă cum trebuie, care s-o înconjoare cu totul și să-i dea o siguranță desăvârșită.

Limba mai poate duce la moarte și altfel, atunci când îndrăznește să zică: De ce aceasta? Cu ce scop s-a întâmplat acest lucru? Sfântul Pavel îi critică pe acești vorbăreți, trăncănitori, atunci când le spune: *"Dar cine sunteți voi care-i răspundeți lui Dumnezeu împotriva"* (Rom. IX, 20). Or, nu trebuie să ne păzim numai gura, ci trebuie să începem cu însuși sufletul nostru. E ceea ce-l făcea pe Înțelept să afirme: *"Cine va pune peste cugetul meu bătăi? Și peste inima mea învățătura înțelepciunii? Ca rătăcirile mele să nu fie cruțate și să nu fie îngăduite păcatele?"* (Înțelepciunea lui Isus Sirah XXIII, 2).

Iată de ce Domnul nostru Iisus Hristos înăbușă chiar și gândurile prin cuvintele: *"Oricine privește la o femeie spre a o pofti s-a și desfrânat cu ea în inima lui"* (Mt. V, 28). Vedeți că nu lasă timp acestor gânduri să se dezvolte și că stinge primele izbucniri și țâșnituri ale desfrânării și ale mâniei: *"Cel ce se va mânia pe fratele său, vrednic va fi de judecată"* (Mt. V, 22).

O altă sursă de mare siguranță este vorba cu măsură, ceea ce-l face pe autorul Proverbelor să zică: *"Mulțimea cuvintelor nu scutește de păcătuire, iar cel ce-și ține buzele lui este un om înțelept"* (Pilde X, 19). *"Să nu abați inima mea spre cuvinte de viclesug ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele"*. O altă variantă zice: *"Nu lăsa ca inima mea să se rătăcească în vorbiri rele, ca să nu zămislească gânduri omorâtoare"*. De ce să inversăm aici ordinea firească și să vorbim de gură înainte de a discuta despre inimă? Psalmistul a făcut-o după un plan bine stabilit. Atunci când prizonierii vor să fugă, temnicerii lor caută mai întâi de toate să se asigure de porțile închisorii; aceasta e prima lor grijă și odată luată această precauție, ei își îndeplinesc cu ușurință îndatoririle. Psalmistul urmează aici același drum și iată sfatul pe care-l dă: *"Ușile să fie închise și nu veți fi înșelați cu ușurință de gândurile rele"*. De aceea se împotrivesc în primul rând pătrunderii lor în suflet și le smulge din rădăcină spunându-I Domnului: *"Să nu abați inima spre cuvinte de viclesug"*. Nicidecum Dumnezeu nu ne duce inima la rău, departe de noi acest gând, dar iată înțelesul acestor cuvinte: *"Nu-mi lăsa inima să se întoarcă spre gânduri vinovate și să rătăcească în ele pentru că în inimă se găsește izvorul virtuții și al viciului deopotrivă"*.

Dar care sunt cuvintele de vicleșug? Acestea sunt numeroase și de mai multe feluri: cuvintele înșelătoare și viclene, cele care aruncă ocări asupra lui Dumnezeu și care Îl hulesc, care duc la îndepărtarea de virtute și la iubirea patimilor; sunt cuvintele care răspândesc învățături rele, al căror ecou se face auzit în apucături și moravuri rele și care primesc cu multă plăcere și multe altele asemenea, care sunt cuvinte de vicleșug și care vin dintr-o inimă adânc împătimită.

Însă, așa cum există gânduri și cuvinte rele, există de asemenea și cuvinte ale vieții. Iată de ce Apostolii îi spuneau Mântuitorului: "*La cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții veșnice*" (Ioan VI, 69). Cuvintele vieții sunt cele ce dau viață, le mai numim și cuvinte mântuitoare pentru că ne fac să lucrăm la mântuire. De aici și sfatul Înteleptului: "*Nu opri cuvântul în vreme de mântuire*" (Înțel. lui Isus Sirah IV, 25). Cuvinte de vicleșug sunt și cele care îi înrăiesc pe cei care le rostesc. Un aer infect naște boli, la fel și cuvintele rele și precum acest aer face ravagii în corp tot așa și astfel de cuvinte în sufletul care le primește¹².

Prorocul îi cere Domnului să-l apere de așa ceva și adaugă: "Să nu-mi lași inima să primească vreodată astfel de cuvinte și să se îndulcească în ele". Observați cum stabilește existența liberului arbitru și cum arată că patimile nu vin deloc de la fire, ci din nebăgarea de seamă care le deschide ușile sufletului nostru? "*Ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele*"¹³.

Una dintre căile care conduc de-a dreptul la moarte este starea unui suflet păcătos, care eliberându-se de orice frică, caută scuze pentru a-și acoperi orice faptă mârșavă. Voi spune același lucru unui om vinovat de adulter, a cărui pocăință un prieten viclean vrea să i-o înăbușe zicându-i: E vina ta? Nu, ci pofta e de vină.

Păcatul este, fără îndoială, un mare rău, dar un rău cu mult mai îngrozitor e acela de a nega păcatul după ce l-ai comis. Iată, una dintre armele cele mai puternice ale diavolului. Protopărinții au trăit această tristă experiență. Adam în loc să-și mărturisească păcatul, cum ar fi fost firesc, îl aruncă asupra Evei; Eva la rândul ei îl acuză pe diavol. Nu aveau decât un singur lucru de făcut și anume, să-I spună lui Dumnezeu: Am păcătuțit, am făcut neascultare, am călcat porunca; dar, din contră, departe de a-și mărturisi greșeala, ei încearcă să o justifice. Diavolul știe că mărturisirea păcatului este mijlocul cel mai puternic de a-l șterge, și ce face el? Îndeamnă sufletul să se poarte cu nerușinare. Pentru tine, fratele meu scump, când ai făcut un

12. Existența liberului arbitru.

13. Dezvinovățirile unui suflet păcătos îl duc la moarte.

păcat, zi: Am păcăuit. În aceasta constă apărarea ta îndreptătită. În acest fel Îl vei îndupleca pe Dumnezeu să te ierte și în același timp vei îndepărta ocazia de a mai cădea în aceleași greșeli. Dar dacă nu ai altă grijă decât să cauți scuze imaginare și să alungi din inimă orice sentiment de frică, îi oferi sufletului o ușurință mult mai mare pentru a recădea în aceeași plasă, atrăgând astfel mânia lui Dumnezeu. Nu există păcătos care să nu găsească în nerușinarea sa o scuză pentru păcatele sale. Ucigașul își pune crima pe seama mâniei, hoțul pe sărăcie, cel ce săvârșește adulterul pe patimă, un altul pe puterea sa. Acestea sunt scuze ușuraticе și deșarte, justificări pe care mintea nu le poate accepta. Nu acestea sunt adevăratele cauze ale păcatelor ci numai voința însăși a păcătoșilor. Și o voi demonstra printr-un exemplu analog. Iată un om a cărui viață se desfășoară în sărăcie, are și patimi, firea îl face să le simtă cerințele și totuși sufletul îi rămâne curat, neatins de nici un păcat; ce mijloc de apărare vor putea invoca? Ascultați și cuvintele Înțeleptului: *"Cine va pune peste cugetul meu bătăi? Și peste inima mea învătătura înțelepciunii? Ca rătăcirile mele să nu fie cruțate?"* (Înțelep. lui Isus Sirah XXIII, 2). Socotiți-l și pe David, el nu-și căuta nici o scuză pentru păcatul comis ci se mărturisește vinovat: *"Am păcăuit împotriva Domnului"* (II Regi XII, 13). El ar fi putut spune: De ce această femeie s-a arătat dezgolită privirilor? De ce se spăla sub ochii mei? Dar el știa că acestea sunt scuze absurde și prefera acestora o justificare mai sigură zicând: *"Am păcăuit"*. Nu așa a făcut Saul. Samuel îi reproșează pentru faptul că a apelat la o ghicitoare și îi răspunde: *"Sunt înspăimântat pentru că străinii luptă împotriva mea"* (I Regi 28, 15). Astfel, Saul a fost pedepsit strașnic. El nu trebuia să spună decât atât: am păcăuit, am călcat porunca lui Dumnezeu; dar departe de a zice așa ceva, el recurge la scuze ușuraticе și nebunești: "Ca oamenii care săvârșesc nedreptatea". Psalmistul adaugă această împrejurare pentru că e propriu nelegiuțiilor să se justifice cu nerușinare. Iată de ce David recomandă constant ca un act esențial al virtuții, evitarea oricărei leăgturi cu ei și tocmai din această cauză (își) începe Cartea Psalmilor cu aceste cuvinte: *"Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor nu a stat și pe scaunul hulitorilor nu a șezut"* (Ps. 1, 1). La fel, ori de câte ori se învinovățește, îl vedea făcându-și mărturisirea sinceră a păcatelor. Atunci când a făcut numărătoarea poporului său, a strigat: *"Eu am păcăuit, vinovat sunt eu, păstorul"* (II Regi XXIV, 17). El nu spune: "Ce rău am săvârșit făcând această numărătoare? El se osândește pe sine și dobândește astfel iertarea greșelii"¹⁴.

14. Mărturisirea păcatelor liniștește mânia lui Dumnezeu.

Într-adevăr nimic nu ne face mai vrednici de mila lui Dumnezeu ca mărturisirea sinceră a păcatelor noastre. Dar pentru aceasta trebuie să evităm aceste adunări care n-au alt scop decât acela de a distruge frica de păcat și de a arunca sufletele într-o lăncezeală fatală. Iată de ce Pavel și Ieremia insistă atât asupra acestui punct și ne îndatorează cu strictețe să evităm orice părtașie cu răii și cu cei a căror viață este dezordonată. Iov însuși pune printre virtuți, fuga de (păcătoși) răi: *"Umblat-am oare întru minciună și picioarele mele au zorit spre înșelăciune?"* (Iov XXXI, 5). Psalmistul merge mai departe și afirmă că nici măcar n-a stat în mijlocul lor: *"Nu am șezut în adunarea deșertăciunii"* (Ps. 25, 4). La fel, Sfântul Pavel dorește ca nici un creștin să nu se așeze la masa răilor, nici să aibă cea mai mică legătură cu ei: *"Și dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnați și să nu mai aveți cu el nici un amestec"* (II Tesal. III, 14). *"Nu voi vorbi deloc nici cu cei mai aleși dintre ei"*. Urmând o altă versiune: *"Nu voi mânca din mâncărurile lor cele mai bune"* sau după o altă variantă: *"Nu voi luat parte la petrecerile lor"*. Psalmistul dă aici același sfat ca și apostolul, adică să ocolim plăcerile și sărbătorile lor unde se petrec grozăvii multe și unde domnește o mare necuviință.

Unul dintre semnele unei virtuți puternice, unul dintre mijloacele cele mai consistente pentru a ne stăvili păcatele este acela de a ocoli aceste sărbători, aceste adunări fără nici o grijă pentru prietenii asemănătoare, de frică devenind slavii simțurilor, slăbind puterea sufletului și paralizând în noi vigoarea înțelepciunii¹⁵.

Astfel, vedem un mare număr care prin menajamente timide pentru prietenie s-au pierdut în valul beției, au căzut în plasa depravării și au aprins în ei focul plăcerii frecventând aceste banchete și teatre unde abundă nelegiuirile. *"Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va muștra iar untdelemnul păcătoșilor să nu ungă capul meu"*. Un alt înțelept traduce: *"Să aibă dreptul milă de mine și să mă certe în milostivirea sa"*¹⁶.

Nu este aceasta încă o dovadă sigură a virtuții de a nu ocoli reproșurile și de a primi dojenile pe care ni le fac dreptii? Iată înțelesul cuvintelor Proverbului: nu vreau să am nici o legătură cu aceia care au un limbaj măgulitor ca să mă piardă ci mă lipesc mai mult de cei care mă dojenesc cu folos, care îmi scot la lumină păcatele și mă scot din greșelile mele. Într-adevăr, unul dintre cele mai mari semne ale iertării și ale milei este acela de a bandaja rănile sufletului. *"Untdelemnul păcătosului să nu ungă capul meu"*. Vedeți cum este întărit în virtute acest suflet? El acceptă de bunăvoie dojenile aspre

15. Urmările fatale ale banchetelor și ale teatrelor.

16. Să nu respingem reproșurile dreptilor.

ale dreptilor și respinge cuvintele măgulitoare ale persoanelor rele. De ce? Pentru că falsa mângâiere a unora a fost adesea mortală, în timp ce reproșurile vii ale celorlalți au fost dătătoare de viață pentru suflet. Pe de-o parte, mila se găsește alăturată muștrărilor, pe de alta, moartea urmează îndeaproape falsa mângâiere. Aceasta îl face pe Întelept să zică: *"De bună credință sunt rănile pricinuite de un prieten, iar sărutările celui ce te urăște sunt viclene"* (Pilde XXVII, 6). Or, Apostolul face o recomandare analogă ucenicului său atunci când îi spune: *"Muștră, ceartă, îndeamnă"* (II Tim. IV, 2). Așa este într-adevăr, muștrarea sfinților. Nu e aceasta exact ce fac doctorii? Ei nu se mulțumesc doar cu a tăia carnea ci pansează și rănile. La fel și Domnul nostru Iisus Hristos ca să facă dojana mai ușor de primit nu vrea nicidecum ca să fie mai întâi publică. *"Mergi, spune El, și muștră-l pe el între tine și el singur"* (Matei XVIII, 15). La fel făcea și Sfântul Pavel care mereu amesteca mângâierea cu muștrarea și spunea când: *"O galateni fără minte!"* (Galateni III, 1), când: *"O copiii mei pentru care sufăr iarăși durerile nașterii!"* (Galateni IV, 19). Cel ce are datoria îndreptării (altora) trebuie să folosească toate mijloacele posibile pentru ca dojenile sale să fie primite de bună voie. Îi trebuie un mare discernământ pentru a aplica bine acest leac, și o foarte mare prudență ca a aceluia care face o tăietură pe trup. Cum așa? Pe de o parte ceea ce este supus instrumentului doctorului e diferit de partea de corp care suferă, pe când aici e aceeași substanță cea care suportă tăietura și care resimte durerea. *"Untdelemnul păcătoșilor să nu ungă capul meu"*. Ce spune? Păcătosul, zice Psalmistul, nu are ca scop folosul celui căruia i se adresează ci pe al său, el vrea să pară plăcut și plin de dragoste. Dreptul, din contră, își sacrifică propriile interese pentru (cele) ale celui pe care îl ceartă. Iată cel ce stabilește între cele două o diferență enormă. Ori, dacă trebuie să pedepsim pe cei răi chiar atunci când dau dovadă de compătimire, când ne va fi îngăduit să intrăm în legătură cu ei? În nici o împrejurare. Astfel, chiar atunci când păcătosul ți-ar oferi bogății, când ți-ar promite plăceri și onoruri respinge-le și fugi de ele. Dar pentru drept fii ținta zeflemelilor și amarelor sale reproșuri, alipește-te de el și ai parte de un prieten adevărat.

"Voi pune chiar rugăciunea mea împotriva a tot ce le măgulește poftele", o altă versiune: *"Rugăciunea va fi împotriva patimilor lor"* o alta: *"Rugăciunea mea se va împotrivi nelegiuirilor lor"*. Vedem aici ce anume îi cere Psalmistul lui Dumnezeu și de asemenea observăm că el conlucrează cu harul dumnezeiesc¹⁷.

Profetul ne învață astfel să nu ne lăsăm amețiți de o prea mare încredere ci să cooperăm și noi după putință cu harul dumnezeiesc. Ori, care este aici

17. Rugăciunea nu trebuie să ne inspire o prea mare încredere (în noi) ci e necesar să colaborăm și cu harul lui Dumnezeu.

partea profetului? Nu sunt nici oi, nici boi, nici bani ci virtuțile sale și o atenție sporită în a evita exemplul celor răi. Nu numai, spune el, că nu vreau nici lingușirile lor vătămătoare și nici ocările lor ci mă arăt pe față împotriva poftelor lor; și departe de a accepta mincinoasa lor mângâiere, voi pune rugăciunea mea împotriva dorințelor păcătoase pe care le au.

Acesta este înțelesul cuvintelor: *"Că încă și rugăciunea mea este împotriva vrerilor (pofte) lor. Zdrobi-se-vor de piatră judecătorii lor"*. O altă versiune ar fi: *"Sfârâmați vor fi de piatră în mii de bucățele"*. Iată cât de ușor e să birui păcatul și în ce prăpăstii te aruncă patimile. Mai marii lor, spune Psalmistul, care au jefuit totul, n-au putut ocoli moartea; el nu zice simplu: au pierit ci s-au zdrobit, adică au fost nimiciți cu totul și n-a mai rămas nici cea mai mică urmă din ei, ceea ce spune de altfel și despre necredincioși: *"A trecut și iată nu era și l-am căutat pe el și nu s-a aflat locul lui"* (Ps. 36, 36). Deci, Psalmistul vrea să spună că așa cum o piatră pe care o arunci în apă nu mai apare la suprafață, la fel și belșugul celor răi s-a scufundat adânc, fără întoarcere într-o ruină totală. Sau mai bine zis spune că puterea, tăria lor, forța, se vor prăbuși ca să nu se mai ridice niciodată, așa se tâlcuiește varianta aceasta: *"Sfârâmați vor fi de piatră în mii de bucăți. Auzi-vor graiurile mele că s-au îndulcit"*.

O altă variantă spune: *"Pentru că ele sunt însoțite de o pază tare"*, o alta: *"căci sunt plăcute"* adică vor ști prin experiență care este valoarea (bogăția) învățăturilor și sfaturilor mele. Pentru că este roada firească a muștrărilor dreptilor și deoarece lecțiile lor sunt pline de dulceață și de frumusețe. Aceasta este într-adevăr virtutea: pentru câteva momente de suferință, ea ne aduce bucurie veșnică. *"Ca o brazdă de pământ, risipitu-s-au oasele noastre lângă mormânt"*. Un alt traducător spune: *"Ca lucrătorul când despică pământul, s-au risipit oasele noastre la marginea mormântului"*, un altul: *"Așa cum fierul zdrobește și despică pământul s-au risipit oasele noastre lângă groapă"*, și, în fine, un altul: *"La fel cum cel care cultivă și sapă pământul, oasele noastre au fost risipite aproape de mormânt"*. După ce și-a amintit frumusețea de nespuse a cuvintelor sale, el aduce aminte de încercările trecute. Am suferit rele nespuse, zice el, ca un pământ sfâșiat, brăzdat, săpat în toate înțelesurile am fost împrăștiat, sortiți unei ruine sigure, ne-am apropiat de porțile mormântului; totuși, în ciuda acestor încercări crude, preferăm falsei mângâieri a păcătoșilor dojenile și lecțiile dreptilor. Orice s-ar întâmpla, într-adevăr, noi rămânem lipiți de nădejdea ce o avem în Tine și nimic nu ne va putea împiedica să nu avem ochii îndreptați spre Tine. Iată de ce adaugă: *"Căci către Tine, Doamne, Doamne, ochii mei, spre Tine am nădăduit, să nu iei sufletul meu"*. Adică, atunci când toate nenorocirile la un loc, războaiele, luptele, moartea, puterile iadului se vor năpusti asupra noastră, nu ne vom depărta nicidecum de această ancoră sfântă, ne vom păstra nădej-

dea tare că ne vei veni în ajutor și că fără arme ori lupte, vom fi apărați de dușmanii noștri.

"Am nădărdit în Tine, să nu iei sufletul meu". O altă variantă zice: *"Să nu faci deșartă viața mea"* adică nu îngădui să plec din viața aceasta fără să fi făcut nici un lucru bun. *Păzește-mă de cursa care mi-au pus mie și de smintelile celor ce fac fărădelege".* Aici nu avem de-a face cu niște capcane obișnuite ci cu viclenii secrete și ascunse pe care e foarte greu să le descoperi și să le cunoști fără ajutorul Cerului. Psalmistul încheie acest psalm așa cum l-a început cu rugăciunea. El amintește în același timp partea de fapte care-i este proprie: nădejdea în Dumnezeu, privirile sale înălțate neîncetat la El, ocolirea adunărilor de păcătoși, ura pentru plăcerile lor vinovate; și cea care aparține lui Dumnezeu, ajutorul și paza care l-au arătat biruitor al celor mai mari piedici. Într-adevăr pentru ca virtutea să fie desăvârșită e necesar harul dumnezeiesc dar și efortul nostru personal. *"Cădea-vor în mreaja lor păcătoșii, ferit sunt eu până ce voi trece".* În ce mreajă vor cădea aceștia? În aceea a lui Dumnezeu, adică vor fi înlănțuiți și închiși. Cu adevărat, e potrivit ca dreptii să le corecteze greșelile și să trezească în ei iubirea înțelepciunii, așa cum e potrivit ca păcătoșii ale căror răni sunt de nevindecat, să meargă până la pedeapsă, până la chinuri. *"Singur sunt eu până ce voi trece";* după o altă versiune: *"În mine însumi"* adică sunt adunat, concentrat în mine însumi și nu răspândit în afară; sau, mai bine, urmând pe cei șaptezeci "voi fi izbăvit de făcătorii de rele, curat de orice legătură cu ei și sălășluind singur cu mine însumi, ceea ce e semnul unei înalte virtuți. Și nu a ținut această lege una, două sau trei zile, ci întreaga sa viață. Nimic nu ne apără, nimic nu ne păzește ca niște ziduri, nimic nu face să înflorească virtutea mai mult ca evitarea adunării făcătorilor de rele, reculegerea în sine însuși de-a lungul întregii vieți și de a trăi departe de orice legătură cu cei ce pervertesc.

Nu e suficient să viețuiești în singurătate ca să fii singur, trebuie să ai inima pătrunsă de iubirea înțelepciunii. Pentru același motiv, cei care trăiesc în mijlocul zgomotului și agitației orașelor, se vor putea bucura de această singurătate, dacă ocolesc adunările stricate și caută însoțirea cu oameni virtuoși. Pe această cale mergi cu siguranță. Atunci, fie ca omul care se simte în stare să-i îndrepte (ridice) pe alții, să intervină la cei care sunt dispuși să primească medicamentele pentru a-i face mai buni. Cel care, din contră, este slab să evite relațiile cu păcătoșii dacă nu vrea ca acestea să-i fie fatale. Și astfel viața lui se va desfășura în liniște și pace și se va face vrednic de bunătățile veșnice pe care le putem obține noi toți, prin mila Domnului nostru Iisus Hristos a Căruia este Slava și Împărăția acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Trad. de Ierom. Policarp Chițulescu

SFÂNTUL CUVIOS DIMITRIE, OCROTITORUL SPIRITUAL AL ORAȘULUI BUCUREȘTI

Data fiind evlavia poporului nostru dreptcredincios, Bucureștiul a avut, ca și alte așezări ale țării, încă de la începuturile existenței sale ca târg de meșteșugari și negustori, un patron spiritual, un sfânt ocrotitor, recunoscut și cinstit ca atare de obștea locuitorilor săi.

În lipsa unor mărturii directe privind pe cel dintâi patron spiritual al Bucureștiului, nu ne rămâne decât să ne ghidăm după sigiliul Sfântului orășenesc, ținând seama de faptul că, potrivit unei mai vechi tradiții, sfântul ocrotitor era reprezentat pe emblema (stema) conducerii administrative a orașului. Numai că, deși existența cetății București este atestată documentar încă de la 20 septembrie 1459, într-un hrisov domnesc al lui Vlad Țepeș, totuși, de la această dată și până la 13 mai 1563, de când datează primul document marcat cu sigiliul orașului, cunoscut până astăzi, nu avem nici o altă dovadă privind organizarea administrativă a așezării de pe malurile Dâmboviței.

Seria actelor pecetluite cu sigiliul orașului începe, deci, la 13 mai 1563, și se încheie la 10 martie 1699, când Constantin Vodă Brâncoveanu, nemai-tolerând instituția Sfatului orășenesc, ales anual de obștea târgoveților pentru administrarea Bucureștiului, a desființat acest organ administrativ și a trecut atribuțiile sale pe seama dregătorilor domnești.

Întreaga activitate a conducerii administrative a Bucureștiului era legată în această epocă de biserica "*pazarului*" (bazarul sau târgul orașului) de lângă Curtea domnească. Deosebită de biserica Curții domnești, biserica din "*pazar*" era aceea numită a Doamnei Maria și a Doamnei Stana, distrusă de turci la 1595. În această biserică se făcea alegerea membrilor Sfatului orășenesc, în fiecare an, primăvara, unde li se încredințau și însemnele demnității lor, împreună cu catastiful orașului, în care se treceau schimbările de proprietăți, și tot acolo se păstra sigiliul Bucureștiului.

Cum sigiliul orașului înfățișa în această vreme pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus, logic este că biserica din "*pazar*" avea acest hram. Și potrivit

tradiției, hramul bisericii în jurul căreia se desfășura viața obștească era luat, ca regulă generală, drept patron al orașului. Acest patronaj spiritual s-a menținut și după dispariția bisericii din "pazar", care n-a mai fost refăcută, cum se vede pe sigiliul orașului folosit până la 1634. Așadar, în secolul al XVI-lea, Bucureștiul a avut ca ocrotitor spiritual pe Maica Domnului.

După anul 1634, și îndeosebi din 1659, când Domnul țării își mută definitiv reședința de la Târgoviște la București, crește importanța Curții domnești (Curtea Veche), în jurul căreia începe să se desfășoare viața publică a orașului. Odată cu aceasta sporește și prestigiul bisericii Curții domnești, al cărei hram, Buna Vestire, înfățișând pe Fecioara Maria și Sfântul Arhanghel Gabriel, înlocuiește pe Maica Domnului în sigiliul orașului, tot timpul până la 1698, când Sfatul orășenesc se desființează. Prin urmare, în secolul al XVII-lea, patronul spiritual al orașului București a fost Buna Vestire.

În veacul al XVIII-lea, cum aflăm din izvoare literare, căci nu mai avem sigilii ale Sfatului orășenesc până în epoca modernă, Bucureștiul și-a luat ca ocrotitori spirituali pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, hramul frumoasei biserici a mănăstirii lui Constantin Vodă Șerban (1654-1658), devenită oficial, la 1668, catedrală și reședință a Mitropoliei Țării Românești. În fiecare an, la 21 mai, în ziua hramului Sfinților Împărați Constantin și Elena, se făcea mare "alai" la Mitropolie, adică pelerinaj, cu boieri și popor, în frunte cu Vodă. Alaiul pornea de la Curtea domnească, în sunetul clopotelor de la toate bisericile bucureștene, care băteau de sărbătoare, urca Dealul Mitropoliei și era întâmpinat în ușa bisericii de mitropolit, cu Evanghelia și crucea, înconjurat de arhieriei și de preoți și diaconi. Liturghia era săvârșită de mitropolit, împreună cu arhieriei și cu stareții tuturor mănăstirilor din București. După Liturghie, Vodă se întorcea la Curtea domnească cu același alai cu care venise la Mitropolie și împărțea caftane și slujbe la boieri, icrta pe osândiți și scădea pedepsele cele mari.

Cu vremea, Sfinții Împărați Constantin și Elena au încetat a mai fi patronii Bucureștiului, luându-le locul Sfântul Cuvios Dimitrie, un smerit monah din secolul al XIII-lea, trăitor la sudul Dunării, ale cărui moaște au fost așezate în catedrala Mitropoliei la 13 iulie 1774, sub păstorirea Mitropolitului Grigorie al II-lea (1760-1787), în timpul ocupației rusești a Țării Românești (1769-1774). Se presupune că el a trăit pe vremea dinastiei românești a Asaneștilor sau cel mai târziu pe vremea Cruciadei a 4-a (1204-1261). Peste câteva sute de ani, pe timpul stăpânirii turcești în Peninsula Balcanică, moaștele sale neputrezite au fost descoperite în albia râului Lom și duse în satul Basarabov, din dreapta Dunării, vizavi de orașul Giurgiu. Auzind despre această descoperire, domnul creștin al Țării Românești a trimis meșteri

și bani și a ridicat acolo o biserică, în care au fost așezate moaștele sfântului. În vremea războiului ruso-turc din 1769-1774, generalul rus Petru Salticov a trecut Dunărea, călcând Rusciucul și o serie de sate, între care și Basarabov. Găsind moaștele Sfântului Dimitrie, generalul evlavios le-a ridicat și le-a adus la București, în catedrala Mitropoliei, cu gândul de a le duce în Rusia, dar la rugămintea bogatului și influentului boier român Hagi Dimitrie, de a nu înstrăina sfintele moaște, generalul rus s-a înduplecat și le-a lăsat închinătorilor de aici.

Chestiunea originii etnice a Sfântului Cuvios Dimitrie este mai presus de orice încercare științifică de a o clarifica, deși unii hagiografi îl consideră bulgar, iar alții ca fiind de neam român sau aromân. În vremurile acelea foarte vechi și acoperite de legendă, când se presupune că a viețuit acest cuvios, populația din Peninsula Balcanică nu era pe deplin diferențiată din punct de vedere național, încât cine mai poate să spună astăzi de ce neam a fost un sfânt asupra vieții căruia evlavia credincioșilor și depărtarea veacurilor au făcut să înflorească atâtea flori de hagiologie? Privind însă lucrurile în contextul împrejurărilor istorice în care a fost adus la București, putem afirma cu certitudine că moaștele sale au fost luate din Imperiul otoman și strămutate într-o țară creștină, unde buna păstrare și cinstire era asigurată chiar de cei care moralmente și canoniceste aveau asupra lor dreptul de citorat (patronat).

Sfântul Cuvios Dimitrie a fost proclamat ocrotitorul orașului București de către Mitropolitul Filaret al II-lea (1792-1793), cum ne spune Melchisedec Ștefănescu, Episcopul Romanului, într-un studiu din 1887 consacrat vieții acestui mitropolit, care n-a făcut decât să confirme marea evlavie a bucureștenilor pentru acest Cuvios Părinte Dimitrie, împământenit la noi. De atunci și până astăzi, popularitatea lui n-a scăzut cu nimic. Și astăzi, ca și acum două sute de ani, nu numai bucureștenii urcă zilnic și în număr mare colina Mitropoliei ca să se închine cu evlavie la sfintele lui moaște, dar și mulți credincioși din toată țara.

Sfântul Cuvios Dimitrie a fost numit și "*cel Nou*" pentru a nu fi confundat cu Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, înscris în calendar la 26 octombrie, ale cărui moaște se păstrează în catedrala din Tesalonic (Grecia). În anul 1955, constatând marea cinstire a Sfântului Cuvios Dimitrie în evlavia românilor din întreaga țară, la propunerea marelui Patriarh Justinian Marina, Sfântul Sinod a proclamat generalizarea cultului său în întreaga Biserică Ortodoxă Română, stabilindu-i ca zi de prăznuire 27 octombrie, a doua zi după sărbătoarea Sfântul Mare Mucenic Dimitrie. Această hotărâre sinodală, primită cu mare bucurie de credincioși, a fost și un act de curaj al

Patriarhului Justinian față de intenția edililor atei ai orașului, care, incomodați de prezența zilnică și în număr mare a bucureștenilor pe Dealul Mitropoliei, la moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie, căutau să-l scoată din catedrală și să-l ducă la una din mănăstirile din împrejurimi.

Au bucureștenii evlavie și pentru moaștele altor sfinți din orașul lor, dar ei nu aleargă să se închine cu mai mare cinstire și cu neclintită credință ca la moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie. Când moaștele sfântului, în vremuri de grea cumpănă, au părăsit Catedrala, ca în 1821, de pildă, ascunse de călugări de frica "*zaverguilor, carjaliilor și altor lifte păgâne*", sau în 1918, în timpul ocupației germane, răpite de soldații bulgari pentru a fi duse la sudul Dunării, bucureștenii nu și-au recăpătat liniștea până când nu le-au văzut iarăși pe Dealul Mitropoliei.

Când s-a întors după zavera, "*Sfântul a fost întâmpinat la capul Podului Mogoșoaiei de Grigore Vodă Ghica, de Mitropolit și episcopi, de beizadele, de boierime, de neguțătorime și de toată obștea bucureșteană* – se spune în Memorialul Dârzeanului, publicat în "*Trompeta Carpaților*" din anul 1865 – și a fost însoțit de acolo, pe jos, cu capetele goale, de toți bucureștenii, cu Domnul în frunte, până sus pe colină, unde a stat trei zile sub cerul liber să i se închine și să-i sărute mâna toți bucureștenii". Tot așa în 1918, când a revenit din drumul Giurgiului, "*Sfântul a fost primit la bariera Belului de mii de bucureșteni, de s-au îngrozit și nemții*, – consemnează documentele Mitropoliei – în fruntea cărora se afla mitropolitul, arhieriei, preoți și călugări. S-au făcut rugăciuni de mulțumire înaintea bisericii, după care racla cu moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie a fost așezată la locul de unde, cu trei zile în urmă, cu necinste a fost luată. A urmat un mare pelerinaj al bucureștenilor, care a durat o lună".

Îl iubesc bucureștenii pe Sfântul Cuvios Dimitrie, și-l iubiră de la venirea lui la Mitropolie, pentru marea lui dragoste față de orașul lor, fiindu-i ocrotitor și izbăvitor. Și într-adevăr, Sfântul a apărut de multe ori Bucureștiul de primejdii și răutăți. În vremea lui Caragea, al 1815, de pildă, întinzându-se ciurma în București, la cererea lui Vodă, călugării au scos moaștele Sfântului de la Mitropolie și au ocolit orașul, citind rugăciuni de tămăduire. Din acea zi, molima a scăzut treptat și Bucureștiul a scăpat de această mare năpastă. La 1827, sub domnia lui Grigore Ghica, o secetă năpraznică lovind orașul, s-a făcut procesiune cu moaștele Sfântului Dimitrie, purtate de preoți pe umeri, pornind de la Mitropolie, și după ce ocoliră câteva străzi, "*când sosiră în capul Podului Mogoșoaiei, începu să plouă. Vodă și boierii și norodul care erau după sfânt, fură udați până la piele. Și ploaia a ținut trei zile, cu mici întreruperi*", ne spune în memoriile sale colonelul D. Pappazoglu, care

a luat parte la această procesiune. În 1831 se ivi holera și mulți bucureșteni fugiră care pe unde au putut, încât orașul rămase aproape pustiu. La porunca generalului Pavel Kiseleff, președintele Divanului Țării Românești, moaștele Sfântului au fost duse pe Câmpia Filaret, – era în 15 septembrie, – unde Mitropolitul și călugării au făcut rugăciuni pentru încetarea molimei, în prezența generalilor și ofițerilor ruși, a boierilor, clerului și poporului care mai rămăsese în oraș. *"Din ziua aceea și până la începutul lunii octombrie – ne spune tot colonelul D. Pappazoglu – a scăzut repede numărul morților, care până atunci atinsese 160 pe zi"*.

Iată numai câteva din minunile pe care Sfântul Cuvios Dimitrie le-a făcut pentru ocrotirea bucureștenilor și exemplele pot continua până în vremea noastră. Am mai adăuga zădărnicierea intenției autorităților comuniste din anii 1987-1988 de a strămuta Catedrala și Reședința Patriarhiei de pe locul actual. Abandonarea acestei intenții de către autorități, într-un mod inexplicabil, la scurtă vreme după anunțarea ei, se poate pune și pe seama refuzului Sfântului Cuvios Dimitrie de a părăsi Mitropolia, unde sălășluiește de peste două sute de ani, a dorinței sale de a rămâne în mijlocul bucureștenilor, ca să se roage în continuare pentru ei la tronul Milostivului Dumnezeu.

De aceea, și bucureștenii țin la el mai mult ca la oricare sfânt. Zilnic ei vin la Catedrala Patriarhiei să se închine și să se roage la sfintele lui moaște. Iar în 27 octombrie, ziua de prăznuire a Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, ba chiar cu 2-3 zile înainte, în fiecare an, prin fața raclii cu sfintele lui moaște, așezată sub un baldachin, lângă Catedrală, trec sute de mii de pelerini. Anul acesta, de pildă, după estimări sumare, s-au perindat peste un milion de credincioși, aproape jumătate din populația Bucureștiului.

Cu toate aceste dovezi de netăgăduit ale cinstirii Sfântului Cuvios Dimitrie ca ocrotitor al orașului București, el nu este reprezentat pe stema (emblema) capitalei României. În 1831, odată cu reînființarea Sfatului orașenesc al capitalei București, în urma introducerii Regulamentului Organic, se adoptă și un sigiliu al orașului, dar fără simboluri iconografice, care se menține până după Unirea Principatelor din 1859.

Alexandru Ioan Cuza, la propunerea lui Mihail Kogălniceanu, ministrul de interne, și la solicitarea Consiliului orașenesc București, a stabilit prin decretul domnesc din 7 decembrie 1864 o nouă stemă pentru Capitala țării, reprezentând *"un scut cu Sfântul Mare Martir Dimitrie (patronul orașului)"*, ținând într-o mână sulița și în alta crucea (vezi Monitorul Oficial nr. 2771/1864). Or, aici a intervenit o inexplicabilă confuzie, remarcată și de unii istorici și heraldiști de seamă, precum Ștefan D. Grecianu, Dan Cernovodeanu, Maria Dogaru și alții, care se menține până astăzi. Patronul spiritual

al capitalei nu este Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, înscris în calendar la 26 octombrie, un sfânt militar roman, martirizat la Tesalonic, la anul 303, în timpul împăratului Dioclețian, ci Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, un monah ascet, nevoitor și rugător la Mântuitorul Hristos pentru binele semenilor săi, prăznuit a doua zi, la 27 octombrie, ale cărui moaște întregi se află în catedrala Mitropoliei din București de la 13 iulie 1774 și naturalizat la noi prin cinstirea lui în evlavia bucureștenilor.

Stema Bucureștiului s-a menținut în această reprezentare, cu unele schimbări neesențiale privind înfățișarea Sfântului Mucenic Dimitrie – care apare fie ecvestru, cu mantie pe umeri și în mână cu o lance cu vârful în jos, în lupta cu balaurul, fie pedestru, în armură romană, având în mâna dreaptă crucea, iar în stânga lancia – până în anul 1930. În acest an se adoptă o nouă stemă pentru Capitala țării, care menține confuzia, căci îl înfățișază tot pe Sfântul Mucenic Dimitrie, cu tunică romană și sandale, purtând crucea în mâna dreaptă și sulita în cea stângă. Această stemă a fost folosită până în 1948, când Capitala, ca și celelalte orașe ale țării, a rămas fără emblemă. În 1970, când s-au fixat noile steme ale județelor și municipiilor, Bucureștiului i s-au atribuit noi simboluri heraldice menite să arate că este Capitala țării și totodată un centru cultural și industrial.

În 1992, Consiliul Municipal București a reluat stema din 1930, fără nici o modificare, perpetuând astfel confuzia făcută încă din 1864, care se cere să fie îndreptată. Pe bună dreptate bucureștenii se întreabă de ce figurează în emblema orașului Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, un sfânt militar, care nu este din neamul nostru și nu are moaștele la noi în țară, și nu Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, naturalizat la noi prin evlavia credincioșilor și cu moaștele în Catedrala Patriarhiei, proclamat de Biserica noastră sfânt autohton, ca și Sfânta Paraschiva de la Iași, sau Sfânta Filofteia de la Curtea de Argeș, ori Sfântul Grigorie Decapolitul de la Bistrița. Desigur, aceasta nu-i împiedica pe bucureșteni, și chiar pe edilii orașului, să-l cinstească pe Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou ca pe patronul lor spiritual și să se închine cu evlavie la sfintele lor moaște, care au fost binecuvântate de Dumnezeu cu har deosebit, de a fi izvor de sfințenie, de tămăduire de boli, de izbăvire de primejdii, revărsând asupra celor ce-i cer ajutorul adevărate daruri duhovnicești.

Gheorghe Vasilescu

CLOPOTELE SFINTEI PATRIARHII – INCURSIUNE ISTORICĂ –

Sfânta Patriarhie are cinci clopote. Unul dintre ele, de aproape zece tone greutate, este cel mai mare din țară, iar celelalte patru sunt mai mici. Trei din cele patru clopote mici, de 500, 300 și 150 kg, au fost turnate la Sibiu, în 1922, prin grija Mitropolitului Primat Miron Cristea și cel dintâi patriarh al Bisericii noastre (1925-1939). Cel de-al patrulea clopot, din cele mici, de aproape 1000 kg, mai vechi, crăpându-se, a fost returnat în 1983, în Atelierele Institutului Biblic de la Mănăstirea Plumbuita, cu binecuvântarea Patriarhului Iustin Moiescu (1977-1986).

Și este bine să se știe că, în primăvara anului 1917, trupele germane de ocupație a orașului București au ridicat clopotele Mitropoliei, împreună cu alte 218 clopote ale bisericilor din Capitală, le-au spart în bucăți și le-au dus în Germania, pentru a fi topite și folosite la fabricarea de tunuri și proiectile. Numai protestele energice și intervențiile repetate ale Mitropolitului Conon Aramescu Donici (1912-1919) către mareșalul Mackensen au salvat de la rechiziție clopotul cel mare al Mitropoliei și încă 28 de clopote ale unor biserici din București, din 246 câte erau până atunci, pe temeiul că aveau importanță istorică și artistică deosebită, fiind danii ale voievozilor români pentru ctitoriile lor. Așa se face că, Mitropolitul Primat Miron Cristea, urcând în scaun în ianuarie 1920, a găsit Mitropolia numai cu clopotul cel mare și unul mic, și între primele măsuri pe care le-a luat, a fost și aceea de a o înzestra cu clopote noi, pe care le-a adus de la Sibiu, în 1922, cum s-a arătat.

Clopotul cel mare al Sfintei Patriarhii, pe lângă frumusețea și măreția lui, are și personalitate, căci a fost returnat din alte două clopote mai vechi. Unul mai mic, al Mitropolitului Teodosie (1668-1672; 1679-1708), din 1693, care "îmbătrânise", fiind aproape contemporan cu mănăstirea lui Constantin Vodă Șerban (1654-1658), înălțată între anii 1656-1658, și a cărei biserică a fost sortită să ajungă Mitropolie și apoi Patriarhie. Și altul mai mare, al Mitropolitului Grigorie al IV-lea Dascălul (1823-1829; 1833-1834), din 1829, care, prin sunetul și mărimea lui, făcea odinioară fala Capitalei noastre, dar se spărsese încă din 1834 și n-a mai fost folosit, zăcând în curtea Mitropoliei, precum și din rămășițele unor tunuri capturate de la turci, în 1829.

La scurtă vreme după înscăunare, Mitropolitul Primat Iosif Gheorghian (1886-1893; 1896-1909), văzând starea clopotelor Mitropoliei, a luat inițiativa de a returna clopotul cel mare. În acest scop, au fost lansate liste de subscripție în eparhie, printre credincioși, și timp de câțiva ani, cu ajutorul preoților, s-au adunat fondurile necesare.

Clopotul a fost returnat în fabrica lui Frant Walser din Budapestea, cu care s-a încheiat și un contract, ca plata să se facă în mai multe rate. În 1887, s-a trimis la Budapesta materialul pregătit pentru returnare, iar în martie 1888 clopotul era gata și a fost adus la București cu șlepul pe Dunăre până la Giurgiu, iar de acolo, cu trenul până la Gara Filaret. Așezat pe sănii de lemn trase de șase perechi de boi, clopotul a fost urcat pe Dealul Mitropoliei, și după ce a fost instalat pe un postament din traverse de fier, lângă clopotniță, în ziua de 17 martie 1888, a fost sfințit cu un ceremonial deosebit.

Clopotul acesta al Sfintei Patriarhii este cel mai mare din țară. El cântărește 8.142 kg, iar cu limba și balansoarul (jugul) de deasupra 9.700 kg, deci aproape zece tone. Este înalt de 3,41 metri și are 1,96 metri la diametrul bazei. În actul de predare emis de fabrica producătoare se menționează: *"clopotul are tonul FA, grav, și e plăcut la auz, cum nu este altul"*. Pe lângă timbrul sonor, cald și solemn, clopotul este și frumos ornamentat cu un chenar alcătuit din îngeri, atât în partea de sus, cât și în cea de jos. Pe laturi sunt reprezentați în relief Sfinții Împărați Constantin și Elena și Sfântul Cuvios Dimitrie, precum și stema României.

Clopotul are imprimare la turnate două inscripții. Pe o parte: *"Turnatu-s-a acest clopot al Mitropoliei Ungrovlahiei din un clopot mic al Mitropolitului Teodosie din 1693, din altul mai mare al Mitropolitului Grigorie din 1829, și cu ajutorul fondurilor adunare din subscriere publică, în zilele Regelui Carol I și a Elisabetei Reginei, prin inițiativa și stăruința Mitropolitului Primat Iosif Gheorghian, spre lauda și măreția Atotputernicului Dumnezeu, protectorul și sprijinitorul României și al Sfintei Biserici Ortodoxe Autocefale Române. Turnat de Frant Walser, Budapesta și București"*. Pe cealaltă parte: *"În zile de bucurie, la sărbători și la sacrificiile voastre de mântuire, sunați trâmbițele, ca ele să vă fie de mântuire înaintea Dumnezeului vostru: **Că Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru**" (Numerii, X, 10)", fără să rezulte din aceasta că odinioară creștinii ar fi putut întrebuița trâmbițele în loc de clopote.*

În timpul primului și celui de al doilea război mondial, când era bombardat Bucureștiul, ca și pe vremea veche, când năvăleau turcii, sau când ardea în Capitală, ori după cutremure și inundații, clopotul cel mare bătea sinistru într-o parte, ca un fel de alarmă sau chemare în ajutor.

Timp de aproape o sută de ani, clopotul cel mare a funcționat pe o schelă joasă de metal, fiind tras cu frânghii de patru oameni. Patriarhul Justinian

Marina (1948-1977) l-a urcat în clopotnița lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), pe care a restaurat-o, împreună cu celelalte clopote ale Sfintei Patriarhii.

După cum se cunoaște, pentru a ajunge mai degrabă la Mitropolie, venind de la Curtea domnească (Curtea Veche), aflată pe atunci în Piața Unirii de astăzi, Constantin Vodă Brâncoveanu a pus să se facă, în 1698, în zidul de pe latura de răsărit a incintei, o nouă intrare, deasupra căreia a ridicat o clopotniță, care dăinuie și în vremea noastră. La cutremurul din 26 octombrie 1882, însă, etajul clopotniței lui Brâncoveanu a căzut și construcția a rămas în această stare până în vremea Patriarhului Justinian, deși o restaurare provizorie a acoperișului și a tencuielilor s-a făcut în 1942, prin grija Patriarhiei, în colaborare cu Comisia Monumentelor Istorice.

Patriarhul Justinian, care a restaurat catedrala, paraclisul și reședința patriarhală, a refăcut între anii 1956-1958 și clopotnița lui Brâncoveanu, rezidindu-i nivelul superior din cărămidă aparentă și învelind-o cu tablă de aramă. Apoi, în turnul refăcut al clopotniței, care și-a redobândit înălțimea și frumusețea de odinioară, au fost instalate, pe un șesofodaj metalic, cele cinci clopote ale Sfintei Patriarhii, inclusiv clopotul cel mare, aflat până atunci la sol, într-un loc nepotrivit, ce împiedica oarecum pătrunderea sunetului în împrejurimi. Totodată, pentru a dispărea aspectul urât al trasului cu frânghii, s-a făcut o instalație electromecanică de acționare a clopotelor, ușurându-se astfel cu totul folosirea lor. Tot acum, vechile uși de stejar ale clopotniței lui Brâncoveanu, spre a fi mai bine protejate, au fost adăpostite sub arcadele vechii clopotnițe, de pe latura de sud-vest a incintei, legată de Paraclisul Patriarhal, cum se văd și astăzi.

După restaurarea clopotniței lui Brâncoveanu și refacerea etajului, s-a așezat deasupra intrării, spre latura de răsărit, o placă de marmură, având săpată în relief cu litere chirilice, dar în alfabet latin, o pisanie cu următorul conținut: *"Cutremurul din anul 1802 a dăruit încăperea de sus a clopotniței și clopotnița a rămas așa până în anul 1956, când Prea Fericitul Patriarh Justinian al României a început reconstruirea ei așa cum a fost zidită de martirul domn Constantin Brâncoveanu, în anul 1698, învelind-o cu aramă, împodobind-o pe dinafară cu cărămidă roșie, precum se vede, și așezând la locul lor vechile clopote, dimpreună cu clopotul cel mare al Sf. Patriarhii. Cu ajutorul lui Dumnezeu și cheltuiala Mitropoliei Ungrovlahiei, s-a isprăvit lucrul înainte de 6 iulie 1958, când s-au împlinit zece ani de la înscăunarea Prea Fericirii Sale ca Patriarh al României".*

Zvelta și majestuoasa clopotniță încântă astăzi privirile celor ce urcă Dealul Patriarhiei, iar glasul clopotelor ei, înfrățite într-un acord armonios, a cărui gamă de orgă este sunetul clopotului mare, se aude până departe, aducând nădejde în suflete și încredere între oameni.

Gheorghe Vasilescu

ASPECTE ACTUALE ALE ORTODOXIEI DIN FRANȚA

Situația Bisericii Ortodoxe în Franța rămâne astăzi deosebit de complexă, bogată în promisiuni, dar și plină de riscuri. Pe de-o parte se constată o dezvoltare considerabilă a teologiei și spiritualității, înmulțirea prietenilor Ortodoxiei fiind evidentă, dar pe de altă parte dificultățile unei soluții în cazul organizării jurisdicționale în conformitate cu o ecleziologie specifică, întârzie să apară.

În 1920 și în anii care au urmat Revoluției bolșevice, un număr apreciazabil de emigranți ruși au ajuns în Franța. Cea mai mare parte a intelectualilor vorbeau franceza, iar industriașii francezi erau interesați să aducă un număr mare de mână de lucru experimentată. Conform statisticilor Societății Națiunilor, din 2.100.000 de ruși care și-au părăsit țara în acei ani, 400.000 s-au stabilit în Franța. Parisul a devenit astfel capitala emigrației rusești, iar cele câteva biserici construite înainte de 1920 au devenit parohii cu statut de Asociații Culturale conform legii din 1905. În provincie s-au format mai ales comunități de muncitori, precum cele din Lorena, Monbéliard, din regiunea de Nord a Alpilor, la Caen și în zona Creusot. Intelectualii ruși s-au regrupat în jurul Institutului de Teologie Ortodoxă Sfântul Serghie, creat în 1925, iar parohiile recent înființate erau deservite de către preoți cu vocație târzie, majoritatea căsătoriți și maturizați de apocalipsa intra-istorică prin care trecuseră.

După evenimentele dramatice din 1922-1923, o altă emigrație masivă a fost cea a grecilor din Asia Mică. Cu acest prilej Franța a fost nevoită să facă față unui nou aflux de emigranți din Smima, Brusa, Capodocia, Pontul Euxin și Constantinopol. În privința lor putem nota trei principale centre de implantare: regiunea pariziană, cu lucrători în domeniile textil, al blănăriei și al încălțăminte; regiunea Lyon, cu muncitori la Saint-Etienne; regiunea Marseille, unde comunitățile ortodoxe grecești s-au extins până în zona Deltei Ronului. În anii '30, încercând să scape dominației italiene asupra Dodecanezului, s-au stabilit în Franța foarte mulți greci din insule.

După cele de-al II-lea Război mondial, comunitatea ortodoxă din Franța s-a diversificat și s-a integrat tot mai mult în societatea franceză. Emigrația greacă s-a dezvoltat fie într-un mod individual, fie sub forma grupurilor mai mici. Fenomenul emigrator s-a diversificat și prin venirea «noilor ruși», a românilor (rațiuni politice), a sârbilor (veniți mai mult temporar pentru a lucra în Franța), a libanezilor și sirienilor, determinați de război și situația economică foarte grea.

După anii '70 se poate observa printre ortodocșii stabiliți în Franța o mutație notabilă: mulți greci, foarte săraci în contextul crizei economice din anii '30, s-au afirmat prin muncă și inteligență, devenind oameni de afaceri sau comercianți însemnați. Copiii și nepoții lor joacă astăzi un rol foarte important în societatea franceză, în calitate de medici, ingineri, avocați, profesori universitari. Cu toate că în mediul de origine rusă, elementul proletar s-a dizolvat adesea în majoritatea franceză, există și astăzi foarte mulți oameni ce fac parte din elita inteligenței franceze, observație valabilă și în cazul emigrației românești. Institutul de Teologie Ortodoxă Sfântul Serghie s-a deschis în ultimii 20 de ani studenților și profesorilor de pretutindeni, iar limba de predare este franceza.

În fața acestei situații, Biserica Ortodoxă a reacționat sub două forme: cea a tentației de a se organiza sistematic sub forma unei "Ortodoxii franceze", astăzi abandonată și cea a unei evoluții prudente la nivel episcopal, spre o coordonare a forțelor tradiționale.

Prima formă a aparținut unor tineri intelectuali, care între cele două războaie mondiale au organizat «*Confreria Sfântul Fotie*». În fața atitudinii închise a Bisericii Catolice din acei ani, Confreria afirma universalitatea Ortodoxiei și vocația sa de a-și asuma moștenirea spirituală a Franței. Contactul acestui grup cu o «Biserică minoritară» detașată din catolicism și influențată de diverse medii liberale și teozofice, a dat naștere în 1937, Bisericii Catolice Ortodoxe a Franței, aflată la început sub grija canonică a Patriarhiei Moscovei. După al II-lea Război Mondial, această comunitate a trecut pe la mai multe jurisdicții, cauza acestei situații fiind libertatea pe care ea și-a luat-o în materie de ecleziologie și spiritualitate. Ea a dezvoltat destul de rapid o ideologie specifică, favorabilă Galiei «ortodoxe» din perioada merovingiană, opusă catolicismului roman, un catolicism ortodox francez. Utilizând Liturgia galicană, Biserica Catolică Ortodoxă a Franței oferea, ca mijloc exclusiv prozelitist, Sfânta Împărtășanie atât catolicilor, cât și protestanților. În aceste condiții, comunitatea a ajuns să cuprindă peste 10.000 de membri și tot atâția simpatizanți în sânul societății franceze. Din cauza laxismului canonic, a ecleziologiei sale naționaliste, ea nu a fost recunoscută de ierarhii

ortodocși din Franța. După abandonarea ei de către Patriarhia Română în 1993, această comunitate se află în prezent într-un evident proces de descompunere.

Prima generație de emigranți ruși, din anii '20, introducea în Franța o elită de teologi și de filozofi religioși, care vorbeau în mod curent limba franceză. Cea mai mare parte dintre ei s-au grupat în jurul Institutului de Teologie Ortodoxă Sfântul Serghie și au putut duce la bun sfârșit creația lor sub protecția Patriarhei de la Constantinopol; unii au rămas însă sub ascultarea canonică a Patriarhiei Moscovei. Au fost astfel elaborate și publicate în Franța lucrări fundamentale, fie în limba rusă fie în cea franceză; este vorba mai ales de lucrările lui Berdiaev, cel care a marcat mișcarea "non-conformiștilor" din anii '30, a lui Șestov care a influențat gândirea existențialistă a lui Camus, sau Bulgakov, tradus ceva mai târziu.

Gânditorii religioși ai generației următoare, născuți puțin după cel de-al doilea Război Mondial, sau ajunși în Franța la vârsta copilăriei, au scris de cele mai multe ori direct în franceză, făcând din creația teologică ortodoxă, una din dimensiunile importante ale culturii țării lor de adopție. În această categorie, îi putem cita pe Vladimir Lossky, Mira Lot-Borodin, Pavel Evdokimov, Constantin Andronikov, Alexandru Șmemann, John Meyendorff (a cărui operă, chiar dacă el a trăit mult timp în Statele Unite, este în bună parte francofonă). Contemporani precum, Boris Bobrinskoy, Nicolas Ozolin, formează astăzi corpul profesoral al Institutului Sfântul Serghie.

În sfârșit am asistat și la apariția unor gânditori ortodocși, care erau sau sunt francezi convertiți la Ortodoxie: este cazul părintelui Lev Gillet, Elisabeth Behr-Sigel, Marc Antoine Costa de Beauregard, părintele Andre Borrely, părintele Jean Roberti, părintele Jean Gueit, Olivier Clement. În ansamblu putem evoca o adevărată "școală pariziană", capabilă să unească sensul profund al tradiției cu cel al libertății, în scopul declarat «al iluminării spirituale a modernității».

Refuzând mai mult de un mileniu realitatea unui «Orient creștin» și a unei culturi în acest spațiu, francezii au acceptat la un moment dat împărțirea Europei între capitalism și comunism. Dispariția brutală a unor vecini totalitari a creat pe moment o anumită euforie (vezi schimbările din 1989 în Europa de Est), dar complexitatea situației a dat naștere unor noi probleme. Pentru justificare s-a recurs la modele mai vechi sau chiar la unele manipulări mediatice, care încercau să explice existența mai multor «blocuri» în Europa. Astfel a apărut așa-numitul bloc germanic cu Germania reunificată, spre care s-au îndreptat, în virtutea apartenenței lor anterioare la Imperiul austro-ungar sau la al III-lea Reich, Croația, Ungaria, Slovacia, Slovenia și

Cehia. Nu trebuie însă excluse frontierele orientale și meridionale, un spațiu enorm din punct de vedere geopolitic, cu blocuri politico-religioase musulmane și ortodoxe, cu linii de demarcație deosebit de mobile în ultimii 10 ani și în unele cazuri cu ideologii indecise. Necunoașterea occidentală a acestei zone s-a manifestat în mod cât se poate de elocvent în cazul conflictului din vechea Yugoslavia. De asemenea nihilismul de astăzi, relativizarea ideologică, întâlnirea cu "Orientul îndepărtat", totul i-a condus pe ortodocși spre clarificarea unor căi de spiritualitate ce vor permite omului să-și definească mai bine misiunea sa.

Astfel Biserica Ortodoxă a devenit un element cunoscut și recunoscut al societății franceze, într-o cultură care pune accentul pe diferență, fără ca să se desprindă de rădăcinile sale: fidelitatea sa față de elenism sau față de panslavism. În aceste condiții Ortodoxia a capătat în Franța o funcțiune recentă, de "comunitate de legătură" între diferitele Biserici Ortodoxe. Ortodocșii de origine rusă s-au străduit să facă cunoscut în Franța destinul tragic și fecund al creștinismului din Rusia; ei au căutat de asemenea să vină în ajutorul poporului rus în perioada comunismului sau chiar și astăzi, prin organizarea de acțiuni umanitare sau prin favorizarea renașterii în prezent posibilă, a Bisericii din Rusia, prin trimiterea de cărți, reviste și prin emisiuni de radio în limba rusă¹.

La rândul său, Arhiepiscopia Greacă a dezvoltat contacte cu mediul elenic, realizând o importantă lucrare socială în favoarea grecilor aflați la studii în Franța. Nu trebuie uitate nici legăturile celorlalte comunități ortodoxe din Franța cu Bisericile lor și cu popoarele ortodoxe respective, cum ar fi cazul libanezilor și al sirienilor "exilați" în urma tragicelor evenimente, care tulbură cu o anumită periodicitate viața cotidiană din Orientul-Mijlociu, sau al românilor la sfârșitul anului 1989. O Fundație fondată la începutul anilor '90, se străduie și astăzi să ajute pe studenții sârbi veniți la studii de teologie în Franța. Tot cu privire la sârbi, războiul din fosta Yugoslavia, i-a afectat profund suscitând și o serie de inițiative: rugăciuni comune cu catolicii croați și cu creștinii tuturor confesiunilor, pentru pace și reconciliere, eforturi în domeniul unei informații corecte cu privire la poziția Bisericii Ortodoxe Sârbe de-a lungul conflictului, și nu în ultimul rând nenumărate acțiuni umanitare în zone afectate de acest conflict.

Din toate acestea rezultă uneori și tendințe sectare, precum cazul deja amintit al Bisericii Catolice Ortodoxe a Franței, sau prezența unor mișcări

1. De exemplu emisiunea "Vocea Ortodoxiei".

regionaliste², care accentuează aspectul ritualist, repetând alteritatea unei Ortodoxii istorice și atrăgând astfel pe unii ultra-integriști catolici³. Ceea ce poate deruta uneori pe cel neavizat, este faptul că toate aceste grupări mai mult sau mai puțin active, utilizează și compromit numele Bisericii Ortodoxe. De aceea, Comitetul Inter-Episcopal Ortodox din Franța a dat pe 14 noiembrie 1985, o declarație, în care erau precizate următoarele:

"1. Folosirea denumirii de "ortodox" nu înseamnă și apartenența automată la Biserica Ortodoxă, în forma în care există ea astăzi.

2. Menționăm existența astăzi în Franța a unui număr ridicat de grupări sau comunități, mai mult sau mai puțin active, care folosesc numele de Biserică Ortodoxă și pretind adeseori apartenența lor la Episcopii sau Patriarhate recunoscute unanim"⁴.

Această luare de poziție a Comitetului Inter-Episcopal Ortodox din Franța, din care fac parte până astăzi toți reprezentanții Patriarhatelor Ortodoxe din această țară, dorea să avertizeze persoanele de bună credință, de orice surpriză neplăcută. Textul nu angaja responsabilitatea Bisericii Ortodoxe din Franța față de activitatea și declarațiile acestor grupări.

Prezența ortodocșilor în Franța sau în Occident mai comportă și alte două aspecte: cel al dispersării și cel al diversității. Evidențierea primului aspect, respectul pe care acesta îl implică, adică atenția egală față de toate grupurile etnice și a persoanelor care le compun, nu exclude necesitatea reunirii sau a suscitării sentimentului de acceptare a tuturor ortodocșilor între ei. Credincioșii ortodocși ce locuiesc astăzi împreună pe teritoriul francez, au trăit într-un context politico-social diferit, în care principiul "simfoniei" era aplicat fie așa cum se cuvine, fie tolerat sau chiar contestat. Simfonia de tip bizantin de altădată se află în permanentă evoluție și reînnoire. Rămâne fiecărei comunități ortodoxe să aleagă căile și mijloacele de a ajunge la această simfonie. În fond, Bisericile Ortodoxe au suportat amprenta culturală și politică a mai multor State, dar ele au dominat evenimentele datorită contactelor pastorale cu poporul și prin dragostea creștină arătată cu atâtea ocazii.

A suscita dialogul înseamnă a demonstra unitatea de credință incontestabilă de care a făcut mereu dovadă Ortodoxia. Un ortodox recunoaște fără prea mare dificultate un alt ortodox. Există "reflexe ortodoxe"⁵, uneori exacerbate în viața comunitară a parohiilor din Europa Occidentală; cu atât

2. De exemplu o "Ortodoxie celtă" în Bretania.

3. Există în Munții Pirenei un grup de Vechi Calendariști supuși canonic până nu demult Bisericii Stiliste a Greciei.

4. Mgr. Stephanos, Eveque de Nazianze, "L' Orthodoxie", în *Guide des religions*, Dauphin, Paris, Nouvelle Edition. 1993, p. 124.

5. *Les Actes du Colloque sur l'Orthodoxie en France*, desfășurat la Paris pe 29 ianuarie 1983, p. 19.

mai mult cu cât astăzi, când trăirea religioasă este foarte mult individualizată, iar aspectul comunitar, colectiv și social al religiei, dacă nu a dispărut nu se mai află în prim planul percepției actuale.⁶

Forme de organizare a Bisericii Ortodoxe în Franța

Epistola către Diognet scrisă în secolul al II-lea de către un autor necunoscut, conține o definiție foarte frumoasă dată creștinilor, pentru care exilul fie cel exterior, fie cel interior, este inerent: «Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. Nu locuiesc în orașe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viață străină. Învățătura lor nu-i descoperită de gândirea și cugetarea unor oameni, care cercetează cu nesocotință; nici nu o arată, ca unii, ca pe învățătura omenească. Locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. Locuiesc în țările în care s-au născut, dar ca străinii; iau parte la toate ca cetățeni, dar pe toate le rabdă ca străini; orice țară străină le e patrie, și orice patrie le e țară străină»⁷.

Această noțiune de exil a jucat un rol fundamental în implantarea comunităților ortodoxe în Franța. După ce primii emigranți s-au organizat, generațiile ulterioare au cunoscut un proces de integrare deplină, în timp ce francezii, care au trecut la Ortodoxie s-au confruntat cu un evident fenomen de expatriere din punct de vedere spiritual și uneori cultural.

De-a lungul durerosului drum parcurs din 1918 și până astăzi, numeroșii emigranți ortodocși, ruși, greci, români, georgieni, libanezi, sârbi, bulgari, parohia a reprezentat mereu un refugiu, o consolare și un cadru de viață spirituală și socială. Vechimea raporturilor dintre Franța și diversele țări ortodoxe precum Rusia sau România, primirea făcută de autoritățile franceze valului de refugiați din țările lor de origine fie datorită unei revoluții, fie datorită unor drame ca cele din Asia Mică, sau din Liban, au făcut ca Franța să cunoască începând cu anii '20, un număr tot mai ridicat de parohii ortodoxe.

În virtutea învățăturilor dogmatice și morale, precum și a diverselor tradiții ortodoxe și în concordanță cu exigențele vieții religioase, comunitățile

6. Franyois Thual, *Géopolitique de l'Orthodoxie*, Dunod, Paris, p. 9.

7. «Epistola către Diognet», *Scrierile Părinților Apostolici*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, p. 412.

ortodoxe din Franța sunt organizate pe plan local sub forma parohiilor, a protopopiatelor, a mânăstirilor, a eparhiilor sau a mitropoliilor.

În Franța parohiile funcționează pe baza unui statut depus la prefectură, care este conform învățăturii Bisericii Ortodoxe și care respectă legile statului francez. Preotul unei parohii este conducătorul spiritual al comunității sale și delegat al episcopului; din punct de vedere administrativ, el conduce administrația parohială. El veghează la buna desfășurare a vieții bisericești din parohia sa, precum și de buna gestionare a bunurilor parohiale. Biserica Ortodoxă are în Franța c.c.a 100 de parohii⁸. În general săracă, emigrația ortodoxă nu a putut decât rareori să-și edifice propriile sale lăcașuri de cult. Între acestea amintim:

- capela cimitirului rus Saint Genevieve des Bois, aflată în apropierea Parisului⁹.
- biserica în stil bizantin de la Montgeron, împodobită cu fresce de către marele iconograf Gregoire Krug.
- capela cimitirului Mormelon aflată în apropiere de Reims, unde odihnesc soldații ruși din primul război mondial.
- biserica de la Belfort¹⁰.

Obligați de cele mai multe ori să se mulțumească cu locuri de cult improvizate, uneori amenajate în vechi biserici catolice sau protestante, foste garaje sau chiar grajduri, emigranții le-au transformat, acoperindu-le zidurile cu fresce, instalând icoane sau câte un iconostas. Totuși, în anii de sfârșit ai secolului XX, edificiile de rugăciune ortodoxe din Franța, au rămas în bună parte amenajate în locuri improvizate.

Protopopiatul păstrează în Franța acceptul recunoscut în lumea ortodoxă de organ de legătură între parohie și episcopie sau arhiepiscopie. El este coordonat de un protopop, care supraveghează activitatea parohiilor ce fac parte din protopopiat. Ca exemplu pentru Franța, avem cazul protopopiatului Patriarhiei Române format în bună parte din ortodocși francezi¹¹.

8. Numărul rămâne aproximativ, deoarece unele parohii funcționează mai mult sau mai puțin regulat.

9. La inițiativa mitropolitului Evloghie, edificarea unei biserici la 30 km. de Paris, într-un loc în care exista deja un azil rezervat rușilor aflați în dificultate, a început în anul 1938. Finanțarea lucrărilor sa făcut numeroasele donații precum și dintr-o colecție realizată în rândul emigrației. Planurile și decorația au fost încredințate lui Albert Benois. În 1939, biserica a fost sfințită, iar alături de mitropolitul Evloghie în cripta ei au fost îngropați și alți episcopi ortodocși de origine rusă, care au trăit în Franța. În apropierea bisericii se află și un cimitir, unde sunt îngropați aproape 10.000 de ruși. Arhitectura specifică bisericilor ortodoxe ruse, precum și icoanele din interior îi oferă astăzi posibilitatea clasării în categoria monumentelor istorice.

10. La această biserică am slujit timp de 6 ani, pe durata pregătirii tezei de doctorat.

11. Este vorba de preoți și credincioși ce s-au separat de Biserica Catolică Ortodoxă a Franței și care au decis să se regroupeze sub forma unui protopopiat atașat provizoriu Patriarhiei Române.

Mănăstirile reprezintă acele comunități de călugări sau de călugărițe a căror viață și activitate este conformă regulilor monahale. Mănăstirea depinde sub toate aspectele de autoritatea bisericească regională, episcopul locului, care este conducătorul ei suprem, în timp ce administratorul ei este egumenul, ajutat de soborul mănăstiresc. Viața religioasă a comunităților ortodoxe de emigranți s-a concentrat mai mult pe activitatea în parohie, cea mănăstirească fiind mai multă vreme marginalizată. Prima mănăstire a fost un schit închinat «tuturor Sfinților ruși», nu departe de cimitirul Mormelonle-Grand, unde sunt înmormântați 4.000 de soldați și ofițeri ruși. Aici s-a instalat în anul 1931 călugărul Alexie, venit de la Muntele Athos. Au existat mai multe tentative de înființare a unor mănăstiri de maici la Livry-Gargan, Noisy-le-Grand, Rosay-en-Brie, finalizate însă în 1946 la Bussy-en-Othe. La ora actuală această mănăstire are 14 măicuțe, slujbele fiind săvârșite în slavonă. Prezența acestui așezământ a determinat numeroase familii de ruși să-și cumpere câte o reședință secundară în localitate sau în apropiere. Astfel în zonă a luat naștere o adevărată colonie ortodoxă. În prezent Franța reunește aproximativ 15 mănăstiri dintre care trei sunt schituri. Recent au fost înființate două așezăminte monahale de tradiție rusă, în regiunile Charente și Cantal și două mănăstiri românești de maici, cea la Rosiers și cea de la Malviale. În afara mănăstirilor de maici de la Provemont (Eure) și a celei de la Bussy-en-Othe (Yonne) ambele de origine rusă aceste comunități nu au în rândurile lor decât câțiva membrii de naționalități diferite: ruși, elvețieni, englezi, români, egipteni. Tot o caracteristică a vieții monahale din Franța, putem menționa și existența unor mănăstiri mixte, în care își duc viața monahală atât bărbați cât și femei. Tendința este însă spre crearea unor așezăminte rezervate în exclusivitate fie călugărilor, fie maicilor.

În privința eparhiei putem spune, că este asemenea celei din Biserica Ortodoxă Română, unitatea bisericească alcătuită dintr-un număr de parohii și din mănăstirile aflate pe teritoriul său.

În Franța, Biserica Ortodoxă comportă 7 jurisdicții, care cumulează funcțiile de Arhiepiscopie, Episcopie, sau Mitropolie. Astfel avem reprezentate următoarele Biserici:

- *Mitropolia Patriarhiei Ecumenice*, fondată în 1963, pentru a deservi comunitățile ortodoxe grecești din Franța, dependente până atunci de Arhiepiscopia Tiatirei, cu sediul la Londra; alături de aceste comunități, ce rămân majoritare, eparhia mai cuprinde de asemenea și o parohie georgiană și mai multe comunități franceze. Numărul parohiilor care fac parte din această Mi-

tropolie se ridică la 35, situate îndeosebi în regiune a pariziană și pe Coasta de Azur.

- *Mitropolia Ortodoxă pentru Europa Centrală și Meridională*, dependentă de Patriarhia Română, întemeiată în 1974. Biserica noastră din Occident a cunoscut o serie de diviziuni oarecum asemănătoare Bisericii Ruse, ea are în acest moment parohii care depind de Patriarhia de la București. La Paris există în prezent o comunitate de români, care merg la biserica din strada Jean de Beauvais.

- *Arhiepiscopia Franței și a Europei Occidentale* (strada Daru din Paris) fosta eparhie a Bisericii Ruse, fondată în anul 1921, devenită ulterior Exarhat al Patriarhiei Ecumenice pentru parohiile rusești din Europa Occidentală; devenită multinațională, această jurisdicție se bucură din anul 1971, de un statut particular în sânul Patriarhiei Ecumenice. Ea are 40 de parohii, aflate mai ales în regiunea pariziană și în alte zone ale Franței, precum: Provence, Languedoc-Roussillon, Aquitaine.

- *Episcopia aparținând Patriarhiei Antiohiei pentru Europa Occidentală*, fondat în 1980 pentru acele comunități ortodoxe libaneze și siriene, de limbă arabă instalate în Franța. Există în această jurisdicție două parohii: una la Paris, iar cealaltă la Marsilia.

- *Episcopia aflată sub ascultarea Patriarhiei Moscovei*, fondată în 1986 în interiorul a ceea ce se numea mai înainte Exarhatul Patriarhiei Moscovei pentru Europa Occidentală, a cărui sediu se află la Paris încă din 1945. În această eparhie există 9 parohii aflate în regiunea pariziană.

- *Episcopia dependentă de Patriarhia Serbiei pentru Europa Occidentală*, constituită în 1969, dar care-și avea sediul în Germania. Din anul 1995, un episcop sârb a fost numit la Paris și are sub jurisdicția sa Franța, Spania, Olanda, Belgia și Luxemburg. Pentru moment există în Franța 5 parohii sârbești cu slujbe regulate: două la Paris, una în regiune a Moselle, una la Mulhouse, una la Strasbourg. Ținând seama de numărul destul de important al sârbilor care locuiesc astăzi în Franța, se poate estima că pe viitor numărul comunităților ortodoxe aparținând acestei etnii va crește.

- *Episcopia aparținând Patriarhiei Bulgariei a cărui episcop își are sediul la Budapesta în Ungaria*, fiind reprezentată de o singură parohie la Paris.

Colaborarea între diferitele jurisdicții ortodoxe prezente în Franța, se face încă din 1939 prin intermediul unui Comitet Inter-ortodox. În 1967 asistăm la crearea Comitetului Inter-episcopal, care reunește ansamblul epis-

copilor aflați în fruntea eparhiilor ortodoxe din Franța, fapt care a permis adoptarea unor poziții comune în privința relațiilor ecumenice. În același timp problemele specific ortodoxe nu sunt excluse de pe agenda episcopilor reuniți. Din anul 1997 Comitetul inter-episcopal și-a schimbat numele în Adunarea episcopilor ortodocși din Franța, care are drept scop constituirea unei Biserici locale. În momentul de față membrii acestei Adunări sunt: mitropolitul Ieremia (președinte), exarh al Patriarhiei Ecumenice pentru Franța și Peninsula Iberică, Mitropolitul Serghie al Evcarpiei (Patriarhia Ecumenică), exarh al Bisericii Ortodoxe Ruse în Europa Occidentală, episcopul Gabriel al Palmirei (Patriarhia Antiohiei), episcopul Inochentie de Chersones (Patriarhia Moscovei), episcopul Luca (Patriarhia Serbiei), Mitropolitul Iosif (Patriarhia Română), episcopul Pavel (Patriarhia Ecumenică), vicar al arhiepiscopului Serghie, episcopul Mihail de Claudiopolis (Patriarhia Ecumenică), vicar al arhiepiscopului Serghie, Siluan, episcop vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale.

Acest Comitet ia în general în discuție problemele interne al Ortodoxiei franceze, dar reuniunile sale sunt neregulate și statutul său uneori contestat chiar de către unii ortodocși.

Comitetului Inter-episcopal i se adaugă și o structură mult mai suplă, care este aceea a «Frăției Ortodoxe». "Suplețea" sa constă în scopul fixat la început, și anume: crearea unui mijloc de "întâlnire" pentru stimularea "sentimentului de unitate"¹² pe lângă toți ortodocșii din Franța, prin rugăciune și experiență spirituală comună. Frăția joacă un rol important în Franța, dar și în alte țări occidentale precum Belgia, Elveția, Anglia și Germania. Ea a permis formarea unor "frății" locale, care și-au dobândit "independența lor" și între care ea servește drept intermediar de uniune. Astfel în afara Frăției pariziene, mai există în Franța, Frăția de Vest, cea de Sud-Vest, sau Frăția ortodoxă sârbă¹³. În realitate "Frăția" este poate astăzi pentru diaspora ortodoxă, singurul loc, unde Biserica locală se poate manifesta. Marile congrese ortodoxe din Occident sunt martore a acestei afirmații¹⁴. În plus "Frăția" este

12. "Sentimentul de unitate" face aluzie mai ales la faptul că în Franța ortodocșii sunt divizați în mai multe jurisdicții.

13. Olivier Clement, "Avenir et signification de la diaspora orthodoxe", *Contacts*, 1978, p.168.

14. Datorită "Frăției", ortodocșii din Occident se pot întâlni din 1971 la trei ani cu ocazia desfășurării unor mari congrese. Astfel au avut loc până acum întâlniri la Annecy, Dijon, Amiens, Avignon, Walbourg, Paray-le-Monial, Saint-Laurent-sur-Sevre (ultimul), toate acestea în Franța și două în Belgia, la Blankenberge și Gand.

o garanție durabilă pentru Ortodoxia Occidentală, pentru parohiile și comunitățile de expresie occidentală, în care primează sentimentul unității Ortodoxiei. Între Comitetul Inter-Episcopal și Frăție, raporturile sunt strânse și unii responsabili ai Frăției asistă în calitate de experți la reuniunile Comitetului amintit mai sus. Ele sunt adevărate «rețele transversale» cu manifestări concrete pe întreg teritoriul francez¹⁵.

Ortodoxii din Franța mai au și o serie de instituții și asociații, care privesc diferitele activități ale tinerilor. Este interesant de amintit că acești tineri sunt în bună parte asimilați în societatea franceză încă de la a doua generație de emigranți și că o parte dintre ei sunt definitiv instalați în Franța. Din 1963, principalele asociații s-au grupat în jurul unui Comitet inter-ortodox al tineretului, care cu timpul s-a transformat în Frăția ortodoxă din Europa Occidentală. Printre principalele asociații de tineret existente astăzi în Franța menționăm:

- pentru Biserica Ortodoxă Greacă: "*Grupul ortodox al tinerilor franco-eleni*" și a "*Tineretului ortodox din Sudul Frantei*", "*Scutul elenic al Franței*", "*Grupul ortodox a tineretului franco-elen*", "*Grupul studenților greci*", "*Grupul tinerilor eleni*".

- pentru Biserica Ortodoxă Rusă (strada Daru): "*Acțiunea creștină a studenților ruși*" (ACER)¹⁶ și "*VITIAZ*".

- pentru Biserica Ortodoxă Română a luat ființă recent "*Asociația Nepsis*"

Printre obiectivele asociației se numără: organizarea de întâlniri, congrese, conferințe, colocvii în cadrul schimburilor culturale dintre tineri; cunoașterea mai bună, discuțiile împreună și conștientizarea exigențelor vieții spirituale și a angajamentului în Biserică; organizarea de călătorii în scop cultural în diferite țări, în special în Franța și în România; ajutorarea prin orice mijloc a orfanilor, a adolescenților fără casă, a familiilor numeroase nevoiașe din Franța și România. Francezilor și românilor ce traiesc în Franța li se adaugă un mare număr de tineri din toate colțurile Europei, care fac parte din asociație: din Italia, Elveția, Anglia, Belgia... Astfel, activitățile asocia-

15. J.C. Roberti, *Etre orthodoxe en France aujourd'hui*, Hachette, 1998, p. 63.

16. "Acțiunea creștină a studenților ruși" a fost creată în 1923 la Congresul de la Prešov (fosta Cehoslovacie), care a reunit și reprezentanții gândirii filozofice și religioase ruse: Serghie Blagakov, Nicolae Berdiaev etc. Ea s-a instalat în 1926, la Paris, Bulevardul Montparnasse nr. 10. În aceste localuri, dispărute în 1974, activitățile erau numeroase: o biserică a fost amenajată în 1928, un cerc de studii asupra Rusiei funcționează încă din 1931 până la începutul războiului, iar o cantină venea în ajutorul celor care nu puteau să-și procure hrana cea de toate zilele. Sediul din bulevardul Montparnasse s-a mutat în 1935 pe strada Olivier de Serres la nr. 91. Începând cu anul 1936, biserica Intrării Maicii Domnului în Biserică, servește ca punct de întâlnire pentru diverse activități.

ției nu se limitează numai la teritoriul francez sau român. Numele de *nepsis* dat asociației provine din limba greacă și înseamnă *trezvie*. Asociația *Nepsis* a fost fondată de 45 de tineri, reușiți la Parohia Sf. Seraphim de Sarov, Str. Lecourbe, nr. 91, Paris. Adunarea Generală constitutivă s-a derulat sub patronajul Înalt Prea Sfințitului Iosif, Mitropolitul Ortodox Român de la Paris. Un mare ajutor la formalitățile administrative de constituire a fost acordat de diaconul Yves Colin. Declarația de constituire a fost publicată în Jurnalul Oficial din 26 februarie 2000.

Grupul Bisericilor zise "ortodoxe", dar care nu sunt recunoscute de Comitetul Inter-Episcopal sunt: Biserica Ortodoxă Rusă Sinodală (din Mara frontierelor, New York) care cuprinde c.c.a. 9.000 de credincioși, Biserica Ortodoxă Ucrainiană (cu sediul la Chicago) cu 5.000 de credincioși și Biserica Catolic Ortodoxă a Franței, care pentru moment nu are o jurisdicție canonică, cu aproape 4.000 de credincioși. Deci încă aproape 18.000 de credincioși.

În sfârșit nu trebuie omis nici al treilea grup, constituit din Bisericile Vechi Orientale¹⁷:

- *Arhiepiscopia Bisericii apostolice armenie* care-și are sediul în Armenia, la Eccimiadzin, reprezentată în Franța de un număr de 150.000 de credincioși¹⁸.

- *Biserica apostolică armeană* (cu reședința la Sis, dar regrupată astăzi în Liban), cu un reprezentant pentru Franța și care numără 30.000 de persoane.

- *Biserica coptă a Egiptului* prezentă în Franța cu aproximativ 1.000 de persoane. Implantarea diferitelor biserici este caracterizată printr-o concentrare demografică mai importantă în orașe, în special în regiunea pariziană (arondismentele al VIII-lea, al XV-lea și al XVI-lea), unde se găsesc aproape jumătate din parohiile ortodoxe din Franța. După aceasta urmează regiunea Provence-Alpes-Côtes d'Azur, cu un sfert din parohiile ortodoxe (o bună

17. Martore ale dezbaterilor teologice din primele secole, aceste Biserici provin din cele două mari curente doctrinare cărora se opuneau sinoadele secolului al V-lea: nestorianismul și monofizismul. Chiar dacă cea mai mare parte din aceste Biserici se situează în mișcarea ortodoxă, ele nu trebuie confundate cu Biserica Ortodoxă.

18. Biserica apostolică armeană, este cea care în raport cu celelalte Biserici Vechi Orientale prezente în Franța, are cel mai ridicat efectiv de credincioși (aproape 180.000), așa cum armenii catolici formează comunitatea cea mai importantă a Bisericilor Orientale unite cu Roma. Emigrația armeană din întreaga lume, își găsește originile în violența represiune turcească împotriva poporului armean, care a atins caracterul său cel mai violent între 1915 și 1916. Comunitatea armeană din Franța este împărțită între jurisdicțiile de la Eccimiadzin, în Armenia și cea de la Sis în Cilicia (Turcia), repliată astăzi în Liban.

parte din acest efectiv aparține Bisericii Grecești). Nu trebuie uitate nici regiunile Rhône-Alpes, Langueoc Roussillon, Alsace, și Franch-Compte, pentru restul de comunități ortodoxe mai importante¹⁹.

Estimarea numărului de credincioși, ce fac parte din aceste jurisdicții în Franța, rămâne destul de aproximativă. Aceasta se datorează mai multor factori:

- lipsa registrelor parohiale, în care să fie înscrși noii botezați.
- fenomenul de noncotizanți.
- existența parohiilor, care nu au servicii religioase în mod regulat.
- comunități care nu sunt încă bine constituite
- o oarecare indiferență față de sentimentul religios, într-o țară în care fenomenul secularizant este bine evidențiat.

- fluctuațiile rapide: sosirea unui număr mare de emigranți din Europa de Est, deplasări determinate de căutarea unui loc de muncă mai bine plătit etc. În acest sens putem aduce ca exemplu parohiile din Caen și Nantes, care numărau în 1996 peste 100 de credincioși răspândiți între departamentele Calvados, la Manche și Seine-Maritime, pentru prima, Loire-Atlantique, Maine-et-Loire, Vende și Charente-Maritime în cazul cele de a doua.

Sub rezerva unei evaluări încă discutabilă, putem estima astăzi, numărul credincioșilor ortodocși din Franța la 300.000, repartizați astfel:

Ruși:

- *Arhiepiscopia Franței și a Europei Occidentale*, care depinde de Patriarhia de la Constantinopol: 150.000. Regăsim în acest grup a doua, a treia sau chiar a patra generație de vechi emigranți din 1917, precum și populația așa-zisă "deplasată" la sfârșitul celui de-al doilea Razboi Mondial, precum și câțiva emigranți de dată recentă, care au părăsit Rusia, datorită dificultăților economice, prin care trece această țară în momentul de față.

- Eparhia Patriarhiei Moscovei: 15.000.

Grupul a rămas atașat Bisericii-mame.

Greci:

- Eparhia Patriarhiei Ecumenice: 50.000.

19. O listă completă a parohiilor ortodoxe din Franța, este publicată în fiecare an în *Annuaire de l'Église Orthodoxe en France*, editat de Serviciul Ortodox de Presă.

Români:

- *Mitropolia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală și Meridională*, cu aproximativ 30.000 de credincioși. În afara celor care locuiesc în Franța de mai mulți ani, regăsim astăzi un număr însemnat de refugiați, greu de apreciat datorită mobilității lor, care caută să găsească condiții mai bune decât în țară. Ei frecventează comunitățile bisericești de-o manieră sporadică, mai ales în scopul reîntâlnirii cu alți compatrioți.

Sârbi:

- *Eparhia Patriarhiei Sârbe pentru Europa Occidentală*: c.c.a. 30.000 de persoane. Sârbii prezenți astăzi în Franța pot fi grupați în trei părți: prima corespunde emigrației de după cel de-al doilea Război Mondial și care cuprindea aproape 10.000 de persoane, majoritatea sosiți în Franța între 1945 și 1948. Era vorba mai ales de ofițeri ai armatei regatului Yugoslaviei din acea vremea, din intelectuali proveniți fie din țara de origine, fie din lagărele de concentrare sau din închisorile germane. Această emigrație poate fi localizată astăzi în regiunea pariziană, în Bretania, la Lyon, Dijon, pe Coasta de Azur. A doua categorie, mai numeroasă decât prima, cuprinde în jur de 20.000 de persoane. Ei au sosit în Franța după 1960 și de cele mai multe ori cu familiile lor. Acest grup, este înclinat spre o reîntoarcere cel puțin teoretic, în țara de origine. În sfârșit, a treia categorie, relativ redusă ca număr, este aceea a tinerilor sau a celor mai puțini tineri, care fac cu regularitate naveta între Yugoslavia și Franța. Este vorba despre cei care își continuă studiile lor în Franța sau mai recent de refugiații războiului, care a dezbinat țostele republicii ale Yugoslavei. Deci un grup diferit din punct de vedere sociologic, în măsura în care nu mai putem vorbi de muncitori, ci mai degrabă de intelectuali sau refugiați de război, care într-o zi se vor întoarce în țara lor.

Sirieni și libanezi:

- *Vicariatul Patriarhiei Antiohiei (Siria) pentru Europa Occidentală*: 15.000. Tragicele evenimente, care au zdruncinat de-a lungul ultimului secol Orientul Apropiat, au creat condițiile propice refugiului în Franța a unui număr relativ important de universitari, de profesori liberali sau de oameni de afaceri, care cu timpul s-au stabilit îndeosebi la Paris și Marsilia. În afara celor două mari orașe o serie de elemente dispersate pot fi găsite și la Lyon, Montpellier, Strasbourg, mai ales în rândul studenților. În aceste orașe sau

chiar și în altele, o parte din aceste persoane sau atașat comunităților ortodoxe deja existente.

Georgieni:

- Aflați sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice: c. c. a. 3.000 de persoane. În afara Parisului, un alt centru important de regrupare a georgienilor a fost regiunea Montbeliard, unde aproape 200 de persoane s-au instalat pentru a lucra ca muncitori la uzinele Peugeot. Cei ce locuiesc astăzi în Franța participă mai ales la slujbele unci biserici situată în al XV -lea arondisment al Parisului.

Bulgari:

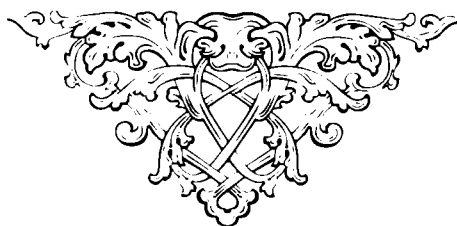
- *Eparhia Patriarhiei Bulgare pentru Europa Occidentală*: este vorba de o micro-diaspoară de aproximativ 7.000 de persoane.

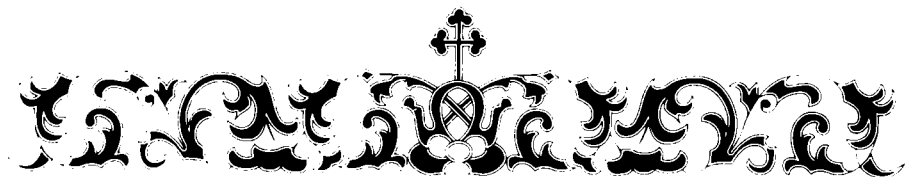
În Franța, ortodocșii locuiesc mai ales în zonele urbane și fac în general parte din rândul clasei de mijloc a societății. Dacă din punct de vedere sociologic prima generație de ortodocși sosiți în Franța a suferit mult de pe urma dezdăcinării, datorată îndeosebi plecării involuntare din țara de origine, ccelealte generații sunt bine integrate. Procesul a fost însoțit și de menținerea credinței și a tradițiilor, care s-a realizat în sânul comunității parohiale, loc de întâlnire și învățătură.

Ortodoxia în Franța este o prezență discretă, care încearcă să explice mai bine lumii occidentale unele aspecte ale spiritualității sale: icoana, rugăciunea lui Iisus, Liturghia bizantină. În același timp ca este deschisă moștenirii și tradițiilor creștine existente în Franța, fiind gata să răspundă solicitărilor privind angajamentul creștinilor în societatea contemporană. Cu toate acestea viitorul se anunță dificil, mai ales în cazul parohiilor din provincie. Lipsesc preoții, unii sunt insuficient instruiți, numai cei din Patriarhia Română, veniți la studii, fiind de un real ajutor. Muți dintre ei cunosc deja limba franceză, iar alții o învață foarte repede, adaptându-se într-un timp foarte scurt necesităților pastorale ale comunităților francophone din regiunea pariziană. O altă problemă pentru ortodocșii din Franța este cea a raportului lor cu Bisericile-mame și cu tradiția culturală și religioasă a țării de adopție. Un exemplu de acomodare este «școala de la Paris », care a știut să unească propria tradiție cu cercetarea teologică, punând în slujba Ortodoxiei unele virtuți intelectuale ale Occidentului. Aici s-au format teologi care au scris în

limba franceză, precum Vladimir Lossky, Pavel Evdokimov, Boris Bobrinsky, Olivier Clement, Elisabeth Behr-Sigel, Andre BorreJy, Jean Claude-Larchet etc. Ei au înțeles noile condiții în care viețuiau, ca pe o chemare la o credință conștientă, personalizată. După aproape 80 de ani de existență, Ortodoxia este încă la început în țări occidentale precum Franța. Acest lucru înseamnă încă multă muncă de reflexie, înțelegere și traducere corectă a termenului de ortodox. Toți francezii care intră în comuniune cu Ortodoxia, ca și cei botezați, descoperă Biserica și tradiția din interior, mai ales prin intermediul Liturghiei și vieții ecleziale. După aceasta ei vor fi capabili să-și formuleze credința conform unor categorii mai mult sau mai puțin abstracte.

Pr. conf. dr. Emanoil Băbuș

V. ITINERARIU DUHOVNICESC

VIZITA PREA FERICITULUI PETROS AL VII - LEA PAPĂ ȘI PATRIARH AL ALEXANDRIEI ȘI A TOATĂ AFRICA, ÎN ROMÂNIA (5-11 septembrie 2003)

În cadrul relațiilor frățești pe care Biserica Ortodoxă Română le are cu celelalte Biserici Ortodoxe surori se înscrie și vizita oficială pe care Prea Fericitul Petros VII, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa a efectuat-o în Țara și Biserica noastră în perioada 5-11 septembrie 2003.

Este prima vizită oficială a Prea Fericitului Petros VII în calitate de Întâistătător al Patriarhiei Alexandriei. Prea Fericirea Sa a mai vizitat țara noastră în 1994, ca membru al delegației Patriarhiei Alexandriei care l-a însoțit pe vrednicul de pomenire Patriarh Partenie al III-lea și în septembrie 1998, când a participat la Întrunirea Internațională "Oameni și Religii" de la București, organizată de Comunitatea Sant'Egidio.

Prea Fericitul Petros VII a fost ales ca Întâistătător al Patriarhiei Alexandriei de către Sfântul Sinod al acestui Scaun apostolic, la 21 februarie 1997, iar ceremonia de întronizare a avut loc la sediul Patriarhiei, la 9 martie 1997, delegat al Bisericii Ortodoxe Române la aceste festivități fiind Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului. În calitate de arhipăstor al creștinilor ortodocși din Africa, Prea Fericitul Părinte Patriarh Petros VII acordă o atenție deosebită și comunităților ortodoxe românești, îndeosebi celei din Africa de Sud, în a cărui grijă pastorală se află.

Vineri, 5 septembrie, pe Aeroportul Internațional București-Otopeni, Prea Fericitului Părinte Petros VII, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa și delegația însoțitoare au fost întâmpinați de către Prea Fericitul

Părinte Patriarh Teoctist și unii membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Dintre autoritățile de stat au fost prezenți D-l Victor Opaschi, Consilier de Stat la Președinția României și D-l Laurențiu Tănase, Secretar de Stat în Ministerul Culturii și Cultelor, precum și membri și atașați militari ai Ambasadei Greciei la București.

Copii îmbrăcați în costume naționale au oferit înaltului oaspete flori, întâmpinându-l cu pâine și sare, ca semn al ospitalității românești, după care cei doi Întâistătători de Biserică au trecut în revistă garda de onoare și au salutat drapelul României.

Primirea oficială a avut loc în Catedrala Patriarhală, Prea Fericitul Petros VII și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist fiind întâmpinați cu Sfânta Cruce și Sfânta Evanghelie de către Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, înconjurat de slujitorii Catedralei patriarhale, în prezența a numeroși preoți și credincioși din Capitală. După slujba Te Deum-ului, în cuvintele de învățătură adresate celor prezenți, cei doi Întâistătători au subliniat buncele relații statornicite de-a lungul timpului între cele două Biserici.

De la orele 18,00, la Palatul Cotroceni, a avut loc, întrevederea celor doi Întâistătători și a delegațiilor însoțitoare cu Dl. Ion Iliescu, Președintele României. Cu această ocazie, președintele României i-a conferit Prea Fericitului Părinte Patriarh Petros VII decorația *Steaua României în grad de mare Cruce* pentru contribuția la consolidarea dialogului interreligios și pentru grija manifestată față de comunitățile ortodoxe române de pe continentul african.

Prima zi a vizitei s-a încheiat la Palatul Patriarhiei cu o agapă oficială oferită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în onoarea Prea Fericitului Patriarh Petros VII, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa, la care au participat reprezentanți ai vieții publice, membri ai corpului diplomatic, alți invitați.

Sâmbătă, 6 septembrie, în cursul dimineții, Înălții oaspeți au vizitat mănăstirea Antim, biserica și cimitirul *Eroilor Revoluției* – unde s-a oficiat o slujbă de pomenire a eroilor tineri -, biserica parohiei *Șerban Vodă*, biserica *Kretzulescu*, Magazinul de obiecte bisericesti și Centrul de servicii al Patriarhiei Române.

În după-amiaza zilei de sâmbătă, 6 septembrie, cei doi Întâistătători și delegațiile însoțitoare s-au deplasat pe calea aerului, cu un avion special, la Târgu Mureș.

Pe Aeroportul din Târgu Mureș, cei doi Patriarhi au fost întâmpinați de către Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Andrei al Alba Iuliei și alți ierarhi din

Transilvania, numeroși preoți și credincioși. Au fost prezenți reprezentanți ai autorităților centrale și locale.

Copii în costume naționale au întâmpinat pe înalții oaspeți cu pâine și sare și au oferit buchete de flori.

La Catedrala ortodoxă din Târgu Mureș, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Fericitul Părinte Patriarh Petros VII au fost întâmpinați de numeroși preoți, monahi și monahii și de peste 10 000 de credincioși între care numeroși tineri.

Dl. Dorin Florea, Primarul orașului Târgu Mureș, a urat celor doi Patriarhi bun venit și le-a înmănat însemnele orașului.

În catedrală a fost oficiată slujba Te Deum-ului la sfârșitul căreia Înalt Prea Sfințitul Andrei al Alba Iuliei a rostit cuvântul de bun venit. Cei doi Întâistătători au adresat, cu această ocazie, cuvinte de învățătură și binecuvântare.

De la Catedrala din Târgu Mureș, distinșii oaspeți s-au îndreptat spre Mănăstirea Recea, unde au fost întâmpinați de maica stareță Cristina Chichernea, Părintele Arhimandrit Ioan Iovan, duhovnicul Mănăstirii și câteva mii de credincioși.

Credincioși din Bucovina, îmbrăcați în costume populare, veniți special la Mănăstirea Recea și-au înălțat buciumele spre cer, dorind parcă să facă cunoscută vizita, cât mai departe.

Duminică, 7 septembrie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Fericitul Părinte Patriarh Petros VII, înconjurați de un impresionant sobor de ierarhi și preoți au oficiat, în prezența a peste 15 000 de credincioși, slujba de sfințire a noii biserici cu hramul “Nașterea Maicii Domnului”.

A urmat Sfânta Liturghie săvârșită pe un podium în fața bisericii în timpul căreia cei doi Întâistătători au adresat cuvinte de învățătură și binecuvântare.

De la Mănăstirea Recea, cei doi Patriarhi s-au îndreptat spre Țara Maramureșului, vatră a românismului și leagăn al descălecătorilor de țară, unde obiceiurile și portul vin din negura timpurilor, păstrându-se neschimbate până în zilele noastre. La intrarea în Țara Maramureșului, coloana oficială a fost întâmpinată de reprezentanți ai autorităților locale și de numeroși credincioși îmbrăcați în costume tradiționale.

De altfel, prin fiecare parohie străbătută în Maramureș, în sunetele clopotelor, numeroși credincioși erau prezenți pe marginea drumului, salutându-i pe cei doi Întâistătători.

Primul popas l-au făcut la mănăstirea Bârsana, unde au fost întâmpinați de chiriarhul locului, Prea Sfințitul Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului, de Maica Stavroforă Filofteia Olteanu cu soborul mănăstirii și câteva sute de credincioși, între care numeroși copii și tineri, în majoritate îmbrăcați în costume populare.

Cuvântul de întâmpinare a fost rostit de Prea Sfințitului Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului, cei doi Patriarhi adresând cuvinte de învățătură și binecuvântare.

Luni, 8 septembrie, la sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, cei doi Întâistătători au participat la sărbătoarea hramului parohiei Rozavlea.

Primirea în Rozavlea a celor doi Întâistătători de Biserici a fost pe măsura dragostei și credinței oamenilor din aceste ținuturi față de Biserica neamului. Primarul comunei, Dl. Gheorghe Vișovan, a înmănat distinșilor oaspeți *Cheia* comunei, iar o caleașcă înconjurată de călăreți i-a transportat de la intrarea în localitate până la biserică, unde erau prezenți câteva zeci de mii de credincioși.

Așa cum a declarat, Prea Fericitul Petros al Alexandriei și a toată Africa nu va uita curând această primire.

Cei doi Patriarhi, înconjurați de un impresionant sobor de ierarhi și preoți, au oficiat Sfânta Liturghie pe altarul de vară al bisericii din localitate, sfințită în urmă cu peste trei decenii de vrednicul de pomenire Patriarh Justinian Marina. La sfârșitul Sfintei Liturghii, Prea Sfințitul Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului și cei doi Întâistătători au rostit cuvinte de învățătură.

D-l Primar Gheorghe Vișovan a acordat celor doi Patriarhi titlul de Cetățean de onoare al comunei, iar Prea Sfințitului Episcop Justinian i-a fost înmănată Diploma de Excelență, cu ocazia împlinirii a 30 de ani de arhierie.

De la Rozavlea, cele două delegații s-au îndreptat spre Mănăstirea Rohia. Pe drumul de la Rozavlea la Rohia a fost făcut un popas la biserica parohiei Strâmbu Băiuț, localitate minieră, unde preotul, autoritățile locale și numeroși credincioși au făcut o primire deosebită înalților oaspeți.

La Mănăstirea Rohia, vatră de spiritualitate și trăire ortodoxă din Țara Lăpușului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Fericitul Petros al Alexandriei și a toată Africa, au fost întâmpinați de obștea Mănăstirii și numeroși credincioși.

Cuvântul de întâmpinare a fost rostit de Prea Sfințitul Justinian al Maramureșului și Sătmarului, care a făcut o impresionantă prezentare a situ-

ației acestei Mănăstiri în anii de cruntă dictatură ai regimului comunist. Cei doi Patriarhi au adresat cuvinte de prețuire și binecuvântare.

Marti, 9 septembrie, la sărbătoarea Sfinților Părinți Ioachim și Ana, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Fericitul Părinte Petros VII, însoțiți de cele două delegații, au făcut un scurt popas la Centrul eparhial al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului din Baia Mare. În continuare, cei doi Patriarhi s-au îndreptat spre noua Catedrala aflată în construcție în centrul municipiului Baia Mare, pentru a sfinți biserica de la demisolul acesteia cu hramul *Sfânta Treime*.

Pe platoul din fața Catedralei, cei doi Întâistătători au fost întâmpinați de reprezentanți ai autorităților centrale și locale, câteva sute de preoți, monahi, monahii, mii de credincioși din municipiul Baia Mare și împrejurimi. În semn de prețuire, Domnul Cristian Anghel, Primarul municipiului Baia Mare, a dăruit înalților oaspeți *Cheia* orașului.

Cei doi Patriarhi, înconjurați de un numeros sobor de ierarhi, preoți și diaconi, au oficiat slujba de sfințire a bisericii de la demisolul viitoarei catedrale. Sfințirea a fost urmată de Sfânta Liturghie, oficiată pe un podium special amenajat, în prezența reprezentanților autorităților centrale și locale și a peste 10 000 de credincioși din municipiul Baia Mare și localitățile învecinate.

În cadrul Sfintei Liturghii a avut loc proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureș, trecut în rândul Sfinților de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în anul 1992.

Cuvântul de învățătură la sărbătoarea zilei a fost rostit de către Prea Sfințitul Episcop Justinian al Maramureșului și Sătmarului, care a împlinit în acea zi binecuvântată de Dumnezeu 30 de ani de slujire arhierescă.

După Sfânta Liturghie, Dl. Primar Cristian Anghel a acordat înalților oaspeți titlul de cetățean de onoare al municipiului, iar Dl. Alexandru Cosma, Președintele Consiliului Județean Maramureș, a înmănat Prea Sfințitului Justinian *Diploma de Excelență* la aniversarea a 30 de ani de arhierie.

Miercuri, 10 septembrie, cei doi Întâistătători au fost oaspeții Țării Oașului.

La intrarea în județul Satu Mare, au fost întâmpinați de Prefectul județului, Dl. Gheorghe Ciocan, împreună cu primari din județ și alți reprezentanți ai autorităților locale, preoți, numeroși credincioși. Țărani din zona Negrești Oaș au cântat din buciume, iar copiii îmbrăcați în costume de oșeni au susținut un scurt moment folcloric.

În orașul Negrești Oaș, cei doi Patriarhi au fost întâmpinați în fața Catedralei Ortodoxe de Dl. Primar Gheorghe Ghiriti și de mii de credincioși. Primarul a urat oaspeților un bun venit și le-a dăruit *Cheia* orașului.

De pe treptele catedralei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Fericitul Părinte Patriarh Petros VII au rostit bogate cuvinte de învățătură și binecuvântare pentru locuitorii din Negrești-Oaș și localitățile învecinate.

În continuare, trecând peste apa Herei, cei doi Patriarhi au vizitat noua Mănăstire Peri din Săpânța Maramureșului.

De la intrarea în comună și până la mănăstire, cele două delegații au fost însoțite de o coloană de călăreți, iar copiii cu pâine, sare și flori, au urat bun venit oaspeților. Credincioșii prezenți au fost binecuvântați de Întâistătorii celor două Biserici Ortodoxe.

Itinerarul vizitei celor doi înalți oaspeți a continuat la Catedrala din Municipiul Sighetul Marmației, sfințită în anul 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

În fața catedralei, cei doi Întâistători au fost întâmpinați de Doamna Primar Eugenia Gorgea și de alți reprezentanți ai autorităților locale, de P.C. Pr. Protopop Vasile Pop, preoți, mii de credincioși, printre care se puteau vedea mulți tineri și copii.

Și cu acest prilej cei doi Întâistători au rostit cuvinte de învățătură și binecuvântare.

A urmat vizita la Memorialul din Sighet unde, după cum Prea Fericitul Părinte Teoctist spunea în cuvântul său la tâmosirea catedralei din oraș: acest *“loc trist, închisoarea din Sighet, unde mulți sfinți și-au topit trupurile, mulți bărbați și întreaga floare a culturii, a științei noastre românești”*.

Cei doi Patriarhi au fost întâmpinați de D-l Prof. Mihai Bârlea, directorul *Memorialului*, care a făcut o scurtă prezentare a acestui așezământ. A fost oficiată o slujbă de pomenire a celor trecuți la cele veșnice în temnițele comuniste.

În continuare, cele două delegații au vizitat biserica comunității ortodoxe ucrainiene din oraș, fiind întâmpinate de părintele vicar Ioan Pițura și de numeroși credincioși ucrainieni.

Vizita în Maramureș și Țara Oașului a celor doi Întâistători s-a încheiat cu o Agapă la care au participat reprezentanți ai autorităților locale, preoți din Protopopiatul Sighetul Marmației și alți invitați. Prea Fericitul Părinte Teoctist a adresat tuturor un cuvânt de mulțumire și prețuire.

În cursul după-amiezii, cei doi Întâistători și delegațiile însoțitoare s-au întors pe calea aerului de la Baia Mare la București.

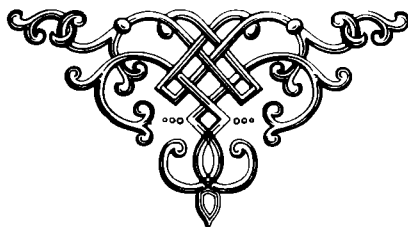
Joi, 11 septembrie, dimineața, Prea Fericitul Patriarh Petros VII și delegația însoțitoare au făcut o vizită de curtoazie la Ambasada Egiptului la București.

Vizita înaltului oaspete în România s-a încheiat printr-un popas la Schitul Darvari din București, unde cei doi Întâistătători de Biserici au adresat cuvinte de învățătură și binecuvântare obștii mănăstirii și au acordat interviuri pentru Televiziunea Română și Radiodifuziunea Română.

În cursul după-amiezii, Prea Fericitul Părinte Petros VII, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa și delegația însoțitoare au părăsit România, pe calea aerului, cu destinația Cairo.

Vizita în România a delegației alexandrine conduse de Prea Fericitul Petros VII, Papă și Patriarh al Alexandriei și a toată Africa, a contribuit la întărirea relațiilor frățești între cele două Biserici ortodoxe surori și a reprezentat un nou moment de reafirmare a comuniunii ortodoxe.

Pr. Costel Stoica
Pr. Valentin Fătu

VIZITA ÎN ROMÂNIA
A PREA FERICITULUI ANASTASIOS,
ARHIEPISCOPUL TIRANEI ȘI A TOATĂ ALBANIA
(8 – 19 noiembrie 2003)

În perioada 8 – 19 noiembrie 2003, o delegație a Bisericii Ortodoxe din Albania condusă de Prea Fericitul Anastasios, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania, a făcut o vizită oficială în țara noastră, la invitația Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 8 noiembrie 2003, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios, însoțit de Înalt Prea Sfințitul Ioan, Mitropolit de Korca, P. C. Protoieru Jani Trebicka, Secretarul General al Sfântului Sinod, P. C. Pr. Vasil Tomalari și P. C. Diac. Asti Bakallbasi, au fost întâmpinați, la Aeroportul Internațional *Otopeni*, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de ierarhi și colaboratori de la Patriarhia Română. După primirea oficială, cu gardă de onoare și fanfară, oaspeții au gustat din pâinea și sarea oferite de câțiva copii îmbrăcați în costume populare tradiționale. După scurte declarații de presă în Salonul Prezidențial al aeroportului, coloana oficială a plecat spre Reședința Patriarhală.

În Catedrala Patriarhală, cei doi Întâistătători au participat la un polihroniu săvârșit de Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, împreună cu un sobor de preoți și diaconi. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat un cuvânt de bun-venit distinsului oaspete, prin care a arătat bucuria credincioșilor români la acest moment înălțător. Răspunsul Prea Fericitului Arhiepiscop Anastasios a evidențiat faptul că aceasta este prima vizită oficială a unei delegații a Bisericii Ortodoxe din Albania la Patriarhia Română.

A doua zi, Duminică, 9 noiembrie, cei doi Întâistătători împreună cu delegația albaneză și numeroși ierarhi, preoți și diaconi români, au săvârșit

Sfânta Liturghie în biserica *Sf. Spiridon-Nou* din București. Cuvântările rostite de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și de Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios au cuprins învățături desprinse din mesajul evanghelic al Duminicii XXIV-a după Rusalii și au făcut referiri directe la semnificația vizitei oaspeților din Albania.

Ca o prelungire a acestei stări de comuniune, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit un prânz oficial în onoarea Prea Fericitului Arhiepiscop Anastasios, la Palatul Patriarhiei, unde au fost invitate și personalități ale vieții politice, academice și culturale românești.

La orele 17.00, cei doi Întâistătători de Biserici au deschis lucrările Congresului Internațional "Dimitru Stăniloae", având ca temă: *Teologia ortodoxă contemporană. Evaluări și perspective*, dedicat marelui teolog român Pr. Prof. Acad. Dr. Dimitru Stăniloae, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea sa. În acest context, Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” a Universității din București, a conferit *Medalia Dimitru Stăniloae* celor doi Prea Fericți Părinți, iar Prea Fericitul Teoctist a acordat *Diploma Stăniloae* Prea Fericitului Anastasios. După sesiunea inaugurală, a fost oferită o recepție oficială din partea Facultății de Teologie din București.

Luni, 10 noiembrie 2003, delegația Bisericii Ortodoxe din Albania a participat la programul congresului internațional de teologie.

Marti, 11 noiembrie, Prea Fericitul Anastasios, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania a susținut în cadrul congresului prelegerea cu titlul: *Contribuția ortodoxă la dezbaterea temelor majore ale lumii contemporane. Considerații cu referire la gândirea Părintelui Dimitru Stăniloae*. În aceeași zi, la amiază, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios și delegația însoțitoare au fost prezentați membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, reuniți în sesiunea de toamnă a acestui for superior bisericesc.

Lucrările congresului i-au avut ca oaspeți de seamă pe clericii din Albania și în ziua de miercuri, 12 noiembrie, după care, seara, delegația Bisericii albaneze, însoțită de Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop Vicar Patriarhal, a făcut o vizită la Ambasada Albaniei, la invitația D-lui Ambasador Leonidha Mertiri.

Ziua de joi, 13 noiembrie, a fost rezervată sesiunii omagiale închinată memoriei Părintelui Dimitru Stăniloae, desfășurată la Academia Română, unde au participat, pe lângă delegația Bisericii Albaniei, numeroși ierarhi,

academicieni, profesori universitari, preoți și alții. Personalitatea Părintelui Stăniloae a fost evocată de mai mulți vorbitori, între care s-a numărat și fiica acestuia, D-na Lidia Stăniloae, reliefându-se locul cu totul special pe care teologia sa îl ocupă în ortodoxie și pe plan ecumenic.

După această comemorare academică, oaspeții au făcut o scurtă vizită la Muzeul Țăranului Român, unde au avut posibilitatea să admire obiecte populare tradiționale specifice spiritului rural românesc, în care s-a născut și a crescut însuși Părintele Stăniloae. În acest context, cei doi conducători de Biserică au rostit scurte cuvântări, evidențiind bogăția și puritatea tradițiilor populare.

Seara, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios a avut o întâlnire cu studenții Universității din București, la Academia de Studii Economice, cărora le-a împărtășit experiența sa de ierarh misionar, în mijlocul unui popor majoritar de credință musulmană. Totodată, a fost lansată, în traducere românească, noua sa carte: *Ortodoxia și problemele lumii contemporane*.

Vineri, 14 noiembrie, de ziua prăznuirii Sfântului Grigorie Palama, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios, împreună cu Înalț Prea Sfințitul Ioan, Mitropolit de Korca și Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul au săvârșit Sfânta Liturghie în Paraclisul Universității Politehnica, alături de un sobor de preoți și diaconi. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a asistat la sfânta slujbă, după care a rostit un cuvânt de învățătură, apreciind teologia Părintelui Stăniloae și cea a Prea Fericitului Anastasios, ca una ce-și are rădăcinile în gândirea Sfântului Grigorie Palama.

În seara aceleiași zile, membrii delegației oficiale ai Bisericii Ortodoxe din Albania, însoțiți de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul au efectuat o scurtă vizită la Ambasada Greciei, unde au fost primiți cu multă căldură de D-na Dora Grossomanidu, Ambasadorul Republicii Elene la București.

Ziua de sâmbătă, 15 noiembrie, a fost dedicată vizitei oficiale în Arhiepiscopia Târgoviștei, unde primirea celor două delegații a fost făcută în Catedrală Arhiepiscopală, de către Înalț Prea Sfințitul Nifon, chiriarhul acestei eparhii, în mijlocul unei mulțimi impresionante de preoți și credincioși. Au fost prezenți D-l Iulian Furcoiu, Primarul Târgoviștei, D-l Victor Sanda, Prefectul Județului Dâmbovița, dimpreună cu alte personalități politice și culturale locale. După slujba Te-Deum-ului, Înalț Prea Sfințitul Arhiepiscop Nifon a adresat oaspeților un călduros cuvânt de bun-venit, căruia Prea

Fericitul Arhiepiscop Anastasios i-a răspuns cu multă bucurie, subliniind dificultățile și aspirările pe care le-a îndurat atât Biserica Ortodoxă Română, în perioada comunistă, cât mai ales, pe cele ale Bisericii Ortodoxe din Albania, care, practic, a fost desființată timp de 23 de ani. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a încheiat prin câteva referiri la importanța vizitei în această străveche eparhie, păstorită cândva de Sfântul Nifon.

Îndată, a fost vizitată biserica Domnească, din incinta vechii curți voievodale, după care coloana oficială s-a îndreptat spre Mănăstirea Dealu. Aici, au făcut un popas în biserica și muzeul mănăstirii, unde au rememorat pagini din trecutul glorios al neamului românesc. La final, cei doi Întâistătători au acordat scurte interviuri câtorva posturi locale de televiziune și radio.

Vizita din această zi s-a încheiat cu un prânz oficial oferit de către Înalț Prea Sfințitul Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei, la Reședința Episcopală.

Duminică, 16 noiembrie, au fost comemorate două evenimente importante din viața Bisericii noastre: împlinirea a 100 de ani de la nașterea Părintelui Prof. Dr. Dumitru Stăniloae și a 17 ani de la întronizarea Prea Fericitul Părinte Teoctist, ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Cu această ocazie, la Catedrala Patriarhală a fost săvârșită Sfânta Liturghie de către cei doi Întâistătători, alături de numeroși ierarhi, preoți și diaconi. Înalț Prea Sfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a rostit un bogat cuvânt de învățătură cu referiri la Pilda Samaritanului Milostiv, încheind cu urări de sănătate și viață îndelungată, adresate Prea Fericitului Părinte Teoctist, din partea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios a transmis, la rândul său, salutul credincioșilor albanezi la acest moment aniversar. În încheiere, Prea Fericitul Părinte Teoctist le-a mulțumit cu multă căldură celor prezenți, asigurându-i că și pe viitor va manifesta aceeași grijă părintească față de Biserica lui Dumnezeu din România.

Momentul aniversar a fost urmat de o recepție oferită de Prea Fericitul Părinte Teoctist, la Reședința Patriarhală din București, la care au fost invitate și alte personalități.

A doua zi, delegația Bisericii Ortodoxe din Albania, însoțită de Prea Sfințitul Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul și alți ierarhi români, au vizitat Episcopia Buzăului și Vrancei. Primirea la Catedrala Episcopală a fost făcută de Prea Sfințitul Epifanie, alături de D-l Ungureanu Valeriu Alexandru, Subprefectul Județului Buzău,

înconjurați de elevi ai Seminarului Teologic și de numeroși credincioși. După cuvântul de bun-venit rostit de chiriarhul Episcopiei Buzăului și Vrancei, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios a adresat celor prezenți sincere mulțumiri, amintind de faptul că Sfântul Nifon, Patriarhul Constantinopolului, care a înființat acum 500 de ani Episcopia Buzăului, reprezintă o punte de legătură între români și credincioșii pe care îi păstorește, dat fiind faptul că Sf. Nifon era originar din vechiul Epir, situat astăzi pe teritoriul Albaniei.

Cei prezenți au vizitat noua catedrală „Înălțarea Domnului”, aflată în construcție, apoi s-au întâlnit cu elevii și profesorii Seminarului Teologic, unde a participat și D-l Laurențiu Tănase, Secretar de Stat pentru Culte în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor, absolvent al acestei școli teologice. După cuvântul de deschidere al Pr. Prof. Gheorghe Sava, directorul Seminarului Teologic, corul seminaristilor, dirijați de D-l Prof. Ștefan Stănescu, a susținut un concert alcătuit din piese religioase și laice. Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios a ținut o prelegere despre misiunea Bisericii în ziua de astăzi și necesitatea trăirii mesajului evanghelic al lui Hristos, de către tinerii ce se pregătesc pentru slujirea Bisericii Sale, mai ales în noul context al lărgirii Europei unite.

După prânzul oficial oferit la Reședința Episcopală, a fost vizitată *Fundația pentru copii „Sf. Sava”*, din orașul Buzău, unde adolescenți proveniți în special din orfelinate, sunt inițiați în diferite meserii precum: tâmplărie, croitorie, broderie, pictură, etc., sub directa supraveghere a Pr. Mihail Milea. De aici, delegația oficială s-a îndreptat spre Mănăstirea Rătești, străveche vatră de spiritualitate a regiunii Buzăului. Oaspeții au luat cunoștință de Seminarul Teologic Monahal, în care se pregătesc atât maici, cât și fete, și au vizitat biserica mănăstirii. După cina oferită de Monahia Roșu Maria, stareța mănăstirii, membrii delegației s-au întors la Reședința Episcopală din Buzău.

Marți, 18 noiembrie, itinerarul a continuat cu un scurt popas la biserica *Sf. Andrei* din Ploiești, aflată în construcție. Aici, credincioșii prezenți, având în frunte pe Pr. Ioan Chilan, au luat cunoștință despre suferințele și prigoanele îndurate de frații lor ortodocși din Albania, în perioada 1967 – 1991.

În jurul prânzului, pelerinii celor două Biserici Ortodoxe au poposit la Mănăstirea *Țigănești*, unde au fost întâmpinați de Prea Sfințitul Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, dimpreună cu Maica Stareță Heruvima Stavrofora, călugărițe, credincioși și ostenitori ai Patriarhiei Române.

Vizita la atelierul de stofe pentru veșminte preoțești a oferit oaspeților un bun prilej de a lua contact și cu alte aspecte ale vieții monahale românești.

În aceeași zi, Prea Fericitul Părinte Teoctist dimpreună cu Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios au fost oaspeți de onoare ai D-lui Ion Iliescu, Președintele României, care, în cadrul unei ceremonii solemne, a conferit Prea Fericitului Arhiepiscop Anastasios distincția *Steaua României în grad de mare ofițer*, pentru activitatea sa academică și ecumenică deosebită. Printre altele, Președintele României a ținut să elogieze neobosita activitate de reînviere a Bisericii Ortodoxe din Albania, desfășurată de Arhiepiscop, începând cu anul 1992. În cuvântul de răspuns Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios a mulțumit pentru distincția oferită și pentru aprecierile făcute la adresa persoanei sale, apoi a subliniat necesitatea intensificării relațiilor de prietenie dintre cele două popoare, român și albanez, mai ales în contextul actual al lărgirii Europei unite, când oamenii se confruntă cu tot mai multe provocări. În acest sens, a atras atenția că libertatea dobândită de popoarele din sud-estul Europei, după căderea comunismului, ar putea foarte ușor să le conducă spre o junglă a capitalismului, dacă nu e călăuzită de iubire. Totodată, a solicitat și sprijinul statului român în demersurile Albaniei de integrare euro-atlantică. La ceremonie au mai participat alături de membrii celor două delegații, diferite personalități politice și academice, cum ar fi: D-l Constantin Bălăceanu Stolnici, D-l Victor Opaschi, Consilier Prezidențial, D-l Laurențiu Tănase, etc.

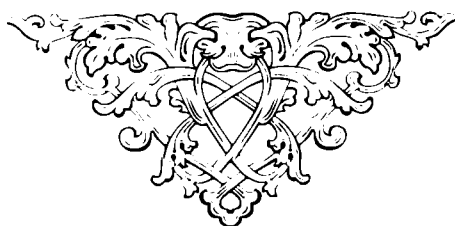
În ultima zi a vizitei oficiale, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios împreună cu un sobor de preoți și diaconi au săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, cu ocazia împlinirii a 31 de ani de la hirotonia sa în treapta de arhiepiscop.

În continuare, după câteva interviuri oficiale date unor reprezentanți ai mass-mediei românești, delegația albaneză, însoțită de Prea Sfințitul Calinic, Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul și Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul a vizitat Mănăstirea *Cernica*, bogat centru cultural din istoria Bucureștilor, unde au săvârșit o slujbă de pomenire la mormântul Părintelui Stăniloae.

Ultimul popas al acestui periplu spiritual a fost Mănăstirea *Pasărea*, unde măicuțele aflate sub îndrumarea Maicii Starețe Lucia Dumbravă, i-au întâmpinat cu multă dragoste. Prânzul tradițional a fost presărat cu cuvinte de folos, ce au găsit un puternic ecou în sufletul celor de față.

După revenirea la Reședința Patriarhală, în jurul orelor 18.00, delegația Bisericii Ortodoxe din Albania a fost condusă la Aeroportul Internațional *Otopeni*, de către o delegație de ierarhi și preoți în frunte cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Mulțumind Patriarhiei Române pentru caldă primire pe teritoriul românesc, Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios dimpreună cu ceilalți membri ai delegației Bisericii Ortodoxe din Albania, au decolat spre Tirana, via Atena, lăsând în inimile celor implicați în această vizită, o plăcută amintire duhovnicească.

Diac. drd. Mihai Iordache

VI. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

PREA FERICITUL PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST LA 17 ANI DE PATRIARHAT

Ierarhi ai Sfântului Sinod, reprezentanți ai clerului parohial și monahal și câteva mii de credincioși, uniți în duhul comuniunii, s-au adunat în ziua de duminică, 16 noiembrie 2003, în catedrala patriarhală pentru a omagia după cuviință, cu dragoste și prețuire, pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist la împlinirea a 17 ani de cârmuire a destinelor Bisericii Ortodoxe Române.

Acești 17 ani, soroc de răspântie în viața țării și neamului nostru, cu răsturnări și prefaceri adânci, n-au fost deloc iertători cu Biserica, antrenând-o adeseori în viforul involburării. A rânduit însă Bunul Dumnezeu la cârma Bisericii Ortodoxe Române, pentru aceste vremuri de grea încercare, un slujitor ales, cu rădăcini viguroase, înfipte adânc în experiența de viață a înaintașilor și în înțelepciunea cuprinderii evanghelice, în care a găsit atât puterea de *domolire* a valului, cât și pacea și liniștea patriarhală a *facerii*. Au fost pentru Părintele nostru Patriarh 17 ani de luptă neîncetată, binecuvântată însă de bucuria venită întotdeauna din trudă și osteneală, adeseori numai de tainițele sufletului său știute, de la care nu s-a dat înapoi, pentru ca, prin Biserică, poporul lui Dumnezeu să meargă *înainte*, să străbată cu înțelepciune și nădejde vremurile de libertate, ce aduc cu ele nu numai mângâiere, ci și dificultăți inerente schimbării.

Împlinirea celor 17 ani de patriarhat, departe de a fi socotită o clipă a bilanțului, este un moment de bucurie pentru credința și râvna cu care Prea Fericitul Sa slujește lui Dumnezeu și oamenilor, pentru demnitatea cu care ține neplecată cârja patriarhală în calca furtunii, pentru puterea de deschidere către chemarea timpului, asigurând puntea continuității și unitatea atât de ziditoare în lucrarea Bisericii noastre spre binele țării și neamului românesc. Încrederea pe care poporul român o arată constant în anii din urmă Bisericii

străbune, constituie confirmarea cea mai autentică și credibilă a rolului ei nedezmințit în viața țării, a viabilității lucrării sale de slujire a credincioșilor, sub călăuzirea înțeleaptă, limpede și roditoare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

Sfânta Liturghie din această zi, transmisă în direct la radio și televiziune, la care a participat o aleasă asistență, între care preoți, protoierei, consilieri patriarhali și eparhiali, stareți, monahi, studenți teologi și elevi seminariști, reprezentanți ai autorităților de stat, ai unor instituții de cultură, și numeroși credincioși, a fost oficiată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, aducând slavă și mulțumire Bunului Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra Bisericii și poporului nostru, și asupra persoanei Prea Fericirii Sale, de slujitor al Mântuitorului Hristos, în cei 17 ani de patriarhat. Împreună cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, la Sfânta Liturghie, au slujit următorii ierarhi ai Sfântului Sinod: IPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, IPS Arhiepiscop Teodosie al Tomisului, IPS Arhiepiscop Nifon al Târgoviștei, IPA Arhiepiscop Nicolae al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada, PS Episcop Epifanie al Buzăului, PS Episcop Calinic al Argeșului, PS Episcop Casian al Dunării de Jos, PS Episcop Galaction al Teleormanului și Alexandriei, Prea Sfințiții Vicențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, Episcopi Vicari Patriarhali, și Prea Sfințiții Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Episcopi Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. Din soborul arhierilor slujitori a făcut parte și Prea Fericitul Anastasios, Arhiepiscopul Tiranci și întregii Albanii, aflat în vizită oficială în România, la invitația Prea Fericitului Patriarh Teoctist, în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Albaneze.

La momentul rânduit, **IPS Mitropolit Daniel** a talmăcit Pilda Bunului Samarinean, din Sfânta Evanghelie (Luca,10,25-37) citită în această zi, arătând că *Bunul Samarinean simbolizează pe însuși Mântuitorul Hristos, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist este un slujitor ales al Bunului Samarinean*, și a oferit Prea Fericirii Sale, ca semn de prețuire, în numele Sfântului Sinod, o Sfântă Cruce de binecuvântare, *pentru a binecuvânta în continuare poporul român și toate activitățile Bisericii noastre*. IPS Mitropolit Daniel a rostit următoarele:

***Prea Fericite Părinte Patriarh,
Prea Fericite Părinte Arhiepiscop Anastasios al Albaniei,
Înalt Prea Sfințițiile și Prea Sfințițiile Voastre,
Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,***

Sfânta Evanghelie (Luca 10, 25-37) pe care am auzit-o astăzi mai este numită și Evanghelia Bunului Samarinean. Această Evanghelie este plină de

învățături și a inspirat activitatea Bisericii de-a lungul timpului, astfel încât îndemnul Mântuitorului: „*Mergi și fă și tu asemenea*” (Luca 10, 37), nu a fost pus în practică doar de cel care a întreat: „*Cine este aproapele meu?*” (Luca 10, 29), ci de întreaga Biserică, pentru că Bunul Samarinean simbolizează în Evanghelia de astăzi pe însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Sfinții Părinți ai Bisericii, cei mai autorizați interpreți ai Sfintei Scripturi, ne arată că omul care coboară de la Ierusalim spre Ierihon, samarineanul acesta care pare un necunoscut, nebăgat în seamă și neprețuit cât se cuvine, este însuși Fiul lui Dumnezeu, Care se pogoară din ceruri, se întrupează și vine spre noi ca vindecător, pentru că aceasta însemnează cuvântul mântuitor atât în unele limbi orientale, cât și în unele limbi occidentale. Deci Mântuitorul este Vindecător al omului de păcat și moarte.

Călătorul căzut între tâlhari este omenirea căzută în păcat, coborând spre moarte. Tâlharii care au dezbrăcat pe călător și l-au rănit, lăsându-l aproape mort, deci abia viu, sunt duhurile cele rele, diavoli care, așa cum spune Sfânta Scriptură, sunt ucigători de oameni (cf. Ioan, 8, 44). Rănile pe care le-au lăsat ei sunt urmele păcatelor și ale patimilor care vatămă sufletul și trupul, adică ființa noastră, ca urmare a căderii noastre între „*tâlharii*” cei spirituali. Evanghelia ne spune că a trecut pe acolo un preot al Legii vechi plin de indiferență față de cel rănit, asemenea și un levit, care n-a dorit să se intereseze ce s-a întâmplat cu acest om căzut pradă tâlharilor și zăcând pe marginea drumului aproape mort. Dar, în cele din urmă, a trecut pe acolo un samarinean. Samarineanul era de alt neam și de altă credință. Samarinenii formau o populație care trăia în Samaria și era considerată inferioară poporului evreu. Acest samarinean, spune Evanghelia, a avut milă de cel rănit, de cel care zăcea între viață și moarte. I-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin, adică harul Sfintelor Taine ale Bisericii, mai ales harul Botezului, Pocăinței, Sfântului Maslu și al Sfintei Euharistii, ca putere vindecătoare a sufletului și trupului nostru. Apoi, l-a pus pe cel rănit pe asinul său și l-a dus la o casă de oaspeți, simbol sau chip al Bisericii. Iar celui care era mai marele casei de oaspeți, acest Bun Samarinean i-a dat doi dinari și i-a spus: „*Ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îți voi da*” (Luca 10, 35).

Cei doi dinari sunt, în sens simbolic, Vechiul și Noul Testament, care ni s-au dat ca vindecare, ca lumină, ca parfum și balsam, ca pregustare și arvună a vieții veșnice până la a doua venire a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Filele Sfintei Scripturi au fost numite de unii Sfinți Părinți ai Bisericii și frunze din Rai, ca omul să nu uite Raiul sau Paradisul, ci să-și aducă aminte de porunca lui Dumnezeu, Care, deși l-a scos pe Adam din Rai, i-a făgăduit mântuirea, spunându-i că cineva puternic va zdrobi capul șarpelui, adică va birui pe Diavol (cf. Fac. 3, 15). Biruitorul Acela este însuși Mântuitorul Iisus Hristos. Venirea din nou a Bunului Samarinean însemnează cea de a doua

venire a Mântuitorului Iisus Hristos, când ne va cerceta să vadă cât ne-am vindecat, folosind uleiul și vinul, adică Sfintele Taine ale Bisericii, dar și Vechiul și Noul Testament simbolizate prin cei doi dinari. Apoi, vindecați fiind de păcate și moarte, ne va lua cu El în Împărăția Sa cea veșnică.

Cei doi clerici care au trecut cu indiferență pe lângă omul rănit, preotul și levitul Legii vechi, reprezintă cultul sau religia când aceasta devine un scop în sine, când devine religie fără iubire, ritual fără filantropie, știință fără milostenie, credință fără dragoste față de aproapele. În contrast cu aceștia. Bunul Samarinean arată două mari virtuți. Cea dintâi virtute este **smerenia** Samarineanului milostiv; cea de a doua este **bunătatea** sufletului său. De aceea, pilda Bunului Samarinean a devenit un *program al Bisericii* de-a lungul veacurilor. Ea a inspirat Biserica în construirea de bolnițe sau spitale, de farmacii, de azile pentru bătrâni, pentru orfani, pentru leproși, ș.a. Astfel, opera filantropică a Bisericii se mai numește și „*operă samarineană*”, adică operă inspirată din pilda Bunului Samarinean sau Samaritean.

În Țările Române, această operă filantropică s-a dezvoltat mai întâi în jurul bisericilor și mănăstirilor, care au organizat bolnițe, farmacii, școli, azile de bătrâni, case pentru oameni săraci, ș.a. Exemplul Bisericii de la Bizanț, și mai ales exemplul Sfântului Vasile cel Mare, Arhiepiscopul Cezareii Capadociei, care avea rude aici la noi, în Dacia noastră, a inspirat de-a lungul timpului lucrarea filantropică sau socio-caritativă de la noi.

Acum, după ce am trecut prin cei 45 de ani de comunism, Biserica intensifică opera samariteană sau caritativă inspirată din Evanghelic, din iubirea și milostivirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, unind Liturghia cu Filantropia.

Iubiți credincioși, ziua de astăzi este deosebit de semnificativă pentru noi, ea are deodată legătură cu Evanghelia pe care am auzit-o acum și cu evenimentul per care-l serbăm acum. Și anume, astăzi se împlinesc 17 ani de când Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost chemat de Hristos Domnul și de Biserica Lui din România să fie arhipăstor al poporului român drept-credincios, un slujitor ales al Bunului Samarinean ceresc, al Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea, în câteva cuvinte voi spune cum Bunul Samarinean din cer, Mântuitorul Iisus Hristos, a ajutat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în lucrarea sa pastorală de vindecare sufletească și trupească, de ridicare duhovnicească a poporului nostru în timpul anilor de păstorire ca Patriarh al României, din 1986 până azi.

În primul rând, prin *păstrarea și transmiterea credinței în vremuri grele*, în timpul comunismului, și apoi prin *vindecarea rănilor sufletești și trupești* lăsate de acesta în viața poporului român. Îndată după ce poporul român a primit de la Dumnezeu libertatea, mai ales ca urmare a jertfei multor tineri și a unor vârstnici, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu Sfântul Sinod a stăruit ca să fie reintrodusă religia în școlile de Stat, ca de

acolo să înceapă vindecarea, adică vindecarea prin educația în credință. Astăzi, grație orei de religie, acolo unde ea se realizează cu pasiune și înțelepciune, se vede o vindecare, o ridicare, o bucurie a tineretului țării noastre. Sunt cazuri de copii care știu mai multă religie decât părinții lor, devenind, oarecum, învățători pentru ei, care n-au avut ocazia să învețe în școlile de Stat religia în timpul comunismului. Sunt copii care își întreabă părinții de ce nu se roagă înainte de a se așeza la masă, sau înainte de culcare, sau înainte de a începe lucrul. Iar părinții văd cum copiii lor, grație religiei care se predă în școală, iubesc pe Hristos și îi aduc și pe părinți la rugăciune, la iubirea față de Hristos, prin rugăciune.

O a doua mare lucrare de vindecare și de ridicare a poporului nostru este prezența preoților de caritate, a preoților „buni samarineni”, în spitale, în penitenciare, în unități militare, în cămine de bătrâni, acolo unde este mare suferință și unde este nevoie de mângâiere, de balsamul prezenței iubitoare, de vindecare sufletească și trupească. Apoi, opera de ridicare și de vindecare a poporului se continuă prin tot ceea ce Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a întreprins pentru credincioșii noștri, înființând noi eparhii în Țară sau reactivând Mitropolia Basarabiei, înființând o Mitropolie nouă pentru Europa Centrală și de Nord, înființând, de asemenea, o eparhie la Gyula, în Ungaria, și alta la Vârșeț, în Serbia. Paralel cu această lucrare misionară, s-au înmulțit considerabil școlile de teologie, atât seminariile, cât și facultățile, s-a intensificat și lărgit opera de caritate în Arhiepiscopia Bucureștilor și în toate eparhiile din țară, astfel încât astăzi avem aproape o sută de unități de caritate în România, după cum s-a văzut din raportul Prea Sfințitului Episcop Vicar Patriarhal Ciprian Cămpineanul, prezentat recent la Colocviul ecumenic de la Padova-Italia, cu teme „Biserica și Societatea”. Multă lume apreciază această lucrare filantropică pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a binecuvântat-o, a susținut-o și mai ales a încurajat-o prin multele intervenții pe lângă Guvernul României, pe lângă instituțiile neguvernamentale și prin relațiile ecumenice internaționale pe care le are Biserica noastră.

Desigur, timpul nu ne permite ca să arătăm mai multe aspecte privind această lucrare frumoasă, vindecătoare, înălțătoare și binefăcătoare a Bisericii noastre realizată sub binecuvântarea și conducerea duhovnicească, pricepută și înțeleaptă, echilibrată și roditoare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Totuși, nu putem să nu amintim aici marea lucrare misionară liturgică a canonizării multor sfinți români din 1992 încoace, chiar și în anul acesta (2003), sfinții fiind dascălii și rugătorii noștri pentru mântuire.

Pentru toate acestea, Prea Fericirea Voastră, în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, al clerului și credincioșilor, vă aducem astăzi calde și respectuoase mulțumiri, împreună cu doriri de sănătate multă și de ajutor mult de la Dumnezeu, ca să ne păstoriți ani mulți și binecuvântați.

Samarineanul Milostiv din ceruri, Mântuitorul Iisus Hristos, să vă dăruiască în continuare aceeași iubire pe care o arătați față de poporul dreptcredincios român, față de Bisericile Ortodoxe surori din alte țări, față de alte Biserici creștine, față de alte popoare. În timpul Prea Fericirii Voastre, mulți reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori ne-au vizitat țara, pentru că simt iubirea Prea Fericirii Voastre, o iubire părintească și frățească ce reflectă bunătatea poporului român, creștin de două mii de ani, care a învățat că milostivirea sau bunătatea este forma cea mai adâncă a sfințeniei, a credinței și a speranței creștine.

Ca semn de prețuire pentru Prea Fericirea Voastră, în numele Sfântului Sinod, dorim să vă oferim această Sfântă Cruce pe care să o folosiți pentru a binecuvânta în continuare poporul român și toate activitățile Bisericii noastre, știind că Sfânta Cruce este simbolul iubirii mai tari decât păcatul, decât ura, decât moartea, decât orice obstacol în calea noastră spre Dumnezeu. Mântuitorul Cel răstignit și înviat, Care își arată puterea Sa prin Sfânta Cruce, v-a chemat la slujire, vă ajută și vă dăruiește bucuria sfântă a lucrării celei bune. Această bucurie vine din iubirea jertfelnică pentru Dumnezeu și pentru oameni.

De aceea, cântăm noi în fiecare duminică la slujba Utreniei: *“Iată, prin Cruce a venit bucurie la toată lumea!”*.

Totodată, vă adresăm, cu adâncă recunoștință și bucurie, în numele tuturor membrilor Sfântului Sinod, al clerului și al poporului dreptcredincios, urarea: *Întru mulți și binecuvântați ani, Prea Fericite Părinte Patriarh !*

În continuare, un frățesc și călduros omagiu a adresat **Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasios al Albaniei**, subliniind că *sărbătoarea de astăzi a întronizării Prea Fericitului Patriarh Teoctist este sărbătoarea întregii Biserici, deci și a Bisericii Ortodoxe Albaneze*, și în semn de cinstitie și prețuire a acestei zile a oferit Prea Fericirii Sale o icoană a Maicii Domnului, pictată după originalul aflat într-o biserică din Albania. Prea Fericitul Arhiepiscop Anastasie a spus cele ce urmează:

Prea Fericirea Voastră, Prea Fericite Părinte Arhiepiscop al Bucureștilor și Patriarh la Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințiiile și Prea Sfințiiile Voastre, Prea Cucernici Părinți, Iubiți credincioși,

Pentru noi este o mare bucurie și o mare cinste că ne aflăm alături de Prea Fericirea Voastră și de credincioșii români într-o astfel de zi de o însemnătate deosebită. Este pentru prima dată când o delegație a Bisericii ortodoxe

din Albania are cinstea și binecuvântarea de la Dumnezeu să vă fie oaspete în țara și în Biserica dumneavoastră.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel a vorbit adineauri despre strălucirea extraordinară a operei pe care Prea Fericirea Voastră ați săvârșit-o în ultimii ani. Dar și noi, care ne aflăm aici doar de o săptămână, am avut prilejul să observăm generozitatea și dragostea Prea Fericirii Voastre cu fiecare zi care a trecut. Aș spune că nu numai poporul român se bucură de aceste daruri cu care îl binecuvântați Prea Fericirea Voastră, dar toate acestea reprezintă izbânzi și o bucurie pentru întreaga Biserică ortodoxă. Pentru că și celelalte Biserici ortodoxe locale nu sunt doar niște sectoare sau anumite organisme separate, ci sunt mădulare vii ale aceluiași trup al Bisericii cele una, sfântă, sobornicească și apostolească. Încât activitatea Prea Fericirii Voastre este inspirată și este răspândită în toate celulele acestui organism care este Biserica.

De aceea, și noi, astăzi, ne bucurăm și ne mândrim în Domnul, alături de întregul popor român, pentru sărbătoarea Prea Fericirii Voastre și pentru toate darurile care le-ați primit de la Dumnezeu. Ne mândrim, ne mângâiem în Domnul cu toții, astăzi, pentru că într-adevăr, activitatea Prea Fericirii Voastre dovedește că sunteți un bun samarinean și nutriți o dragoste care nu are hotare, nu face diferență între popoare, arătați o iubire care se răsfrânge asupra oricărui om din această lume care se află rănit, asemenea omului din Evanghelia de astăzi, o iubire practică și jertfelnică, ce îngenunchează în fața omului căzut în păcat, o iubire care se arată nu numai public, dar și o iubire care este trăită în singurătatea noastră, în liniștea chiliei noastre din această epocă care se dovedește, totuși, a fi foarte dură. Noi am conștientizat faptul că de când Prea Fericirea Voastră ați preluat cârma Bisericii ați trecut printr-o perioadă de tranziție deosebit de grea, deosebit de critică, dar pe care ați înfruntat-o cu multă înțelepciune și cu multă înțelegere și cu entuziasmul că a venit, totuși, o nouă perioadă de libertate. Cu cuvântul Prea Fericirii Voastre, însă, ați accentuat totdeauna că numai libertatea nu este suficientă pentru om, pentru că putem foarte bine ca din închisorile socialismului să intrăm în jungla capitalismului dacă lipsește ceva important, dacă lipsește adevărata iubire în Hristos.

Suntem recunoscători din inimă, Prea Fericirea Voastră, pentru tot ceea ce ați făcut și ne-ați oferit nouă în aceste zile, dar și pentru tot ceea ce ați oferit poporului român. Și din inimă vrem să ne adăugăm și noi urărilor pe care Înalt Prea Sfințitul Daniel le-a făcut și împreună cu dânsul și poporul român. Sfântul Duh să vă inspire și să vă dea totdeauna înțelepciune în luarea de decizii, de hotărâri pentru Biserică, și de asemenea să vă întărească în

toate lucrările pe care le îndepliniți, ca să sprijiniți, să binecuvântați și să îndrumați întreg poporul României, și să reprezentați în continuare un exemplu luminos pentru întreaga Ortodoxie, și aș putea spune pentru toți oamenii care îl caută pe Dumnezeu și încă nu l-au găsit.

Permiteți-mi ca în semn de prețuire și de cinstire a acestei zile să mai adăugăm ceva foarte simplu. Știu că aveți foarte multe icoane aici, dar cred că o icoană a Maicii Domnului din partea Bisericii Albaniei, care a suferit, precum știți, foarte mult, v-ar putea fi folositoare. Este o lucrare a unui pictor talentat, reprodușă după un original dintr-o biserică din Albania.

Vă dorim din toată inima ca ceea ce deja există, bucuria și harul Născătoarei de Dumnezeu, să strălucească din plin asupra Prea Fericirii Voastre. Și să transmiteți și această pace lăuntrică din inima Prea Fericirii Voastre către toți.

Mulțumind cu recunoștință IPS Mitropolit Daniel și Prea Fericitului Anastasios pentru urările adresate, precum și ierarhilor Sfântului Sinod și tuturor celor care au dorit să cinstească cu prezența lor această zi de sărbătoare a Bisericii noastre, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a rostit următoarea cuvântare:

***Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit Daniel,
Prea Fericirea Părinte Anastasios, Arhiepiscop al Tiranei
și al întregii Albanii,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,***

Anii trec nefcetat pe firul timpului, dimensiunea existenței și dăinuirii noastre, însă, în clipele de sfântă slujire, de comuniune în Mântuitorul Iisus Hristos, înconjurând același dumnezeiesc jertfelnic de șaptesprezece ani și având acum împreună cu noi pe Prea Fericitul Părinte Anastasios și delegația Bisericii Ortodoxe Albaneze, ne întoarcem întru cele dinăuntru ale ființei noastre spre a ne da seama și a înțelege mai limpede ce fel de comoară am primit prin Duhul Sfânt și ce am putut împlini până acum din această comoară, deosebit de importantă în responsabilitatea noastră din lumea de aici, cât și în cea ce va să fie. Negăsind totdeauna un răspuns mulțumitor, în asemenea momente, când mă văd înconjurat de o adevărată coroană de ierarhi, majoritate tineri, sunt îndemnat să glăsuiesc împreună cu proorocul David: „*Cât de mărite sunt lucrurile Tale, Doamne, pe toate n'ntu înțelepciune le-ai făcut!*” (Ps. 103, 24). Întrarmat cu o asemenea încredințare și stăpânit de responsabilitatea comorii primite, a chemării slujirii sfintei noas-

tre Biserici, mi-am îndreptat totdeauna nădejdea spre Dumnezeu, rostind și acum împreună cu același psalmist David: „*Pașii mei îndreaptă-i după cuvântul Tău*” (Ps. 118, 133). În responsabilitățile încredințate mie de Sfânta noastră Biserică am încercat, dar nu totdeauna am izbutit, să împlinesc slujba mea spre slava lui Dumnezeu. Port în suflet, cum am mai spus și altădată, recunoștință adâncă neuitărilor mei părinți trupești, nesfârșită aducere aminte pentru neobosita lor grijă de a ne crește pe noi, cei unsprezece copii, și pentru înțelepciunea cu care ne-a învățat însușirea valorilor supreme ale vieții, neuitând nici chipurile blânde ale smeriților monahi care mi-au fost călăuze de început întru ale ascultării bisericești.

Însă, în aceste clipe, la împlinirea a șaptesprezece ani de slujire actuală, îndrăznesc a mărturisi respectul pe care îl port celor patru mari Patriarhi ai Bisericii noastre, pe care am avut privilegiul să-i cunosc personal, ca elev și slujitor și din ale căror daruri sufletești mi-am agonisit în responsabilitățile grele la care am fost chemat și mai cu seamă în cea pe care o împlinesc acum. Poate nu ajungeam în acest loc și în această răspundere dacă n-ar fi existat Seminarul teologic monahal întemeiat în mănăstirea Cernica cu multe eforturi de fericitul întru pomenire, cel dintâi Patriarh al Bisericii noastre, Miron Cristea, pe care l-am urmat între anii 1932-1940 sub atenta încurajare didactică și duhovnicească a Părintelui Profesor și Director, Arhim. Chesarie Păunescu, ales în 1944, în timpul „uraganului” abătut asupra noastră, Episcop al Constanței. Poate nu eram aici dacă mai înainte, în anul 1929, n-aș fi primit binecuvântarea pentru a fi primit în rândul elevilor Seminarului monahal din mănăstirea Neamț de la starețul de atunci al acestui „Ierusalim românesc”, Episcopul Nicodim Munteanu, ales în 1939 Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, cel care m-a și numit în 1942 în postul de diacon la această catedrală. De asemenea, n-aș fi trăit bucuria de astăzi dacă nu m-ar fi ajutat și nu m-ar fi prețuit, cu toată nevrednicia mea, cel de-al treilea mare Patriarh al Bisericii noastre, Justinian Marina, cu care am slujit în anii cei mai tulburi din viața Bisericii și țării noastre și căruia i-am fost episcop-vicar și ascultător în toți anii arhieriei sale, între anii 1945-1977. De asemenea, apreciez că a însemnat un privilegiu să slujesc, atât în Sfântul Sinod, cât și în conducerea Institutului Teologic de grad universitar, împreună cu profesorul Iustin Moisescu, ales în 1977 ca cel de-al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. De la fiecare și de la toți am cules și am adunat în sufletul meu un buchet de calități, o sumă de îndemânări, pentru a putea răspunde valorilor uriașe ale lumii în care Biserica noastră a trebuit să vâslească în acești șaptesprezece ani. Cunoscându-i pe fiecare timp îndelungat, am prețuit mult pilda lor de dăruire slujirii Bisericii cu toată ființa lor. Deseori, în momentele în

care norii grijilor îmi năpădesc ființa, după invocarea ajutorului lui Dumnezeu, îmi îndrept gândul și către cei patru înaintași, simțindu-le ajutorul. Cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „*Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, cei ce v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; la a căror săvârșire luând seama, urmați-le credința.*” (Evrei 13, 7) dobândesc realitate în limpezirea noianului de îndatoriri cărora suntem chemați să le facem față.

Când îmi arunc acum privirea spre strana arhierescă din această catedrală, în care am fost rânduit să veghez slăvita obște dreptmăritoare românească de către mitropoliții țării, acum șaptesprezece ani, îmi apare în imagini prezența la momentul întronizării a Patriarhului Ierusalimului, fericitul de pomenire Diodor I – cel care a iubit mult Biserica, țara și poporul român – și a Patriarhului Bulgariei, Sanctitatea Sa Maxim I, aflați în fruntea celorlalți ierarhi ortodocși veniți din partea Sanctității Sale Dimitrie al Constantinopolului și din partea celorlalte Patriarhii ortodoxe, a Bisericii Romano-Catolice și a altor Biserici, care și-au arătat dragostea lor față de Biserica noastră. Îmi este proaspătă emoția de atunci față de responsabilitatea covârșitoare pe care Sfântul Sinod și Măritul Colegiu Electoral Bisericesc mi-au încredințat-o într-o perioadă atât de grea din istoria Bisericii noastre. Dar, prezența Patriarhilor și a ierarhilor Bisericii ortodoxe surori la întronizarea mea, rugăciunile și cuvintele lor mi-au fost de mare sprijin sufletesc. De atunci, zi după zi a lucrării mele în Biserică, mi-au fost de mare ajutor Înalt Prea Sfințitii și Prea Sfințitii Părinți ai Sfântului Sinod, clerul și credincioșii, care au avut și astăzi dragostea să mă înconjoare cu prezența, cu rugăciunile și cu privirile iubirii lor frățești.

Fiecare și toți în sobor, îmi revarsă în suflet mângâiere, curaj și sprijin în Duhul Sfânt, atât de așteptate și binevenite acum, la șaptesprezece ani de la întronizare. Dumnezeu, iată, a întocmit lucrurile cu atâta înțelepciune, încât îl avem aici pe Prea Fericitul Anastasie, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Albaneze, pe care îl cunoaștem ca mare teolog și înțelept al Ortodoxiei, cu o experiență îndelungată, care a întruchipat misiunea bunului samarinean în Africa, în anii în care a vestit, ca și Apostolii Domnului, Învierea lui Hristos, mărinind numărul ortodocșilor pe pământul african. Prea Fericirea Sa aduce din bogăția cunoștințelor sale teologice în simpoziioanele și adunările internaționale ecumenice un spor, o noutate, o experiență de mare actualitate în zilele noastre. De mare însemnătate și folos pentru întreaga Ortodoxie este contribuția Prea Fericirii Sale în Conferințele internaționale ce au ca temă găsirea de soluții pașnice din izvoarele Sfinților Părinți în marile probleme ale lumii, ale tineretului, ale dialogului teologic, ecumenismului și, în gene-

ral, în criza valorilor supreme, care astăzi, din nefericire, este în creștere, situații cărora Biserica este chemată să le găsească soluționare.

Așadar, Dumnezeu a rânduit, iubiți frați, să fim astăzi împreună și, mai ales, să slujim Sfânta Liturghie, să ne împărtășim din același Sfânt Potir, interpretând acest fapt ca pe un act de credincioșie față de Sfânta noastră Biserică, de credincioșii și clerul ei. Aceasta constituie suprema noastră trăire în Biserică, suprema noastră bucurie de a lua doctoria nemuririi spre tămăduirea sufletului și a trupului și spre moștenirea vieții celei veșnice. Într-un cuvânt sfânt, am mărturisit și am trăit comuniunea noastră. Aceasta și este Ortodoxia: viața de aici pregătește viața de dincolo, viața cea viitoare și veșnică, bucurându-ne să vedem și să auzim ceea ce aici ni se arată „*prin oglindă, ca 'n ghicitură*” (I Cor. 13, 12).

Privindu-vă în aceste unice momente de pe culmea celor șaptesprezece ani de slujire aici, la Moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou, făcătorul de minuni, voi purta pururea în suflet revărsarea razelor acestei prețuriri venită din partea prea iubiților Părinți ai Sfântului Sinod la adresa momentului de astăzi și a smeritei mele persoane, prin frumosul cuvânt rostit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei. Dumnezeu m-a ajutat până acum și cred și în aceste clipe în ajutorul Lui, cu rugăciunile Înalt Prea Sfințiților și Prea Sfințiților Părinți, ale clerului și credincioșilor Bisericii noastre. Aceștia toți și fiecare în parte mi-au acordat întotdeauna dragoste și încredere. Toate sesiunile Sfântului Sinod, adevărate întâlniri frățești sub lumina Duhului Sfânt, au constituit și constituie o mare bucurie pentru mine și un prilej de revărsare a unei înțelepciuni. Acest fapt, de altfel, l-am remarcat de fiecare dată, ședințele și întâlnirile noastre desfășurându-se în duhul frățietății și al grijii de mai bine pentru Biserică, cler și credincioși, subliniind totdeauna și binele țării în lume.

Sunt recunoscător tuturor, iar dacă n-am putut să împlinesc întreaga misiune a responsabilității mele, așa cum am mai spus și cu alte ocazii, cer iertare credincioșilor și clerului, pentru că și noi suntem oameni și alunecăm, neizbutind să împlinim minunata și mântuitoarea lucrare a bunului samarinean din Sfânta Evanghelie de astăzi (Luca 10, 30-35). Trecem de multe ori indiferenți pe lângă semenii noștri, nici nu-i disprețuim, nici nu-i iubim, iar această nepăsare îi face să sufere. Iubirea lucrătoare întărește familia, luminează sufletul copiilor, tinerilor și vârstnicilor, reînnoind astfel societatea. Neglijăm uneori acest dar de a iubi aproapele, dar pe care îl avem cu toții, atât clerul, cât și credincioșii.

Fie ca acest cuvânt al meu, de acum și de aici, de la Sfântul Altar, să se îndrepte către tot clerul și către toți credincioșii Bisericii noastre. Să ne

împodobim sufletele cu mai multă bunătate, cu mai multă iubire între noi, cu mai multă responsabilitate, cu mai multă credință în harul lui Dumnezeu, astfel încât corabia Ortodoxiei noastre românești să poată străbate valurile acestei mări înfuriate a lumii de astăzi. Este datoria noastră, iubiți părinți și frați creștini, este împlinirea bucuriei Mântuitorului Hristos, este, de asemenea, răscumpărarea din partea noastră a celor doi dinari dăruți de Bunul Samaritanian pentru îngrijirea celui căzut între tâlhari (cf. Luca 10, 35). Prin credința, faptele și rugăciunea noastră neîncetată nădăjduim în dreapta răsplătire a lui Dumnezeu, Iubitorul de oameni.

Înceind această pagină, îndrept îndatoritoare mulțumiri Prea Fericitului Părinte Arhiepiscop Anastasie al Tiranei și întregii Albanii pentru slujire, pentru cuvântul atât de frățesc și pentru icoana pe care o vom păstra cu mare evlavie. O mulțumire specială adresez, de asemenea, Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei pentru a ne fi împărtășit o acvărătă frescă pastorală a faptei samaritanianului cel milostiv și a strădaniilor Sfintei noastre Patriarhii în cei șaptesprezece ani care au trecut în caierul vremii.

Cu adâncă smerenie rog pe Dumnezeu să reverse darurile Sale cele mântuitoare peste sufletele dumneavoastră bune și curate, iubiți părinți, frați și surori creștine, să vă binecuvinteze familia și strădaniile pe care le depuneți pentru sporirea iubirii în noi pentru frățietatea și unitatea sufletească a românilor de pretutindeni și pentru sălășluirea păcii lui Hristos în viața noastră, a sfintei Biserici și a țării noastre. Binecuvântarea Domnului să fie cu voi, cu toți, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor! Amin!

La sfârșitul slujbei Sfintei Liturghii, potrivit datinei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit celor prezenți o recepție în Reședința Patriarhală, desfășurată într-o atmosferă de dragoste frățescă, de unde n-au lipsit felicitările și urările pentru sănătatea și înzilirea Părintelui nostru Patriarh. Cu gânduri senine și pline de nădejde în ajutorul lui Dumnezeu pentru lucrarea Bisericii noastre în viitor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a discutat îndeaproape cu cei prezenți, adresându-le tuturor aceleași urări de sănătate și roade bogate.

Împreună cu toți fiii duhovnicești din Arhiepiscopia Bucureștilor, ostentorii și colaboratorii revistei *Glaspul Bisericii* adresează Părintelui Patriarh, la împlinirea celor 17 ani de slujire la cârma destinelor Bisericii străbune, tradiționala urare creștinească și românească: *Întru mulți ani cu sănătate și cu bogate împliniri în viitor, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist!*

Gheorghe Vasilescu

HLAMIDA ACADEMICĂ*

În ziua de 30 mai 2003, Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir” a trăit un eveniment deosebit de important din existența sa. Ca expresie a dezvoltării pe care a cunoscut-o de la înființare și până acum, a rezultatelor obținute în pregătirea unor specialiști, și în cercetarea științifică și a prestigiului de care se bucură în lumea academică și mai ales a faptului că se definește și ca universitate creștină, a acordat, pentru prima dată, prin prisma prestigiului câștigat, primul titlu de Doctor Honoris Causa. Pentru ca această festivitate să aibă o semnificație deosebită, și ținând seama că se definește și ca Universitate creștină, Senatul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, în unanimitate de voturi a hotărât ca acest înalt titlu științific și de onoare, să fie acordat unui reprezentant al Bisericii, respectiv Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Pentru a exprima cât mai veridic acest moment, cu cele două aspecte distincte, de prestigiu la care a ajuns și de a acorda primul titlu, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, vom prezenta, în întrepătrunderea lor, coordonatele legate de etapele devenirii acestei universități și de semnificația momentului, la care vom face referire în mod special.

Reținem, așadar, din titulatura universității, două aspecte: Universitate Creștină și patronimicul “Dimitrie Cantemir”. Atributul de creștină sugerează mai multe realități. În primul rând că civilizația noastră și în general civilizația actuală, poate fi numită pe drept cuvânt civilizație creștină, prin încreștinarea civilizației greco-latine pe baza principiilor doctrinare și morale ale învățăturii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iar în al doilea rând și pe acela că, în țara noastră, întreaga dezvoltare cultural-spirituală în, și prin, Biserică s-a realizat. Cât privește denumirea este de asemenea inspirat

* Moment solemn cu prilejul decernării titlului de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de către Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”, București, 30 mai 2003.

aleasă raportându-se la o personalitate de prim rang a culturii noastre naționale, cu rezonanță în vremea sa, în renumita epocă a luminilor - și nu insistăm asupra staturii intelectuale a lui Dimitrie Cantemir, prinț al culturii vremurilor sale. Această întrepătrundere de nume și scop a constituit fermentul formării tradiției acestei universități și al dezvoltării la care a ajuns.

Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir" a fost fondată în octombrie 1990, iar denumirea a fost adoptată la 14 ianuarie 1994, în ședința comună a Adunării Generale a membrilor fondatori ai Asociației de Cultură "Dimitrie Cantemir" și a Senatului Universității.

În anul 1990, au început să funcționeze primele trei instituții: Facultatea de Științe Juridice și Administrative și Facultatea de Management Turistic și Comercial, în București, iar la Sibiu, Facultatea de Geografia Turismului. În anul următor, în capitală, a fost înființată Facultatea de Istorie, iar la Cluj și Timișoara și-au deschis porțile Facultatea de Drept și, respectiv, Facultatea de Management Turistic și Comercial. În 1998 sunt înființate alte trei instituții de învățământ: Facultatea de Finanțe – Bănci - Contabilitate, Facultatea de Relații Economice Internaționale și Facultatea de Științe Politice, toate cu sediul în București. În anul 1999 au luat ființă Facultatea de Limbi și Literaturi Străine la București, Facultatea de Științe Economice la Cluj, iar la Brașov Facultatea de Finanțe – Bănci - Contabilitate și Facultatea de Relații Economice Internaționale. Un an mai târziu, la Constanța, i-a naștere Facultatea de Management Turistic și Comercial.

În prezent Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir" are o bază materială impresionantă, cu dotări corespunzătoare susținerii unui demers didactic și științific de calitate, laboratoare, bibliotecă și un corp didactic de elită, atașat idealurilor universitare. Comunitatea academică a acestei universități se înscrie astfel, armonios și organic, în atmosfera academică tradițională românească, îmbogățind-o prin noua sa postură de învățământ particular, trăsătură distinctă a orientării învățământului după 1989.

În urma acestor rezultate obținute în dezvoltarea acestei instituții de învățământ superior, cu ramificații în mai multe orașe din țară și pe baza rezultatelor în ceea ce privește pregătirea multor serii de absolvenți, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", a decis să acorde, pentru prima dată, și titlul de Doctor Honoris Causa. Prin hotărârea unanimă a Senatului Universității Creștine "Dimitrie Cantemir" s-a hotărât ca acest titlu să fie acordat Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST.

Presă centrală (Adevărul, România liberă și Național) din 30 mai, a consemnat comunicatul care anunța că: “Senatul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir, aduce la cunoștință că vineri, 30 mai 2003, orele 11.00, va avea loc ceremonia acordării titlului de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Festivitatea va avea loc, cu participarea cadrelor didactice, studenților și invitaților - reprezentanți ai culturii, științei și Bisericii - în Magna Aula din campusul universității, Splaiul Unirii, nr. 176, sectorul 4, București.”

În ziua de 30 mai 2003, la ora 11.00, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, însoțit de Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor și Prea Cucernicul Părinte Prof. Diac. Nicu D. Octavian, Consilier Patriarhal, a sosit la Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”. În holul Universității a fost întâmpinat de distinse personalități, în ținuta specifică acestui ceremonial. Domnul Rector, Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici și Dl. Prof. Univ. Dr. Dumitru Mazilu, Decanul Facultății de Științe Politice, au exprimat bucuria pe care o încearcă comunitatea academică a Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, pentru prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh în acest templu de cultură și pentru că a acceptat conferirea primului titlu de Doctor Honoris Causa, Domnul Dumitru Mazilu a amintit, în cadrul acestor discuții preliminare și de întâlniri pe care le-a avut cu Prea Fericirea Sa, în zilele Revoluției din Decembrie 1989, remarcând faptul că Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a binecuvântat acest moment, iar Biserica Ortodoxă Română a fost alături, ca în totdeauna, de poporul român.

După acest moment protocolar, Prea Fericitul Părinte Patriarh este invitat în sediul Rectoratului, unde Domnul Rector Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici, înconjurat de distinșii membrii ai Senatului Universității și ai corpului didactic al Universității Creștine “Dimitrie Cantemir” au făcut o primire de o deosebită căldură sufletească. Sunt prezentate Prea Fericitului Părinte Patriarh personalitățile prezente, printre care, pe lângă corpul didactic, și reprezentanții autorității publice: Doamna Prof. Univ. Dr. Ecaterina Andronescu, Ministrul Educației și Cercetării, Domnul Ioan Mircea Pașcu, Ministrul Apărării Naționale, Domnul Victor Opaschi, Consilier Prezidențial, Domnul Ion Antonescu, Secretar de Stat la Ministerul Culturii și Cultelor și alți distinși reprezentanți ai autorităților de stat, cadre didactice universitare.

Din sediul Rectoratului, s-a mers în paraclisul Universității unde Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a închinat, în timp ce asistența a intonat imnul

biruinței vieții asupra morții, *Hristos a Înviat!* și Troparul Pogorării Sfântului Duh *“Bine ești cuvântat Hristoase Dumnezeu nostru...”*. În Sfântul Altar, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a consemnat pe o filă din Sfânta Evanghelie următoarele: **“Binecuvintează Doamne pe toți cei ce iubesc podoaba Casei Tale”**, † *Teoctist, Patriarhul României, 30.05.2003*.

La ieșirea din Altarul Paraclisului, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a fost invitat de D-l Rector Momcilo Luburici în jilțul arhieresc, unde cei prezenți l-au înconjurat cu multă dragoste. Cu acest prilej Prea Fericitul Părinte Patriarh a vorbit despre importanța unui loc de rugăciune și reculegere într-o instituție de învățământ și a avut cuvinte elogioase privitoare la amenajarea acestui lăcaș de cult. Prea Fericitul Sa a amintit: *“Tradiția noastră ortodoxă și un înalt principiu formulat de Părinții Bisericii are în vedere “ora et labora”, “roagă-te și muncește”. În această simbioză munca este binecuvântată devenind plăcută și ușoară, formând în același timp și personalități puternice, de care țara are nevoie. Tineretul studios, mai ales, având acum posibilitatea închinării într-un locaș de cult, aflat de altfel tot într-un loc sacru – un templu al culturii, poate să-și înalțe gândul și sufletul, cultura nu doar la valorile acestei lumi, ci și la ale aceleia pentru care ne pregătim în toată viața noastră, pentru fericirea veșnică. Cunoaștem inițiativa lăudabilă de organizare a acestei capele universitare și apreciem strădaniile atât ale Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, cât și ale meșterilor care au împodobit-o, încât ea să se înscrie în canoanele erminiei noastre bisericești. Apreciem picturile și sculpturile de o deosebită valoare și avem nădejdea că frumusețea lor și mai ales semnificația lor, mesajul sfânt pe care îl transmit, va înnobila sufletele tinerilor studioși și a celor ce se vor ruga aici. Dumnezeu să binecuvinteze acest spațiu și pe toți cei care se vor închina cu credință, nădejde și dragoste în el.”*

Domnul Rector menționează ca răspuns la cuvântul de apreciere și de binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, că într-adevăr *“această capelă își îndeplinește menirea prin programul liturgic ce se desfășoară organizat, prin faptul că frecvent studenții găsesc aici loc de reculegere și meditație și mulți dintre ei, ca expresie a legăturii sufletești cu sfântul lăcaș și ca atașament pentru universitatea în care s-au pregătit, s-au cununat aici”*.

După acest moment de reculegere Prea Fericitul este invitat în Magna Aula a Universității unde s-a desfășurat ceremonialul acordării titlului de Doctor Honoris Causa.

La intrarea în Magna Aula, impozantă, decorată festiv și ocupată în totalitate, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, este întâmpinat cu Imnul Patriarhal și este invitat să i-a loc în prezidiu, la loc de cinste. Alături de Prea

Fericirea Sa s-au aflat: Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici, Rectorul Universității, Prof. Univ. Dr. Ion Stanciu, Prorector, Prof. Univ. Dr. Dumitru Mazilu, Decanul Facultății de Științe Politice, Prof. Univ. Dr. Vasile Turcu, Decanul Facultății de Management Turistic și Comercial din Timișoara, Prof. Univ. Dr. Daniela Marinescu, Decanul Facultății de Științe Juridice și Administrative, Prof. Univ. Dr. Virgil Dăscăliței, Decanul Facultății de Relații Economice Internaționale, Conf. Univ. Dr. Gabriela Luchian, Decanul Facultății de Limbi și Literaturi Străine, Prof. Univ. Dr. Nicu Bologna, Decanul Facultății de Management Turistic și Comerț, Prof. Univ. Dr. Gheorghe Bistrițeanul, Facultatea de Finanțe – Bănci - Contabilitate, Prof. Univ. Dr. Constantin Corbu, Decanul Facultății de Istorie, Conf. Univ. Dr. Corina Dumitrescu, Secretar Științific al Universității.

În timp ce Prea Fericitul Părinte Patriarhul era primit cu Imnul Patriarhal, pe un mare ecran situat pe scena prezidiului, erau prezentate imagini din întâlnirile Prea Fericitului Părinte TEOCTIST cu Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea și de la alte ceremonii în care Prea Fericirii Sale i-au mai fost acordate titluri și distincții academice.

În Magna Aula au mai luat loc, de asemenea, majoritatea corpului didactic al universității, reprezentanți ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, un număr impresionant de studenți, încât somptuoasa Aulă a îmbrăcat un strai sărbătorec.

După intonarea imnului universitar *“Gaudeamus igitur”*, a luat cuvântul Domnul Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici, Rectorul Universității care s-a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și celor prezenți cu următorul cuvânt:

*“Prea Fericite Părinte Teoctist,
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române,
Distinși reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române,
Înalți invitați,*

“Am onoarea să vă aduc la cunoștință că Senatul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir” a hotărât, în unanimitate de voturi, să acorde titlul de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Prin întreaga sa operă izvorâtă dintr-o îndelungată și bogată pastorație, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a militat și militează pentru o teologie profund înrădăcinată în spiritualitate. Legând Școala de Biserică și contribuind la păstrarea unității și identității naționale. Prea Fericitul Părinte

Patriarh, cel sărbătorit astăzi, a desfășurat o bogată activitate didactică în calitate de Rector al Institutului Teologic de Grad Universitar din București, aducând o reală contribuție la organizarea și desfășurarea activității acestuia, prin pregătirea unor slujitori devotați credinței, care să-și pună capacitatea de muncă și speranța în slujba propășirii României. Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", instituție de învățământ superior creștină, spirituală și laică din punct de vedere ale conținutului didactic, acordând acest titlu Părintelui Patriarh subliniază contribuția excepțională a Prea Fericii Sale în educarea tineretului în spiritul credinței, al dragostei față de tradițiile culturii și civilizației românești, față de valorile culturii și civilizației europene și mondiale.

Pentru a prezenta tradiționalul cuvânt Laudatio, dau cuvântul Profesorului Dumitru Mazilu".

După invitația făcută de Domnul Rector, Dl. Prof. Univ. Dr. Dumitru Mazilu, Decanul Facultății de Științe Politice, în nota de distincție specifică diplomatului de carieră, ca unul care a cunoscut cum s-a exercitat rolul Bisericii Ortodoxe Române în țară și în străinătatea, în anii totalitarismului și, de asemenea, îndelunga activitate a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, a prezentat îndătinatul *Laudatio*, exprimând următoarele considerații:

*Distinși reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române,
Stimați invitați,
Domnule Rector,
Stimați Colegi,
Iubiți studenți,*

"Solemnitatea de astăzi, dedicată conferirii titlului de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ne prilejuieste evocarea contribuțiilor excepționale ale Întâistătătorului Bisericii noastre la educația moral-religioasă a tineretului. După cum se știe, Prea Fericitul Părinte, în funcția de Rector al Institutului Teologic de grad Universitar din București și în aceea de Episcop și Vicar Patriarhal, și-a concentrat eforturile în direcția pregătirii miilor de preoți, având un rol deosebit la dezvoltarea culturii teologice românești prin elaborarea unor opere de referință în domeniul teologic, cu o înaltă valoare cultural-educativă. În activitatea sa de Mitropolit al Olteniei, Prea Fericeirea Sa, a reînnoit Centrul Metropolitan și Seminarul Teologic de la Mofleni, în această perioadă a girat un timp și treburile Mitropoliei Ardealului. Din 1977, i-a urmat în scaun Mitropolitului Iustin Moisescu ca Mitropolit al

Moldovei și Sucevei. În această calitate Prea Fericirea Sa, a contribuit la restaurarea monumentelor și locașurilor de cult, biserici și mănăstiri de pe cuprinsul Moldovei și Bucovinei. A stimulat construirea de biserici și a contribuit la restaurarea și înfrumusețarea Centrului Mitropoliei Iașilor. Peste tot a lăsat mărturie ale rodnicii sale activității pastorale și misionare în sprijinul Bisericii, al spiritualității și culturii românești. În 1986, a fost ridicat la treapta de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, avându-se în vedere vasta sa experiență spirituală și pastorală în lucrarea cu preoții și credincioșii, îmbinând, în mod fericit, atât dreptatea cu iubirea, cât și respectul pentru învățătura de credință și sfintele canoane ale Bisericii Ortodoxe, cu interesele preoților și ale credincioșilor. Prea Fericitul Părinte TEOCTIST a parcurs toate treptele învățământului teologic cu rezultate dintre cele mai bogate în cunoașterea învățăturii de credință a Bisericii, a culturii și spiritualității ortodoxe, precum și a culturii poporului nostru, care s-a concretizat într-un număr mare de studii, articole și cărți, ca mărturie ale slujirii Bisericii și întregului popor. Monografiile, studiile și articolele publicate, precum și cuvântările sale, însumează peste 700 de titluri. Amintim, înainte de toate, monografiile asupra Mitropolitului Iacob Putneanul, Mănăstirea Neamțu, care a fost reeditată tot la Mănăstirea Neamțu. Remarcăm, totodată, retipărirea Bibliei de la București sau Bibliei lui Șerban Cantacuzino, din 1688, considerată un monument al literaturii și culturii vechi românești, într-o ediție de excepție, la 300 de ani de la tipărirea ei. Fără îndoială, Biblia de la București este o strălucită sinteză care reunește tezaurul de grai, de simțire și cugetarea a neamului românesc. Se cuvine să evocăm, totodată, opera monumentală „Pe treptele slujirii” care, prin conținutul său teologic, pastoral, misionar și național, precum și prin mesajul ecumenist reprezintă un neprețuit instrument de lucru în apărarea credinței, ca și pentru zidirea duhovnicească și românească a cititorului. Pe parcursul anilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh a militat pentru promovarea unei Ortodoxii deschise, dinamice, capabilă să dovedească frumusețea credinței creștine. Simbioza dintre limba română, de origine latină, și credința ortodoxă, dă Bisericii Ortodoxe Române o identitate specifică ce poate constitui o legătură între Orient și Occident. Părintele Patriarh împărtășește convingerea că unitatea Europei trebuie să fie mai întâi o unitate spirituală. O astfel de unitate nu poate fi decât autentică și curată. Evanghelia lui Iisus Hristos este o bază de neînlocuit pentru unitatea creștină. Prea Fericitul Părinte a atras atenția că, într-o lume a tehnologiei și informației, Europa își caută astăzi sursele spirituale. În opinia Părintelui Patriarh, Biserica din Orient și Biserica din Occident constituie o unitate, iar moștenirea lor religioasă și culturală este un bun al tuturor creștinilor.

Misiunea asupra divinității prezentată astăzi de către creștinism nu este lipsită de importanță. Este necesar ca această viziune să fie aceea a unui Dumnezeu care iubeste oamenii, așa cum apare ea în marea tradiție a Orientului creștin, numind divinitatea prietenul omului „filantropos”. Totodată, Prea Fericitul Părinte Patriarh a pus în evidență vocația profetică a Bisericii, în privința culturii și civilizației. Biserica este capabilă să asimileze valorile pozitive ale fiecărei epoci, în același timp Biserica trebuie să fie atentă la fenomenele distrugătoare care amenință întreaga umanitate. În condițiile în care, în urma Revoluției Române, din 1989, Biserica Ortodoxă Română și-a recâștigat libertatea, Prea Fericitul Părinte TEOCTIST subliniază importanța evanghelizării societății. Prea Fericirea Sa a atras atenția că în anii dificili din perioada cât a purtat flacăra credinței nu s-a stins, în ciuda slăbiciunilor unora dintre noi. Biserica are astăzi o mare responsabilitate în renașterea spirituală a societății. Aceasta a contribuit într-o manieră fundamentală la dezvoltarea vieții sociale românești, făcând din oameni adevărați credincioși, oameni cu spiritul evangheliei. Părintele Patriarh a adus contribuții majore la păstrarea identității naționale, respectând întru totul specificitatea etnică și religioasă a tuturor minorităților care trăiesc în România. Prea Fericirea Sa a subliniat și subliniază constant, valoarea unică a fiecărui individ creat după chipul lui Dumnezeu. Numărul creștinilor care și-au dat viața pentru credință pe parcursul timpului este îngrijorător de mare, ei au suferit în tăcere și cu răbdare; tăcerea martirilor din secolul XX, este mult mai grăitoare decât orice cuvânt omenesc. Martirii veritabili strălucesc prin atitudinea de iertare și compasiune, ei nu judecă, ei nu condamnă, martiriul lor reprezintă o lecție pentru noi toți și mai ales o lecție pentru generațiile tinere. Legătura indisolubilă dintre Biserica noastră creștină și școală datează din cele mai vechi timpuri, pe această linie se înscrie și înființarea și existența Universității Dimitrie Cantemir, universitate creștină spiritual și laică prin conținutul său. Studenții și cadrele didactice ale universității noastre au simțit permanent atenția și grija deosebită a Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române.

Vă rog să-mi îngăduiți să inchei acest Laudatio amintind un gând rostit de Părintele Patriarh: „Propovăduirea, cunoașterea și păstrarea adevărului de credință sunt, după învățătura Bisericii noastre, îndatoriri mari. Traite în unitatea trăirii creștine ele devin podoabă pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru tot ceea ce este și constituie România, Patria noastră strămoșească.

Vă mulțumesc!”

Cei prezenți, reținând îndelungata lucrare în timp a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST evidențiate de prezentatorul discursului lauda-

tiv, au apreciat și aplaudat activitatea și realizările Prea Fericirii Sale în plan pastoral, cultural, spiritual și patriotic în general.

După prezentarea făcută de Dl. Prof. Univ. Dr. Dumitru Mazilu, Dl. Rector Momcilo Luburici a invitat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOC-TIST să rostească cuvântul adecvat acestui moment. Prea Fericirea Sa, într-o cuvântare de substanță, urmărită cu atenție și apreciată de auditoriu, a rostit următoarele:

*Domnule Rector,
Domnule Prorector, Domnule Prof. Stanciu,
Onorat Senat al acestei celebre universități,
Onorată asistență,
Domnilor miniștri,
Prea Cucernici Părinți,
Domnule Consilier Prezidențial,
Iubiți frați și surori în Domnul,
Dragi studenți,*

Așa cum am trăit și simțit cu toții aceste momente, socotesc că înscriu în viața fiecăruia dintre noi sentimente și stări cu caracter de veșnicie, și imprimă o pecete deosebită pentru că izvorăsc din domeniul adânc al credinței și dăinuiesc de aceea peste secole. Acum când anii mei au depășit chiar pe cei prevăzuți de Sfântul, Proorocul și Poetul Vechiului Testament, David, nu m-aș fi considerat îndreptățit la o asemenea cinstire din respect pentru strădania și rolul atât de strălucit al acestei tinere universități, ocrotită spiritual de unul dintre marii învățați români Dimitrie Cantemir, și din prețuire pentru toți slujitorii și învățăceii ei, primesc această mare onoare și apreciez că această distincție academică se îndreaptă asupra Bisericii Ortodoxe Române, pe care o slujesc din copilăria mea.

Văd, în actul celebrat acum o cinstire inefabilă, care se revarsă din însăși menirea acestui așezământ de spiritualitate, spre rostul meu și al Bisericii, pe care am slujit-o și care mi-a călăuzit pașii până la această tribună. Nu în zadar, poetul cel mai inspirat al neamului nostru, Mihai Eminescu, a numit Biserica noastră: „Mama duhovnicească a poporului român”. Aceste cuvinte cuprind modul de gândire al românului și o întreagă teologie pe care nu am putea-o noi să o definim altfel și atât de sintetic, așa cum a formulat acest adevăr genialul nostru poet ca inspirat de Duhul Sfânt. Într-adevăr, Biserica este, iubiții mei, cea care ne-a ocrotit, dăinuirea ca neam și popor, ea ne-a născut la viața cea luminată, cea vie, cea adevărată, a credinței, a creștinătății noastre neștirbite, propovăduite

strămoșilor noștri prin graiul inspirat de Duhul Sfânt al Sfântului Apostol Andrei cel întâi chemat la apostolat și fratele Sfântului Apostol Petru.

Suntem, ca realitate și ca imagine a noastră în lume, o Biserică vie, cunoscută prin fiii ei și apreciată teologic ca întrupare a dumnezeirii, așa cum și este în fond chemare Bisericii Ortodoxe. Fiii și slujitorii ei, sunt chemați neconținut să trăiască principiile ei de credință și de viață, și prin acestea trebuie să arate valoarea lor în fața lumii și a lui Dumnezeu prin faptele credinței. Biserică este, așadar, o instituție divino-umană, cum o numesc marii teologi, și de aceea când se raportează viața mea la slujirea Bisericii, cu înfiorare sfântă ascult cele ce se referă la smerita mea persoană, ca cele de azi, receptându-le ca o cinstire a unei strădării îndelungate, desfășurată în viața dăruită mie de Dumnezeu, pentru a sluji cu sârguință Biserica. Biserica este ocrotitoarea noastră, nu numai ca persoane, ca familie, ca popor, dar și ca entitatea spirituală în universul valorilor supreme cu care Dumnezeu Însuși la zidit pe om și lumea ca expresie a iubirii Sale. De aceea, Biserica transfigurează omul și lumea, făcând cer nou și pământ nou. Biserica apare ca ocrotitoare a întregii lumii chiar dacă nu toată lumea mărturisește acest adevăr. Mergând pe firul credinței în adâncul istoriei descoperim că Dumnezeu a sădit ideea dumnezeirii în sufletul omului, așa cum scriu Sfinții Părinți inspirați și gânditorii despre cele divine. Spre deosebire de alte credințe și concepții religioase, Biserica noastră, a cărei învățătură o mărturisim și o trăim, este o Biserică deschisă altor valori. Spre deosebire de acestea, valorile de credință ortodoxă sunt veșnice, ca harul dumnezeiesc, care ne ajută pe fiecare dintre noi să pășim spre desăvârșire, să dobândim nemurirea, fiind ființe divino-umane. Fiecare persoană devine, prin harul Bisericii, participantă la iubirea lui Dumnezeu. Cine îl citește pe Părintele Profesor Stăniloae, sau alți teologi ai Bisericii noastre și mai ales scrierile și studiile Sfinților Părinți din primele secole creștine – traduse acum în limba română, acela va înțelege aceste adevăruri. Este bine să cunoaștem că datorită unor asemenea gânditori – strămoși de ai noștri – avem acum această literatură; prin Sfântul Ioan Casian, un mare teolog din părțile Dobrogei, ascet, organizator al vieții monahale în părțile Marsiliei din Franța, unde a înființat două mănăstiri după regulile mănăstirilor orientale, una de monahi, alta de maici. După cum știți, în toamna anului 2002 la sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva, la 14 octombrie, moaștele acestui Cuvios Părinte Ioan au fost aduse spre închinare în țara noastră, la mănăstirea Antim din București, la Episcopia Dunării de Jos și catedrala mitropolitană din Iași, ca o recunoaștere a apartenenței lui la spațiul și spiritualitatea noastră românească, și spre mângâiere și întărirea

duhovnicească a credincioșilor, care s-au bucurat mult de vederea moștelor sale. De aceeași profunzime teologică este și Sfântul Dionisie – numit cel smerit, tot din spațiul dintre Dunăre și Mare, din secolul IV, în secolul V, cunoscut prin știința sa, stabilind era creștină, devenită sistem cronologic oficial de numărare a anilor pentru întreaga lume. Prin ei, iată arătăm lumii că de atunci cultura bisericească din părțile noastre era necesară întregii Biserici din Europa. Am contribuit, prin îndepărtării noștri strămoși, Sfântul Ioan Casian și Dionisie cel Smerit, la valorile occidentului, care are nevoie de aceste valori ale credinței noastre, deci ale ortodoxiei și în vremea noastră.

Iată, așadar, că din secolele IV-V, am fost prezenți la lucrarea spiritua-lă, universală a Bisericii nedespărțite. Aș mai aminti în acest sens că, și la primul sinod ecumenic – convocat de Sfântul Împărat Constantin cel Mare la Niceea, la 325, au participat și ierarhii noștri din Tomisul Sciției Mici, Dobrogea noastră de astăzi. De asemenea, și la Sinoadele următoare Biserica noastră din acel timp a fost reprezentată de ierarhii tomitani.

Avem, așadar, rădăcini vechi și adânci în credința apostolică, recunoscută acum de toată lumea creștină. Și spun aceasta pentru că de la despărțirea Bisericii Romano-Catolice de cea de Răsărit, Biserica noastră fiind înconjurată de popoare slave, am fost până de curând trecuți de istoricii din Occident ca fiind încreștinați de vecinii noștri din Sudul Dunării, într-o perioadă destul de târzie, și nu din predica directă a Sfântului Apostol Andrei. Dar, iată că cel care a mărturisit, a scris și a vorbit chiar la București și a infirmat această prejudecată și a clarificat acest adevăr al încreștinării noastre, dându-ne nouă românilor înțietatea credinței, a fost actualul Papă al Romei, Sanctitatea Sa Ioan Paul al II-lea. În vizita sa în România, în mai 1999, prima vizită a unui papă la București, când a declarat că suntem popor creștin din izvorul predicii Sfântului Andrei: "Vizita mea de acum vrea să confirme legăturile dintre România și Sfântul Scaun care au avut mare importanță pentru istoria Creștinismului în regiune. Cum e cunoscut, potrivit tradiției credința a fost purtată în aceste ținuturi de fratele lui Petru, Apostolul Andrei, care a pecetluit neobosita sa operă misionară prin martiriul său petrecut la Patras."¹ A fost o precizare și o declarație urmată apoi de un adevărat iureș admirativ la adresa Bisericii Ortodoxe, la adresa valorilor culturii bizantine, perpetuate la noi prin acel Bizanț după Bizanț. Cu acel prilej, s-a auzit din glasul unui pontif roman, acea atât de frumoasă și celebră metaforă: România - Grădina Maicii Domnului: "România, Țară-punte între Orient și Occident, punct de răscruce între Europa Centrală și

1. S.S. Papa Ioan Paul II, *Discursul din timpul ceremoniei de bunvenit ținut la Aeroportul Băneasa, 7-8-9 mai 1999, Vizita apostolică a lui Ioan Paul al II-lea în România*, p. 5.

cea *Orientală, Românie, pe care tradiția o numește cu frumosul titlu de «Grădina Maicii Domnului», vin la tine în numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și al Prea Sfintei Fecioare Maria.*”² Această recunoaștere atât de valoroasă se producea în timp ce posturile străine de televiziune ne prezentau în Occident numai cu neajunsurile și cu imagini descurajatoare, care deși există pretutindeni în lume, erau prezentate cu precădere în chip cu totul degradant pentru țara noastră. Iată însă că, în acest context, a venit un glas profetic, într-adevăr, și așa se explică de ce, tot atunci, am auzit glasuri din partea credincioșilor chemând la unitate, ca un fel de cântare și aducere aminte a vremii când toți creștinii mărturiseau și se aflau într-o “una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică”, chemare pe care am auzit-o și în octombrie 2002 la Roma. Este, într-adevăr, un imn închinat dorinței de unitate creștină, ca urmare a acestei precizări, a vechimii noastre creștine a poporului român. Iată, numai o oglindire a ceea ce ați auzit, onorată asistență, din prezentarea D-lui. Prof. Dr. Dumitru Mazilu, care ne-a copleșit prin aprecierile sale laudative. Ascultând cele spuse, atât referitor la mine, cât și la Biserica și istoria noastră contemporană, trebuie să ne determine la o sporită sârguință de a sluji Biserica și țara noastră.

*Excelența Voastră, Domnule Rector, Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici,
Venerați membri ai Senatului Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”,
Domnilor Miniștri,
Prea Cucernici Părinți,
Onorată și distinsă asistență,*

Numele acestei Universități ne îndreaptă luarea aminte către ocrotitorul ei spiritual, marele cărturar român Dimitrie Cantemir care în opera sa vastă și impresionantă pentru acea epocă și pentru a noastră, a descris și a transmis Europei vremii sale, o comoară de adevăruri istorice despre poporul român și datinile lui, dar și despre frumusețile credinței noastre ortodoxe. Când spunem frumusețile credinței noastre ortodoxe, nu înțelegem să disprețuim alte credințe, dar, e firesc să ne iubim mai mult părinții, frații, valorile și martirii neamului. Este firesc să-i cinstim mai întâi și mai mult pe cei care, de-a lungul istoriei, s-au străduit, cum vedeți, unii cu înțelepciunea cărții, alții cu frumusețile poeziei, alții cu datele și descoperirile științei, tehnicii și chiar cu cele ale descoperirilor dumnezeiești, întrucât românii nu au rămas în urma acestor progrese ale științei sau ale credinței. Ortodoxia, credința românilor, nu i-a împiedicat pe strămoșii și înaintașii noștri să

2. Ibidem.

îmbrățișeze orice știință, nu i-a învățat să disprețuiască alte credințe sau etnii, ci, dimpotrivă, aceste etnii și-au găsit sălaș primitiv nu numai în aria noastră geografică, ci chiar în adâncul sufletului românilor, unele naționalități așezându-se la noi de mai mult de o mie de ani. Cum știți, armenii, germanii, secuii și ceangăii și tot felul de etnii și-au găsit aici, pe pământul nostru românesc, odihnă, adăpost, pace, contribuind chiar la progresul organizării științifice a poporului român. Nu-i întâmplător, că acum, frații noștri români, mai ales tineri, răspândiți în Europa, și în celelalte continente, sunt primiți cu multă atenție, multă bunăvoință și își înjghebează acolo foruri culturale și biserici, mănăstiri cu organizare ierarhică românească. Deși tineri, aceștia prin pregătirea lor teologică, activitate și relații cu celelalte Biserici, ne fac cinste și auzim cuvinte din cele mai frumoase la adresa lor din partea autorităților bisericești și de stat. Credința cu valorile ei ne ajută, iubii tineri și tinere, să ne afirmăm atât în fața propriei noastre conștiințe cât și în fața semenilor noștri. Trebuie ca noi să cunoaștem și să înțelegem credința aceasta. Ortodoxia nu este închistată în prejudecăți încât să disprețuiască libertatea ființei umane. Ortodoxia respectă, de la cele mai mici ceremoniale bisericești și până la afirmarea credinței, libertatea credincioșilor și îi tratează după pilda Mântuitorului Iisus Hristos, cu blândețe și cu acea iubire cu care Însuși Iisus a biruit răul și lumea. Ortodoxia, așa cum a afirmat Domnul Rector, Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici, își are în miezul ei Lumina lui Hristos care luminează în întuneric³, lumina iubirii, pentru că Dumnezeu este iubire,⁴ spune Sfântul Evanghelist Ioan. Din iubire Dumnezeu a creat lumea; din iubire S-a întrupat Mântuitorul nostru Iisus Hristos, luând chipul nostru întru toate asemenea nouă, afară de păcat,⁵ ca să ne ridice pe noi, prin harul cel dumnezeiesc, la asemănarea cu Dumnezeu.

În această atmosferă de mult așteptată libertate a ființei umane, Ortodoxia este, în lumea teologică, în lumea creștină, în general, apreciată mult cu această deschidere, dar și cu valorile ei de credință.

Într-adevăr, prin aceste valori ea se dovedește Biserica întemeiată în lume prin jertfa Mântuitorului Iisus Hristos. El ne spune atât de clar că n-a venit pentru cei sănătoși, ci pentru cei bolnavi, nu pe cei dreپți a venit să-i cheme la pocăință, ci pe cei păcătoși.⁶ În Biserica Ortodoxă prin credință, nădejde și dragoste nu se poate ajunge la o stare de deznădejde, de îngrijorare, de încrâncenare sufletească. Atunci când persoana și mai ales tinerii,

3. cf. Ioan 1, 5.

4. cf. Ioan 4, 16.

5. cf. Evrei, 4, 15.

6. cf. Marcu 2, 17.

își deschid sufletele, cum ar trebui să le deschidă față de părinți, față de mamă, față de tată și pentru cele spirituale față de duhovnic, ei pot fi ajutați să depășească greutățile și încercările vieții. Când veți citi viața Mântuitorului Hristos - și e bine, dragi tineri, să citiți - pentru că Noul Testament nu este numai o Carte de potolit curiozitatea tinereții, cum s-ar crede, nici o Carte pe care o citești numai pentru a fi citită, ci este o Carte în care veți găsi calea pe care să mergi, Cartea înțelepciunii vieții, este și rămâne ținta vieții fiecăruia dintre noi: "Calea, Adevărul și Viața"⁷. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Fiul,⁸ spune Iisus, adică prin Biserica Sa. Pentru a înțelege textele acestei Cărți trebuie o pregătire, o inițiere, o învățătură specială. De aceea este bine ca să citiți cu multă râvnă și atenție Sfânta Scriptură, cărțile ziditoare de suflet ale Sfinților Părinți, pentru că în ele veți găsi, într-adevăr, răspunsul la problemele sufletului și hrană spirituală.

Apreciem mult grija Senatului, a Domnului Rector, de a amenaja în Universitate o capelă, un paraclis. Aceasta este simbolul luminii celei veșnice și al liniștii sufletului. Între agoniselile noastre cărturărești, de orice natură ar fi acestea, trebuie să avem la loc de mare însemnătate cunoașterea învățaturii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cunoașterea Bisericii Sale,⁹ a Bibliei și a scrierilor Sfinților Părinți, ca pe niște călăuze ale vieții. Noul Testament este împlinirea Vechiului Testament, o rodire permanentă a acestuia. De aceea, grăbiți-vă, dragi tineri, ca prin Cuvântul Sfintei Scripturi și învățătura Bisericii, să acordați atenția cuvenită valorii sufletului dumneavoastră. Nu sunteți numai frumoși cu tinerețea, ci sunteți înzestrați și cu darul cel mai scump cu care Dumnezeu l-a dăruit pe om de la creația sa, care este viața și chipul vostru atât de frumos, care trebuie să aspire la asemănarea cu Dumnezeu. De aceea acest dar, ca orice dar, trebuie să se păstreze cu respect, cu grijă, de fiecare clipă, pentru că tinerețea din totdeauna este pândită de capcane și este întotdeauna periclitată de încercări și ispite. Toate aceste pericole pot fi înlăturate prin statornicia în credință, întărită prin libertatea voastră de a alege între bine și rău. Noi ca oameni suntem înzestrați cu libertate și rațiune, cu valori supreme de care putem dispune numai noi. Acesta este un dar al nostru: gândirea, rațiunea, voința și iubirea. Suntem deci ființe divino-umane; avem suflet, nu trebuie să uităm de suflet! Chiar și cei dedicați vieții de mănăstire își asumă eroismul de a duce o viață continuă, de desăvârșire creștină prin rugăciune și muncă. Ei nu se rup de lume, de părinți, de

7. Ioan 14, 6.

8. Ioan 14, 16.

9. cf. Efeseni 5, 32.

frați, de surori, ci dimpotrivă, în intimitatea chiliei lor, ei îl poartă în suflet, în inimă și în gând. După cum în liniștea Sfântului Altar, în misterul Sfântului Altar, preotul slujitor, prin cântările liturgice, cuprinde întreaga obște a credincioșilor din biserică și pe toți eroii neamului și chiar lumea și universul. Sfânta Liturghie ne îmbrățișează pe toți, atât vii, cât și adormiți. Așadar, Paraclisul universitar are darul să vă apropie de Dumnezeu, în unitate sufletească cu întreaga Biserică și chiar cu întreg poporul român de pretutindeni. Ea reprezintă o valoare supremă, pe care credința ortodoxă o numește viața de comuniune între noi, ca frați și surori în Hristos. Prin această avem conștiința că suntem contemporani cu înaintașii noștri și ei cu noi, cu eroii noștri, care și ei trăiesc cu noi în rugăciunile noastre, și noi trăim apoi din vitejia și valoarea cu care ei au apărat fruntariile țării, și au apărat frumusețile noastre spirituale, valoarea sufletului. Și de aceea, pentru formarea caracterului, a personalității, iubiți frați și surori tineri, din această Universitate, să nu pierdeți din vedere că valoarea supremă a omului, valoarea cea nevăzută este sufletul încredințat nouă de Dumnezeu.

Pentru aceste calități sufletești, Europa ne îmbrățișează și acceptă identitatea noastră cultural-spirituală. Cine nu are nevoie de iubire, cine nu are nevoie de dreptate socială, respect, toleranță și libertate? Cine nu are nevoie de adevăr și de lumina credinței? Cine apoi nu are nevoie de pace și de cei ce pot oferi sprijin și argumentări pentru o pace durabilă? Religia apreciază cuceririle științei, tehnicii, realizările civilizației și tot ce ușurează viața precum și tot ce înseamnă dezvoltare științifică și economică, dar atunci când aceste cuceriri sunt înmiresmate și cu valorile credinței, toate își desăvârșesc valoarea lor; toate sunt menite să ajute omul, pe fiecare în parte și omenirea întreagă.

În Occident și în alte părți ale lumii, am aflat misiunea foarte frumoasă a tinerilor și vârstnicilor români, atașați de Biserică asemenea părinților lor. Vă va fi de mare folos stăruința de a vă păstra integritatea morală, integritatea sufletească. În lume, și mai ales în lumea largă, există, din nefericire, o lipsă de credință, un gol spiritual. Acesta poartă pașii multora pe drumul rătăcirilor de tot felul. Cât de dureros este atunci când vezi tineri frumoși, tinere frumoase, căzuți în dezmăț și în desfigurarea chipului atât de frumos, dăruit lor de Dumnezeu. De pe băncile universitare să porniți în a vă constitui și întări acea voință de fier de care vorbeam mai înainte, ca să vă formați viitorul, prin studiu și educație, încă de aici, și chiar din familie, personalitatea, integritatea morală, care dă echilibrul dintre credință și știință, dintre tehnologie și trăire creștină. Biserica nu pune nici o limită dorului de știință și de descoperiri de tot felul și de folosul lor pentru viață. Dar acestea toate

să se facă și în îmbogățirea sufletului. Și acestuia, adică sufletului, trebuie să-i acordăm, și încă prisositor, hrana lui spirituală, credința, adevărul, iubirea cea sfântă, etc.

Avem nădejdea că această Universitate, prin distincția ei și a dumneavoastră, domnilor membri ai Senatului, profesori, academicieni și slujitori ai ei, își va îndeplini menirea și misiunea ei tot mai rodnic. Aveți cu toții o responsabilitate mare, o deosebită misiune de părinți și de frați, pe care trebuie să o valorificați prin formarea personalității tinerilor pe care îi instruiți și îi educați. Personalitatea se formează cu ajutorul educației, muncii, a sincerității, a pildei personale, mai ales, și apropierii față de tineri și de părerile lor îndreptățite. Lumina principiilor de viață ale Sfintei Scripturi și ale Sfintei noastre Biserici, vă va aminti că îndepliniți o misiune sfântă, fiind vorba de formarea acestor tineri ca viitori soți, viitoare soții, viitori dregători ai popoarelor lumii. Către aceste zări ei trebuie să gândească și la momentul când, în fața Sfântului Altar, vor fi cununați, ei trebuie să fie vrednici pentru această mare Taină a Bisericii în Hristos. Cum din copilăria noastră știm, la Cununie, mirii sunt încoronați asemenea împăraților și regilor, cu coroane, semnul biruinței, al virtuții, al frumuseții, al luminii, al doborârii răului, a tot ceea ce este nedemn de personalitatea acestui mileniu.

*Exceleța Voastră, Doamne Rector,
Venerat Senat al Universității Creștine "Dimitrie Cantemir",
Doamnelor și Domnilor Profesori,*

Vă felicit pentru munca ce o desfășurați aici, cu roade bogate și Vă mulțumesc pentru atenția și onoarea pe care ați socotit să mi-o acordați prin această impresionantă ceremonie și pe care, repet, cu recunoștință, că o consider ca fiind acordată, în primul rând, Bisericii Ortodoxe Române, nu mie. Consider prezența mea în mijlocul dumneavoastră, a slujitorilor științei și tehnicii, cu realizări în aceste domenii, ca un rar și mare privilegiu. Această hlamidă, cu care m-ați împodobit și care, vedeți că tot alunecă, de parcă nu mi s-ar potrivi, am primit-o ca pe o nouă povară, un nou jug în slujirea Bisericii și a neamului nostru. Ea îmi va aminti de acest moment și va fi un sprijin spiritual al dragostei dumneavoastră, mai ales a tinerilor și a tinerelor care, prin entuziasmul și optimismul lor, mi-au inspirat, și în aceste momente, mult curaj. Rectoratul meu de la Institutul Teologic de Grad Universitar, al anilor 1950-1954, de care s-a amintit aici, a fost într-o vreme când, pe de o parte, me confruntam cu multe greutăți și restricții, iar pe de altă parte, eram în compania unor elite ale învățământului teologic românesc. Toate acestea presupuneau o mare atenție în raport cu tineretul, care

trebuia ferit de pericolele existente în plan ideologic, și în același timp să fie îndrumat să folosească cu eficiență știința și erudiția dascălilor străluciți din acea vreme, pe care și eu, Rector fiind, îi socoteam, în continuare, profesori ai mei.

Tot așa îi consider și acum pe Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, pe înaintașul meu, marele cărturar Patriarhul Iustin Moiescu, profesori de elită și titani ai gândirii teologice, cât și pe Patriarhul Justinian Marina, ierarhul providențial care a reorganizat și protejat învățământul teologic de toate gradele. Au fost în vremea aceea momente de încercare pentru mulți, dar mai dureros a fost că mulți frați, preoți, călugări, intelectuali, academicieni și profesori au umplut temnițele pentru că au ținut să apere valorile noastre tradiționale, să apere și să slujească Biserica. Binecuvântată fie memoria tuturor acestor martiri și pătimitori ai neamului nostru! Prin jertfa lor, prin lucrarea valoroșilor dascăli de teologie, noi am putut să parcurgem acei ani, menținându-ne viața noastră religioasă și școlile teologice și salvând valorile din mănăstirile noastre. Am avut atunci la Teologie o secție pentru frații de mănăstire, care au devenit apoi Ierarhi și pentru surorile de mănăstire, devenite superioare ale unor renumite mănăstiri. Pentru că îl zăresc în sală pe Domnul Acad. Prof. Ștefan Ștefănescu, amintesc de Î.P.S. Acad. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, trecut de curând la cele veșnice și care s-a afirmat ca ierarh de seamă, cărturar și istoric strălucit. Biserica noastră a avut și are capacitatea de a răspunde provocărilor lumii în care activează și ne-a încredințat că totdeauna Dumnezeu este cu noi, El ne ajută, El ne întărește și ne apără.

Cu această nădejde, Vă mulțumesc tuturor pentru această primire, pentru această bucurie, pe care o trăiesc și eu și pentru sărbătoarea pe care ați închinat-o Universității Creștine "Dimitrie Cantemir" și Sfintei noastre Biserici. Să dea Dumnezeu ca acest moment să rămână, într-adevăr, spre slava Sfintei Biserici și spre cinstea acestei Universități Creștine, iar fiorul sfânt al acestor clipe să pătrundă în sufletele tinerilor, mai ales exemplul ascultării, colaborării și împreunei noastre întâlniri și slujiri.

Vă vestesc și acum, ca totdeauna în perioada pascală, în care ne găsim încă, Hristos a Înviat!

După cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, Domnul Rector al Universității mulțumind Prea Fericirii Sale pentru bogăția ideilor și considerațiile prezentate vibrant și emoționant, a spus:

"Stimată asistență,

"Permiteți-mi să mulțumesc, încă o dată, Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pentru marea cinstitie pe care

ne-a făcut-o de a fi acceptat să fie Doctor Honoris Causa al Universității noastre, primul nostru Doctor Honoris Causa!

Cuvintele minunate pe care le-ați rostit Prea Fericirea Voastră nu vor fi uitate nici de dascăli, nici de studenții acestei școli, ele vor rămâne în istoria noastră.

În același timp vreau să mulțumesc pentru fiecare dintre cei prezenți: distinșilor reprezentanți ai ierarhiei Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanților culturii și științei românești. Doresc să mulțumesc în mod special Doamnei Ministru Ecaterina Andronescu, pentru sprijinul pe care îl dă învățământului superior particular. Tuturor, salutul și mulțumirile noastre.”

După cuvântul de încheiere și mulțumirile adresate de Rectorul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, în acordul imnului studentesc, înaltele oficialități prezente s-au îndreptat spre Rectorat. Aici, într-o atmosferă călduroasă, Prea Fericitul s-a întreținut cu cei prezenți și a acordat două interviuri, unul pentru postul Radio România Actualități, iar altul pentru postul Radio România Tineret:

Reporter Radio România Actualități:

Ce reprezintă pentru Prea Fericirea Voastră și pentru Biserica Ortodoxă Română acordarea titlului de Doctor Honoris Causa de către Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”?

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST:

Mai presus de toate acest titlu înseamnă o cinstită a Bisericii noastre strămoșești. Eu sunt un slujitor al ei și am fost copleșit de atenția și dragostea senatului universitar, a Excelenței Sale, Domnului Rector, și de prezența aceasta atât de numeroasă pentru a asista la serbarea aceasta. Este o serbare închinată Bisericii noastre, valorilor noastre strămoșești și vredniciei științei și culturii noastre naționale.

Reporter Radio România Tineret:

Prea Fericite Părinte Patriarh, trăim cu toții un moment foarte important. Titlul de Doctor Honoris Causa primit astăzi înseamnă recunoașterea întregii activității a Prea Fericirii Voastre, activitate dedicată oamenilor, pentru a-i îndrepta către adevărata credință, pentru a le aduce mai aproape valorile morale și spirituale reale. Totuși, trăim într-o lume tulbură, o lume care își răstoarnă valorile, o lume plină de conflicte și de răutate. Spunea Malraux, la un moment dat: “Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc!” ce părere aveți, este o afirmație destul de sumbră. Cum vedeți secolul XXI?

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST:

Nu numai prin ziua de astăzi și luminile ei eu sunt optimist în această prezicere a acestui secol, cum va fi sau cum nu va fi, ci și valorilor care izvorăsc din sufletele oamenilor, a credincioșilor și mai ales într-o instituție de învățământ universitar. Lucrul acesta înseamnă foarte mult pentru că, dacă Evanghelia și învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos sunt astfel simțite și trăite și prin fapte, pentru că aceea există și o biserică în această Universitate, nu se poate altfel decât, ca acest secol să fie creștin și el, însă cu adausul, că mai ales tineretul nostru și noi toți să veghem la sănătatea sufletească și trupească a tineretului nostru românesc, și de aceea am și spus ceea ce am spus, că ei sunt nădejdea noastră și păstrători ai valorilor veșnice ale neamului nostru.

Reporter Radio România Tineret:

Și pentru că ați vorbit despre tineri, într-o astfel de lume tulbure, o lume care nu își găsește valorile, ce-i sfătuiți pentru a nu-și pierde adevărata credință?

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST:

Trebuie ca noi, în primul rând Biserica, profesorii, Facultățile de Teologie și profesorii de Teologie să începem cu copiii de la școală și apoi la universitate o muncă aprigă, pentru că tinerii sunt pândiți de obstacole și capcane la fiecare pas și atunci noi să le stăm în ajutor, și fac apel, în același timp, și la părinți și la mame pentru supravegherea tineretului și călăuzirea lui pe drumul cărții, pentru că cartea totdeauna îl ajută pe om să se ridice și din punct de vedere moral, nu numai din punct de vedere științific.

După aceste interviuri, Domnul Rector, Prof. Univ. Dr. Momcilo Luburici, l-a invitat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST să semneze în Cartea de Onoare a Universității.

Prea Fericitul Sa a consemnat următoarele:

„Însemnare

*Cu multă dragoste am primit Hlamida academică oferită
de Senatul acestei Universități.*

*Rog pe Dumnezeu să binecuvinteze strădania pilduitoare a distinsului corp
profesoral și să îndrepteze pașii tineretului pe calea luminată
de Mântuitorul Iisus Hristos și a muncii pentru formarea caracterului
și personalității, pentru viață,*

† Teoctist

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române,

Doctor Honoris Causa al acestei Universități „Dimitrie Cantemir”

30-05-2003”

În următoarele zile presa centrală a evidențiat acest eveniment, astfel:

“Curierul Național” din 31 mai reda următoarea știre:

“Patriarhul Teoctist, primul Doctor Honoris Causa al Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”

Părintele Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a primit, ieri, titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”. Este primul titlu de o asemenea valoare pe care această universitate îl conferă, a subliniat rectorul, prof. dr. Momcilo Luburici. “Prea Fericitul Părinte, în funcția de rector al Institutului Teologic Universitar din București și în aceea de episcop și vicar patriarhal și-a concentrat eforturile în direcția pregătirii miilor de preoți, având un rol decisiv la dezvoltarea culturii teologice românești, prin elaborarea unor opere de referință în domeniul teologic, cu o înaltă valoare cultural-educativă”, se arată în Laudatio, prezentat de prof. dr. Dumitru Mazilu. Patriarhul Teoctist s-a adresat studenților, îndemnându-i spre cunoașterea lumii prin descifrarea tainelor științei, dar și prin cultivarea spiritului, a curățeniei sufletești. (Florin Antonescu)”

“Monitorul de București” din 31 mai consemna evenimentul astfel:

“Patriarhul Teoctist – Doctor Honoris Causa”

Senatul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir” i-a acordat, ieri, titlul de Doctor Honoris Causa Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, Teoctist. La manifestarea au fost prezenți cadre didactice de la Universitatea “Dimitrie Cantemir”, studenți, Ioan Mircea Pașcu, ministrul apărării naționale, și Ecaterina Andronescu, ministrul educației și cercetării. Laudatio a fost rostit de decanul Facultății de Științe Politice din Universitatea “Dimitrie Cantemir”, Dumitru Mazilu, care a subliniat rolul pe care Prea Fericitul Teoctist, l-a avut în pregătirea miilor de preoți și în laborarea unor opere de referință în domeniu. “Monografiile, studiile și articolele publicate, precum și cuvântările sale însumează peste 700 de titluri”, a precizat Mazilu (F.M.)”

“Cotidianul” din 31 mai insera:

“Prea Fericitul Teoctist, Doctor Honoris Causa al Universității “Dimitrie Cantemir”

Senatul Universității Creștine “Dimitrie Cantemir” i-a decernat, ieri, titlul de Doctor Honoris Causa Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Festivitatea a avut loc în Magna Aula din campusul universității din Splaiul Unirii, în prezența cadrelor didactice, studenților, a unor reprezentanți ai cultelor și a miniștrilor Apărării Naționale, Ioan Mircea Pașcu și Educației și Cercetării, Ecaterina Andronescu [...]”

Ziarul “Azi” din 31 mai dădea următoarea informație:

“Prea Fericitul Teoctist, Doctor Honoris Causa al Universității “Dimitrie Cantemir”

Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a primit, ieri, în cadrul unei ceremonii oficiale, titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, prima distincție de acest fel acordată de instituția de învățământ. Pe lângă studenți, profesori și reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, la festivitate au fost prezenți și miniștrii Educației și Învățământului, Ecaterina Andronescu, Apărării Naționale, Ioan Mircea Pascu, consilierul prezidențial Victor Opașchi ș. a.”.

În ziua de 2 iunie, ziarele “Adevărul”, “România liberă” și “Național” au prezentat, cu imagini sugestive, următorul comunicat al Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”:

“Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Doctor Honoris Causa al Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”

În Magna Aula a Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, vineri 30 mai a.c., Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a primit titlul de Doctor Honoris Causa al acestei universități. Au fost prezenți înalți reprezentanți ai Bisericii, ai Președinției, ai Academiei Române, parlamentari, ministrul Educației și Cercetării, prof. univ. dr. Ecaterina Andronescu, membrii Senatului universității, corpul profesoral, studenți și alții.

Rectorul, prof. univ. dr. Momcilo Luburici, fondatorul universității, dând citire deciziei de acordare a acestui titlu, a subliniat meritele deosebite ale laureatului în educația spiritual-creștină a tineretului român.

Așa cum se arată în *Laudatio*, Patriarhul României împărtășește convingerea că unitatea Europei trebuie să fie mai întâi o unitate spirituală. O astfel de unitate nu poate fi decât autentică și durabilă. Evanghelia lui Iisus Hristos este o bază de neînlocuit pentru unitatea creștinilor. Într-o lume a tehnologiei și informaticii, Europa își caută astăzi resursele spirituale.

Prea Fericitul Părinte Teoctist a mulțumit Senatului Universității Creștine “Dimitrie Cantemir” pentru onoarea de a fi primul Doctor Honoris Causa al acestei instituții de învățământ superior și a insistat asupra legăturii indisolubile dintre credință și educație în formarea tineretului.

Legătura indisolubilă dintre Biserica noastră creștină și Școală datează din cele mai vechi timpuri. Pe această linie se înscrie înființarea și existența Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”, universitate creștină spiritual și laică prin conținutul său instructiv.”

De asemenea, posturile de radio și televiziune au prezentat în emisiunile informative momentul festiv al acordării titlului de Doctor Honoris Causa

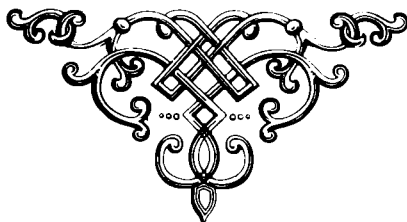
Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST de către Universitatea Creștină “Dimitrie Cantemir”.

Într-adevăr după cum a menționat Prea Fericitul Părinte Patriarh în cuvântul său și după cum a subliniat și Domnul Rector Momcilo Luburici, momentul acesta se înscrie ca un eveniment istoric în anele Universității Creștine “Dimitrie Cantemir”.

Momentul consemnat în cele de mai sus a reprezentat un moment de seamă în istoria Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București și încă o recunoaștere a activității îndelungate desfășurate de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST în slujba Bisericii și a Neamului.

Dealtfel, această recunoaștere Prea Fericitul Sa o consideră, după cum a menționat și în cuvântul său, o cinste adusă Bisericii Ortodoxe Române, în slujba căreia Prea Fericitul Sa și-a pus toată priceperea și râvna de când a intrat în monahism până acum, precum și de aici înainte.

Diac. prof. Nicu Octavian

VIAȚA ȘI MISIUNEA PREOTULUI AZI*

Trăim cu toții, astăzi, incontestabil, o realitate nouă, iar Biserica marginalizată și obligată până mai ieri să-și desfășoare activitatea mântuitoare doar în lăcașurile de cult, este chemată acum să procedeze la reintegrarea sa în societate, asumându-și, după cum sublinia Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, „o mare răspundere pentru renașterea morală și spirituală a societății românești. Suntem cu toții conștienți că aportul fundamental al Bisericii la însănătoșirea vieții sociale românești este acela de a modela oameni cu frică de Dumnezeu, oameni credincioși, oameni care să aibă „Duhul lui Dumnezeu”(I Corinteni VII, 40)¹.

În toată această misiune de „zidire a omului nou”, paulin, un rol preponderent îl are preotul, care așa cum îl caracteriza Lamartine „este un om care este al tuturor, care e chemat ca martor, ca sfătuitor și ca sfințitor în cele mai solemne acte ale vieții omenești. Un om fără de care nici nu ne naștem, nici nu murim, care te primește de la sânul mamei și nu te părăsește decât la groapă, care binecuvintează sau sfințește leagănul, patul conjugal, nășalia morții și coșciugul, un om pe care copilașii se obișnuiesc să-l iubească și să se teamă firește de el; un om pe care necunoscuții îl numesc părinte, un om înaintea căruia creștinii își duc mărturisirile lor cele mai grele, lacrimile cele mai secrete; un om care prin rostul lui e mărgăritarul tuturor durerilor omenești, care vede bătând la ușa sa și pe sărac și pe bogat; cel bogat să-și lase discret milostenia, cel sărac să primească fără să se rușineze; un om care nefiind de nici un rang social, ține deopotrivă de toate clasele... în sfârșit un om, care știe toate, care are dreptul să știe tot și al cărui cuvânt cade de sus asupra minții și inimii omului prin autoritatea dumnezeieștii lui acțiuni.”²

Descrierea aceasta a lui Lamartine exprimă în mod magistral chipul și menirea preotului ca slujitor al lui Dumnezeu și al oamenilor, ea rămânând

¹ În luna noiembrie 2003, în cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor s-au desfășurat lucrările Conferinței Preoțești semestriale cu tema: „Viața și misiunea preotului azi”.

* Conferință ținută în fața preoților din Protoieria I Capitală, în ziua de 3 noiembrie 2003, biserica Sântul Elefterie din București.

1. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române – *Răspunzarea socială a Bisericii în Europa – operă misionară și ecumenică comună*, în vol. *Gândirea socială a Bisericii, fundamente, documente, analize, perspective*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, p. 5

2. Lamartine, *Les devoirs sociaux du clerge*. apud. Vasile, Episcopul Oradiei, *Locul și rostul preotului în parohie*, în M.A.,XXVI (1981), nr. 7-8, p. 479.

veridică și actuală și pentru noi cei de azi. S-a pus, în trecut, de multe ori întrebarea : Cum trebuie să fie preotul? Care este stilul ideal al unui preot în mijlocul societății? Cum doresc credincioșii să fie preotul lor? La aceste întrebări s-au dat mai multe răspunsuri, în aparență contradictorii, dar fiecare dintre ele exprimând o cerință mai mult sau mai puțin necesară. Unii au afirmat că preotul trebuie să cunoască cât mai multă teologie și discipline laice, alții că trebuie să fie un bun liturghisitor, alții că trebuie să fie un bun gospodar, un om al rugăciunii, al milosteniei, al dragostei, etc. Însă ce putem spune noi despre preotul zilelor noastre, preotul mileniului III, mileniul științei, informaticii și tehnocratizării. În ton cu alții, găsesc de cuviință să pledez pentru faptul că preotul de azi trebuie să fie preotul integralist „culturii să-i adauge trăirea și evlavia, să împreuneze contemplația cu activitatea, idealul cu realitatea, munca cu rugăciunea, respectul de valorile trecutului cu spiritul vremii; să trăiască în câmpul realității, fără, însă, a fi înghițit de aceasta și fără a-și limita activitatea numai la rezolvarea unor probleme de toate zilele, să fie capabil să răspundă trebuințelor tot mai multe și mai complexe ale credincioșilor.”³ Să fie contemporan.

În funcție de cele trei slujiri ale Mântuitorului Iisus Hristos și de mandatul încredințat apostolilor „*drept aceea, mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă*” (Matei XXVIII, 19-20), trebuie să se desfășoare și să se împlinească viața și misiunea preotului: învățătoarească, sfințitoare și conducătoare. Numai împreună și numai completându-se una cu alta, aceste trei slujiri pot fi folositoare și eficiente în misiunea preotului de zidire a omului după chipul lui Hristos.

a. Viața și misiunea preotului ca învățător

De la bun început, trebuie să recunoaștem că nivelul cultural al credincioșilor noștri e cu totul deosebit față de cel dinainte și de cel de după evenimentele din decembrie 1989. Informația a pătruns în rândul poporului nostru până în cele mai îndepărtate localități, datorită noilor realizări ale tehnicii, precum radioul, televizorul, telefonul mobil, internetul, etc. De asemenea, s-au înființat numeroase universități în orașele de provincie, unde un mare număr de tineri proveniți din mediile rurale obțin diplome universitare, ducând astfel un suflu nou în localitățile de baștină. În acest context, preotul nu mai este singurul intelectual în parohie, iar pentru a se bucura în continuare de apelativul „*sarea pământului și lumina lumii*”

3. Vasile, Episcopul Oradiei, *op. cit.*, p.481

(Matei V, 13-14), acesta trebuie să-și intensifice și să-și întregască pregătirea culturală, „pentru ca să fie la curent cu vremea sa, cu civilizația și cu cultura, cu operele literare și artistice, cu poezia și filosofia, cu știința și noutățile tehnicii și numai în contextul lor să-și plaseze explicarea Evangheliei, fără teama că aceasta ar putea fi anacronică și că el vorbește despre lucruri pe care nu le poate apăra.”⁴

Prin cultura, prin mintea și simțirea lui, el este chemat să dea acel plus de viață, de adevăr, de frumos și de bine pe care îl caută sufletul omenesc. Nu se va putea lua la întrecere cu profesorul de literatură, de filozofie, de științe, dar vă căuta în fiecare din aceste preocupări ale sale să afle calea care slujește vieții și demnității omului. „El va căuta totdeauna să exceleze prin trăirea lui, prin cultura lui launtrică spirituală, prin modul de a da soluții, prin promovarea valorilor eterne, prin deschiderea gustului spre cultură și trăire duhovnicească a semenului său, a enoriașului său.”⁵

Dacă până în 1989, librăriile erau încărcate de cărți care elogiau cultul personalității și proslăveau rațiunea și materia în locul lui Dumnezeu, astăzi, ele sunt invadate, printre altele, de o mulțime de cărți care nu aduc nici un folos sufletesc cititorului, ci dimpotrivă, îi înveninează sufletul cu idei bizare și retrograde, care nu fac altceva decât să-i producă neliniști, incertitudini și în cele din urmă, să-l abată de la dreapta credință.

Pentru înlăturarea acestor neajunsuri, preotul trebuie să aibă puterea să discearnă ceea ce este folositor de ceea ce este nefolositor, adevărata cultură de pseudo-cultură, ceea ce este ziditor de ceea ce este retrograd, recomanând credincioșilor numai acele cărți ziditoare de suflet care promovează și dezvoltă puterile creatoare ale omului spre înnobilarea sa cu alese virtuți.

Este de asemenea recomandat ca fiecare parohie să aibă amenajată după posibilități, o bibliotecă, unde sub îndrumarea preotului, enoriașii să se poată adăpa din izvorul nesecat al ortodoxiei. Este chiar novator, dacă va face daruri tinerilor căsătoriți și credincioșilor la diferite ocazii festive din viața lor, Sfânta Scriptură sau Învățătura de credință ortodoxă.

Tot în această privință, este salutar faptul că multe parohii, prin binecuvântarea ierarhului locului, editează un buletin parohial, de unde enoriașii pot să se informeze mai repede și mai ușor despre activitatea misionară, cul-

4. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, *Preotul în biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996, p.187

5. Pr. Lect. Gheorghe Zamfir, *Mijloace și metode pastorale în societatea contemporană. Probleme dintr-o parohie din mediul rural și probleme dintr-o parohie din mediul urban*, în vol. *Pastorație și misiune în Biserica Ortodoxă Română*, Ed. Episcopiei Dunărea de Jos, Galați, 2001, p.172

turală și filantropică a Bisericii și unde ei au posibilitatea să-și exprime gândurile, trăirile și înfăptuirile duhovnicești.

Porunca Mântuitorului Iisus Hristos, adresată apostolilor Săi, „*Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura*” (Marcu XVI, 15), se materializează prin predica, cateheza și cuvântările ocazionale ale preotului. Acestea trebuie să constituie mijloacele de zidire sufletească, dar și un mic catehism, care să-i ajute pe credincioși și să-i înarmeze, în același timp, cu argumente sigure, pentru apărarea credinței ortodoxe, față de cei care ar încerca să-i ademnească spre alte credințe și lucrări sectare.

Prozelitismul sectar este cea mai mare amenințare la adresa parohiei și implicit a Bisericii Ortodoxe. În noul climat de libertate, de manifestare a credinței religioase, adepții sectelor au înțeles că-și pot permite orice și au pornit o acțiune concertată de evanghelizare. Acesta nu este altceva decât un prozelitism agresiv, în dauna tuturor Bisericilor locale, cu experiență seculară și milenară, este dispreț față de valorile făurite și trăite în istorie, este dispreț și furie față de tot ceea ce înseamnă unitate, comuniune, tradiție, adevăr, dragoste față de tot ceea ce înseamnă identitate națională a unui popor creștin.⁶

Prin modul său de lucru, prozelitismul sectar constituie „o pătrundere forțată” în viața spirituală a altei persoane, distrugându-i structura spirituală și atrofiindu-i vechile sentimente religioase.⁷

Față de aceste metode „neortodoxe”, preotul trebuie să facă apel la arma cuvântului. Folosind comunicarea, care de multe ori este inexistentă, în misiunea pastorală, preotul trebuie să învețe pe credincios să folosească limbajul Scripturii și să se ancoreze și să se întărească în adevărul pe care aceasta îl exprimă.⁸

Cunoașterea adevărului eliberează pe credincios de teama față de lume sau alte religii, el căutând totdeauna să comunice cu cei care vorbesc la rândul lor limbajul Scripturii, astfel încât glasurile celor de altă credință să nu mai poată fi auzite.⁹

În privința conținutului predicii sau catehezei, acesta trebuie să fie accesibilă auditorului, având în vedere că aproape 50 de ani de propagandă ateistă, credincioșii au fost vitregiți de cuvântul lui Dumnezeu. Predicatorul

6. Doru Costache, *Misiune și evanghelizare*, în Almanah Bisericesc, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1996, p.220-221

7. Arhidiacon. Lect. Dr. Ioan Ică jr., *Misiune și mântuire creștină față de prozelitismul religios care este o contramărturie creștin în pastorație și misiune* în vol. *Pastorație și misiune...*, p.34-35

8. Pr. Prof. Dr. Valer Bel, *Misiune, preoție, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*. Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p.118-120

9. Mitropolit Emilianos Timiades, *Preot, parohie, imnoire*. Ed. Sofia, București. 2001, p.180

trebuie să caute, în special, să explice adevărul de credință și normele morale ancorate în realitatea vremii, prin naturalețea sa căutând să miște inima și să încălzească sufletul credinciosului.

„Teologia de astăzi (în special predica)”, sublinia Mitropolitul Emilianos Timiades, „trebuie să învețe să discute și cu celelalte științe, în caz contrar, misiunea preotului nu va avea succes. O simplă propovăduire al Evangheliei în sensul tradițional al cuvântului nu mai este suficientă.”¹⁰

E drept că o propovăduire exemplară cere o pregătire îndelungată, un plan de lucru, o reflectare adâncă asupra problemelor tratate, dar în schimb îl ferește pe preot de rutină, cancerul misiunii preoțești și îi aduce rezultatele scontate.

Legat de propovăduire am putea adăuga combaterea misticismului fals, vrăjitoriilor, superstițiilor și a tot felul de practici retrograde care se dezvoltă în cadrul parohiilor. Cel mai adesea, acestea poartă chipul obiceiului local și de aici se ivește o grea problemă în lupta preotului pentru desființarea lor, fiindcă poate fi acuzat că încearcă să strice tradiția locului spre deosebire de înaintașii lui, care le cunoșteau bine pe toate și fie spus, preacucernicia sa vine acum cu idei noi și intenții rele. Acestea se manifestă mai ales acolo, unde preotul nu prezintă sistematic învățătura de credință, nu o transpune în viața sa și pentru obținerea unor avantaje materiale, chiar el, preotul se face inițiatorul unor astfel de practici precum deschiderea Evangheliei și prezicerea viitorului. Ne întrebăm acum ca și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dacă Dumnezeu dă preotului puterea să administreze cele cerești, putere pe care nici îngerii și nici arhanghelii nu o au, cum poate să li se pară unora că preoția este o misiune atât de neînsemnată, încât să le poată trece prin minte că un om căruia i s-a încredințat preoția ar putea disprețui darul. Doamne ferește, de o așa nebunie! că e curată nebunie să disprețuiești o așa de mare misiune, fără de care nu putem dobândi mântuirea.”¹¹

Tot pe linia misiunii învățătorești, ca o realizare a noului climat social se înscrie relația dintre preot și școală problemă ce se pune cu multă stringență în prezent. În școală, educația religioasă a rămas mai mult pe seama profesorului de religie, însă nici preotul nu trebuie să rămână indiferent de ceea ce se petrece în clasă, la aceste ore. Vizitarea școlii nu trebuie să o facă numai la începerea și încheierea anului școlar, ci ori de câte ori programul pastoral îi permite, pentru că numai simpla sa prezență aduce un suflu nou și un nimb

10. Ibidem, p.119-120

11. Sf. Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, în vol. *Despre preoție*, trad. Pr. Dr. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1998, p.65

duhovnicesc în sufletele elevilor și de ce nu, și a profesorilor. La rândul său, și profesorul de religie are datoria de a ține legătura permanentă cu preotul, mergând adesea cu grupe de elevi al biserică, pentru a participa la Sfânta Liturghie, a asculta predica, a se spovedi și împărtăși. Prin aceasta elevii concretizează învățătura primită la clasă și trăiesc mirajul, grandoarea și marele realism nevăzut al religiei.¹²

Însă de multe ori în centrele urbane, datorită supra-aglomerării și numărului mare de școli, elevii evită sau renunță de a merge la biserică neștiind de ce parohie aparțin. De aceea, trebuie să accentuăm nevoia colaborării între preot și școală pentru că așa cum îi creștem și educăm astăzi pe copii, îi vom avea mâine în fața Sfântului Altar și a Potirului.

O importanță deosebită se cuvine să acordăm și tinerilor, pentru că vremea noastră e vremea tineretului. Este îmbucurător faptul că în unele biserici se organizează seri duhovnicești cu tineretul, unde este un prilej nimerit de lămurire a multor probleme specifice vârstei lor. În societatea de astăzi, aceștia se confruntă cu mari probleme sociale dintre care cea mai acută este nesiguranța unui loc de muncă, șomajul. Acesta reprezintă nu numai lipsa mijloacelor pentru un trai decent, ci și o criză de identitate pentru cel care dorește să se integreze în societate.¹³ De aici se ajunge la contracepție, avort, alcoolism, prostituție, consun de droguri, depresii psihice și în cel mai fericit caz exodul spre țara împlinirii năzuințelor. Migrația e o realitate crudă, făcută de tineri de cele mai multe ori din rațiuni economice. Ce pierdere imensă pentru o națiune! Ce lucruri frumoase s-ar fi putut face aici de către tineri, pentru care s-au pregătit în licee și facultăți, pentru care s-au investit bani, s-a cheltuit energie, dar s-au pierdut!¹⁴

Un rol nefast pentru tineri îl au și unele mijloace mass-media, care se întrec în a face apologia trupului, erotismului, eliberării de obsesie sexuală, ducând astfel la demoralizarea acestora. De aceea, criza contemporană nu e numai o criză economică, socială, financiară sau morală, ci o criză ontologică ce pune problema existenței și destinului vieții și omului; încotro ne îndreptăm? și aici preotul trebuie să dea un răspuns adecvat care să satisfacă crezul tinerilor înțepit de neliniște, întretăiat de nesiguranță și biciuit de enigme.¹⁵

b. Viața și misiunea preotului ca sfințitor

Chemarea principală a preotului este aceea de a fi sfințitor al vieții credincioșilor. Prin aceasta el duce peste veacuri și în toate locurile, în sufletele

12. Pr. Lect. Ioan Vicovan, *Idealul educativ creștin. Scopuri și obiective în educația religio-morală*, în vol. *Pastorație și misiune...*, p.256

13. Pr. Lect. Dr. Simion Tudoran, *Biserica și tineretul*, în vol. *Pastorație și misiune*, p.184

14. *ibidem*, p.189

15. *Ibidem*, p. 184-194

credincioșilor, darurile jertfei de pe crucea lui Hristos. El este chemat să se apropie de altar cu toată evlavia, demnitatea și sfințenia, fiind conștient că lucrarea pe care o săvârșește este sfântă și sfințitoare și că Sfânta Liturghie este centrul vieții și misiunii pastorale.¹⁶

Participarea credincioșilor la Sfânta Liturghie este lucrarea cea mai folositoare deoarece sfânta jertfă se aduce în numele lor și pentru ei. O atitudine pasivă din partea acestora, ca simpli spectatori în Biserică, contravine menirii Sfintei Liturghii, însăși, deoarece ea este prin excelență dialogică prin formulele de cerere și răspuns ce au loc între preot și credincioși.¹⁷

În biserică, spunea Arhiepiscopul Pavel al Kareliei, „credincioșii nu sunt spectatori pasivi, ci co-slujitori ai preotului sau episcopului, care oficiază slujba și ei trebuie să fie în stare să urmărească desfășurarea liturghiei și să participe la rugăciunile ei. Doar în acest fel Liturghia poate fi o liturghie adevărată, un cult comunitar al întregii comunități liturgice, întrunite pentru săvârșirea Euharistiei.”¹⁸

De asemenea, cultivarea muzicii sub forma cântării în comun în biserică, are un rol deosebit în trăirea mesajului Sfintei Liturghii, deoarece „trezește și întreține conștiința de comunitate, imprimă frumusețe și putere de atracție cultului, creează o atmosferă de evlavie colectivă și face inefficient prozelitismul sectar, într-un cuvânt, înmiresmează și dă viață cultului.”¹⁹

Sunt voci din partea unor credincioși și chiar clerici, care susțin că slujbele bisericești sunt prea lungi și prea obositoare, încât credinciosul zilelor noastre nu are timpul necesar să participe la ele, pentru că totul acum se petrece după cronometru. Desigur că în această opinie este un sâmbure de adevăr, viața credinciosului fiind mult mai dinamică, unde întâmplările se succed cu mai multă iuțeală. Din acest motiv poate este nevoie de o lucrare de selecționare a esențialului slujbelor față de elementele apărute mai târziu în cult, dar așa cum afirma un ierarh, „că acolo unde înainte de toate slujbele sunt oficiate cu evlavie, încât să fie înțelese de credincioși, nu va exista nici o diminuare a aprecierii din partea celor care participă la ele.”²⁰

Printre cei care socotesc că slujbele noastre sunt prea lungi sunt, poate, și acei preoți care nu conștientizează centralitatea și valoarea Sfintei Liturghii în cult și încurajează, bineînțeles, din motive pecuniare alte slujbe,

16. Vasile, Episcopul Oradiei, *Pentru o preoție slujitoare*, în M. A., an XVI,(1971), nr. 9-10, p. 653

17. Pr. Prof. Dr. Valer Bel, *op. cit.*, p.76-78

18. Ibidem, p.78

19. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Participarea la Liturghie și metodele pentru realizarea ei*, în S.T., an I, 1949, nr.7-8, p.576

20. Mitropolit Emilianos Timiades, *op. cit.*,p.54

precum acatistele, dezlegări de tot felul, exorcismele, creând în mintea naivă a credincioșilor, că acestea produc îndeplinirea imediată a dorințelor, înșelând astfel, buna credință a lor.

Pe fondul sărăciei și a nevoilor de tot felul, observăm că toate acestea fac o mare priză la credincioși, diminuând în felul acesta importanța Sfintei Liturghii și denaturând astfel cultul nostru creștin. Biserica noastră nu e o biserică a magiei, ci este biserica adevărului, centrată pe Hristos și pe Sfânta Liturghie, chiar El, Mântuitorul, a consemnat valoarea Sfintei Împărtășanii în mântuirea noastră: „*Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*” (Ioan VI, 54)

Pentru buna reușită a misiunii sale pastorale, preotul are datoria de a locui în parohie. Prezența lui permanentă în cadrul acesteia îi dă posibilitatea să cunoască și să fie cunoscut de către enoriași, să închege legături sufletești cu ei, fiindu-le la dispoziție cu timp și fără timp la toate solicitările lor. În caz contrar, el rămâne un străin care prestează doar servicii în parohia respectivă fără să cunoască trăirea și cerințele credincioșilor săi, fără să le trezească, să le cultive și dezvolte conștiința de enoriași, fără să se lege sufletește de ei și de Biserică.

Viața și misiunea preotului ca slujitor și conducător

Pe lângă activitatea învățătoarească și sfințitoare, misiunea preotului cuprinde și activitatea de conducător spiritual pe calea binelui, având datoria să se îngrijească de viață spirituală, morală și materială, după posibilități a credincioșilor săi. Dacă preotul este indiferent, străin și departe de viața, de frământările și năzuințele credincioșilor săi. Iacom și hapsân. lipsit de înțelegere și de milă, care trăiește numai pentru el, este anacronic și departe de misiunea preoției. Elocvent este în această privință sfatul marelui Patriarh Justinian, de vrednică pomenire: „poți fi cel mai strălucit predicator, teologul cel mai valoros și celebru, dacă însă lumea din jurul tău geme de lipsuri și suferință, iar tu numai îi predici răbdare și așteptare, frate, nu numai că îi jighește inima și îi sporește durerea și desnădejdea, dar îi dai toate temeiurile să te socotească un impostor de rând. Mai este și altă predică, a faptei, a acțiunii imediate. Îi este foame, dă-i să mănânce, e dezbrăcat, dă-i haină, îi e frig, adăpostește-l, e bolnav, îngrijește-l; i-a murit copilul sau soția lui, fii lângă el, nu numai cu lacrimile, ci cu ajutorul trebuitor în aceste cazuri.”²¹

21. Cuvântul P.F.Patriarh Justinian, apud. Vasile, Episcopul Oradiei, *op. cit.*, p.658-659

Dacă pătrundem mai adânc aceste cuvinte, vedem că preotul de azi trebuie să iasă cu demnitate pe arena socialului pentru a întâmpina nevoile actuale ale credincioșilor. Prin înființarea celor două departamente ale Administrației Patriarhale, „Biserica și societatea” și „Diaconia”, precum și prin sectorul de asistență socială din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și a Protoieriiilor, se organizează acțiuni social-caritative deosebite. Asistența religioasă în armată, penitenciare și în spitale, constituie forme noi de activitate pastoral-misionară și filantropică a preotului.²²

De asemenea, organizarea unor adevărate spitale, orfelinate sau case pentru copiii străzii și pentru bătrâni și săraci, precum: Centrul Social „Casa Barnabas”, Căminul de bătrâni de la Mânăstirea Pasărea, Asociația „Sfântul Stelian” din București, Asociația „Sfântul Sava” din Buzău, complexul Social pentru copii orfani „Valea Plopului”, Casa „Sfânta Macrina”, Comitetul de binefacere „Icoana”, etc., sunt numai câteva din realizările filantropice din cadrul Bisericii noastre, unde ierarhi și preoți cu toată responsabilitatea au depus și depun eforturi slujirii aproapelui. Acestea sunt doar un început al activității sociale, urmând ca în viitor în fiecare parohie, preotul și toți factorii de răspundere din cadrul parohiei, precum membrii Consiliului și Comitetului Parohial să se implice în activități de binefacere.

Îngrijirea bolnavilor, a orfanilor, a bătrânilor și a copiilor străzii nu poate fi lăsată numai pe seama preotului, dar nici nu se poate gândi că un păstor de suflete poate rămâne indiferent față de aceste probleme, chiar dacă posibilitățile materiale nu ne permit o operă de anvergură.

Aceste centre sociale, cum sublinia și Prea Sfințitul Părinte Sebastian Prahoveanu la Conferința Preoțească din cadrul Protoieriei Urlați din luna mai 2003 „trebuie întreținute în special cu munca voluntară a membrilor comitetelor parohiale, care au datoria să se implice cât mai activ în opera de caritate.”

Pentru multe din parohiile Bisericii noastre prioritatea o constituie azi construirea de locașuri de cult, precum și întreținerea celor existente în stare corespunzătoare pentru a putea aduna pe credincioși la rugăciune în ele și apoi, opera de asistență socială. Dacă însă posibilitățile materiale permit, opera de caritate creștină trebuie făcută cu toată responsabilitatea.²³

Desigur că se pot spune multe despre misiunea și viața preotului din ziua de azi, dar din ceea ce am prezentat ca deziderate ale misiunii pastorale am

22. Pr. Prof. Dr. Nicolae Necula, *Cerințe ale pastorației contemporane în mediul urban*, în Almanah bisericesc, Ed. Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1999, p.102

23. Idem, *Face Biserica Ortodoxă operă socială și de calitate?* în vol. *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol.II, Galați, 2001, p.458-463

dori să punctăm faptul că în școlile noastre teologice trebuie să pătrundă elemente de puternică și reală vocație pentru slujirea Bisericii, aprinse de zelul pentru preoție și dăruire. Pregătirea din școala teologică trebuie continuată și aprofundată prin studiul personal și actualizată apoi prin conferințele preoțești, ceea ce îi va face capabili pe preoți să înțeleagă timpurile în care trăiesc și necesitățile vremii de astăzi, fiind astfel nu anacronici, ci oamenii zilei, care să anticipeze viitorul și să dea soluțiile adecvate problemelor societății²⁴. Când preotul se va impune prin natura sa socială, teologică și laică, prin trăirea adevărului de credință, prin exemplul moral al vieții sale și al familiei sale, atunci și credibilitatea lui și a celor mărturisite de el vor fi în stare să creeze în jurul său mărturisitori și apostoli, care îl vor susține în nobila misiune pe care o are de dus pentru a forma oameni purtători de Hristos. O familie model îl apără pe preot de multe ispite și bănuieli, fiind-i în același timp și un sprijin și colaborator de nădejde în lucrarea sa pastorală. În schimb, o familie nereușită este pentru preot o adevărată nenorocire, care în loc să-i ușureze misiunea i-o îngreuiază și, de aceea, criticile credincioșilor vin cel mai adesea datorită comportării membrilor familiei sale și, bineînțeles, și a persoanei sale.²⁵

Aș vrea să închei cele expuse mai sus prin cuvintele optimiste rostite de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, la întâlnirea cu preoții Capitalei: „Avem o preoție demnă de înălțimea vremurilor noastre. Am cunoscut nu numai în Biserică, ci și în țară vrednicii excepționale ale preoților noștri, care construiesc biserici, întemeiază așezăminte de asistență-socială, înființează cantine pentru săraci, oferă adăpost copiilor abandonați și încă multe altele. Ei au dovedit că pot să facă din biserică locul sfânt de întâlnire al omului cu Dumnezeu și cu semenii, în comuniunea dragostei alimentată permanent de jertfa Mântuitorului Hristos, în Sfânta Euharistie, la ficcare Sfântă Liturghie.”

Pr. prof. Dorin Zarioiu

24. Idem, *Cerințe ale pastorației contemporane...*, p.102

25. Prof. Constantin C. Pavel, *Preotul pilduitor și îndrumător al vieții morale al credincioșilor*, în B.O.R., XCVI(1978), nr.7-8, p.767

AGENDA DE LUCRU
A PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST,
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR, MITROPOLIT
AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI ȘI PATRIARH
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
(1 septembrie-30 decembrie 2003)

Luni, 1 septembrie a.c.:

– A primit pe dl. *ALISTAR BARON* de la Asociația *Children in Distress* în legătură cu sprijinirea programelor de asistență socială ale Bisericii;

Marti, 2 septembrie a.c.:

– A participat la *Ateneul Român* la festivitatea "*O punte între Orient și Occident. Căile ecumenismului în Pontificatul lui Ioan Paul al II-lea*", cu ocazia aniversării a 25 de ani de la întronizarea ca Episcop al Romei a Papei *IOAN PAUL II* și a luat cuvântul în numele Bisericii Ortodoxe Române;

– A primit pe P.C. Pr. *COSTICĂ POPA* de la Parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela;

Miercuri, 3 septembrie a.c.:

– A asitat la slujba *Te Deum*-ului săvârșită de P.S. *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*;

– A primit felicitările Prea Sfințiților Episcopi Vicari de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, ale colaboratorilor din administrația bisericească, ale preoților și ale credincioșilor Capitalei, cu ocazia prăznirii *Cuviosului Părinte TEOCTIST*, răspunzând urărilor adresate în numele tuturor

de P.S. Episcop *CIPRIAN CAMPINEANUL*, printr-un cuvânt de mulțumire;

Joi, 4 septembrie a.c.:

Primiri:

– Dl. Dr. *PETRE BOTEZATU ENESCU*, prefectul Municipiului București, în legătură cu festivitățile prilejuite de "*Ziua Bucureștilor*"; D-na. *ANA IONESCU*, directoarea Colegiului Național A.D. Xenopol din București, cu invitația de a binecuvânta deschiderea anului școlar 2002-2003 la această școală, în ziua de 15 septembrie;

– Dl. *NICOLAE STĂNIȘEL*, din Frankfurt, Germania, sprijinitor al *Mănăstirii Suzana*. jud. Prahova, căruia i-a acordat distincția *Crucea Patriarhală*;

Vineri, 5 septembrie a.c.:

Primiri:

– A.S.R. Prințul *EL HASSAN BIN TALAL* al Iordaniei, însoțit de Dl. *MUGUR ISĂRESCU*, guvernatorul *Băncii Naționale a României*, în legătură cu participarea unei delegații a Bisericii noastre la viitoarea sesiune a Congresului consultativ al religiilor privind situația actuală a omenirii;

– A primit la *Aeroportul Internațional Otopeni* pe Prea Fericitul Părinte *PFTRŌS VII*, Papă și Patriarh al Ale-

xandriei și a toată Africa și suita Prea Fericirii Sale;

– A asistat, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh *PETROS VII* la *Te Deum*-ul săvârșit în *Catedrala Patriarhală* și a adresat cuvânt de bun-sosie;

– A asistat la *Palatul Cotroceni*, la festivitatea decernării de către Dl. *ION ILIESCU*, Președintele României, a Ordinului național *Steaua României* în rang de *Mare Cruce* Prea Fericitului Părinte Patriarh *PETROS VII*. Cu aceeași ocazie, P. Cuv. Arhim. *IERONIM CREȚU*, Superiorul Așezămintelor Românești din Țara Sfântă, i-a fost conferit Ordinul național *Serviciul credincios* în rang de *Cavaler*;

Sâmbătă, 6 septembrie a.c.:

– Dimineața a fost vizitată mănăstirea Antim, Înălții oaspeți fiind întâmpinați de P.S. Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal și obștea mănăstirii; au fost prezenți I.P.S. Teofan, Mitropolitul Olteniei, Pr. Vicar Constantin Pârvu și colaboratorii de la Cancelaria Sfântului Sinod;

– Au urmat vizite la biserică și cimitirul Eroilor Revoluției din decembrie '89, unde a fost oficiată o slujbă de pomenire și la biserică Șerban Vodă, Protoieria III Capitală;

– După-amiază, împreună cu înaltul oaspete și delegațiile însoțitoare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a plecat pe calea aerului la *Târgu-Mureș*. Pe Aeroportul din *Târgu-Mureș* au fost întâmpinați de: II.PP.SS. *IOSIF* al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, *ANDREI*, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, de PP.SS. *VISARION RĂȘINĂREANUL*,

PETRONIU SĂLĂJANUL și *IUSTIN SI-GHETEANUL*, de reprezentanți ai administrației publice ale județului Mureș;

– În *Catedrala* din municipiul *Târgu-Mureș*, înălții oaspeți au fost întâmpinați de numeroși credincioși și de reprezentanți ai cultelor din oraș, în frunte cu I.P.S. Arhiepiscop *ANDREI*, care a adresat cuvântul de întâmpinare. Au răspuns cu binecuvântări și cuvânt de prețuire Prea Fericitul *PETROS AL VII-LEA* și Prea Fericitul *TEOCTIST*, care a acordat P.C. Protoieru *GHEORGHE ȘINCAN* distincția *Crucea Patriarhală*;

– În fruntea miilor de credincioși și pelerini, Prea Fericirii Patriarhi ai Alexandriei și României au fost întâmpinați în noua biserică a mănăstirii *Recea* de către Cuv. Stareță **Cristina**, înconjurați de soborul maicilor. Au urmat binecuvântările Prea Fericitilor Patriarhi;

Duminică, 7 septembrie a.c.:

– A săvârșit, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh *PETROS VII*, slujba de tânosire a bisericii cu hramul *Nașterea Maicii Domnului a Mănăstirii Recea* și Sfânta Liturghie, fiind înconjurați de ierarhi ai Patriarhiei Alexandriei și ai Patriarhiei Române. A rostit cuvânt de mulțumire pentru vizita Prea Fericitului *PETROS VII* și de binecuvântare mulțimii de credincioși și a acordat *Crucea Patriarhală* P.Cuv. Maici Starețe **Cristina** și P.Cuv. Arhim. **Ioan Iovan**, duhovnicul mănăstirii;

– După-amiază, Întâistătătorii Bisericilor din Alexandria și România, împreună cu suita lor, au poposit la Mănăstirea *Bârsana*, unde au fost întâmpinați și salutați de P.S. Episcop *IUSTINIAN* al Maramureșului și Sătmarului.

Luni, 8 septembrie a.c.:

– La praznicul *Nașterii Maicii Domnului*, în prezența a mii de credincioși, cei doi Întâistătători au săvârșit Sfânta Liturghie pe altarul de vară al parohiei din *Rozavlea*, înconjurați de ierarhi din cele două patriarhii, arhimandriți, preoți și diaconi. La sfârșitul slujbei, Prea Fericitul *PETROS VII*, Papă și Patriarh a toată Africa și Prea Fericitul *TEOCTIST*, Patriarhul României au rostit cuvinte de învățătură. A vorbit, de asemenea, P.S. *JUSTINIAN* al Maramureșului și Sătmarului, care a mulțumit;

– În după-amiaza zilei au ajuns la Mănăstirea Rohia, fiind întâmpinați de soborul mănăstirii și de numeroși credincioși. După primire au rostit cuvânt de întâmpinare Prea Fericitii Patriarhi și P.S. Episcop *JUSTINIAN*;

Marti, 9 septembrie a.c.:

– Înălții oaspeți au plecat spre Municipiul Baia-Mare, unde au fost întâmpinați de numeroși credincioși și de reprezentanți ai autorităților locale;

– A fost vizitat *Centrul Eparhial* al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului. În continuare, cei doi Întâistătători au săvârșit slujba de tânosire a bisericii cu hramul *Pogorârea Sfântului Duh* de la demisolul noii Catedrale *Sfânta Treime* din Baia Mare și Sfânta Liturghie în prezența autorităților centrale și locale, a miilor de credincioși din Baia Mare și din localitățile învecinate, fiind înconjurați de II.PP.SS. *TEOFAN*, Mitropolitul Olteniei, *IOSIF* al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, *BARTOLOMEU*, Arhiepiscopul Clujului, *AN-*

DREI, Arhiepiscopul Alba-Iuliei, P.P.SS. Episcopi *CALINIC* al Argeșului și Muscelului, P.S. *JUSTINIAN* al Maramureșului și Sătmarului, *CIPRIAN CÂMPINEANUL*, Vicar patriarhal, *VISARION RĂȘINĂREANUL*, *PETRONIU SĂLĂJANUL* și *JUSTIN SIGHETEANUL*. La sfârșitul Sfintei Liturghii au rostit cuvinte de învățătură și binecuvântare Prea Fericitul Părinte *PETROS* al VII-lea, Prea Fericitul Părinte Patriarh *TEOCTIST*, care a dăruit o *Sfântă Evanghelie* și o *Sfântă Cruce*. Cuvântul de răspuns a fost adresat de P.S. *Justinian*;

– La sfârșitul slujbei Primarul Municipiului Baia-Mare, Cristian Anghel, a conferit Prea Fericitului Părinte *PETROS* al VII-lea și Prea Fericitului Părinte Patriarh *TEOCTIST* titlul de "*Cetățeni de onoare ai Municipiului*";

Miercuri, 10 septembrie a.c.:

– Împreună cu Prea Fericitul *PETROS* al VII-lea și delegațiile însoțitoare, au vizitat Țara Oașului, distinții oaspeți fiind întâmpinați, la intrarea în Județul Satu Mare, de Prefectul *GHEORGHE CIOCAN*, împreună cu toți primarii din județ și alți reprezentanți ai autorităților locale, Protoiereul *MIHAI FEHER* din Negrești-Oaș, preoți, credincioși, tineri și copii în costume populare tradiționale din localitățile apropiate;

– Cei doi Întâistătători au fost întâmpinați, în fața Catedralei Ortodoxe din orașul Negrești-Oaș de Dl. Primar *GHEORGHE GHIRITI* și mii de credincioși. Primarul a dăruit Înălților oaspeți cheia orașului. De pe treptele catedralei, Prea Fericitul Părinte *PETROS*

al VII-lea și Prea Fericitul Părinte *TEOCTIST* au rostit cuvinte de învățătură și binecuvântare. Cuvântul de întâmpinare a fost adresat de Protoiereul *MIHAI FEHER*, iar cuvântul de mulțumire a fost rostit de Prea Sfințitul Justinian al Maramureșului și Sătmarului. Prea Fericitul Părinte *TEOCTIST* a conferit Protoiereului *MIHAI FEHER* *Crucea Patriarhală* și a dăruit slujitorilor catedralei o cruce de binecuvântare și cărți de slujbă;

– În continuare, cei doi Patriarhi au vizitat noua mănăstire Peri din comuna Săpânța, binecuvântând miile de credincioși prezenți; Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a conferit părintelui paroh *GHEORGHE LUȚAI* *Crucea Patriarhală*;

– Vizita a continuat în municipiul Sighetul Marmației. În fața Catedralei, cei doi Întâistătători au fost întâmpinați de D-na Primar *EUGENIA GORGEA* și reprezentanți ai autorităților locale, de P.C. Protopop *VASILE POP*, preoți și credincioși, din oraș și localitățile învecinate. De pe treptele Catedralei, cei doi *Patriarhi au adresat cuvinte de învățătură și binecuvântare*. Cuvântul de întâmpinare a fost rostit de Părintele Protopop *VASILE POP*, iar cuvântul de răspuns de P.S. Justinian al Maramureșului și Sătmarului. Prea Fericirea Sa a acordat *Crucea patriarhală pentru mireni* d-lui Arhitect *DOREL CORDOȘ* și a dăruit preoților catedralei o cruce de binecuvântare și cărți de slujbă;

– În continuare a fost vizitat *Memorialul* din Sighetul Marmației, cei doi Întâistătători fiind întâmpinați de D-l. Prof. *MIHAI BÂRLEA*, directorul *Me-*

morialului împreună cu colaboratorii. Prea Fericitul Părinte Patriarh *TEOCTIST* și Prea Fericitul Părinte Patriarh *PETROS* al VII-lea au oficiat o slujbă de pomenire a celor trecuți la cele veșnice în temnițele comuniste și au semnat în cartea de onoare;

– Cei doi Întâistătători au fost oaspeții bisericii ortodoxe ucrainiene din Sighetul Marmației, fiind întâmpinați de părintele vicar *IOAN PIȚURA* și de o mulțime de credincioși ucrainieni. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a conferit părintelui *LAURIUC NICOLAE* *Crucea Patriarhală*;

– Vizita în Țara Oașului a celor doi Întâistătători s-a încheiat cu o *Agapă*, la care au participat reprezentanți ai autorităților locale, preoții din Protopopiatul Sighetul Marmației și alți invitați. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat tuturor un cuvânt de mulțumire și prețuire;

– În cursul după amiezii, cei doi Întâistătători și delegațiile însoțitoare s-au întors pe calea aerului la București.

Joi, 11 septembrie a.c.:

– Împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh *PETROS VII* și delegațiile însoțitoare a vizitat Schitul Darvari, fiind întâmpinați de P.S. Ambrozie Sinaitul, Vicar Patriarhal și obștea mănăstirii. Cei doi Întâistătători au adresat cuvinte de învățătură și binecuvântare. P.S. Ambrozie Sinaitul a rostit cuvântul de mulțumire;

– Prea Fericitul Părinte Patriarh *TEOCTIST*, însoțit de Prea Sfințiii Episcopi și colaboratori, a condus pe Prea Fericitul *PETROS VII* la Aeroportul Internațional București-Otopeni; în salonul oficial, înalții oaspeți au fost

salutați de Dl. Laurențiu Tănase, Secretar de Stat pentru Culte;

Primiri:

– I.P.S. *SERAFIM*, Mitropolit de Karystia și Skyros, Grecia, cu un grup de pelerini – stareța și câteva monahii din Mănăstirea *Kimi*, preoți și credincioși din mitropolie;

Vineri, 12 septembrie a.c.:

Primiri:

– Dl. General de brigadă *AUREL UDOR*, comandantul Brigăzii de Pompieri "*Dealul Spirii*" din București cu invitația de a participa la manifestările prilejuite de *Ziua Pompierilor din România*;

– Dl. *TITUS CORLĂȚEANU*, secretar de Stat, șeful *Departamentului pentru românii de pretutindeni* și Dl. *VIOREL BADEA* din cadrul aceleiași departament, în legătură cu posibilitățile de sprijinire a românilor din afara granițelor;

– Dl. *ABDELFATTAH AMOR*, raportor Special al Națiunilor Unite, aflat în România pentru evaluarea gradului de respectare a drepturilor omului și a libertății religioase din țara noastră. La discuții au fost prezenți: PP.SS. Episcopi Vicari Patriarhali *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* și *CIPRIAN CÂMPINEANUL*, PP.CC. Pr. *CONSTANTIN PÂRVU*, Vicar administrativ patriarhal și Pr. *MICHAEL ȚIȚA*, consilier patriarhal;

Duminică, 14 septembrie a.c.:

– A pus piatra de temelie a noii biserici cu hramul *Sfântul Proroc Ilie* și *Pogorârea Sfântului Duh* din cartierul Titan, avându-i alături la această slujbă pe I.P.S. *NIFON*, Arhiepiscopul Târgo-

viștei și pe P.S. Episcop Vicar Patriarhal *AMBROZIE SINAITUL*. A rostit cuvânt de binecuvântare, apreciind dorința și strădaniile credincioșilor de a avea un nou locaș de închinare, prin zelul pastoral al Pr. *Ilie Costescu*;

Luni, 15 septembrie a.c.:

– A deschis noul an școlar 2003-2004, la Colegiul Național *A.D. Xenopol* din Capitală, adresând cadrelor didactice și elevilor cuvânt de binecuvântare;

Primiri:

– Dl. *MIHAI TĂNĂȘESCU*, Ministrul Finanțelor Publice;

– E.S. Cardinalul *DIONIGI TETTA-MANZI*, Arhiepiscop de Milano, împreună cu o delegație a Arhiepiscopiei, din care a făcut parte Pr. *TRAIAN VALDMAN*, vicarul pentru Italia al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională; au fost prezenți: I.P.S. Mitropolit *IOAN ROBU*, Arhiepiscopul Romano-Catolic de București, P.S. *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU*, P.S. *AMBROZIE SINAITUL*, P.S. *CIPRIAN CÂMPINEANUL*, Vicari Patriarhali, P.S. *SEBASTIAN ILFOVEANUL*, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.C. Pr. *CONSTANTIN PÂRVU*, vicar administrativ patriarhal, P.C. Pr. Prof. dr. *NICOLAE NECULA*, decanul Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian" – București și Dl. *LAURENȚIU TĂNASE*, Secretar de Stat pentru Culte.

Marti, 16 septembrie a.c.:

Primiri:

– P.S. *GALACTION*, Episcopul Alexandriei și Teleormanului;

– P.C. Prot. *PETRU BUBURUZ*, consilier administrativ în cadrul Mitropoliei Basarabiei;

– I.P.S. *TEODOSIE* Arhiepiscopul Tomisului;

Miercuri, 17 septembrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *LAURENȚIU TĂNASE*, secretar de Stat pentru Culte, Dl. Prof. *ANGHEL CIORAN* și P.S. Episcop Vicar *SEBASTIAN ILFOVEANUL* în legătură cu posibilitățile de ajutorare a bisericii *Eroilor Revoluției* în vederea finalizării unor lucrări;

– Dl. *BELA KAROLY* și Dl. *FERENC SI KAROLY*, director executiv al *PAX TV* în legătură cu transmiterea Sfintei Liturghii de la *Catedrala Patriarhală*;

– Dl. *IOAN HIDEGCUTI*, secretar general al *Ministerului Culturii și Cultelor*, pentru clarificarea aplicării Hotărârii de Guvern în legătură cu amplasarea *Catedralei* în *Parcul Carol*;

– Dl. Prof. dr. *PAUL MIRON* din Germania;

– A participat la manifestarea de la *Casa NATO* unde i-a fost acordată *Diploma de excelență*;

– În cursul după-amiezei a primit pe P.C. Pr. *GHEORGHE CALCIU-DUMITREASA* de la parohia ortodoxă română din Alexandria, Virginia, S.U.A. și pe Dl. *NICU POPA*, membru al *Comunității românilor din Los Angeles*, însoțit de Dl. *VIOREL BADEA* de la *Departamentul pentru românii de pretutindeni*;

Joi, 18 septembrie a.c.:

– A primit – în vizită de rămas-bun, înaintea întoarcerii în Italia – pe E.S. Cardinalul *DIONIGI TETTAMANZI*, Arhiepiscop de Milano și delegația însoțitoare;

Vineri, 19 septembrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. *VIKTAR SHYKH*, noul Ambasador al Republicii Belarus în țara noastră, în vizită de prezentare;

– E.S. D-na *IRENY COMAROSCHI*, ambasadorul României în Polonia;

– Preoții *ANTONIO GOMES BELTRAO*, șeful Capelanilor Marinei și *RUI CARLO LOPES*, de la *Academia de Înalte Studii Militare* din Lisabona, din cadrul Capelanatului militar din Portugalia;

Sâmbătă, 20 septembrie a.c.:

– A participat la festivitățile organizate în incinta *Complexului Arheologic Curtea Veche de Prefectura Capitalei* cu ocazia *Zilei Bucureștilor*. După dezvelirea bustului lui Vlad Țepeș a evocat personalitatea domnitorului;

Duminică, 21 septembrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală* și a rostit cuvânt de învățătură la *Duminica după Înălțarea Sfintei Cruci*;

Luni, 22 septembrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *GABRIEL OPREA*, Ministru delegat pentru administrația publică;

– Dl. *MIHAIL ERBAȘU*;

– Dl. Prof. dr. *DAN ZAMFIRESCU*;

– Dl. *YURII TIKONOV*, împuternicit al Comitetului de Relații Externe al Administrației *Sankt Petersburg* în România, care a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru organizarea la *Palatul Patriarhiei* a *Expoziției Sankt Petersburg*;

Marti, 23 septembrie a.c.:

Primiri:

– I.P.S. Dr. *DANIEL CIOBOTEA*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei înaintea plecării la Padova, Italia, în

fruntea unei delegații de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, la cel de-al II-lea *Colocviu Internațional al Episcopilor Ortodocși și Catolici din România și Italia*;

– Dl. Arhit. dr. *CRISTIAN MOISESCU*;

– În cursul după-amiezii: P.P.S.S. Dr. *CASIAN CRĂCIUN*, Episcopul Dunării de Jos, *IOACHIM* Episcopul Hușilor, *VISARION RĂȘINĂREANUL*, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, membrii ai delegației Patriarhiei Române la Colocviul de la Padova;

– A binecuvântat participanții la lucrările celei de-a X-a Întâlniri din cadrul *Dialogului teologic bilateral al tinerilor din Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania*, desfășurat la Palatul Patriarhiei;

Miercuri, 24 septembrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *GEORGE STATE*, director general CAMEXIP-Băicoi, Dl. *CONSTANTIN SPIRIDON*, primarul orașului Băicoi, Dl. Ec. *MARIUS STOICESCU*, P.P.C.C. Prot. *COSTICĂ DUMITRU*, Pr. *DANIEL IARCA* cu invitația tâmosirii noii biserici de la *Tufeni* – Băicoi;

– Dl. Prof. dr. *DAN ZAMFIRESCU*;

– Dl. *DIMITRIOS KASILOPOULOS* din Grecia, însoțit de Dl. Prof. *VICTOR NICOLAU* din București;

– D-na. *LELIA MUNTEANU*, redactor Șef-Adjunct al cotidianului "*Adevărul*";

– Dl. *VLAD TEODORESCU*, redactor al cotidianului "*Realitatea românească*" cu invitația de a participa la inaugurarea noului post "*Național TV*";

Joi, 25 septembrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. *PETRE PEPELEA*, ambasadorul României în Venezuela. La primire a participat P.C. Pr. *COSTICĂ POPA* parohul comunității românești din Caracas;

– În cursul după-amiezei: E.S. Dr. *WILFRIED GRUBER*, noul ambasador al Germaniei în România, în vizită de prezentare;

Vineri, 26 septembrie a.c.:

Primiri:

– P.S. *SOFRONIE*, Episcopul Eparhiei Ortodoxe Române din Ungaria;

– P.S. *NICODIM GORJEANUL*, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Craiovei;

– La invitația P.S. Episcop *GHERASIM* al Râmnicului a participat la festivitățile prilejuite de aniversarea a 500 de ani de la atestarea documentată a Episcopiei Râmnicului și la prăznuirea Sf. Ierarh Antim Ivireanul, fiind însoțit de P.S. Episcop *SOFRONIE* al Eparhiei Ortodoxe Române din Ungaria și de P.C. Pr. *COSTICĂ POPA* de la Parohia ortodoxă română din Caracas, Venezuela;

– În Catedrala episcopală a fost întâmpinat de P.S. Episcop *GHERASIM* al Râmnicului, de numeroși preoți, monahi și credincioși. Au fost de asemenea prezenți Dl. *MIRCEA PERPELEA*, prefectul Județului Vâlcea și Dl. *IULIAN COMĂNESCU*, președintele Consiliului Județean; Prea Fericitul Părinte Patriarh a răspuns cuvântului de întâmpinare al P.S. Episcop *GHERASIM*;

– A acordat un interviu *Televiziunii Române* despre semnificația aniversării;

Sâmbătă, 27 septembrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie pe altarul de vară din incinta Episcopiei Râmnicului fiind înconjurat de un ales sobor de ierarhi, preoți și diaconi. A adresat cuvânt de învățătură în care a evocat personalitatea Ierarhului Martir Antim Ivireanul și a dăruit o cruce de binecuvântare P.S. Episcop *GHERASIM*;

Duminică, 28 septembrie a.c.:

– A vizitat *Schitul Cornet*;

– A oficiat slujba de sfințire și Sfânta Liturghie în biserica cu hramul *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil* din satul Spinu, com. Perișani, jud. Vâlcea. A rostit cuvânt de binecuvântare. A conferit P.C. Pr. paroh *MIHAI BĂDIȚESCU* distincția "Crucea Patriarhală" și a dăruit parohiei cărți și obiecte de cult;

– După-amiaza a vizitat însoțit de P.S. Episcopi *GHERASIM* al Râmnicului și *CALINIC* al Argeșului și Muscelului, *Mănăstirea Cozia*, fiind întâmpinat de P. Cuv. Arhim. *VARTOLOMEU ANDRONI*, starețul mănăstirii. A adresat cuvânt de binecuvântare obștii mănăstirești și credincioșilor prezenți;

Murți, 30 septembrie a.c.:

– A primit pe E.S. Mons. *PHILIPPE BRIZARD*, directorul general al Asociației «*Suvre d'Orient*» din Franța, împreună cu un grup de pelerini, preoți și credincioși romano-catolici, din parohia pariziană *Madeleine*, cărora le-a împărțit cuvânt de binecuvântare. A participat la primire P.S. Episcop Vicar Patriarhal *CIPRIAN CÂMPINEANUL*;

Miercuri, 1 octombrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *CRISTIAN FARMAZON* din cadrul Ministerului Justiției, care a

înmănat din partea D-nei Ministru *RODICA-MIHAELA STĂNOIU* Decizia de conferire a titlului de «Apărător al Justiției, Adevărului și Dreptății» și Medalia jubiliară prilejuită de începerea lucrărilor de restaurare a *Palatului Justiției*;

– Dl. *VLAD CUBREAKOV*, deputat în Parlamentul Republicii Moldova și membru al Adunării eparhiale a Mitropoliei Basarabiei;

Joi, 2 octombrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *STELIANOS BICA* din Veria, Grecia, împreună cu soția;

– A binecuvântat pe participanții la *Întâlnirea de lucru cu directorii de Seminarii teologice din Patriarhia Română* adresându-le îndemnuri de sporire a eforturilor pentru formarea teologică, intelectuală și morală a elevilor seminariști;

– În cursul după amiezii:

– E.S. Pastor prof. univ. dr. *JOHN WARWICK MONTGOMERY*, profesor emerit la Universitatea din Luton, Anglia, cărui i-a acordat distincția «*Crucea Patriarhală*». La primire au participat: P.P.S.S. *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* și *CIPRIAN CÂMPINEANUL*, P.P.C.C. Pr. *AUGUSTIN RUSU* și *COSTEL STOICA*, consilieri patriarhali, precum și Dl. *VLAD CUBREAKOV*;

– A acordat un interviu postului *TV România de mâine* în legătură cu aniversarea a 25 de ani de la întronizarea Papei *IOAN PAUL* al II-lea ca Episcop al Romei;

Vineri, 3 octombrie a.c.:

Primiri:

– Rev. *JAMES RAMSAY*, capelanul Bisericii Anglicane din București, în-

soțit de P.C. Pr. lect. *MIHAI SPĂTĂ-RELU*, în legătură cu vizita în România a Arhiepiscopului de York, E.S. *DAVID HOPE*, și propunerea deschiderii unei filiale a organizației ecumenice *Fellowship of St. Alban and Sergius* în țara noastră;

– A vizitat împreună cu P.S. Episcop Vicar *SEBASTIAN ILFOVEANUL* șantierul noii biserici din incinta *Shitului Popești*;

Sâmbătă, 4 octombrie a.c.:

– A răspuns invitației P.S. *EPIFANIE*, Episcopul Buzăului și Vrancei de a participa la festivitățile religioase privind proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie de la Brazi – Mitropolitul Moldovei și a Sfântului Cuvios Vasile de la Poiana Mărului, fiind însoțit de un ales sobor de ierarhi și de Dl. Academician Virgil Câdea;

– La intrare în Municipiul Buzău a fost întâmpinat de dl. prefect *ION VASILE*, dl. *PRIMAR CONSTANTIN BOȘCODEALĂ*, alți reprezentanți ai autorităților locale, preoți, credincioși, tineri și copii în costume naționale. Prea Fericirea Sa a rostit cuvânt de binecuvântare;

– A vizitat:

Mănăstirea Rătești, fiind întâmpinat cu Sfânta Evanghelie și Sfânta Cruce de către duhovnicul mănăstirii P. Cuv. Protos. *GHERASIM STAVARACHE*, P. Cuv. maică stareță stavrofora Marina Roșu și soborul de maici, *biserica cu hramul "Sfânta Treime"*, rostind cuvânt de binecuvântare, *stăreția și Seminarul monahal* unde a dăruit cărți de cult;

Vizita a continuat la *Centrul eparhial*, unde a fost întâmpinat de numeroși

preoți din Eparhia Buzăului și Vrancei, elevi ai Seminarului teologic *Episcop Chesarie*, numeroși tineri și copii;

Lângă sediul Centrului Eparhial a vizitat noua catedrală cu hramul *"Înălțarea Domnului"*, aflată în construcție;

– A vizitat Seminarul teologic "Episcop Chesarie";

Catedrala din incinta Centrului eparhial cu hramul *"Adormirea Maicii Domnului"*, unde a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare;

– A acordat un interviu pentru postul local de televiziune Pro TV, despre semnificația canonizării celor doi sfinți, Ierarhul Mucenic Teodosie de la Brazi și Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, care au odrăslit în Hristos în pământul binecuvântat al Episcopiei Buzăului și Vrancei;

După-amiază, vizita a continuat în județul Vrancea, fiind întâmpinat de dl. Prefect *GEORGE BĂIEȘU*, dl. Marian Oprișan, președintele Consiliului Județean, preoți și credincioși.

La intrare în municipiul Focșani a fost întâmpinat de dl. Primar *DECEBAL BACINSKI* și alți reprezentanți ai autorităților locale, preoți și credincioși;

– A oficiat o slujbă de sfințire a locului pentru noua catedrală din Focșani în prezența reprezentanților autorităților locale, numeroși preoți și credincioși rostind cuvânt de învățătură și binecuvântare;

– În orașul Panciu a fost întâmpinat de dl. Primar Petre Ion, reprezentanții autorităților locale și de protoiereul *CONSTANTIN DOBRIN*, preoți și credincioși din oraș adresând cuvânt de binecuvântare;

– La mânăstirea Brazi-Panciu a fost întâmpinat de duhovnicul mânăstirii P. Cuv. Protos. *SERAFIM MĂCIUCĂ* și maica stareță stavrofora *PAVELINA CAFAGIU*, împreună cu soborul și a adresat mulțimii de pelerini cuvânt de binecuvântare;

Duminică, 5 octombrie a.c.:

– A oficiat Sfânta Liturghie în cadrul căreia a fost proclamată canonizarea celor doi sfinți, Ierarhul Mucenic Teodosie de la Brazi și Cuviosul Vasile de la Poiana Mărului, înconjurat de un ales sobor de ierarhi, preoți și diaconi în prezența reprezentanților autorităților centrale și locale și a unui impresionant număr de credincioși, adresând tuturor celor prezenți un bogat cuvânt de învățătură; despre cei doi sfinți canonizați au vorbit și Î.P.S. Mitropolit *DANIEL* al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Mitropolit *PETRU* al Basarabiei și P.S. *EPIFANIE* al Buzăului și Vrancei;

– A oferit crucea patriarhală P.C. Pr. *GRIGORE POPESCU* de la biserica *Popa Soare*, Protoieria II Capitală, pentru strădaniile în cercetarea documentelor privind viața și sfârșitul martiric al *Sf. Ierarh Teodosie*;

– A urmat agapa la care au participat membri ai Sfântului Sinod, reprezentanți ai autorităților centrale și locale, alți invitați, în timpul căreia a conferit *Crucea Patriarhală* pentru mireni d-lui *TOMA ADRIAN*, directorul S.C. Veritas S.A. Panciu;

Luni, 6 octombrie a.c.:

– Însoțit de I.P.S. Arhiepiscop *BAR-TOLOMEU* al Clujului și de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU*, a participat la Aca-

demia Română la sesiunea inaugurală a Simpozionului internațional «*Europa în timpul războiului rece: evaluări și perspective istorografice*» prilejuit de aniversarea a 10 ani de la înființarea Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului și a luat cuvântul în numele Bisericii Ortodoxe Române;

Marti, 7 octombrie a.c.:

– A participat – însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* – la *Sesiunea solemnă* a Parlamentului României cu prilejul aniversării a 10 ani de la admiterea României ca membru al Consiliului Europei;

Miercuri, 8 octombrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *MIHAI ROHAN*, General Manager al *CARPATCEMENT Romania SRL*, membră a *HEIDELBERGCEMENT Group* și pe Dl. *BOGDAN ARNĂUTU*, consilier în cadrul aceleiași firme;

– Dl. *ION UNGUREANU*

– P.C. Pr. prof. dr. *LEON ARION* de la Facultatea de Teologie a Universității «*Vălahia*» din Târgoviște;

– A participat – însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* – la *Dineul de Stat* oferit în *Sala Unirii* a Palatului Cotroceni de Dl. *ION ILIESCU*, Președintele României, în onoarea D-lui *ALEXANDER KWASNIEWSKI*, președintele Poloniei;

Joi, 9 octombrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. *ALEXANDER KWASNIEWSKI*, președintele Poloniei și D-na *JOLANTA KWASNIEWSKA*, împreună

cu delegația oficială. Prea Fericirea Sa a acordat D-lui Președinte Kwasniewski "Crucea Patriarhală" pentru mirenii și a dăruit o icoană a Maicii Domnului și o ie tradițională. La primire au fost prezenți: P.P.S.S. Episcopi Vicar Patriarhal **VINCENȚIU PLOIEȘTEANU** și **CIPRIAN CÂMPINEANUL**;

– P.S. Dr. **CORNELIU BÂRLĂ-DEANUL**, Arhiereu Vicar al Episcopiei Hușilor, înaintea plecării în Polonia fiind delegat să participe la Seminarul internațional "Școala pentru Evangelizare";

Vineri, 10 octombrie a.c.:

Primiri:

– Dl. Dr. **MIHAIL NICOLAE RU-DEANU**, președintele Consiliului Județean Hunedoara;

– E.S. Dl. **IOAN CURTEAN DE HONDOL**, consul onorific al Insulelor Belize la București;

– Dl. Ing. **IOAN OVIDIU MUNTEAN**;

Sâmbătă, 11 octombrie a.c.:

– A vizitat biserica în construcție cu hramul "Nașterea Domnului" din Municipiul Ploiești;

– A vizitat Mănăstirea Zamfira și biserica cu hramul «Înălțarea Domnului»;

Duminică, 12 octombrie a.c.:

– A oficiat slujba de târnosire a bisericii cu hramurile «Nașterea Domnului» și «Adormirea Maicii Domnului» a parohiei Tufeni, Protoieria Câmpina și Sfânta Liturghie. A hirotosit pe P.C. Pr. paroh **DANIEL IARCA** "iconom stavrofor" – acordându-i și distincția "Crucea Patriarhal" – și pe P.C. Pr. **CONSTANTIN ALBU** «sachelar»;

Luni, 13 octombrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. **TIHOMIR ILIEVSKI**, noul Ambasador al Republicii Macedonia la București, în vizită de prezentare;

– Dl. Prof. dr. **ION COJA**;

Marti, 14 octombrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în biserica parohiei *Sfânta Vineri - Nouă*, Protoieria I Capitală, cu ocazia prăznirii hramului *Cuvioasa Maică Parascheva*, și a adresat cuvânt de învățătură;

Miercuri, 15 octombrie a.c.:

Primiri:

– D-na. **VERONICA BÂTCĂ**, istoric literar, cercetător științific în cadrul Institutului de istorie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, însoțită de Dl. Col (r) **PETRE STOICA**, președintele Asociației Naționale «Cultul Eroilor»;

– Dl. Prof. univ. dr. **MIHAIL DIACONESCU**;

– A acordat un interviu Societății Române de Radiodifuziune în legătură cu aniversarea a 25 de ani de la întronizarea Papei **IOAN PAUL II** ca Episcop al Romei;

Joi, 16 octombrie a.c.:

– A participat – însoțit de P.S. **VINCENȚIU PLOIEȘTEANU**, – la festivitatea conferirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității *Spiru Haret* Sanctității Sale Papa **IOAN PAUL II**, cu ocazia aniversării a 25 de ani de pontificat, desfășurată în Amfiteatrul-Studio al Universității și al Televiziunii *România de mâine*;

Vineri, 17 octombrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. **JONATHAN SCHEELE**, șeful *Delegației Comisiei Europene* în România în legătură cu raporturile dintre Cultele din România;

Sâmbătă, 18 octombrie a.c.:

– Însoțit de Prea Sfințiii Episcopi Vicari de la Arhiepiscopie a participat la Secția de votare de la Școala generală «*Enăchiță Văcărescu*» la referendumul asupra Constituției României;

Duminică, 19 octombrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală* și a rostit cuvânt de învățătură la *Duminica a XX-a după Rusalii*;

Luni, 20 octombrie a.c.:

– A participat la sesiunea solemnă a *Academiei Române* prilejuită de aniversarea a 25 de ani de slujire ai Papei *IOAN PAUL* al II-lea ca Episcop al Romei și a luat cuvântul;

– A participat la Recepția oferită de *Nunțiatuara apostolică* din România, cu același prilej, însoțit de P.S. Episcop *AMBROZIE SINAITUL*;

Martți, 21 octombrie a.c.:**Primiri:**

– Dl. Prof. dr. doc. *NICOLAE MANOLESCU*, membru de onoare al *Academiei Române*, în legătură cu desfășurarea la București a *Simpozionului internațional de Biotehnologie*;

– Dl. *ALBERTO QUATTRUCCI*, secretarul general al *Comunității Sant'Egidio*, cu o scrisoare din partea conducătorului acestei mișcări, E.S. Mons. *VINCENZO PAGLIA*, cu invitația unei delegații la adunarea generală a acestei comunități;

– În cursul serii a participat, însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU*, la *Dineul de stat* de la *Palatul Cotroceni* oferit în onoarea E.S. Dl. *CARLOS AZEGLIO CIAMPI*, președintele Republicii Italiene;

Miercuri, 22 octombrie a.c.:**Primiri:**

– I.P.S. Dr. *TEODOSIE*, Arhiepiscopul Tomisului și P.S. Episcop Vicar Patriarhal *CIPRIAN CÂMPI-NEANUL*, înaintea plecării în Turcia ca delegați ai Patriarhiei Române la festivitățile prilejuite de aniversarea a 330 de ani de la nașterea domnitorului enciclopedist Dimitrie Cantemir, organizate de Consulatul României la Istanbul;

– Dl. Ing. *PETRE BADEA*, directorul general al S.C. *AEDIFICIA CARPAȚI S.A.* în legătură cu lucrările de consolidare și restaurare la clădirea Facultății de Teologie «*Patriarhul Justinian*» din București;

– Dl. Pastor prof. dr. *MARTIN HAUSER* din Elveția, profesor asociat al Facultății de Teologie *Patriarhul Justinian* a Universității din București;

– Dl. Prof. *VALERIU DĂESCU* de la *Societatea Română de Radiodifuziune* căruia i-a acordat un interviu în legătură cu sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel Nou din Basarabi, ocrotitorul duhovnicesc al Capitalei;

Joi, 23 octombrie a.c.:**Primiri:**

– E.S. Dl. *CARLOS AZEGLIO CIAMPI*, președintele Republicii Italiene. Înaltul oaspete a vizitat cu viu interes Paraclisul *Sfântul Gheorghe* și reședința cu Sala Sinodală purtând apoi discuții asupra prezenței și a rolului Bisericii în lume. La primire au participat Prea Sfințiii Episcopi Vicari de la Patriarhie și I.P.S. Dr. *NIFON MIHĂIȚĂ*, Arhiepiscopul Târgoviștei;

Vineri, 24 octombrie a.c.:**Primiri:**

– P.S. Dr. *LAURENȚIU STREZA*, Episcopul Caransebeșului, înainte de

plecarea Prea Sfinției Sale la Salonic, Grecia, la prăznuirea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir;

– Dl. Col. **VIOREL NEMEȘ**, comandantul *Școlii de Aplicații pentru Protecția Civilă* de la Ciolpani și P.C. Pr. **TIBERIU TĂLMACIU**, preotul unității, cu invitația tânosirii bisericii noi închinată *Sfântului Mare Mucenic Mina*, înălțată de această unitate;

Luni, 27 octombrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în fața miilor de credincioși aflați la *Catedrala Patriarhală* la prăznuirea Sfântului Cuvios Părinte *Dimitrie cel Nou*. Din soborul arhieresc au făcut parte: I.I.P.P.S.S. Arhiepiscopi **TEODOSIE** al Tomisului și **NIFON** al Târgoviștei, Prea Sfinției Episcopi **CASIAN** al Dunării de Jos, **LAURENȚIU** al Caransebeșului, **GALACTION** al Alexandriei și Teleormanului, **VINCENȚIU PLOIEȘTEANU**, **AMBROZIE SINAITUL**, **SEBASTIAN ILFOVEANUL** și **VARSANUFIE PRAHOVEANUL**. A rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare;

Marti, 28 octombrie a.c.:

Primiri:

– P.S. **GHERASIM PUTNEANUL**, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sucevei, întors din Seul unde a săvârșit Sfânta Liturghie pentru românii care lucrează în Coreea;

– Dl. Arhit. **GHEORGHE BRATILOVEANU** din Suceava pentru prezentarea proiectului arhitectonic pentru catedrala ce se va amplasa pe terenul aprobat în Parcul Carol;

– A participat la Sesiunea aniversară «75 de ani de radiofonie românească» organizată de *Academia Română* ros-

tind alocuțiunea «*Mărturii ale prezentului pentru generațiile viitoare*»;

– A participat la recepția organizată la Palatul Patriarhiei Române de către *Societatea Română de Radiodifuziune* cu ocazia aniversării a 75 de ani de la difuzarea primei emisiuni radio în România;

Miercuri, 29 octombrie a.c.:

Primiri:

– I.P.S. Mitropolit **TEOFAN** al Olteniei;
– I.P.S. Arhiepiscop **TEODOSIE** al Tomisului;

– P.S. Episcop **GHERASIM** al Râmnicului cu probleme eparhiale;

– Prof. dr. **PAUL FIDEES**, decanul *Regent's Park College* din cadrul *Universității Oxford*, însoțit de D-na **MARION FIDDES**, Prof. dr. **VASILE TALPOȘ**, rectorul Institutului Teologic Baptist din București, Lect. drd. **DANIEL MARIȘ**, președintele Comunității Bisericilor Creștine Baptiste din București și de Conf. dr. **OTNIEL IOAN BUNACIU**, decanul Facultății de Teologie Baptistă din cadrul Universității București. Au participat la primire: P.S. Episcop Vicar Patriarhal **CIPRIAN CÂMPINEANUL** și P.P.C.C. Pr. **MIHAI TIȚA** și Diac. **NICU OCTAVIAN**, Consilieri Patriarhali;

– E.S. Dl. **NICOLAE IORDACHE**, noul Ambasador al României la Erevan, Armenia, pentru binecuvântare;

– M.S. Regina **ANA**, însoțită de D-na **SIMINA MEZINCESCU**, consilier al casei Regale, pentru bucuria sărbătorilor de la Patriarhie;

Joi, 30 octombrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. **EMIL CIOBU**, ambasadorul Republicii Moldova în România,

în vizită de rămas-bun la încheierea misiunii diplomatice în România;

– A acordat D-lui *ALEXANDRU SCHAFFER* un interviu pentru *Radio Bavaria* în legătură cu vizita Prea Fericirii Sale la românii din Germania;

– Dl. *CORNELIU LEU* pentru prezentarea noilor sale scrieri;

– Dl. Dr. *RODION GALERIU* în legătură cu înființarea unei Fundații în amintirea *părintelui profesor CONSTANTIN GALERIU*;

– P. Cuv. Ierodiac. *JUSTINIAN STOICA* de la Schitul românesc *Prodromul* din Sfântul Munte pentru intervenții de ajutorare pe lângă autoritățile în drept;

Vineri, 31 octombrie a.c.:

A primit pe D-na *ILEANA TUREANU*, secretar de Stat în *Ministerul Lucrărilor publice, transporturilor și locuinței* în legătură cu situația unor lucrări la bisericile monumente istorice;

Duminică, 2 noiembrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură tâlcuind *pilda despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr*. A oficiat de ascmenca *Služba de pomnir* a I.P.S. Arhiepiscop dr. *VASILE COSTIN*, la împlinirea a patru ani de la trecerea la cele veșnice, și a rostit cuvânt de cinstire a fostului arhipăstor al Târgoviștei;

Marti, 4 noiembrie a.c.:

– A prezidat la biserica *Sfântul Elefterie* conferința cu preoții Protoieriei I Capitală având ca temă *"Viața și misiunea preotului azi"*. S-a adresat preoților chemându-i la o mai mare responsabilitate în misiunea pastorală și de asistență socială;

– A primit pe Dl. *RICHARD HILL*, vicepreședinte al *Departamentului de Operații* pentru firma canadiană *Roșia Montană*, Dl. *ION POPESCU*, președintele Confederației Naționale Sindicale *Meridian*, Dl. *DUMITRU FORNEA*, vicepreședinte, D-na Av. *ANCA DRAGOMAN*, jurist și Dl. Av. *LIVIU POPA*, șef *Departament Relații Publice* în cadrul C.S.N. *Meridian*, în legătură cu *Proiectul Roșia Montană*;

Miercuri, 5 noiembrie a.c.:

Primiri:

– E.S. *DAVID HOPE*, arhiepiscop de York, în legătură cu solicitarea unei colaborări în realizarea programelor de asistență socială. Au fost prezenți: P.S. Episcop *CIPRIAN CÂMPINEANUL* și P.C. Pr. *MICHAEL TIȚA*, Consilier Patriarhal;

– A prezidat ședința de lucru a *Consiliului eparhial* al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor;

Joi, 6 noiembrie a.c.:

– A primit pe I.P.S. Dr. *NICOLAE CONDREA* al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din S.U.A. și Canada, sosit în țară pentru a participa la ședința de lucru a Sfântului Sinod;

Sâmbătă, 8 noiembrie a.c.:

– A întâmpinat la *Aeroportul Internațional Otopeni* pe Prea Fericitul Părinte *ANASTASIOS*, Arhiepiscopul Tiranei, Durresului și al Întregii Albanii, și delegația Prea Fericirii Sale;

– A primit în Catedrala Patriarhală pe Prea Fericitul Arhiepiscop *ANASTASIOS*. După săvârșirea *Polihroniului*, de către P.S. Episcop Vicar *SEBASTIAN ILFOVEANUL*, a adresat cuvânt de bun-venit Înalțului Oaspete;

Duminică, 9 noiembrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în Paraclisul patriarhal *Sfântul Spiridon Nou* împreună cu Prea Fericitul Părinte *ANASTASIOS* al Tiranei, Durresului și al Întregii Albanii, fiind înconjurați de un ales sobor de ierarhi, preoți și diaconi. Cei doi Întăistătători au rostit cuvinte de învățătură și au binecuvântat mulțimea credincioșilor;

– În prezența Prea Fericitului Arhiepiscop *ANASTASIOS*, a unor membrii ai Sfântului Sinod, oaspeților din străinătate – ierarhi, profesori universitari – a cadrelor didactice și studenților Facultății de Teologie *Patriarhul Justinian*, a unor academicieni, oameni de cultură și personalități ale vieții publice din țara noastră, a numeroși clerici și credincioși, a deschis lucrările Congresului internațional de teologie: *Teologia ortodoxă contemporană. Evaluări și perspective*, consacrat Centenarului nașterii Părintelui profesor Dumitru Stăniloae și a rostit alocuțiunea inaugurală. Prea Fericirii Sale și Înalțului Oaspete din Albania le-au fost acordate din partea Facultății Medalia și Diploma "*Dumitru Stăniloae*";

– A acordat la *Palatul Patriarhiei Române* o recepție în onoarea participanților la Congres;

Luni, 10 noiembrie a.c.:**Primiri:**

– I.P.S. *BISHOY*, Mitropolit de Damiette, Biserica Ortodoxă Coptă din Egipt;

– Prea Cucernicii preoți profesori *VLADIMIR SHMALIY* și *VLADIMIR FEDOROV* din partea Patriarhiei Moscovei și Întregii Rusii. La cele două

primiri ale invitaților la Congres au fost de față P.S. Episcop Vicar Patriarhal *CIPRIAN CÂMPINEANUL*, P.C. Pr. prof. dr. *NICOLAE NECULA*, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă «Patriarhul Justinian» și P.C. Pr. Consilier *MICHAEL TIȚA*;

Marti, 11 noiembrie a.c.:

– A asistat împreună cu membrii Sfântului Sinod la *Te Deum*-ul săvârșit în Catedrala Patriarhală de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENTIU PLOIEȘTEANU* înaintea deschiderii sesiunii de lucru a *Sfântului Sinod*;

– A deschis și prezidat ședința de lucru a *Sfântului Sinod*;

– A primit pe P. Cuv. Ierom. *RAFAEL NOICA*, participant la congres;

– În cursul după-amiezii a prezidat ședința *Sfântului Sinod*;

Miercuri, 12 noiembrie a.c.:

– A prezidat sesiunea a VIII-a a Congresului Internațional de teologie. A fost audiată conferința I.P.S. Dr. *DANIEL CIOBOTEA*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, «*Teologia – știința mântuirii*»;

– A prezidat ședința de lucru a *Sfântului Sinod*. Cu acest prilej a primit și prezentat pe Prea Fericitul Părinte *ANASTASIOS*, Arhiepiscopul Tiranei, Durresului și al Întregii Albanii, adresând cuvânt de întâmpinare;

– A primit un grup de oameni de afaceri de la firma de construcții *Obermeyer* din Germania și de la *Camera de comerț și industrie România – Turcia* interesați de realizarea unor proiecte de construcții în țara noastră. La discuții a fost prezent P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENTIU PLOIEȘTEANU*;

– În cursul după-amiezii a prezidat sesiunea de lucru a *Sfântului Sinod* din ultima zi a lucrărilor;

Joi, 13 noiembrie a.c.:

– A participat la Sesiunea omagială «Centenar – Dumitru Stăniloae» desfășurată în *Aula Academiei Române* și a adresat cuvântul de omagiere «*Părintele Dumitru Stăniloae – Un mare teolog al Ortodoxiei contemporane, un profund gânditor al culturii universale a secolului XX, 100 de ani de la naștere*»;

– A vizitat împreună cu Prea Fericitul Arhiepiscop ANASTASIOS al Albaniei Muzeul *Țăranului Român*;

Vineri, 14 noiembrie a.c.:

– A asistat la biserica *Sfântul Grigore Palama* din campusul Universității *Politehnica* din Capitală la Sfânta Liturghie săvârșită de Prea Fericitul Arhiepiscop ANASTASIOS cu prilejul praznicului hramului. Cei doi Întâistătători au adresat cuvinte de binecuvântare tinerilor;

– A primit la Reședința Patriarhală conducerea Universității *Politehnica din București*;

– A însoțit pe Prea Fericitul Arhiepiscop ANASTASIOS la Ambasada Republicii Elen;

Sâmbătă, 15 noiembrie a.c.:

– Cei doi Întâistătători au plecat de la Reședința Patriarhală către Târgoviște unde, în Catedrala arhiepiscopală, cu hramul *Înălțarea Domnului*, au fost întâmpinați de I.P.S. Arhiepiscop NIFON al Târgoviștei, înconjurat de numeroși preoți și credincioși, de Primarul Municipiului, Dl. IULIAN FURCOIU, de alte oficialități locale. După săvâr-

șirea Slujbei *Te Deum*-ului, I.P.S. Arhiepiscop NIFON a rostit cuvânt de întâmpinare, iar cei doi Întâistătători au adresat cuvinte de învățătură. A rostit o rugăciune la mormântul Arhiepiscopului VASILE, la împlinirea a patru ani de la trecerea la cele veșnice;

– Au fost vizitate: Complexul Național Muzeal «Curtea domnească» precum și «Biserica domnească», Mănăstirea Dealu și Reședința arhiepiscopală.

Duminică, 16 noiembrie a.c.:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală* fiind înconjurat de Prea Fericitul Arhiepiscop ANASTASIOS al Albaniei, I.I.P.P.S.S. DANIEL, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, TEODOSIE, Arhiepiscopul Tomisului, NIFON, Arhiepiscopul Târgoviștei, NICOLAE al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din S.U.A. și Canada, de Prea Sfințiți Episcopi CALINIC al Argeșului și Muscelului, CASIAN al Dunării de Jos, EPIFANIE al Buzăului și Vrancei, GALACTION al Alexandriei și Teleormanului, CIPRIAN CÂMPINEANUL, SEBASTIAN ILFOVEANUL și VARȘANUFIE PRAHOVEANUL. A răspuns cuvintelor de felicitare adresate de Prea Fericitul Arhiepiscop ANASTASIOS al Albaniei și de I.P.S. Mitropolit DANIEL al Moldovei și Bucovinei;

– A primit la Reședința Patriarhală felicitările unor personalități ale vieții publice, ale colaboratorilor de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, ale numeroșilor preoți și credincioși prezenți. Prea Felicirea Sa a mulțumit tuturor printr-un cuvânt părintesc;

– A primit pe E.S. Dl. *DIMITRIE STURZA*;

– A primit în cursul după amiezii un grup de reprezentanți din întreaga țară ai *Asociației Studenților Creștini Ortodocși Români (ASCOR)* - participanți la *Serile filocalice* organizate împreună cu Facultatea de Teologie Ortodoxă «Patriarhul Justinian», cu prilejul *Centenarului Dumitru Stăniloae* – pe care i-a binecuvântat adresându-le cuvânt de folos duhovnicesc;

Luni, 17 noiembrie a.c.:

– A primit pe Dl. prof. *ANGHEL CIORAN*, membru în Consiliul parohial al bisericii *Eroii Revoluției* și pe Dl. *VASILE ANGHELACHE*, pictor bisericesc;

Marți, 18 noiembrie a.c.:

– A primit la Reședința Patriarhală pe E.S. Dl. *ROBERT KOCHARIAN*, președintele Republicii Armenia;

– A primit pe I.P.S. Dr. *TEODOSIE PETRESCU*, Arhiepiscopul Tomisului, în legătură cu vizita sa în Turcia și diferite probleme administrative ale Parohiei ortodoxe române din Istanbul;

– A participat la festivitatea prilejuită de acordarea de către Președintele României a Ordinului național *Steaua României* în rang de *Mare Cruce* Prea Fericitului *ANASTASIOS*, Arhiepiscopul Albaniei;

Miercuri, 19 noiembrie a.c.:

Primiri:

– A condus la Aeroportul Internațional Otopeni pe Prea Fericitul Arhiepiscop *ANASTASIOS* al Albaniei și delegația Prea Fericirii Sale;

Vineri, 21 noiembrie a.c. - Praznicul Intrării Maicii Domnului în Biserică:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Podanu* din Capitală și a rostit cuvânt de învățătură. A hirotosit «iconom stavrofor» pe P.C. Pr. *VASILE AILIOAIE* și i-a acordat distincția *Crucea Patriarhală*. A acordat distincția *Crucea Patriarhală pentru mireni* D-nei preotese *LORICA-PARASCHEVA AILIOAIE* și D-nei Ing. *VICTORIA COSMIN*, directorul S.C. «Textila Dacia», pentru implicarea în activitatea de asistență socială a parohiei;

Sâmbătă, 22 noiembrie a.c.:

– A vizitat - însoțit de Dl. arhit. *VOICU FLOREA* - șantierul de construcție a bisericii din incinta *Schitului Popești*;

Luni, 24 noiembrie a.c.:

Primiri:

– Un grup de ofițeri superiori, profesori și elevi de la *Școala Națională de Apărare* din Atena;

– Dl. prof. univ. dr. *EDURARD WILDBOLZ* de la Universitatea din Berna, Elveția, însoțit de Pastor dr. *MARTIN HAUSER*;

– I.P.S. Dr. *TEOFAN SAVU*, Mitropolitul Olteniei;

Marți, 25 noiembrie a.c.:

– A primit pe P.S. Episcop *GHERASIM* al Râmnicului;

– A participat, însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU*, la lucrările *Forumului pentru susținerea procesului de aderare a României la Uniunea Europeană*, desfășurat la *Palatul Parlamentului*;

Miercuri, 26 noiembrie a.c.:**Primiri:**

– I.P.S.Dr. *TEODOSIE*, Arhiepiscopul Tomisului;

– Dl. prof. univ. dr. *IULIAN CREȚU*;

Joi, 27 noiembrie a.c.:

– A participat la *Sesiunea solemnă* a Parlamentului României prilejuită de aniversarea *Zilei Naționale*;

Primiri:

– I.P.S. Mitropolit *JEREMIAS* al Elveției, sosit în țara noastră pentru a participa la Galați, la prăznuirea Sfântului Apostol Andrei. A fost însoțit de P.S.Dr. *CASIAN CRĂCIUN*, Episcopul Dunării de Jos;

– P.S. Episcop *GHERASIM* al Râmnicului;

Vineri, 28 noiembrie a.c.:

– A participat la *Palatul Patriarhiei* la Serbarea *Colindă sfântă din sufletul copiilor la Nașterea Domnului*, organizată de Patriarhia Română și Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului. A adresat cuvânt de binecuvântare și a împărțit daruri copiilor prezenți;

Primiri:

– I.P.S.Dr. *NIFON MIHĂIȚĂ*, Arhiepiscopul Târgoviștei;

– Dl. *CONSTANTIN TECULESCU*, președintele C.E.C.;

– Dl. *VASILE MIHALACHE*, primarul sectorului 4;

Sâmbătă, 29 noiembrie a.c.:

– A participat la *Recepția* oferită la *Palatul Cotroceni* de Președintele României cu ocazia *Zilei Naționale*;

Luni, 1 decembrie a.c.:

– A săvârșit, în Catedrala Patriarhală slujba *Te Deum*-ului cu prilejul *Zilei*

Naționale a României și a adresat cuvânt de binecuvântare;

Marți, 2 decembrie a.c.:**Primiri:**

– E.S. Dl. *MOHAMMED EL DIB*, noul Ambasador al Republicii Libaneze la București, în vizită de prezentare;

– I.P.S. Dr. *TEODOSIE*, Arhiepiscopul Tomisului;

Miercuri, 3 decembrie a.c.:**Primiri:**

– P.C. Diac. *EUGEN MORARU*, doctorand al Facultății de Teologie din Atena;

Joi, 4 decembrie a.c.:**Primiri:**

– Dl. *DRAGOȘ ȘEULEANU*, președinte-director general al *Societății Române de Radiodifuziune*;

– E.S. Dl. *FRANCO D. PILLARELLA*, noul Ambador al Canadei la București, Sofia și Chișinău, în vizită de prezentare;

Vineri, 5 decembrie a.c.:**Primiri:**

– E.S. Dl. *ALI-A-FARAZI*, noul Ambasador al Republicii Islamice Iran, în vizită de prezentare;

– A vizitat însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *AMBROZIE SINAITUL*, *Așezământul social "Patriarhul Justinian Marina"* pentru familiile în dificultate și a împărțit daruri copiilor, adresându-le cuvânt de binecuvântare la prăznuirea Sfântului Ierarh Nicolae;

Sâmbătă, 6 decembrie a.c.:

– A asistat la Sfânta Liturghie la biserica *Sfântul Nicolae - Dintr-o Zi*, Protoieria III Capitală, la prăznuirea hramului, și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare;

Duminică, 7 decembrie a.c.:

– În cursul după-amiezii a participat la Concertul Coralei de muzică bizanti-

nă *Psalmodia*, dirijată de P. Cuv. arhid. prof. dr. *SEBASTIAN BARBU-BUCUR*, prilejuit de aniversarea a 15 ani de la înființare și de lansarea unor noi CD-uri (III-VIII) și casete (XI-XVI) de muzică psaltică. A conferit D-nei *CORNELIA ANDREESCU*, directorul Casei de discuri *ELECTRECORD*, editorul acestor lucrări, distincția *Crucea patriarhală*;

Luni, 8 decembrie a.c.:

– A primit pe P.C. Pr.drd. *GABRIEL VASILE* de la parohia ortodoxă română din Dortmund, Germania;

– A vizitat șantierul de construcție a noii biserici de la *Schitul Popești*;

Marți, 9 decembrie a.c.:

Primiri:

– E.S. Dl. *JOSE JERONIMO MOSCARDO DE SOUZA*, Ambasadorul Republicii Federative a Braziliei la București, în vizită de rămas bun la încheierea misiunii diplomatice în țara noastră;

– Dl. *IULIAN SORIN*, secretarul general al *Federației Comunităților Evreiești din România*;

– P.C.Pr. *DUMITRU RADU*, directorul Administrației Cimitirelor din Capitală;

– E.S.Dl. *CONSTANTIN GÂRBEA*, Ambasadorul României la Tbilisi, Georgia;

Miercuri, 10 decembrie a.c.:

– A primit pe dl. general de brigadă *ION CHIRĂNESCU*, comandantul Brigăzii 2 parașutiști *Maior Dobre Ion* care a mulțumit pentru sprijinul acordat în ridicarea capelei unității;

Joi, 11 decembrie a.c.:

– A adresat mesaj de binecuvântare ostașilor țării prin intermediul emisiunii

Ora Armatei a Societății Române de Radiodifuziune, în cadrul interviului acordat d-lui locotenent-comandor *ALEXANDRU LEAUA*, redactorul-șef al emisiunii;

– A participat la *Academia Română* la festivitatea decernării titlului de *Doctor Honoris Causa* E.S.D-lui *JOSE JERONIMO MOSCARDO DE SOUZA*, Ambasadorul Republicii Federative a Braziliei la București;

Primiri:

– În cursul după-amiezii, I.P.S.Dr. *DANIEL CIOBOTEA*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, înaintea plecării sale la Geneva, pentru a participa la lucrările Comitetului Central al *Conferinței Bisericilor Europene*;

Vineri, 12 decembrie a.c.:

– A primit pe Dl. prof.dr. *VICTOR CRĂCIUN*, președintele *Ligii culturale a românilor de pretutindeni*, în legătură cu cea de-a X-a ediție a *Congresului spiritualității românești* și cu ultimele sale apariții editoriale;

Duminică, 14 decembrie a.c.:

Primiri:

– D-na Acad. *ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA* și D-na *LIDIA STOICESCU-POPIȚA*;

– Dl. Acad. *VIRGIL CÂNDEA*;

Luni, 15 decembrie a.c.:

– A adresat binecuvântări românilor ortodocși din țară și din străinătate prin intermediul emisiunilor *Societății Române de Radiodifuziune*;

– A primit pe P.S. Episcop *CALINIC* al Argeșului și Muscelului;

Marți, 16 decembrie a.c.:

– A participat la recepția oferită la Palatul Patriarhiei de *Camera de Comerț Americană* (AmCham);

– A participat - însoțit de P.S. Episcop Vicar Patriarhal *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* - la *Concertul de Crăciun* organizat de Consiliul de Administrație al *Băncii Naționale a României* și a adresat celor prezenți cuvânt de binecuvântare;

Miercuri, 17 decembrie a.c.:

– A participat la *Serbarea de Crăciun* organizată la Palatul Patriarhiei de Sectorul *Biserica și Societatea* și a adresat cuvânt de binecuvântare;

– A prezidat ședința de lucru a Permanenței *Consiliului eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

– În cursul după amiezii a participat la Palatul Patriarhiei - însoțit de Prea Sfințiii Episcopi Vicari de la Arhiepiscopia Bucureștilor - la *Serbarea de Crăciun* organizată de Seminariile teologice din București, Giurgiu și Pasărea;

Joi, 18 decembrie a.c.:

Primiri:

– Dl. *IOAN LĂCUSTĂ*, redactor la revista "*Magazin istoric*";

– Dl. *VASILE HRISTEA*, doctorand al Facultății de Teologie a Universității din *Tübingen, Germania*;

– Dl. Prof.dr. *DAN ZAMFIRESCU*;

Vineri, 19 decembrie a.c.:

Primiri:

– I.P.S. Dr. *DANIEL CIOBOTEA*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei,

întors din Elveția de la ședința de lucru a Comitetului central *Consiliului Ecu-
menic al Bisericilor*;

– Un grup de colindători din Rădăuți, jud. Suceava;

Luni, 22 decembrie a.c.:

Primiri:

– I.P.S. Arhiepiscop *PIMEN* al Sucevei și Rădăuților;

– P.C.Pr. *NELUȚU OPREA* de la Parohia ortodoxă română din Sofia, Bulgaria;

Marți, 23 decembrie a.c.:

– A primit pe I.P.S. Mitropolit *PETRU* al Basarabiei;

Joi, 25 decembrie a.c. - Nașterea Domnului:

– A săvârșit Sfânta Liturghie în *Catedrala Patriarhală*, înconjurat de Prea Sfințiii Episcopi Vicari *SEBASTIAN ILFOVEANUL* și *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*, și a adresat cuvânt de binecuvântare, după ce P.S. Episcop *SEBASTIAN ILFOVEANUL* a citit Pastorală;

Marți, 30 decembrie a.c.:

– A primit pe P.C.Pr. prof. *NICOLAE BORDAȘIU*, parohul bisericii *Sfântul Silvestru* din Capitală, cu invitația de a participa la hramul bisericii.

Pr. Nicolae Vladu

PE FIRUL CREDINȚEI ȘI TRADIȚIEI NOASTRE STRĂMOȘEȘTI

*"N-oi uita vreodată, dulce Bucovină
Geniu-ți romantic, muntii în lumină
Văile în flori,
Râuri resăltânde printre stânce nalte
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste câmpii-n zori. "
(Mihai Eminescu)*

De îndată ce s-au făcut simțite razele îndrăznețe ale soarelui de iunie-promisiune a unei vacanțe frumoase - pentru membrii "Familiei Popa Nan" a început febra pregătirilor. Hărți, trasee, planuri, zile de așteptare, totul s-a materializat și visurile au prins viața într-una din dimineți le sfârșitului de iulie când ne-am început pelerinajul spre "dulcea Bucovină".

Cum primul nostru popas se afla la câteva ore distanță, am căutat o modalitate să facem timpul să curga mai ușor. Cu ultimele rămășițe ale somnului alungate de sub pleoape, ne-am așezat, oarecum pe voci, pentru o primă repetiție "pe roți". În mijlocul nostru, al corului format din studenți și absolvenți ai Facultăților de teologie, litere, medicină, sociologie sau muzică, părintelui Profesor Victor Frangulea - an de an sufletul călătoriilor întru tradiție și credință românească, îi revenea dificila sarcină de a tempera entuziasmul și nerăbdarea fiecăruia.

Lăsăm în urmă zgomotul și agitația metropolei pentru ca drumul nostru, început sub soarele secătuitor al mijlocului de vară să ne poarte prin nesfârșite câmpii învecinate de păduri mai vechi sau mai tinere, prin sate pestrițe muntene și pe care arșița se opintea să le topească. Deși lașiul, prima noastră țintă plănuită, era încă departe, ne-am oprit spre aducere aminte la Mausoleul închinat eroilor neamului - la Mărășești. Aici în anul 1917 cinci divizii române, sub conducerea generalilor Constantin Cristescu și apoi Eremia Grigorescu au ținut piept armatei germane conduse de generalul Mackensen, apărând teritoriul dintre Siret și Prut.

După această scurtă incursiune în trecut drumul ne-a purtat mai departe și astfel, fără să ne dăm prea bine seama când, peisajul își schimba firesc și

armonios chipul. Câmpurile întristate de secetă din Câmpia Română se uneau cu dealurile blânde ale Buzăului iar în depărtare începeam să ghicim îndrăzneala spre cer a munților. Despre locurile minunate de la întorsura Carpaților, al căror ocrotitor este Sfântul Mucenic Sava de la Buzău (martirizat în 12 aprilie 372), aveam să aflăm mai multe de la însuși P.S. Episcop Epifanie. P.S. Sa ne-a primit cu căldură sufletească în Catedrala Episcopală ce poartă hramul Adormirea Maicii Domnului. Având tradiția unui loc cu îndelungată trăire ortodoxă, Episcopia Buzăului a fost întemeiată în timpul domniei lui Radu cel Mare (1495-1508), în anul 1500, iar catedrala actuală, parte a centrului eparhial¹, "s-a zidit din temelie de răposatul întru fericire Matei Basarab Voievod, leat 1649, după ce mai întâiu au dărâmat din temelie pe cea veche făcută de strămoșii noștri, arsă și stricată de năvălirile var-varicești"².

Cutremurele și trecerea vremii au făcut ca biserica să sufere mai multe transformări³ dar exteriorul încă mai păstrează forma inițială⁴ iar fresca din interior realizată de pictorul Nicolae Teodorescu, cu ajutorul nepotului său Gheorghe Tattarescu, a fost și ea restaurată în mai multe rânduri.

În istoria Episcopiei Buzăului sunt mulți oameni, multe locuri și fapte pe care ar trebui să le amintim: de pildă sprijinul oferit de-a lungul timpului pentru înfăptuirea Unirii (P.S. Luca⁵ a fost sfetnic apropiat al lui Mihai Viteazu; la rândul său P.S. Chesarie⁶ a îndemnat neconținut poporul la unire; tot așa și P.S. Filotei⁷ care la 5 februarie 1859 l-a primit la catedrala episcopală pe Alexandru Ioan Cuza), sau ctitorirea de biserici și scoli, participarea la apariția Bibliei de la București, tipărirea de cărți de cult, înființarea de biblioteci (P.S. Dionisie Romano⁸ se numără printre membrii fondatori ai Bibliotecii Academiei Române), grija pentru frumos - manifestat în pictură (Gheorghe Tattarescu a fost trimis de P.S. Chesarie la Roma unde a studiat vreme de 6 ani) sculptură și muzică. N-ar trebui uitată o altă latură care împlinește armonios viața din Episcopia Buzăului: trăire a monahilor care în tăcere și cu "inima în lumină" rostesc neîncetat rugăciunea isihastă: "*Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul*".

1. Centrul eparhial mai include paraclisul și palatul episcopal, clădirea Seminarului Teologic, Biblioteca, Muzeul, clopotnița și Cancelaria episcopală.

2. Pisania bisericii-catedrală așezată cu prilejul renovării din 1834

3. Cele mai importante modificări au fost făcute în vremea arhipăstoririi Episcopului Chesarie 182-1846

4. Biserica a revenit la forma inițială în urma lucrărilor de renovare efectuate în anii 1939-1942

5. Episcop al Buzăului în perioada 1583-1603

6. Episcop al Buzăului din anul 1825 până în 1846.

7. Episcop al Buzăului între anii 1850-1860

8. Episcop al Buzăului în perioada 1865-1873

Plini de daruri și cu binecuvântarea P.S. Epifanie Episcop al Buzăului și Vrancei ne-am desprins din nada florilor ce bucurau curtea reședinței episcopale, din liniștea care stăpânea locul. Trebuia să ne luăm rămas bun pentru a putea ajunge la vreme potrivită la Iași - locul unde urma să fim găzduiți pentru primele două nopți ale pelerinajului nostru.

Înainte însă de a ne atinge destinația am făcut popas la Roman, la ctitoria lui Petru Rareș (1542-1550) - acum catedrală episcopală. Biserica se înrudește prin brâul torsadă și fresca din pronaos, reprezentare vizuală a sinaxarului datând din secolul XVI, cu alte lăcașuri moldave dar am descoperit aici detalii unice: trei arcuri de trecere spre bolta altarului, Maria Magdalena și Maria lui Cleopa stând de-o parte și de alta a Sfintei Cruci, Legea veche și Legea nouă reprezentate pe ușile diaconești, Schimbarea la Față pe bolta absidei din dreapta și textul în versuri al Pisaniei de la 1800 alcătuit de Veniamin Costache:

*"Viața cea omenească
Având scurtare firească
Este dator orișicine
Fiindu-i cu înlesnire
Nemuritor să se facă
În acest veac
Ce o să treacă
Ideia dar și pe mine
Îndemnându-mă în lume*

*Adică prin cunoștință
Să jertfesc a mea puțință
Mântuirii aduc văzute
Aceste zidiri gătite
Iulie în treizeci de zile
Cu munca prin osârdie
Nu m-am crutat și-s făcute
În leatul 1800"*

Cu Iașiul ne-am întâlnit când lumina filtrată și timidă a sfârșitului de zi cobora peste cele 7 coline dând orașului chip de basm. Deși sutele de kilometri de drum ne furaseră energia cu care porniserăm în zori, grija și bucuria cu care am fost primiți, din încredințarea Î.P.S. Daniel de către P.Cuv. Sa Arhim. Timotei Aioanei, ne-au șters într-o clipă oboseala, așa încât, în faptul nopții, când lungul șir al credincioșilor care veniseră pentru mulțumire, mângâiere sau sprijin la Sfânta Cuvioasă Parascheva se încheiase, am putut să ne acordăm vocile în rugăciune sub cupola Catedralei Mitropolitane.

A doua zi de dimineață ne-am reîntâlnit la Sfânta Liturghie și prin mijlocirea Radio Trinitas am putut fi alături și de credincioșii lipsiți de cerul bisericii. Pentru bucuria a fi împreună și de a cânta la Sfânta Liturghie din cafasul Catedralei Mitropolitane din Iași se cuvine să le mulțumim Sfintei Cuvioase Parascheva, Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, precum și aceluia care ne-au fost minunate gazde vreme de două zile.

În restul timpului cât am fost oaspeți ai vechiului oraș⁹ am încercat să aflăm cât mai multe despre locurile, poveștile și oamenii care îl fac un spațiu unic.

Ar fi întâi de amintit istoria Catedralei mitropolitane care începe la 8 august 1826 cu decretul domnitorului Ion Sandu Sturdza. Lucrările au început abia în anul 1833, pe locul unde se aflau temeliele a două alte biserici¹⁰, din grija mitropolitului de atunci Veniamin Costachi. Planurile inițiale prevedeau 5 turla, însă au existat probleme legate de greutatea cupolei centrale, astfel că timp de 40 de ani biserica a rămas neterminată. Lucrările au fost reluate din râvna Mitropolitului Iosif Naniescu (1875-1902). Astfel, a doua piatră de temelie este pusă la 15 aprilie 1880 și planurile arhitecților vienezi Johann și Gustav Freiwald sunt modificate de arhitectul bucureștean Alexandru Orăscu. Acesta renunță la ideea de a construi o cupolă de mari dimensiuni în favoarea unui sistem din patru bolți despărțite prin arce transversale, adăugând de asemenea în interior două rânduri de pilaștri, pentru îmbunătățirea rezistenței. Pictura interioară poartă semnătura lui Gheorghe Tattarescu, iar catapeteasma a fost lucrată la Kiev.

Dincolo de valoarea artistică, Catedrala Mitropolitană este punctul terminus pentru mii de pelerini care vin la moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva, așezate în acest lăcaș în 1889, după incendiul care a devastat Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi¹¹. În catedrală se mai află și o parte din moaștele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, aduse din Grecia în anul 2000 și tot aici au fost aduse spre închinare capul Sfântului Apostol Andrei (octombrie 1996) și cinstitul brâu al Maicii Domnului (octombrie 2001).

Lasând în urmă impunătoarea catedrală, la mică distanță de aceasta, pe bulevardul cu nume de domnitor, am descoperit Mănăstirea închinată Sfinților Trei Ierarhi. Edificiul este astăzi în vârstă de peste 350 de ani și trecerea timpului i-a estompat ceva din strălucirea de altă dată¹², împrumutându-i însă distincția vârstei. Ctitorul acestui minunat lăcaș din inima Iașului este credinciosul domn al Moldovei Vasile Lupu (1634-1653), recunoscut apărător al Bisericii Ortodoxe¹³. Sfințită la 6 mai 1639 de Mitropolitul Varlaam, biserica este locul unde stilul moldovenesc, asemănător celui de la Dra-

9. Se pare că numele Iașului provine de la cel al unui vechi trib, (al "iasigeților") stabilit aici în jurul anului 100 î.e.n. Zona a fost însă locuită cu mult înainte, Cucuteni fiind un important centru al culturii paleolitice

10. Biserica Albă (sec XV) și Biserica Stratenia (sec XVII)

11. Incendiul din anul 1886

12. Biserica a fost poleită cu aur, mărturie stând urmele care se mai pot vedea la ferestrele dinspre nord

13. Vasile Lupu achită în 1640 datoriile Patriarhiei Ecumenice și ale mănăstirilor de la Muntele Athos, fiind de asemenea inițiator al unor opere de caritate în Grecia, Bulgaria și Polonia. În semn de

gomirna, se întâlnește cu goticul transilvan, "vizibil la contraforturi, la armătura ferestrelor, în chenarele cu baghete și arce în acoladă" ¹⁴. Și mai neobișnuite par elementele contrastante, cu rădăcina în orient, care acoperă ca o dantelă de piatră fațadele mănăstirii. Acestea sunt împărțite în mai multe registre a căror heraldică rămâne încă de descifrat. Biserica este înconjurată de brăul torsadă reprezentând Sfânta Treime și Unirea Principatelor. În interior alături de familia ctitorului se odihnesc "cârturarul pribeag" Dimitrie Cantemir și domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

În curtea mănăstirii se mai păstrează clădirea cu sala gotică ridicată de Vasile Lupu, unde a funcționat sub conducerea starețului de atunci - călugărul Sofronie presa tipografică sub care a apărut prima ediție a Cazaniei Mitropolitului Varlaam.

Tot în lumea scrisului am rămas mergând mai departe spre "Casa Dosoftei", de fapt una din clădirile ce au aparținut mănăstirii Sfântul Nicolae Domnesc, ridicată în secolul XVIII, care astăzi este păstrătoarea letopisețelor și cazaniilor începutului slovei române.

Am regăsit la Mănăstirea Golia ¹⁵ - "mare minune și podoabă a orașului" - cunoscută și ca "biserica a cununiilor", amintirea lui Ion Creangă ¹⁶. Firesc ne-am îndreptat apoi spre întâlnirea cu umbra teiului lui Eminescu din parcul Copou, și mai departe am fost hoinari printre trandafirii, smochinii, ficușii, azaleele, palmierii și toate celelalte plante ale celei mai vechi Grădini Botanice din țară ¹⁷.

Odată cu apusul am ajuns la Mănăstirea Cetățuia, ctitorie a domnului Gheorghe Duca, a cărei biserică poartă hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel. Ridicată în perioada 1669-1672, biserica a fost înconjurată de la început de ziduri de piatră cu metereze, având turn de intrare și turnuri de colț, câștigându-și astfel pe drept cuvânt numele de "cetățuie". Aici s-a păstrat întregul ansamblu arhitectonic inițial (format din chillii, baie, bucătărie, pivnițe și stăreție cu trapeză), de asemenea palatul domneasc, (reședința de vară a domnitorului, clădire fortificată, specifică secolului al XVII-lea) și

recunoștință Patriarhia de la Constantinopol hotărăște să trimită în Moldova Moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva (1641)

14. Aurelian Trișcu, *Eglise de Trios-Hierarques Iasi*, articol apărut în "Denkmäler in Rumanien/Monuments en Roumanie", ICOMOS- Volume ale Comitetului National German, XIV, 1995, pg.93-97

15. Primul ctitor al mănăstirii este logofătul Ioan Golia (sec XVI), dar biserica este modificată de Vasile Lupu între anii 1650-1653 și terminată de fiul său Ștefănița în 1660.

16. În incinta mănăstirii Golia poate fi vizitată casa memorială Ion Creangă, unde sunt păstrate, printre altele, veșmintele de diacon ale scriitorului

17. Grădina Botanică din Iași a fost înființată în anul 1856 de Anastasie Fătu, în grădina proprie de la Râpa Galbenă

baia turcească, singura construcție de acest fel din cadrul unui ansamblu mănăstiresc. Biserica adăpostește mormântul ctitorului, al fiicei acestuia, doamna Maria, al fratelui domnitorului, Saul, și al fiului său, Ioniță. Și în viața culturală mănăstirea a jucat un rol deosebit. Aici s-a înființat, în 1682, o tipografie, care a fost sursă de cărți bisericești pentru întreg Orientul ortodox.

Organizarea tipografiei, prima din țară cu o asemenea misiune, a fost încredințată unor călugări români care cunoșteau limba greacă, avându-l în frunte pe ieromonahul Mitrofan, ajuns apoi episcop de Ruși.

Fiind oaspeții Părintelui Stareț Partenie, am rămas să privim înserarea și primele lumini aprinzându-se în "dulcele târg al Ieșilor" din turnul "Cina Pelerinului".

Cu greu ne-am despartit de Iași și de părintele Arhimandrit Timotei Aioanei gazda noastră vreme de aproape trei zile - a cărei dragoste duhovnicească am resimțit-o în zilele atât de frumoase trăite aici. Trebuia să ne urmăm însa drumul, așa încât, în cea de-a treia zi a călătoriei noastre am pornit, cu soarele deasupra, spre Mănăstirea Humor.

Dimineața era încă la primele ei ore, deci puteam să ne îndreptăm spre Humor pe un drum ocolitor, făcând popas în locurile cu care am fi vrut să ne întâlnim. Așa se face că, lasând repede în urma Iașul cu toate minunile lui, ne găseam zorind pe spinarea unui drum de țară șerpuitor care nu obosea să urce, să ocolească, să cucerească culmile dealurilor încremenite sub cerul limpede al zilei de iulie. Undeva în suflet înțelegeam mai bine imaginea lui Lucian Blaga din *Spațiul mioritic* despre "orizontul înalt, ritmic și indefinit alcătuit din deal și vale". În acest spațiu, într-o poiană dintre păduri am găsit Mănăstirea Vorona.

Începuturile acestei Sfinte Mănăstiri ne întorc în timp, în preajma anului 1600 când mai mulți monahi veniți aici din "diferite laturi ale ortodoxiei" au ridicat o bisericuță din lemn, astăzi dispărută, pe care au înzestrat-o cu odoare și pentru care au cumpărat o parte a moșiei Icușeni. O altă parte a acestei moșii a fost ulterior dăruită Mănăstirii de Hatmanul Jora și soția sa Teofana și ei ctitori ai sfântului lăcaș.

Cum mica biserică de lemn suferea din pricina trecerii timpului, în anul 1793, Paharnicul Panaite, soția sa Maria Costache și sora lui, Safta pun temelie unei biserici din piatră, cu hramul "Adormirea Maicii Domnului". Lucrările sunt terminate la 28 august 1803 și ctitoria lor se păstrează până astăzi. În partea sudică a acestui lăcaș, treizeci de ani mai târziu, în 1835, arhimandritul Rafail clădește o altă biserică, tot din piatră și cărămidă cu hramul Nașterea Maicii Domnului, îmbinând, ca și cea dintâi, stilul moldovenesc și tradiția rusă, păstrată în forma celor trei turle. Bisericilor "surori" din

interiorul mănăstirii li se alătura o a treia, aflată în cimitirul monahal. Nici numele ctitorului, nici perioada când această biserică a fost construită nu sunt precis cunoscute, dar se presupune că ar fi tot ctitoria Arhimandritului Rafail. Ea păstrează în interior catapeteasma din secolul XIX, considerată remarcabilă operă de artă.

Deși a fost initial mănăstire de călugări, după anul 1968¹⁸ când s-a reluat aici viața monahală, Vorona a devenit mănăstire de maici cu viață de obște. În vremea arhipăstoririi sale ca Mitropolit al Moldovei și Sucevei (1978-1986), Prea Fericitul Patriarh Teoctist a dat Mănăstirii Vorona înfățișare nouă, purtând de grijă obștii monahale, în semn de adâncă recunoștință față de memoria celor care i-au sădit în suflet aici învățăturile Sfinților Părinți.

Am zăbovit la Vorona atât cât să ne întipărim imaginea bătrânelor icoane, a chiliilor îngropate de iarbă și flori, atât cât să întrerupem tăcerea livezii de pruni, a lacului din spatele mănăstirii, atât cât să putem spune că am simțit o geană din lumina care există aici.

Drumul ne-a condus mai departe spre Botoșani, pentru un scurt popas la Uspenia, biserica "făcută de Elena Doamna, soția lui Petru Voievod, fiica lui Ioan Despot Voda la leat 7060 (1552) și [...] înnoită de Ioan Mihai Racoviță Voievod, leat 7233 (1725)"¹⁹. Existența acestui loc este legată de înființarea primei școli domnești, dar cu siguranță momentul care a adus "celebritate" bisericii s-a petrecut la 21 ianuarie 1850, când la Uspenia s-a botezat Mihai Eminescu. Registrul în care este consemnată data nașterii (15 ianuarie 1850), fiind singurul act de stare civilă al poetului, a fost adus la Academia Română în 1925 de către Nicolae Iorga.

Lăsând Botoșanii în grija bisericii Uspenia, care veghează orașul de aproape jumătate de mileniu, ne-am continuat călătoria spre inima Țării de Sus a Moldovei.

La Humor am ajuns odată cu primele semne ale apusului, cu mirosul fânului proaspăt așezat în căpițe și cu ploaie blândă. Deși am fost pelerini doar pentru o noapte, am trăit aici, ca și în urmă cu doi ani, unul dintre cele mai frumoase momente ale călătoriei noastre. În această Sfântă mănăstire este rânduit ca în fiecare noapte de vineri să se săvârșească Sfânta Liturghie. Astfel că, în liniștea miezului de noapte, în vechiul lăcaș, ne-am reunit în rugăciune: închinători pelerini, măicuțe, pelerini și pictori restauratori.

În scurtul răstimp petrecut ca închinători ai acestui lăcaș, am încercat să ne întipărim cât mai mult din locul și povestea lui. La Humor "s-a început și

18. Viața monahală întemeiată la Vorona în secolul XVII a continuat până în anul 1959. În perioada 1959-1968 mănăstirica a rămas pustie chiliile fiind folosite ca depozite de cereale.

19. Fragmente din textul pisaniei de la 1725

s-a făcut cu cheltuiala și osteneala robului lui Dumnezeu Jupân Toader [Bubuiog] mare logofăt și ale soției lui Anastasia, în anul 7038 (1530), luna August, 15ⁿ20 biserica ce poartă hramul Adormirea Maicii Domnului. În apropierea locului unde se află ctitoria boierească, ridicată "prin voința și cu ajutorul blagocestivului Domn Petru Voievod", se mai pot încă vedea rămășițele primului așezământ²¹, de la 1415 (ctitor Ioan Vomicul), distrus în împrejurări necunoscute. Fiind ctitoria unui boier biserica veche a mănăstirii Humor nu are turlă pe naos, dar ceea ce o face deosebită din punct de vedere arhitectonic este pridvorul deschis cu arcade²² și existența unei noi încăperi- "tainița"²³, folosită în momentele tulburi pentru a păstra obiecte de preț. Tot la Humor se află cele mai vechi fresce exterioare din Bucovina²⁴. Deși aici sunt folosite toate culorile, cea care rămâne pe retină, și cea legată acum de numele mănăstirii este roșul - ocră de Humor, mărturie a măiestriei meșteșugului lui Toma - "zugrav de Suceava"-, care a realizat atât pictura interioară cât și frescele exterioare.

Dar ceea ce ne leagă pe noi de Humor nu se datorează numai frumuseții locurilor, sau a bisericii, ci și bucuriei de ne reîntâlni cu obștea de aici și mai cu seamă de a fi în preajma maicii starețe Paraschiva Sorohan, care a găsit întotdeauna vreme să ne sprijine pașii prin tinerețe cu sfaturi bine cântărite.

Întăriți duhovnicește am plecat mai departe și nu aveam cum să ocolim Voronețul. Aici însă am zăbovit numai cât să ne impregnăm ochii și sufletul din nou de culoarea a cărei existență rămâne și astăzi o taină. Numai cât să auzim, în gând, glasul clopotelor ce spun: "Ștefan Vodă! Ștefan Vodă!"... și să rostim "Sfinte prea cuvioase părinte și făcătorule de minuni Daniile, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi".

Apoi, printre case ghicite numai sub acoperișurile ca ploaia aproape închisă peste ochi, printre pridvoare înveșmântate în flori, sau garduri acoperite de covoare multicolore am ajuns la Moldovița.

20. Fragment din pisania săpată în piatră, ce poate fi văzută pe peretele sudic al bisericii, lângă pridvor

21. Din vechiul așezământ, care datează din timpul lui Alexandru cel Bun au mai rămas în centrul satului câteva "crâmpie de ziduri"

22. Inovație în epocă datorată atât influențelor renascentiste (loggia, preluată ulterior și în stilul brâncovenesc) cât și tradiției locale (prispa)

23. Pridvorul deschis este urmat de pronaos, camera mormintelor (gropnița), deasupra căreia se află tainița, apoi naosul despărțit de absida altarului prin intermediul catapetesmei sculptate în lemn de tisa, (donată mănăstirii de Gheorghe Movilă în anul 1590)

24. Peretele Nordic a fost în mare parte sters de ploii și zăpezi, dar cel dinspre sud se păstrează fresce reprezentând *Imnul acatist, Aseidiul Constantinopolului, Rugul în flăcări, Acatistul Sfântului Nicolae și Pilda fiului risiptor*. Absidele bisericii cuprind rugăciunea tuturor sfinților- *Cinul (Deisis)* iar în pridvor *Judecata de apoi* și icona *Maicii Domnului cu Pruncul* sunt luminate prin arcade

Cum și-a împlinit, peste veacuri, acest așezământ rolul de "liman de scăpare și întărire" întru românitare și creștinism am aflat de la maica Tatiana Drelciuc care îndeplinește de multă vreme ascultarea de a fi ghid al mănăstirii. Ascultând și de această dată explicațiile pline de vervă ale maicii, care te trimit cu gândul către cele mai diverse zone ale culturii, nu greșim comparându-le cu unele dintre cele mai alese prelegeri universitare.

Am aflat astfel că aici a existat încă de la începutul veacului al XV-lea, din timpul domniei lui Alexandru cel Bun o biserică din piatră, cu hramul "Buna Vestire"²⁵, în jurul căreia s-a dezvoltat ulterior mănăstirea. Primul așezământ a fost distrus în secolul al XVI-lea, dar "cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și săvârșirea Sfântului Duh, [...] robul Stăpânului meu Iisus Hristos, blagocestivul, Io Petru Voievod, din mila lui Dumnezeu Domn al țării Moldovei, [...] am făcut și am isprăvit acest hram cu numele Bunei Vestiri a Preacuratei noastre de Dumnezeu Nascătoare și Pururea Fecioara Maria, în anul 7040 (1537) [...]"²⁶. Această a două biserică din piatră, zveltă, cu pereții acoperiți pe de-a întregul de fresce, se înscrie în stilul de construcție al epocii²⁷, dar poartă, ca o notă aparte, pridvorul deschis cu arcade înalte și frânte. Pictura exterioară o face să se înrudească cu alte biserici bucovinene²⁸, existând însă aici o întreagă Liturghie, în imagini, în care au fost introduse detalii istorice din perioada când biserica a fost pictată²⁹. Culoarea dominantă este galbenul viu căruia i se alătură roșul și verdele, obținute tot din argilă și albastrul din azurit.

Către începuturile vieții monahale, în acest lăcaș, a trăit Sfântul Vasile cel Nou de la Moldovița. Hirotonit preot și numit apoi egumen al Mănăstirii, Sfântul Vasile "primise de la Dumnezeu darul facerii de minuni și al înainte vederii și nu puțini bolnavi vindeca și cele viitoare înainte cunoștea"³⁰. Fiind căutat atât de călugări cât și de mireni, Sfântul Vasile a fost părinte duhovnicesc pentru mulți credincioși, ajungând sfetnic și duhovnic al domnitorului Alexandru cel Bun. El a întemeiat la Moldovița, în tradiția mănăstirilor Bistrița și Neamț, o școală de cateheți și caligrafi iar prin ucenicii săi a adus aici de la Muntele Athos și Mănăstirea Studion zeci de manuscrise bisericești. Astăzi mănăstirea adăpostește, în loc de taină, moaștele Sfântului trăitor la Moldovița, alături de care s-au adăugat fragmente din moaștele

25. Această biserică a fost înălțată între anii 1402-1408

26. Fragmente din pisania de la 1537

27. Biserica este concepută în plan trilobat, iar în interior, despărțite prin pereți de zid, sunt următoarele încăperi: pronaosul, groznița deasupra căreia se află tainița, naosul și altarul

28. Humor, Probota, biserica "Adormirea" din Baia și Sfântul Dumitru" din Suceava - construcții din vremea lui Petru Rareș, Voroneț, Arbore, Bălinești, biserica Sfântul Ilie de lângă Suceava - construcții anterioare și Slatina, Sucevița - mai târziu

29. După cum argumentează criticul de artă Sorin Vlea

30. Așa cum scrie în Patericul românesc ieromonahul Ioanichie Olteanu

altor sfinți (între care Sf. Vasile cel Mare, Sf. Nicolae, Sf. Haralambie, Sf. Mina). Acestea ca și icoana făcătoare de minuni a Sfintei Fecioare Maria cu pruncul sunt an de an prilej de pelerinaj pentru bucovineni dar și pentru credincioșii veniți din alte plaiuri românești.

Aceeași tradiție se împlinește și la Putna, cea dintâi ctitorie a voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt. Legenda, preluată de cronicarul Neculce spune că: "Ștefan Vodă cel Bun, când s-au apucat³¹ să facă mănăstirea Putna, au tras cu arcul dintr-un varfu de munte ce este lângă mănăstire. Și unde au agiunsu săgeata acolo au făcut prestolul în oltariul". Probabil că locul astfel ales are însemnătatea lui, de vreme ce aici s-a păstrat în permanență arzând candela rugăciunii, în ciuda numeroaselor încercări pe care le-a trecut acest lăcaș.

Am intrat și noi pe sub bolta "Turnului Eminescu", purtând în suflet emoția întâlnirii cu un astfel de loc.

Chipul bisericii dintâi mai poate fi zărit numai în trăsăturile celei păstrate până azi³², dar imaginației îi vin în ajutor cronicile vechi: "tot cu aur poleită zugrăvala, mai mult aur decât zugrăvală și pre dinlăuntru și pe denafară și acoperită cu plumbu" .

Mai de preț însă decât aurul ce se va fi aflat cândva pe pereții bisericii este viața monahală continuată aici fără întrerupere din 1470. O parte din roadele pe care le-a dat peste timp sunt legate de atelierele de caligrafie, de cele de broderie, de școala de muzică a lui Eustatie Protopsaltul (sec XV), de "Academia duhovnicească" ce a ființat aici în timpul păstoririi mitropolitului Iacov Putneanul.³³

Dovadă a recunoașterii de care s-a bucurat Putna ca important centru al artei și culturii medievale stau numeroasele manuscrise "născute" aici, aflate astăzi în marile biblioteci ale lumii.

"Ierusalim al neamului românesc" mănăstirea păstrează ca odoare de mare preț icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului³⁴ și craniul ferecat în argint al Sfântului Ierarh Ghenadie dăruit de ctitorul ei la anul 1488. Dar săpăturile arheologice făcute aici au scos la iveală osemintele, cu aspect plăcut și mireasmă de Sfinte moaște, ale unor călugări nevoitori pe aceste meleaguri mai înainte de înălțarea mănăstirii, dovadă a faptului că Putna este o veche vatră duhovnicească.

31. Construcția a început la 10 iulie 1466 și lucrările au fost încheiate în 1469, slujba de tâmosire având loc la 3 septembrie 1470

32. După ce biserica ridicată de Ștefan cel Mare a fost distrusă în 1653, domnitorii Vasile Lupu Gheorghe Ștefan și Eustatie Dabija reconstruiesc biserica respectând în mare parte aspectul inițial

33. Această școală clericală a fost înființată în anul 1774 și organizată după tipicul celei întemeiate la Kiev de Sfântul Ierarh Petru Movilă. Între materiile predate la Putna se numărau: limba română, slavona, greaca, latina, gramatica, retorica, astronomia, geografia și istoria bisericii universale iar studiul medicinii se făcea după ultimele ediții ale tratatelor europene

34. Icoana a fost adusă din Constantinopol la 1472 de către Doamna Maria de Mangop

Tot cu inima strânsă de emoție am lăsat între dealurile înverzite și molcome silueta bisericii-necropolă domnească, alegând drumul spre sud, către mănăstirea Probota.

Am fost găzduiți în acest așezământ aproape trei zile în care am avut răgaz de rugăciune dar și vreme să aflăm de la maicile de aici și mai ales din povestirile Maicii starețe Marina Țurcanu istoria mai veche dar și cea recentă a Probotei.

În spațiul dintre valea Șormuzului și a Pobratei, înainte de 1398 se punctează temelie celui dintâi așezământ, cunoscut în documente ca "Sfântul Nicolae din Poiană". Deși numele întâiului ctitor nu este cunoscut se presupune că acesta a fost de viță domnească (Roman I sau Ștefan I). Această opinie este susținută de izvoarele care atestă faptul că lucrările ulterioare s-au făcut la "Pobrata" numai din poruncă domnească.

Prima atestare, din 1398, dovedește că mănăstirea era un centru monahal important în epocă și primea ca danie satul Bodiți. Ulterior, în actul de închinare a Mănăstirii către Sfântul mormânt, Mitropolitul Dosoftei scria: "iaște făptură de la începutul țării, dă săhaștri".

A două mănăstire durată în acest spațiu³⁵ este ctitoria lui Ștefan cel Mare care o înzestrea cu odoare și moșii. Datorită alunecărilor de teren și aceste construcții au fost distruse, așa încât, la îndemnul strețului Grigore Roșca, viitor mitropolit al Moldovei, Petru Vodă Rareș "a zidit a treia mănăstire ce este acum și-au făcut besearcă de iznoavă, cea mai ghizdavă și mai înfrământaștea [...] să-i fie loc de îngropăciune"³⁶. Acest hram zidit "întru numele arhierului și făcătorului de minuni Nicolae" a fost conceput ca necropolă voievodală, fapt care a stârnit nemulțumiri în epocă din pricina privilegiilor pe care le implica un astfel de statut. Însă rolul și locul Mănăstirii Probota în viața spirituală au fost bine stabilite către mijlocul secolului al XVI-lea prin viața obștii de aici, "desfășurată cu desăvârșită respectare a normelor religioase, cu smerenie și evlavie, la un remarcabil nivel spiritual"³⁷.

Pentru că domnitorul ctitor a acordat unor familii boierești privilegiul de a fi îngropate aici și de a-și păstra averile între zidurile mănăstirii, Probota a devenit țintă pentru tâlharii "care au jăcuit averea boiarilor țării. [...]. De atunci au stătut mănăstirea urâtă tuturor și nime nu au mai căutat de nevoia ei." Acestei perioade sumbre îi pune capăt domnitorul Vasile Lupu care

35. De fapt cercetările arheologice care au avut loc între anii 1973-1974 au adus dovezi pentru atestarea a două biserici construite aici în secolul XV

36. Din "Notițe istorice și arheologice adunate de pe la 48 de mănăstiri și biserici antice" - Melchisedec Episcopul Romanului

37. "Mănăstirica Probota"-Tereza Sinigalia, Voica Maria Pușcașu

sprijină renașterea mănăstirii printr-o îndelungată campanie de refacere care se încheie în vremea lui Dabija Vodă, prin grija Mitropolitului Dosoftei - tuns în călugărie la Probota. Soluția găsită atunci, aceea de a închina mănăstirea la Sfântul Mormânt din Ierusalim, era menită să protejeze așezământul, dar efectele sale "au fost departe de a fi benefice"³⁸. Numărul călugărilor a scăzut, o mare parte din clădirile existente au rămas în paragină iar restul au fost modificate. În 1864 Probota devine biserică de mir.

A fost nevoie de mai bine de un secol pentru ca însemnătatea acestui lăcaș să fie recunoscută. Pentru că a fost trecută în patrimoniul universal, împreună cu alte șapte biserici cu fresce exterioare din Bucovina, la Probota a început, în anii '90 un amplu program de restaurare. Multe din corpurile complexului monahal au fost aduse la forma inițială, dar cele mai importante lucrări au vizat biserica mănăstirii care și-a recăpătat chipul de odinioară. Surpriza și bucuria cea mai mare a fost descoperirea frescelor de la 1530 sub pictura în culori de apă adăugată în secolul XIX. "Recenta restaurare a pus în lumină un program iconografic de excepție unitar și coerent în toate articulațiile sale, punctat pe alocuri de compoziții neobișnuite sau de rezolvări originale ale unor teme canonice"³⁹. Probabil că cea mai neobișnuită reprezentare din întreaga frescă este cea a Jertfei Mântuitorului: "ea prezintă în locul obișnuitului Prunc așezat pe diskos și acoperit de un văl liturgic două antebrațe tăiate. Surprinzătoarea reprezentare se leagă direct de figura Sfântului Ioan Chrisostomul, aflat pe peretele de alături, spre nord, care ține pe brațul stâng figura de mici dimensiuni a lui Iisus matur, cu brațele tăiate, iar în mâna dreaptă un cuțitaș liturgic". Este o trimitere la săvârșirea Proscomidiei sau poate reprezentarea concretă a ideii de jertfă liturgică.

Despre pictura de la Probota s-ar putea spune și serie foarte mult, dar bucuria descoperirii ei este întreagă de-abia atunci când poți cuprinde cu ochii taina ei. Sub bolțile minunate înveșmântate ale bisericii de la Probota, în zi de Duminică am avut și noi bucuria de a fi împreună la Sfânta Liturghie cu credincioșii veniți aici de pe alte meleaguri românești, sau din satele care învecinează astăzi mănăstirea.

Zilele petrecute la Probota au fost pentru noi "copii ai orașului" prilej să cucerim dealurile, pădurea și grădina mănăstirii, să auzim buciul seara și să privim la cerul înstelat. Am plecat deci mulțumind maicilor pentru ospitalitate, pentru dragostea pe care ne-au arătat-o, dar cu gândul să revenim cât

38. Ibidem

39. Ibidem

mai curând și cu speranța că acest loc va ajunge să se bucure de locul pe care îl merită între celelalte "insule ale arhipelagului mănăstiresc".

Următoarea noastră oprire - la Chilișeni - a fost cu totul deosebită. Credincioșii ortodocși de aici, împreună cu cei din alte două sate învecinate⁴⁰, și vrednicul lor părinte *Mihai Alexandrescu* ne-au invitat să le fim oaspeți pentru câteva ceasuri. L-am cunoscut în biserica satului, unde ne-au așteptat în straie de sărbătoare familiile, de la cei mai mici la cei mai înțelepți, cu flori, cu colac împletit și cu sare. Am sesizat unitatea care există în jurul părintelui care ne-a mărturisit că misiunea sa este cu atât mai dificilă pentru că zona este majoritar protestantă. Chiar și așa principala preocupare a fost biserica, pe care noi am găsit-o înveșmântată de sărbătoare. Singurul mod prin care am știut să le răspundem oamenilor de aici pentru ospitalitatea lor cu adevărat copleșitoare a fost cântând, așa că, în miezul zilei, bucureșteni și chilișeneni, cu toții foarte emoționați, aduceam imn de mulțumire în biserica satului. Ne-am despărțit anevoie, mai cu seamă că deasupra satului se petrecea ceva neobișnuit pentru noi: berzele își scosese rășchii pe cer puii pentru lecții de zbor.

Odată cu înserarea am ajuns la Mănăstirea Neamțu - "cea mai veche și însemnată așezare monahală din Moldova". Am fost de multe ori pelerini în acest loc, dar și în vara aceasta am intrat cu aceeași emoție pe porțile mănăstirii. Bucuria reîntâlnirii a fost întregită în zori la Sfânta Liturghie unde ne-am rugat și am cântat împreună cu alți pelerini și călugării mănăstirii.

Ca să ne luăm rămas bun, pentru anul acesta cel puțin, de la Moldova am coborât de la Neamț trecând prin locuri unde am fost și altă dată pelerini: Secu, Sihăstria, Agapia și Văratec, pentru ca apoi printre stâncile amețitoare din cheile Bicazului să trecem spre Transilvania.

De numele P.S. Ioan al Harghitei și Covasnei am auzit în urmă cu câțiva ani, într-o călătorie prin Valea Jiului. Ne-am oprit atunci la mănăstirea Lainici unde am putut vedea biserica ridicată după planurile P.S. Sale. Prima noastră întâlnire cu P.S. Ioan s-a petrecut însă la Miercurea Ciuc unde am ajuns aproape neanunțați la sfârșitul unuia dintre pelerinajele de vacanță, acum mai bine de 5 ani. În fața clădirii episcopiei se afla atunci o mașină plină de cărămizi care urma să plece la Izvorul Mureșului, unde începuseră lucrările pentru ridicarea unei mănăstiri. Alăturându-ne acelor care, foarte puțini la număr, au descărcat miile de cărămizi, l-am descoperit cu mare uimire pe P.S. Ioan printre aceștia. Ne-am oprit și vara aceasta la Izvorul Mureșului de unde "am lipsit" numai un

40. Satele Poieni și Rahova

an. Ceea ce s-a înălțat aici întrece cu mult gândurile și așteptările noastre: "este așa cum ne-am închipui noi, în termeni omenești, Raiul pe pământ". Biserica frumoasă, în stil brâncovenesc așezată în centrul așezământului captează atenția. Învecinate de câțiva brazi și multe flori, bisericii i s-au alăturat și alte clădiri, dintre care noi am vizitat-o pe cea în care se află Paraclisul. Am văzut și interioarele frumos boltite și acoperite de picturi reprezentând momente din istoria românilor, mărturie a sentimentului național și a credinței strămoșești. Totul s-a făcut după planurile și sub oblăduirea P.S. Ioan cu care ne-am revăzut și în această vară la Miercurea Ciuc. Ne-a primit, în faptul serii cu binecuvântare arhierescă, găsind și de această dată vreme să ne fie alături.

În zori am cântat la Sfântă Liturghie în catedrala episcopală, locul în care ne începem an de an, de Sfântul Nicolae serile de colind. Și așa, în toiul verii zburam cu gândul la iarnă, la o altă călătorie pe care o vom face, probabil, împreună membrii "Familiei Popa Nan".

Alina Codiță

VI. BISERICA ȘI ȘCOALA

O MĂRTURIE GRĂITOARE A PREZENȚEI SPIRITUALE A MOȘTENIRII PĂRINTELUI DUMITRU STĂNILOAE*

*Înalt Prea Sfințite Mitropolit Daniel,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Cucernici Părinți Decani,
Iubiți Părinți și Domnilor Profesori,*

Răspund cu bucurie dorinței Înalt Prea Sfinției Voastre ca prin acest cuvânt să fiu părtaș la lucrările acestui prim Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România și să Vă exprim, Înalt Prea Sfinției Voastre, mulțumirea că l-ați organizat sub măreția sihăstrească a Ceahlăului, prielnic odinioară așezării multor iubitori de liniște și ai rugăciunii lui Iisus. "Adânc pe adânc cheamă" (Ps. 41, 9), zice poetul Vechiului Testament, David. Numai într-o astfel de așezare, în care "înțelepciunea și-a aflat sieși casă" (Pilde 9, 1), cum rostește înțeleptul Solomon, se cuvine a se celebra centenarul nașterii Părintelui Dumitru Stăniloae, cel ce a tălmăcit și a întruchipat prin gând, scris și fapte cunoașterea Revelației Dumnezciești și opera Sfinților Părinți, întru dobândirea desăvârșirii și a mântuirii. Însăși organizarea Congresului și desfășurarea lui în acest spațiu, atât de prielnic pentru teologhisire, pentru această căutare a înțelegerii operei scrise de Părintele Dumitru Stăniloae, pe care o avem adevărată moștenire de suflet pentru slujitorii Bisericii noastre și a fiilor și fiicelor ei, constituie cu trecerea timpului o temeinică cheazășie în dobândirea roadelor strădaniilor noastre teologice.

* Mesajul adresat participanților la Congresul Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România - Centrul Cultural Pastoral "Sfântul Daniil Sihastrul" - Mănăstirea Durău.

Exprim aceste gânduri, Înalt Prea Sfințite Președinte și iubiții mei frați întru slujirea Bisericii noastre, stăpânit de aceeași iubire și prețuire ca toți cei de față, dar mai profund le retrăiesc personal, ca odinioară, când ostencam împreună la Institutul Teologic de grad universitar din București, rânduit de Sfântul Sinod să îndeplinească funcția de rector.

Este de la sine înțeles câtă greutate apăsă pe sufletul celui hărăzit să poarte un asemenea jug, mai cu seamă în condițiile acelor vremi, când se cerea a fi depășite greutatețile inimaginabile spre a sluji Biserica - și mai cu seamă Biserica cea vie din inimile tinerilor. Nu încetez a mulțumi lui Dumnezeu pentru acei patru ani de slujire alături și împreună cu ceata profesorilor de elită, între care în mod deosebit îi simțeam prezența Părintelui Dumitru Stăniloae în sensul cel mai scump al acestui cuvânt. În desele furtuni pe care le întâmpinam, chipul, cuvântul, privirea, întreaga ființă a Părintelui Stăniloae radiau bunătațe, încredere, răbdare, duh sincer, de părtășie, în rezolvarea multelor și neîncetatei probleme care se iveau în viața unui așezământ de modelare a personalității viitorilor slujitori ai Bisericii noastre. Îmi dau seama că nu spun ceva nou. Cu toții am trăit sau trăim asemenea stări. Aici vă aflați ierarhi și profesori, care purtați acest "jug al lui Hristos" acum, când învățământul teologic se găsește în Universitate și sunt convins de însemnătatea acestei răspunderi. Folosesc acest prilej înălțător să vă adresez personal și în numele Sfântului Sinod prețuire frățescă, pentru că vă asumați această strădanie, pe care o depuneți atât la catedră, cât și la conducerea Facultății, și ca membri ai Senatului Universitar. Cu toții ne dăm seama de însemnătatea unui sprijin de suflet și a înțelegerii primite din partea colegilor de slujire. Acest aspect din anii mei de rectorat mi-a rămas extrem de viu și de grăitor, despre bogăția sufletească a savantului dascăl de la catedră, grabnic în a ajuta clarificarea cazurilor ce se iveau.

În ființa Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae, autorul tratatelor de teologie, traducătorul Filocaliei, se contopea știința teologică de profunzimea cunoscută cu evlavia vieții de rugăciune și bunătațe, disponibil totdeauna a participa la multe cerințe și întâmplări ale așezământului ai cărui ucenici trebuiau să pășească pe cele două drumuri: cel al bisericii și cel al bibliotecii.

Dacă aceste daruri ființiale, de părinte și frate, ale Profesorului Dumitru Stăniloae izvorau dintr-o iubire nesfârșită și se revărsau cu îmbelșugare spre inimile tinerilor învățăcei, de la catedră și de la sfântul altar, ele aveau și rolul unui continuu sprijin moral și sufletească, puterea unei forțe de suflet, gata a contribui la ușurarea stărilor lăuntrice, cu frământările și îndoielile acelor

timpuri, când cei 350 de preoți aflați pentru două luni la cursurile pastorale și cei peste 140 de studenți se cuvenea a fi călăuziți și luminați nu numai cu cunoștințele necesare misiunii preoțești, ci și cu exemplul vieții, cu acea desăvârșită implicare la purtarea jugului lui Hristos de către acea mare obște a Bisericii noastre, aflată în Institutul Teologic de la vârsta fragedă a tinereții, până la tâmplesle încărunțite de anii slujirii sfântului altar. Deși avea în fața catedrei tineri studenți, iar la cursuri comune se aflau și preoți încărunțiți, Părintele Dumitru enunța idei, principii și date, exprimându-le cu delicatețe, dar și cu acrivie, pogorându-se atât de măiestrit, cu blândețea-i cunoscută, la nivelul de înțelegere al ascultătorilor, încât dispărea distanța dintre dascăl și student.

Cu toate că în toți profesorii am descoperit, în acei ani grei pentru misiunea atât de importantă de a zidi în inimile tinerilor învățăcei, convingeri, atitudini clare față de adevăr, dreptate și, mai cu seamă, credința în Dumnezeu și devotament pentru preoție. În acel timp, când tocmai aceste valori erau sistematic tăgăduite și chiar combătute, m-a impresionat strategia duhovnicească a Părintelui Dumitru Stăniloae de a-i ocroti pe tineri de întinăriunile veacului, de a se oferi să le fie sfātuitor și în orele stabilite de ei. Cu o dăruire și o punctualitate pilduitoare, se prezenta la catedră, la consiliul profesoral sau la orele numite "de duhovnicie", pregătit totdeauna cu formule, opinii și recomandări de mare valoare duhovnicească, mereu cu câte o notă de noutate izvorâtă din fondul filocalic al gândirii sale. Pătruns adânc de învățătura Sfinților Părinți și de Sfânta Tradiție, el arăta prin scris și faptă datoria teologiei de a răspunde problemelor actuale ale Bisericii, și celor contemporane nouă și lumii de astăzi și chiar din toate timpurile. Cu pilduitoare bunăvoință contribuia la referate, studii și articole privind problemele ce se iveau în viața Bisericii și care trebuiau aduse la cunoștința clerului și credincioșilor. Zilnic, aș putea spune, sădea în sufletele tinere sau vârstnice florile virtuților și valorile veșnice ale credinței ortodoxe.

Înalt Prea Sfinția Voastră și iubiti părinți și frați participanți,

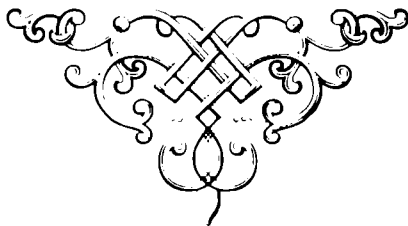
Însuși faptul organizării acestui Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din România este o mărturie grăitoare a prezenței spirituale a moștenirii Părintelui Dumitru Stăniloae. Dacă am poposit asupra legăturilor mele de slujire tocmai în timpul și locul când slujitorii Bisericii noastre depuneau eforturile de menținere a ființei dumnezeiescului nostru Așezământ mântuitor, am făcut lucrul acesta ca unul care patru ani m-am

aflat în lumina preocupărilor unui corp profesoral numit, pe bună dreptate, de elită. De elită pentru că profesorii erau pătrunși până în adâncul sufletului de convingerea că spiritul de unitate în Domnul, de comuniune sfântă, care include iubirea, rugăciunea, dăruirea față de semenii, trebuie să strălucească în gândirea și lucrarea noastră. Mileniul în care de abia am pășit ne cheamă cu insistență la actualizarea în slujire a Sfinților Părinți, pentru care moștenirea spirituală a Părintelui Dumitru Stăniloae ne va fi de mare ajutor.

Pe aceste temelii, moștenirea teologică a Părintelui Dumitru Stăniloae și valorificarea ei se vor împlini așa cum dorim cu toții. Faptul că inițiativa acestui Congres a pornit de la Facultatea de Teologie "Justinian Patriarhul", iar Înalt Prea Sfinția Voastră, ca ucenic de frunte în teologhisire a celui mai mare teolog al Ortodoxiei, v-ați implicat în organizarea lui, ca și faptul că acum, cu voia lui Dumnezeu, Biserica noastră are 14 Facultăți de Teologie, cu o generație tânără de ierarhi și profesori, toate acestea constituie mărturii binecuvântate că strădania noastră în valorificarea gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae nu va rămâne zadarnică, ci va aduce roade, cu ajutorul și lucrarea Duhului Sfânt.

Cu duhovnicească bucurie, binecuvântăm lucrările acestui Congres Național al Facultăților de Teologie și Vă îmbrățișăm cu dragoste frățească,

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

"LA ÎNCEPUT DE AN ȘCOLAR"

"Educația este nu numai o strădanie teoretică, ci este o îndreptare a voinței spre fapte, deci o preocupare practică".

An de an, ziua de 15 septembrie reprezintă data la care învățământul românesc marchează prima filă din calendarul noului an școlar și, ca orice debut, emoția începutului unui nou an școlar este vie atât în sufletul dascălilor, dar mai ales în sufletele miilor de elevi care pășesc pragul școlii.

Cu deosebită bucurie duhovnicească, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a binecuvântat și în acest an pe truditarii și ostenitorii din ogorul școlii, pe profesori și pe elevi precum și pe toți cei ce sunt legați afectiv de această nobilă și frumoasă activitate de instruire și educare a tinerelor vlăstare, atât prin participarea Prea Fericirii Sale la festivitatea deschiderii noului an școlar la una din școlile bucureștene, cât și prin Mesajul transmis cu acest prilej.

Începutul noului an de învățământ 2003-2004 a fost marcat într-un cadru solemn și cu totul călduros, la Colegiul Economic "A.D. Xenopol" din București prin participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la slujba *Te Deum*-ului oficiată de un sobor de preoți și diaconi, în această prestigioasă instituție de învățământ care aniversează în cursul acestui an un veac de existență.

Cu acest prilej, printre personalitățile participante la eveniment s-au aflat domnul Prof. Mihai Tănăsescu, Ministrul Finanțelor și Administrației Publice, precum și reprezentanți ai Primăriei Sectorului 2 și ai Inspectoratului Școlar al Municipiului București. Pentru domnul Mihai Tănăsescu, evenimentul a avut o dublă semnificație, pe de o parte pentru că această școală este prima unitate de învățământ cu profil economic din țara noastră, iar pe de altă parte, pentru că emoția începutului de an școlar a fost retrăită de domnia sa, la rândul său elev și apoi absolvent al acestui liceu.

Înalții oaspeți au fost întâmpinați cu multă căldură de elevii și profesorii Colegiului "A.D. Xenopol", în frunte cu doamna Prof. Ana Ionescu, Director al Colegiului. După săvârșirea slujbei de *Te Deum* în sala de festivități a liceului și intonarea acordurilor Imnului de Stat al României, a luat cuvântul doamna Prof. Ana Ionescu, Director al Colegiului, care, în numele cadrelor didactice, al elevilor și al părinților, a mulțumit în chip deosebit invitaților de onoare pentru

modul constant și continuu în care au susținut eforturile ostenitorilor acestei școli pentru realizarea unui învățământ adecvat și modern și pentru ajutorul acordat tinerei generații. A luat apoi cuvântul, reprezentantul elevilor acestui liceu, reprezentantul Comitetului de Părinți ai liceului, reprezentanții autorităților locale și Inspectoratului Școlar al Municipiului București. În continuare, domnul Ministru Prof. Mihai Tănăsescu și-a exprimat bucuria pentru felul în care Colegiul Economic A.D. Xenopol s-a pregătit pentru noul an de învățământ 2003-2004, prin sporirea continuă a bazei didactico-materiale a școlii și prin creșterea calitativă de la an la an a procesului de învățământ realizat în acest liceu, precum și pentru cadrul festiv în care au fost primiți oaspeții școlii.

În această atmosferă de sărbătoare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit un cuvânt de suflet adresat tuturor celor prezenți:

***Dragi elevi,
Doamnă Director,
Domnilor profesori,***

Acestea sunt cuvintele rostite de marele învățat, pedagog și deci formator și modelator de conștiință, A.D. Xenopol, emblema muncii care se desfășoară în această pepinieră de creștere a viitorilor luminători ai societății noastre. Cu glasul și înfățișarea sa impunătoare, profesorul și rectorul Universității ieșene, preocupat și de latura practică a învățământului, rostea cuvântarea inaugurală a anului universitar din 1898. Am invocat-o pentru actualitatea ei și în zilele noastre.

De aceea, sunt cu adevărat plin de bucurie aflându-mă astăzi în mijlocul elevilor acestui colegiu, ai cărui elevi - așa cum spunea și Dl. Ministru Mihai Tănăsescu, fost elev al acestui colegiu - mâine se vor afla, poate, pe băncile și în sălile de studii universitare europene sau cu rosturi înalte în viața țării și a neamului nostru. Ascultând cuvântul Doamnei Director de subliniere a strădaniilor corpului profesoral, mi-am îndreptat gândul în viitor și parcă îi zăream pe elevi pregătiți, împliniți intelectualicește ca tinere vlăstare ale poporului român, îndeplinind roluri importante, ducând cu ei vrednicia românească și identitatea noastră istorică, geografică și spirituală. După cum știm, identitatea culturală cuprinde și credința noastră creștină apostolică. Bogăția mărturiilor încreștinării noastre ca popor prin predica celui dintâi apostol chemat de Domnul nostru Iisus Hristos, Sfântul Andrei, este recunoscută de toată lumea. Spre a nu lipsi copiii și tineretul nostru de lumina Betleemului, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a intervenit la timp, astfel încât în programa analitică este cuprinsă și Religia ca disciplină egală cu celelalte materii de învățământ. Datorită profesorilor Ioan Iscu și Petre

Marcu, cu o pregătire teologică superioară și metodă de predare corespunzătoare, nivelul cunoștințelor certifică și înțelegerea și prețuirea elevilor față de cuvântul lui Dumnezeu, școala aflându-se pe primul loc și în această privință. Și această situație constituie un izvor de bucurie pentru Biserică și îndemn de a participa la deschiderea anului școlar.

Învățământul, ca sistem de instrucție și de educație în același timp, are nevoie imperioasă și de valorile spirituale, religioase, culturale, istorice, etc. Tot ceea ce adunăm noi din domeniul cunoașterii sau cel practic, ca modele de viață, începând din copilărie și mai ales din anii de studii medii sau universitare, atât din științele exacte, cât și din cele teoretice și practice ne conturează personalitatea și ne pregătește pentru viață, darul nostru suprem dăruit de Dumnezeu din iubirea Sa cea nesfârșită. Anii, viața în general, iubiții mei, se deapănă după legile firii rânduite de același Tată ceresc. Omul se supune și el cerințelor firești ale existenței, dar spre deosebire de ceea ce îl înconjoară, el are și suflet, afectivitate, rațiune și voință. Cu gândul, cu mintea, dar mai cu seamă prin valoarea sufletului, omul depășește nu numai toate vietățile de pe pământ, ci chiar și limitele materiei, dimensiunea fizică, și străbate cosmosul spre infinit, spre Dumnezeu. El trece dincolo de viața aceasta cu forța uriașă a sufletului, cu aripile sale, pe care i le-a dat Dumnezeu în clipa creației. Pe lângă puterea lui de iubire, de afecțiune și de alegere între bine și rău, între lumină și întuneric, omul are și o responsabilitate morală a gândurilor și faptelor sale. Spunându-vă acestea, ca slujitor al Bisericii, trebuie să adaug că sufletul este nemuritor și prin el noi suntem în stare să ajungem, prin harul dumnezeiesc, prin credință și fapte bune, la asemănarea cu Dumnezeu, precum scrie Sfânta Scriptură: "Să facem om după chipul și asemănarea Noastră..." (Facere 1, 26). După trup omul face parte din materie și este supus legilor ei, însă sufletul și forțele acestuia aparțin domeniului spiritualității.

Așadar, învățământul, cu toată bogăția și frumusețea specialităților lui, se axează pe aceste două coordonate fundamentale: materia și sufletul. Este de la sine înțeles că Biserica acordă prioritate sufletului, cu forțele gândirii, rațiunii, libertății, puterii de a judeca, de a aprecia, de a iubi și recepta ca atare ceea ce este în jurul nostru. Pe acest fond psiho-fizic se plasează toată învățătura pe care noi o cuprindem de când începem a gănguri și până când sufletul se întoarce la Dumnezeu, de unde a venit, iar trupul se duce în pământ de unde a fost luat (Eccleziast 12, 7). Întregul tezaur al științei, cunoștințelor, al instrucției, al educației, pentru a fi receptat, trebuie să se facă apel la valorile sufletului: rațiune, libertate, iubire, ca daruri ale lui Dumnezeu, ca omul să tindă spre El.

Viața însăși este cel mai prețios dar al lui Dumnezeu. Mântuitorul Iisus Hristos a acordat în învățătura Sa o atenție deosebită copiilor și tinerilor, căci în rândul celor bolnavi și suferinzi și vindecați sau chiar morți și înviați de

El se aflau și tineri. De asemenea, tot tineri sunt și cei care Îl întâmpină și Îl înconjoară frământați de întrebări și de tot felul de îndoieli, de care în mod inevitabil orice tânăr este bătut în viață. Dar acestea li se întâmplă nu numai tinerilor ci și vârstnicilor. Setea de cunoaștere, de a ști, de a afla răspuns la întrebările interioare ale ființei noastre, nu se limitează formal numai la anii tinereții, la anii de școală, ci continuă toată viața omului. Efortul depus de părinți, de școală și de Biserică trebuie să se îndrepte și spre acela foarte important al educației, al modelării și formării personalității tinerilor, ca ei să folosească întregul fond de cunoștințe educative, la înălțimea vremurilor, care nădăjduim să fie din ce în ce mai bune, mai favorabile unei vieți civilizate, cu bunăstare materială și culturală. Educația și instrucția pornesc din familie, de la mama și tata, și continuă până la vârsta maturității.

Așadar, iubiții mei frați și surori tineri, păstrați de pe acum atenția îndreptată spre cele două coordonate ale formării personalității proprii: învățământul propriu-zis și educația, cu ramurile ei de o deosebită importanță în viață. Zi de zi se cuvine să depuneți eforturi, să vă exercitați voința spre a ajunge la nivelul la care au ajuns marii noștri învățați. Numai cu o muncă intelectuală susținută, cu o stăruință demnă de tinerețea voastră și cu o dăruire de suflet întru însușirea înaltelor valori ale vieții ca: disciplina, punctualitatea, adevărarea cuvântului dat prin respect, numai astfel veți izbuti să iubiți școala și studiul și să aveți un prieten foarte adevărat în fiecare coleg și semen. Cu o formare ca aceasta și cu o obișnuință în a evolua în mod echilibrat, demn și consecvent între cuvânt și faptă, mâine, în viitorul vostru și al țării, veți deveni personalități de orientare înțeleaptă de care are atât de mare trebuință familia, societatea și instituțiile ei. Asemenea personalități radiază celor din jur siguranță, știință și bunătate. Așa s-ar ajunge ca oamenii să se privească unii pe alții ca frații cu adevărat, ca membrii ai unei societăți mai îmbelșugată sufletește și mai îndestulată material.

Un adevăr absolut, nesocotit sau necunoscut din nefericire, este acela, dragii mei, pe care l-a spus și scris Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan: "Dumnezeu este iubire" (I Ioan 4, 8). Ca urmare: "*într' atât a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede.. într'Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică*" (Ioan 3, 16). Lumea, deci, nu este sortită hazardului sau pieirii. Este un adevăr sfânt pe care noi trebuie să-l reținem întru inima și viața noastră. Continuând acest gând, Biserica ne învață că omul este coroana întregii creații a lui Dumnezeu. Omul, potrivit aceleiași învățături, este ființa supremă, este obiectul iubirii lui Dumnezeu, deoarece Însuși Cel Unul-Născut mai înainte de toți vecii, prin lucrarea Duhului Sfânt, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a luat chip de om din Prea Curata și Sfânta Fecioară Maria pentru mântuirea întregului neam omenesc. Nu-i de mirare, așadar, că Biserica, prin slujitorii

și credincioșii ei, a consacrat o mare activitate slujirii omului în tot ceea ce s-a cerut pentru împlinirea sufletului și a trupului său.

Iată, deci, datoria noastră, a tuturor, Biserică, profesori și autorități de stat chemate la o slujire atât de importantă, aceea de formare intelectuală și morală a celor ce vor deveni stâlpii societății viitoare. Cu toții să împlinim această slujire, cu tot ceea ce avem, atât noi, Biserica, cât și toți cei așezați de Dumnezeu să rânduiască și să ocrotească viața omului, să asigure îndestularea lui materială și sufletească.

Pentru aceasta mă adresez iarăși vouă, iubiți elevi, folosiți anii aceștia de învățământ. Marii Părinți ai Bisericii din secolele III - IV, vorbind tinerilor de atunci care se pregăteau pentru teologie, spuneau că cine vrea să se formeze ca persoană deplină, ca personalitate în viață acela trebuie să urmeze în deosebi două căi: calea școlii și calea credinței. Dar lucrul acesta ne este de folos tuturor, în toate timpurile și pretutindeni. Aveți acum mijloace moderne și mai eficiente decât atunci, când, așa cum scrie Ion Creangă, elevii învățau cum puteau. Pentru ca aceste mijloace să rodească este necesară o muncă stăruitoare, continuă și asiduă.

Omul poate cuprinde cu mintea universul, știința poate cuceri noi orizonturi, tehnica poate face orice fel de descoperiri și în aceasta constă viitorul omenirii. Omul, însă, pe toate le depășește; el poate ajunge până la Dumnezeu, dacă vrea să urmeze pilda sfinților, care au fost asemenea nouă tuturor, dar ne-au depășit în iubire de Dumnezeu și de semenii.

Trebuie să știm că și din neamul nostru au strălucit personalități de valoare universală, în toate științele și domeniile cunoașterii. Românul este dotat de Dumnezeu, este pregătit din fire să nu fie robot, ci creator de bunuri materiale și spirituale, pentru, a se asemăna lui Dumnezeu în iubire, în frumos, în adevăr și în celelalte valori de mare preț. De aceea, la rădăcina valorilor care privesc viața noastră materială, ca popor creștin din nașterea noastră în istorie, trebuie să se afle valorile divine ale Sfintei Evanghelii, să fie primită sămânța învățăturii, cuvântul lui Dumnezeu cum ați auzit din Sfânta Evanghelie de la Te-Deum (Matei 13, 3-8), încât bobul Semănătorului să cadă în pământul cel bun ca să aducă roade însutit și înmiit. Numai în inima voastră curată și bună, bobul învățăturilor de tot felul, pe care vi-l oferă, minunatul corp profesoral al Colegiului "A.D. Xenopol", va aduce roade îmbelșugate, dacă vă veți deschide inimile spre primirea bogăției de cunoștințe oferite în acești ani de studiu. Acum, la începutul unui nou an școlar, din toată inima vă doresc tuturor, iubiții mei frați și surori în Domnul, ca ogorul sufletelor voastre să fie bun, să aducă roade bogate în viața care vi se deschide spre a fi folositori familiei, Bisericii, țării noastre și chiar lumii.

Doamnă Director și Domnilor Profesori, vă felicit din toată inima pentru

dăruirea cu care semănați cunoștințele acestor tinere și tineri și pentru pregătirea deschiderii noului an de învățământ.

Împreună să înălțăm o rugăciune către Dumnezeu ca să ocrotească această școală, profesorii și elevii și să reverse în inimile tuturor lumina cunoștințelor, a nădejzii și a păcii.

"Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Duhului Sfânt să fie cu voi cu toți, întru formarea noilor generații".

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist împreună cu domnul Prof. Mihai Tănăsescu, Ministrul Finanțelor și Administrației Publice și toți cei invitați au vizitat apoi sălile, cabinetele și laboratoarele școlii, însoțiți de doamna Prof. Ana Ionescu, Director al Colegiului. Au urmat apoi discuțiile protocolare în Cancelaria liceului, în prezența cadrelor didactice din această școală, unde au fost exprimate aprecieri privind activitatea direcțiunii, a corpului profesoral și a elevilor, adresându-li-se urări de noi succese și realizări în anul școlar pe care l-au început.

Insp. Anghel Chirilă

VIII. MEDALION

PROFESORUL TEODOR M. POPESCU Câteva amintiri ale unui fost student, la 110 ani de la nașterea sa - 1893-2003

După absolvirea Seminarului „Sfântul Nicolae“ și a Liceului „Alexandru Lahovari“ din Râmnicu Vâlcea în toamna anului 1947, m-am îndreptat spre Universitatea din București pentru a deveni student, depărtându-mă astfel de bunul meu coleg de bancă și prieten Ion, care a luat drumul Clujului ca să urmeze medicina. Am devenit student la Facultatea de Teologie și am început să port în piept cu mândrie, ca toți studenții din vremea aceea, mai ales din primii ani de studii, insigna Facultății, reprezentând *bufnița*, simbol al înțelepciunii. Între primii profesori cu care am luat contact a fost și Teodor M. Popescu, titularul catedrei de Istoria Bisericii Universale și suplinitor, atunci, și al celei de Istoria Bisericii Române.

Primul an de studii 1947-1948 a fost și ultimul din istoria Facultății de Teologie, care s-a mai desfășurat în clădirea Universității, în aripa sud-estică, vecină cu „Ceasul“ punctul de reper și întâlnire a multor bucureșteni. Reforma învățământului, făcută în primăvara anului 1948 de către regimul comunist, a avut ca urmare și desființarea Facultății de Teologie și scoaterea ei din clădirea Universității. Până aci, Facultatea de Teologie se afla între Facultățile de Farmacie și Istorie, așa încât întâlnirile cu studenții acestor facultăți erau obișnuite.

Cursurile profesorilor teologi aveau loc în marele amfiteatru unde încăpeau cca. 150 - 200 studenți. În acest amfiteatru am asistat pentru prima oară la prelegeri universitare, ele fiind ținute și de Teodor M. Popescu. La Râmnicu Vâlcea am avut, cu foarte rare excepții, profesori foarte buni, bine pregătiți profesional, exigenți, venind în fața noastră în ținută academică, cei mai mulți dintre ei cu o situație materială bună - chiar proprietari de vile - iar toate acestea îi impuneau în fața elevilor și a societății.

Întâlnirea cu un profesor universitar într-un amfiteatru și mai ales cu unul de talia lui Teodor M. Popescu, era deosebită, de cea dintr-o clasă de cca. 30 - 40 elevi, cu care fusesem obișnuit până atunci. Amfiteatrul era totdeauna plin, la prelegeri participând și studenți de la alte facultăți, mai ales de la Litere. Catedra așezată pe un podium înalt și lung avea alături și un pupitru, de unde profesorul își ținea prelegerea stând în picioare. Teodor M. Popescu predă cursul de Istoria Bisericii Universale în primul mileniu creștin și deși avea textul scris lângă el, expunerea era în cea mai mare parte liberă, centrată pe izvoarele antice și interpretările moderne. Textele grecești și latine ne erau prezentate în original și în traducere paralelă, iar facilitatea cu care erau citite și traduse imediat ne impresiona. Teodor M. Popescu a fost un foarte bun cunoscător al limbilor clasice, izvoare indispensabile pentru cunoșterea Istoriei Bisericii Universale și pentru elaborarea de studii originale în domeniu. Așa se explică traducerile pe care le-a publicat și amintesc aici: *Enciclica lui Fotie către patriarhii orientali (867)*. Traducere adnotată (St. teol. 1, 1930, nr. 2, p. 56-76); *Versiunile de excomunicare de la 16 iulie 1054 în greacă și latină* (St. teol. 2, 1931, 1, p. 49-68 și 2, p. 35-46); *La o sută de ani de la schismă. I. O inițiativă papală de unire a bisericilor II. Epistola lui Adrian al IV-lea către Vasile Ahridanul* (St. teol. 7, 1938-1939, p. 46-89; 8, 1940, p. 77-104); *Noul Testament al Domnului Nostru Iisus Hristos*, tradus împreună cu arhiepiscopul Irineu Mihălcescu, ediție a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, București 1937, 462 p.

Îmi amintesc, de asemenea, că și lucrările de seminar pe care ni le indica să le facem, aveau deseori de consultat izvoare în greacă și latină. Un coleg a primit, de exemplu, *Actul martiric al Sfântul Sava Gotul*, traducere din limba greacă și comentariu. Pe vremea aceea absolvenții de seminar aveau serioase cunoștințe de limbă greacă și latină, încât colegul la care mă refer (astăzi cu mari responsabilități în Patriarhia Română) s-a achitat onorabil la susținerea lucrării răspunzând cu siguranță și competență la observațiile colegilor, la care eram îndemnați să participăm. După observațiile

colegilor profesorul invita pe "domnul asistent Ioan Pulpea (= Rămureanu) să-și spună propriile opinii, dar acesta era întrebare și în cazurile în care studenții nu puteau da răspunsuri corecte. La sfârșit lua cuvântul profesorul și credeam că după atâtea discuții nu mai era ceva de spus. Nu se întâmpla așa. Observațiile sale erau multe și pe măsură ce vorbea scotea din marea sa servietă de piele cărți și extrase pe care ni le arăta, subliniind necesitatea folosirii lor la problematica lucrării de seminar. Profesorul aducea nu numai informații noi, ci dădea și indicații asupra metodei de alcătuire a lucrării, pe care o considera premiză a elaborării tezei de licență, a unor studii ori chiar a lucrării de doctorat. În această privință el a dovedit o preocupare permanentă neîncetând să dea indicații metodologice, la orele de seminar, la cele de consultație și chiar în scris (v. *Îndrumări metodice de lucru pentru studenții în teologie*; St. teol. 8, 1956, 7-8, p. 498-530).

Tema lucrării mele de seminar la Istoria Bisericii Universale mi-a fost complet necunoscută: *Creștinii în Legio Fulminata în timpul împăratului Marcu Aureliu*. Nu-mi amintesc dacă mi-am ales-o eu ori mi-a fost dată. După câteva indicații generale, profesorul m-a trimis în Biblioteca Facultății să mă informez. Baza lucrării o constituia informația dată de Dio Cassius, potrivit căreia, în timpul unui război greu purtat de armata romană prin anul 167 împotriva quazilor și marcomanilor în apropiere de orașul Carnuntum (azi în Austria), împăratul și ostașii săi fuseseră încercuiți, iar starea aceasta era agravată de o secetă îndelungată care îi lipsea pe toți de apă. În această situație disperată, împăratului i s-a adus la cunoștință că printre militarii romani sunt și creștini și că aceștia ar putea apela la Dumnezeu lor ca să aducă ploaie și chiar să fie eliberați de încercuire. Marcu Aureliu a permis creștinilor să intervină, iar în urma rugăciunilor înălțate Dumnezeu a adus ploaie pentru romani, în schimb pentru barbari, furtună cu vânt și praf care le venea din față și îi împiedica să lupte. Izbăvirea dintr-o situație atât de grea a fost consemnată în basoreliefurile de pe Columna împăratului Marc Aureliu de la Roma, din Piazza del Popolo, vizibile și astăzi. Sarcina mea era să traduc textul lui Dio Cassius și să-l interpretez în lumina istoriografiei antice și moderne, să arăt veridicitatea evenimentului și importanța lui pentru răspândirea creștinismului în armata romană, în secolele I-II.

Biblioteca unde mă trimisese profesorul avea cărțile indicate de el și încă multe altele pe care le-am descoperit personal. Dotarea Bibliotecii cu cărțile necesare cercetării se datora în cea mai mare măsură profesorului Teodor M. Popescu. Se poate spune că toate marile colecții de izvoare, enciclopedii,

tratate și volume importante, necesare nu numai disciplinelor istorice, ci și celorlalte secții ale Facultății au fost procurate în timpul când, ca delegat al consiliului profesoral a condus Biblioteca, și aceasta într-o perioadă îndelungată (1927-1948). Avea o mare dragoste pentru carte și în amintirea mea eu îl văd mereu cu servieta lui mare doldora de cărți. Cred că această pasiune pentru carte și pentru o bibliotecă bine dotată i s-a accentuat în perioada studiilor din străinătate, la Leipzig, Strasbourg și Paris (Sorbona și Institutul Catolic), unde condițiile de cercetare științifică erau superioare. În cadrul unei ore de seminar profesorul ne-a dus la Bibliotecă, unde ne-a arătat colecțiile de izvoare grecești și latine, Actele Sinoadelor ecumenice, enciclopediile și tratatele mai importante de istorie. La curs făcea frecvent referire la texte și ne spunea în ce volum din Patrologia Graecă ori Latină, editate de J. P. Migne, pot fi găsite. Uneori venea cu câte un volum chiar în sala de curs și ni-l arăta.

În legătură cu examenele auzisem de la colegii mai mari de severitatea proverbială a profesorului. Nu prea credeam tot ce se spunea, fiindcă în ciuda severității sale profesorul era apropiat de noi, preocupat de educația noastră, ușor abordabil. Mi-amintesc că odată ne-a spus în sala mare de curs cum să folosim telefonul public introducând în el *fise*, nu *fișe*, ceea ce era util pentru noi, cei mai mulți veniți din mediul rural ori din orașe mici de provincie, unde telefoanele publice erau pe vremea aceea adevărate rarități.

Examenul din primăvara anului 1948 a fost într-adevăr greu pentru mintea și experiența noastră. Din toți studenții anului întâi doar un procent de cca. 10% au promovat în sesiunea din iunie. Subiectele au constat din cca. 7-8 întrebări, alese din toată materia și comunicate de profesor, nu toate odată, ci pe rând. El singur aprecia răstimpul necesar pentru a se răspunde la o întrebare și numai după aceea ne indica pe următoarea. Răspunsul dat depindea de rapiditatea gândirii și a buneii pregătiri. Întrebărilor li se adăuga o hartă a imperiului roman, pe care ți-o procurai singur și veneai cu ea la examen; pe ea trebuia să localizezi provincii, orașe, strămtori, fluvii, mări, lacuri, munți etc., indicate de profesor. Lucrul acesta urmărea să verifice nivelul cunoștințelor noastre de geografie istorică și să ne obișnuiască a înțelege istoria nu numai *în timp ci și în spațiu*.

Examenul oral nu se deosebea în exigență de cel scris; erai plimbat cu răbdare prin toată materia, profesorul vrând să se convingă că o cunoști și meriți să promovezi. Toate acestea nu reprezentau un exces de zel ocazional, ci dovedeau dorința profesorului de a pregăti pe teologi „pentru o misiune -

pe care el o considera - pe pământ cea mai sfântă, cea mai grea, dar și cea mai frumoasă“ (A. Gabor, *Studia Theologica*, București 2003, p. 78). Preocuparea sa pentru o instruire solidă a teologilor se vădea nu numai în importanța acordată examenelor, în învățămintele din digresiunile frecvente pe care le făcea la cursuri și seminarii, dar și în scris. Sunt de menționat în această privință câteva lucrări: *Preocupări și îndemnuri pentru studenții noștri* (Raze de lumină, 1, 1929, 5, p. 299-308); *Studenții creștini în Biserică* (*Ibidem*, 2, 1930, 2, p. 103-107); *Preotul - personalitate* (*Ibidem*, 2, 1930, 4, p. 247-253); *Studentele în teologie* (*Ibidem*, 3, 1931, 1, p. 13-17); *Apel către licențiații noștri* (*Ibidem*, 3, 1931, 5, p. 328-330); *Cultura studentului* (*Ibidem*, 5, 1933, 4, p. 247-252); *Chipuri de mame creștine în educația religioasă* (GB, 7, 1948, 11-12, p. 21-32) etc.; cf. A. Gabor, *op. cit.*, p. 98-99, unde se dau și alte titluri. În aceeași dorință de a ridica nivelul de pregătire profesională și morală a studenților, profesorul Teodor M. Popescu a consacrat multă energie și timp citirii și corectării cu atenție a lucrărilor de la examene, de la seminarii, a tezelor de licență etc. Desigur munca aceasta îi lua mult timp în detrimentul cercetării științifice, dar nu a renunțat la ea atât cât a rămas la catedră. Nu-mi dau seama de unde venea această coștiinciozitate și severitate exemplare. Mă gândesc mai întâi că el însuși era sever cu propria persoană, că avea conștiința responsabilității pentru orice faptă a sa în fața lui Dumnezeu și că în orice împrejurare simțea că trebuie să dea seama de cum procedează. Evlavia și moralitatea profesorului sunt arhicunoscute. Pe de altă parte, iau în considerare o influență a familiei și mai ales a școlilor pe care le-a urmat și unde a cunoscut respectul muncii și răsplata meritată a ei. Seminarul Central din București, unde a fost elev între anii 1905-1913, a fost într-adevăr o școală de elită. Profesorii erau dintre cei mai distinși, iar conducerea Seminarului se afla în mâna unor directori, ca Iuliu Scriban, adevărate personalități intelectuale și morale. Nichifor Crainic, și el elev al aceluiași Seminar într-o perioadă apropiată, povestește în memoriile sale *Zile albe, zile negre*, despre atmosfera de studiu, de disciplină, de zidire duhovnicească din școală. Teodor M. Popescu a fost cel mai distins elev pe care l-a avut acest Seminar: din clasa I-a până într-a VIII-a a obținut medii de zece la toate materiile, așa încât la absolvire, în anul 1913, conducerea Școlii a trebuit să-i redacteze și să-i tipărească o diplomă specială (unicat). Și Facultatea de Teologie din București a terminat-o tot cu media zece, ca șef de promoție. Dumnezeu l-a înzestrat cu daruri de care puțini oameni se învrednicesc. Avea o memorie excepțională, însoțită de o judecată clară și

dreaptă. Munca asiduă a făcut să rodească aceste daruri. Pregătirea lui a fost și rodul programei de învățământ pe care o aveau atunci seminariile, când se urmărea o formare multilaterală a elevului. În acest cadru înclinația lui spre istorie s-a aflat pe un teren favorabil. Dar Teodor M. Popescu avea un mare talent literar și gustul literaturii. Studiile sale se remarcă nu numai prin acritatea științifică, logică imbatabilă, dar apologetic, originalitate, ci și prin frumusețea stilului; de aceea ele se citesc cu multă plăcere și sunt convingătoare. A abordat deseori probleme de cultură legate firesc de Biserică (v. vol. *Biserica și cultura*, București, 1996, 236 p.). Talentul literar a fost remarcat de timpuriu de profesorii și îndrumătorii săi. La absolvirea seminarului, în timpul examenului de diplomă, și-a ales ca subiect al predicii: *Pentru trupele care merg la război*, iar Iuliu Scriban și profesorii au apreciat-o cu nota zece și în același timp au recomandat-o spre publicare în cel mai prestigios ziar de atunci „Universul“, apărând în nr. 173 din 21 iulie 1913 (A. Gabor, *op. cit.*, p. 79). Ca mare patriot ce era, a participat la Marele război de întregire a neamului (1916-1918) chiar în perioada imediat următoare absolvirii seminarului. La demobilizare, în 1918, a primit gradul de sublocotenent (A. Gabor, *op. cit.*, p. 79). De fapt prin toată opera sa științifică, didactică, atitudine civică, Teodor M. Popescu s-a remarcat ca un cetățean model al României.

A fost un om sentimental și emotiv, plin de recunoștință pentru cei care l-au ajutat în momentele grele sau cruciale ale vieții. O personalitate din această categorie, pe care n-a uitat-o, a fost preotul profesor Ioan Mihălcescu, devenit mitropolitul Irineu al Moldovei. Când mitropolitul Irineu a trecut la Domnul, în primăvara anului 1948, aveam curs, iar profesorul în amfiteatrul arhiplin, înainte de a-și începe prelegerea, ne-a vorbit de cel care a jucat un rol crucial în viața sa: „N-aș fi astăzi la această catedră, în fața dumneavoastră, dacă marele profesor Mihălcescu nu mi-ar fi dat bursa de studii în străinătate. Este sigur că viața mea ar fi avut alt curs. Din comisa de examen pentru bursă a făcut parte alături de el și Vasile Pârvan și datorită lor concursul a fost corect și viața mea s-a schimbat“. Ne-a vorbit apoi de activitatea didactică a lui Mihălcescu, de opera sa științifică, de rolul pe care acesta l-a avut în Biserica Neamului Românesc, încheind în lacrimi cu cuvintele: „Pentru mine a fost un sfânt!“.

Nu mai țin minte cum s-a desfășurat prelegerea, dar noi am fost profund impresionați de căldura cu care ne-a vorbit de magistrul său și mai ales de faptul că profesorul nostru atât de respectat și chiar temut a putut plânge în fața studenților săi.

Ultima oară l-am întâlnit prin anii 1965-1966, în Piața Unirii, după eliberarea sa din pușcărie. Mergea grăbit spre stația de tramvai din fața bisericii "Sfântul Ironică", ducând cu oarecare greutate, servieta sa plină de cărți. M-am grăbit să-l ajung și când l-am strigat a fost puțin speriat, dar văzând cine este a zis zâmbind: „A! Emilică, dumneata erai? Ce mai faci?” I-am povestit câte ceva din activitatea mea științifică la Institutul de Arheologie și m-a încurajat să persist în cercetare.

Nu știam atunci că n-am să-l mai văd vreodată. Mi-a fost și mi-a rămas model de viață și sunt și acum în permanentă admirație pentru opera sa științifică, originală, frumoasă și vastă, pentru angajarea sa atât de activă în educarea și instruirea tinerelor generații, pentru slujirea până la sacrificiu a Bisericii Ortodoxe în general și a Patriei Române, pentru modelul de evlavie și trăire creștină pe care ni l-a lăsat. În toate acestea el a ridicat atât de sus ștacheta valorii, că va trece multă vreme până va putea fi atinsă și mult mai multă până va fi depășită.

Prof. dr. Emilian Popescu

**PREOTUL PROFESOR UNIVERSITAR
DR. DUMITRU STĂNILOAE
- O sută de ani de la nașterea sa (1903-2003) -**

Personalitate de excepțională valoare teologică și de profundă și constantă trăire spirituală ortodoxă, *Pr. prof. univ. dr. Dumitru Stăniloae*, de la a cărei naștere s-a împlinit în toamna acestui an un secol, face parte din marile personalități care au ilustrat Teologia și Biserica Ortodoxă Română în veacul trecut, alături de distinșii săi colegi profesori de la Facultatea și Institutul teologic universitar din București: pr. Ioan Mihălcescu, întâiul mare dogmatist ortodox român, fost mitropolit al Moldovei, pr. Petre Vintilescu, mare liturgist, Iustin Moiescu, neîntrecut exeget, fost mitropolit al Ardealului, al Moldovei și apoi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Teodor M. Popescu, cel mai mare istoric bisericesc ortodox al vremii sale, pr. Ioan G. Coman, patrolog de renume.

Cu ocazia sărbătoririi centenarului nașterii Părintelui prof. univ. dr. Dumitru Stăniloae, în semn de modest omagiu, de supremă recunoștință și deosebită prețuire, ca fost student și doctorand teolog al său, încerc să prezint în rândurile de mai jos câteva date bio-bibliografice și aspecte din îndelungata, rodnică și valoroasă sa activitate teologică-bisericească desfășurată, pe plan intern și extern, în timpul vieții sale pământești, încheiată în ziua de 5 octombrie 1993, la vârsta de aproape nouăzeci de ani.

Născut la 16 noiembrie 1903 în localitatea Vlădeni din județul Brașov, ca fiu al unor țărani săraci, Irimie și Reveca, cel care avea să devină marele teolog, profesor universitar, distins preot ortodox, scriitor și publicist bisericesc fără egal, a început învățătura de carte la școala primară din satul său natal, după terminarea căreia a urmat cursurile liceului confesional "Andrei Șaguna" din Brașov, între anii 1914-1922. După absolvirea liceului, a frecventat un an cursurile Facultății de Litere din București, apoi s-a înscris și a studiat Teologia la Facultatea din Cernăuți, între anii 1923-1927, promovând examenul de licență cu teza "*Botezul copiilor*".

Apreciat în mod deosebit pentru posibilitățile și calitățile sale intelectuale, precum și pentru bunătatea sufletească și comportamentul său moral exemplar, mitropolitul ortodox de atunci al Ardealului, marele cărturar și patriot Nicolae Bălan, l-a trimis pe tânărul licențiat în Teologie Dumitru Stăniloae, să-și continue studiile universitare, ca bursier, la Atena, unde a făcut cunoștință cu teologia ortodoxă greacă și unde și-a pregătit teza pentru doctoratul în Teologie (1927-1928).

Întors în țară după un an de studii la Atena în octombrie 1928, și-a susținut și promovat cu succes doctoratul la Facultatea de Teologie din Cernăuți, cu teza *Viața și activitatea Patriarhului Dositei al Ierusalimului și legăturile sale cu Țările Românești*, publicată mai întâi în revista "Candela" a Facultății de Teologie din Cernăuți, în 1929, și apoi în extras, tot în același an, la Cernăuți.

Mitropolitul Nicolae Bălan, sprijinitorul său, l-a trimis apoi pe tânărul teolog doctor, în Germania (octombrie 1928-august 1929), pentru specializare în Istoria Bisericească Universală; mai întâi, la München, a urmat un prim semestru audiindu-l în deosebi pe bizantinologul Heisenberg; a venit apoi la Berlin, în al doilea semestru, unde a urmat mai ales cursurile profesorului Hans Liezmann, fiind foarte interesat de "teologia mai nouă catolică și protestantă, îndeosebi cea a școlii lui Karl Barth, aflată la începuturile ei."

Atras sufletește de viața și opera marelui călugăr ortodox de la Athos, devenit, mai apoi, Sfântul Grigorie Palama (1296-1359), reprezentant de seamă al "mișcării religioase isihaste",- în pauza dintre cele două semestre (aprilie-mai 1929), "distinsul teolog român a plecat la Paris, unde, în Biblioteca Națională de aici, a cercetat manuscrisele Sfântului Grigorie Palama, procurându-și și fotocopiile după aceste manuscrise". În vacanța de vară (iulie-august 1929), a venit la Belgrad "pentru a-și însuși cunoștințe de limba sârbă și cercetarea în Biblioteca Mitropoliei din Carlovitz a documentelor privitoare la Biserica din Transilvania."

După terminarea cu succes a studiilor în străinătate, teologul Dumitru Stăniloae a revenit în Țară, stabilindu-se la Sibiu. Aici avea să-și desfășoare etapa de început a activității sale zilnice. Această etapă "ține de la 1 septembrie 1929, când a fost numit profesor la Academia teologică de aici, până la începutul anului 1947, când a fost transferat, prin chemare, la Facultatea de Teologie din București."

Ca profesor la Academia teologică din Sibiu, "a predat pe rând sau în același timp" - ca suplinitor, provizoriu și apoi titular definitiv - mai multe materii: Apologetica, Pastorală, Istoria Bisericească Universală, Limba greacă, iar "din 1936 a preluat definitiv și exclusiv catedra de Teologie Dogmatică."

În anul 1931 distinsul profesor universitar de Teologie, care se căsătorise între timp, a fost hirotonit diacon, iar, un an mai târziu, în 1932, a primit hirotonia în preot. Tot în această vreme, Părintele Stăniloae s-a ocupat - ca redactor - de tipărirea foii diecezane "Telegraful român" și de "Revista teologică" și a fost membru în Adunarea eparhială sibiană și consilier.

După alegerea fostului rector Nicolae Colan ca episcop al Clujului, Părintele Dumitru Stăniloae a fost numit noul rector al Academiei teologice din Sibiu, pe care a condus-o zece ani (1936-1946).

O dată cu transferul său prin chemare la Facultatea de Teologie din București, a început a doua etapă a activității didactice a Părintelui profesor Dumitru Stăniloae, activitatea bucureșteană, care avea să dureze din 1947 până în 1973, când va fi pensionat pentru limită de vârstă. După pensionarea oficială, a mai rămas totuși la catedră ca "profesor cosultant la cursurile de la doctorat, conducând și îndrumând numeroase teze de doctorat pe teme din Teologia Dogmatică și participând ca profesor examinator și președinte în comisii de doctorat."

Ca profesor nou la Facultatea de Teologie din București (desființată în toamna anului 1948 și înlocuită cu Institutul teologic universitar), Părintele Dumitru Stăniloae a predat la început, ca suplinitor sau provizoriu, Mistica și Apologetica, după care, din toamna anului 1948, a fost încadrat profesor titular definitiv de Teologie Dogmatică și Simbolică, mai întâi la cursurile de doctorat și apoi și la cursurile de la licență.

În contextul celor de mai sus privind îndelungata sa activitate didactică la catedră și cea publicistă, trebuie să spunem că această activitate a cunoscut, totuși, o întrerupere de câțiva ani (1958-1963), răstimp în care Părintele profesor Dumitru Stăniloae a lipsit de la catedră, ca urmare a arestării și a nedreptei sale condamnări politice de către organele Securității comuniste românești, subordonate și dirijate de regimul totalitar ateocomunist de la Moscova.

Imediat după arestare, în toamna anului 1958, a avut loc și procesul politic desfășurat între 1-4 noiembrie, în urma căruia "s-a oficializat arestarea și condamnarea sa politică". A fost condamnat la cinci ani de detenție, din care a executat mai bine de patru ani și jumătate, până în toamna anului 1963, când a fost pus în libertate, ca urmare a decretării amnistiei politice de către autoritățile de stat românești. Motivul arestării și condamnării a fost dublu: implicarea și participarea activă a inculpatului la mișcarea religioasă ortodoxă antiatee desfășurată la Mănăstirea Antim din București - mișcare cunoscută sub numele de "Rugul aprins", conjugată cu acuzația "oficială", devenită apoi adevărată "lege" a justiției politice comuniste românești,

potrivit căreia orice deținut politic era acuzat că "a exploatat poporul și a uneltit împotriva statului". Ca deținut politic, Părintele Prof. Dumitru Stăniloae a făcut cunoștință cu mai multe închisori: Uranus, Malmezon, Jilava, Aiud, peste tot fiind nevoit să suporte și să îndure același regim de nedreptate, de umilință, de constrângere, de teroare la care a fost supus împreună cu ceilalți deținuți politici. Arestarea sa politică a însemnat o adevărată tragedie sufletească și materială, mai cu seamă pentru familia sa, rămasă fără nici un ajutor material și moral pe toată durata detenției sale.

După ieșirea sa din detenție, Părintelui Profesor i s-a permis revenirea la catedră și reluarea activității didactice bisericești și publicistice; se continua astfel faza activității sale zilnice bucureștene.

Ca profesor la catedră, la cursurile de la licență și mai cu seamă și cele de specializare de la doctorat, Marele Dascăl, trecut prin atâtea neazuri, lipsuri și suferințe, venea, parcă, cu forțe noi, cu poftă de muncă onorabilă și folositoare, cu perspective noi. Și acum, ca și altădată, latura științifică didactică de cel mai înalt nivel era dublată și sprijinită de o mai și adâncă și statornică trăire spirituală și neclintită credință ortodoxă, practicate cu mare convingere.

Conținutul prelegerilor sale de la catedră îmbrăca de cele mai multe ori haina scumpă și nepătată a unor speculații filosofico-religioase creștine demne de gândirea, simțirea și trăirea marilor Sfinți Părinți și teologi ortodocși din perioada patristică a primelor opt veacuri și din evul mediu ortodox bizantin.

Fără a fi un om absurd, la examene era un profesor pretențios: cerea studenților de la cursurile de licență și mai ales celor care se specializau la cursurile de doctorat, însușirea temeinică și corectă a cunoștințelor predate la orele din programul zilnic. Verificarea acestor cunoștințe se făcea prin elaborarea de către studenți a tezelor de seminar susținute în cursul anului universitar și mai ales prin verificarea cunoștințelor la examenele (scris și oral) de la sfârșitul anului universitar. O atenție deosebită dădea Marele Profesor elaborării de către studenți a tezelor de licență și mai cu seamă a celor de doctorat de la specialitatea sa: Dogmatica și Simbolică.

În afară de latura didactică, Părintele Prof. Stăniloae s-a afirmat și în cea sacerdotală, ca slujitor la sfântul altar, unde s-a manifestat totdeauna cu smerenie, cu demnitate, cu convingere și cu adâncă evlavie religioasă, ca un adevărat și vrednic slujitor al Bisericii noastre Ortodoxe, a lui Dumnezeu.

În ipostaza de slujitor la altar, ca preot, Părintele Stăniloae "părea ca un miel nevinovat ce se aduce spre junghiere." Ca efect la bunătății sufletești, al smereniei și convingerii cu care oficia cele sfinte, el "era socotit preotul care

se dăruiește ca ofrandă." "Împacă-te cu Hristos!" era urarea sa de salut și un îndemn de a stinge orice vehemență interioară și orice agresivitate exterioară.

Prin smerenia sa ca însușire fundamentală a firii sale, "el propunea o spiritualitate care să exalte dimensiunea estetică și rațională a vieții"; pentru el "cel mai mare păcat era brutalitatea sau agresivitatea, care duce la descompunerea ontologică și la degradarea spirituală a omului; ea este rodul iraționalității." Adâncă și subtilă cugetare! . . .

Ca mare și talentat scriitor și publicist bisericesc, Părintele prof. Dumitru Stăniloae a început să scrie încă din prima tinerețe, din vremea când își făcea studiile în Țară și în străinătate. Lista lucrărilor elaborate și publicate de-a lungul întregii sale vieți este impresionantă; ea este alcătuită din sute de articole, studii mai întinse și numeroase cărți aparte, scrise în limba română și în limbi străine, însumând peste douăzeci de mii de pagini. Tematica abordată în aceste scrieri aparține aproape în exclusivitate vastului domeniu teologic bisericesc: doctrinar, exegetic, moral, juridic-canonice, istoric, polemic-apologetic, liturgic ș.a. Cercetătorii bibliografii ai scrisului său teologic bisericesc apreciază la "cincizeci și cinci de ani" răstimpul în care fecundul autor a scris vasta sa operă și afirmă "că nu există revistă teologică în care numele său ca autor să nu apară trimestrial sau anual."

Fie că era vorba de studii și articole publicate în reviste sau în cărți aparte cu tematică variată, Părintele profesor s-a manifestat ca "autorul unei gândiri teologice personale de mare adâncime și finețe în același timp, articulată pe doctrina religioasă oficială și pe lucrarea Bisericii Ortodoxe, într-o deschidere ecumenică și vizând dialogul teologic bilateral și multieclesial fructuos pe drumul unității bisericești." *De aceea, contribuția remarcabilă a Părintelui Prof. Dumitru Stăniloae în Teologia românească pentru multilateralitatea și complexitatea ei tematică - "nu poate fi prezentată și apreciată la justa ei valoare decât pe baza unor studii sistematice și de analiză profundă..."*

Spre a ne face o idee generală concretă și justă despre puterea sa de gândire și despre elaborarea intelectuală teologică și de împlinire și filtrare a acestei gândiri și elaborări intelectuale cu sensibilitatea și spiritualitatea religioasă a trăirii sale zilnice, - vom menționa, în continuare, câteva din cările - originale și traduceri - și din articolele și studiile publicate de Marele Profesor și Teolog:

1. *Viața și activitatea Patriarhului Dositei al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările Românești*, tipărită în anul 1929. Este, așa cum am spus deja,

teza sa de doctorat în Teologie. Subiectul tratat face parte atât din domeniul istoriei bisericești cât și din domeniul istoriei literare medievale românești.

2. *Viața și activitatea Sfântului Grigore Palama* (1938), carte cu subiect din domeniul teologiei dogmatice și mistice, în care se vorbește despre "ființa și energiile divine create" în viziunea palamită; cartea este considerată ca "prima aprofundare teologică serioasă a acestei teme" în teologia ortodoxă.

3. *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (1943), carte cu profund conținut dogmatic care interesează deopotrivă hristologia și soteriologia obiectivă, cu luări de poziție față de "teologia dialectică" a teologilor protestanți apuseni Karl Barth și Emil Brunner. Apreciată ca o scriere de deosebită importanță în literatura teologică a vremii când a apărut, această carte "aduce în prim plan unul dintre aspectele fundamentale ale învățaturii ortodoxe despre răscumpărare: aspectul ontologic." "Mântuirea adusă de Domnul nostru Iisus Hristos prin întruparea, învățătura, moartea pe cruce și învierea Sa din morți înseamnă și este înainte de orice, refacerea și înnoirea ontologică a umanității întregi." Vorbind despre Hristos și lucrarea Sa mântuitoare, autorul "dezvoltă noțiunea persoanei și implicațiile ei hristologice și soteriologice."

4. *Filocalia*, carte cu conținut ortodox, cuprinde traduceri din scrierile și gândirea teologică ortodoxă a Sfinților Părinți răsăriteni. Este cartea frumuseții spirituale religioase, întăritoare de credință și ziditoare de suflet nou. Lucrare masivă, această scriere a fost tipărită până acum în românește, în zece volume; primele patru volume traduse au văzut lumina tiparului la Sibiu între anii 1946-1948, iar următoarele șase volume la București între anii 1976-1981. Traducerea în românește a acestei cărți de înaltă spiritualitate religioasă ortodoxă este apreciată ca "mărturia nedesmințită a marii puteri de muncă și a darurilor sale bogate în cele ale condeifului și reflexiunii teologice și filosofice de substanță și finețe, neîntâlnită în asemenea măsură la alți teologi și gânditori români."

5. *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene* (1930) este traducerea în limba română și publicarea valoroasei scrieri teologice a dogmatistului grec Hristu Andrusos din Atena.

6. *Carte de învățătură creștină-ortodoxă* (1952) este considerată drept "una dintre cele mai valoroase prezentări ale Ortodoxiei", în care "capitolele despre credință (. . .) reprezintă adevărate pagini de antologie teologică".

7. *Teologia dogmatică și simbolică* (1958) este un manual în două volume pentru Institutele teologice; duce mai departe aprofundarea și expunerea temelor de teologie dogmatică și simbolică din cartea lui Andrusos.

8. *Teologia dogmatică ortodoxă* (1978), carte în trei volume care depășește cadrul unui manual pentru cursurile universitare; este o "sinteză atotcuprinzătoare de teologie dogmatică ortodoxă, gândită și elaborată la cel mai înalt nivel teologic, într-o expunere personală care se adresează nu atât începătorilor în studiul Dogmaticii, cât mai ales celor care au și ei o bogată și serioasă pregătire de specialitate, precum și o frumoasă inițiere și o bună cunoaștere filosofică și o deschidere spre sensurile duhovnicești ale adevărilor dogmatice."

9. *Teologia morală ortodoxă* (pentru Institutele teologice, 1981), carte în care, în volumul III, redactat de Părintele Profesor Stăniloae sub titlul *Spiritualitatea ortodoxă*, autorul face o amănunțită și pertinentă analiză asupra acestei realități teologice, care, după opinia sa, are mai multe trepte de manifestare. Primele două volume ale acestei lucrări au autori diferiți.

Pentru a avea o privire cât mai largă și mai variată ca tematică asupra scrisului teologic bisericesc al Părintelui Stăniloae, în continuarea cărților trecute în revistă mai sus, vom însemna titlurile câtorva din foarte numeroasele sale articole și studii mai întinse, publicate în diferite reviste bisericești din Țară și din străinătate.

Facem precizarea că, din rațiuni de spațiu, precum și pentru a păstra în lucrarea noastră un echilibru dimensional între părțile ei componente, vom menționa numai titlurile acestor articole și studii, fără alte amănunte bibliografice (care, pentru cei interesați direct, pot fi găsite în valoroasa monografie a Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu intitulată *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu - 1786-1986*, tipărită la Sibiu în anul 1987).

Iată acum titlurile câtorva dintre articolele și studiile publicate în revistele bisericești: 1. *Dumnezeiasca Euharistie în cele trei confesiuni*; 2. *Mărturisirea și pocăința în trecutul Bisericii*; 3. *Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină*; 4. *Mișcarea Ecumenică și problemele lumii contemporane*; 5. *Possibilitatea reconcilierii între Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale*; 6. *Biserica universală și sobornicească*; 7. *Doctrina catolică a infailibilității la I-ul și al II-lea Conciliu de la Vatican*; 8. *Sfânta Treime, structura supremă a iubirii*; 9. *Uniatismul în Transilvania operă a unei întreite silnicii*; 10. *Rolul Ortodoxiei în formarea și păstrarea ființei poporului român și a unității naționale*; 11. *Vechimea și spiritualitatea termenilor creștini românești în solidaritate cu cei ai limbii române în general*; 12. *Desăvârșirea noastră în Hristos după învățătura Bisericii Ortodoxe*; 13. *Contribuția "călugărilor sciți" la precizarea hristologiei, la începutul secolului VI*; 14. *Mărturisirea dreptei credințe prin rugăciunile preotului însoțite de răspunsurile credincioșilor ca pregătiri pentru înfăptuirea jertfei euharistice și a împărtășirii cu*

ea; 15. *Dieu est amour*; 16. *Breviare hesychaste*; 17. *Theology and Church*; 18. *Priere de Jesus et experience du Saint Esprit*.

Părintele Profesor dr. Dumitru Stăniloae a desfășurat în afară de activitatea teologică la catedră ca profesor universitar, de activitatea publicistică impresionantă și valoroasă ca tematică și de activitatea sacerdotală la altar, o tot atât de valoroasă activitate în cadrul relațiilor ecleziale ale Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici creștine. A fost unul dintre cei mai de seamă reprezentanți și mesageri ai Bisericii și Teologiei românești în raporturile acesteia cu celelalte Biserici, confesiuni și comunități creștine, în primul rând cu Bisericile Ortodoxe tradiționale.

În cadrul *Mișcării Ecumenice*, de proveniență religioasă protestantă modernă apărută în Europa secolului XX, Părintele prof. D. Stăniloae, ca reprezentant al Teologiei și Bisericii Ortodoxe Române, a participat singur sau alături de alți delegați bisericești la multe conferințe și consultații teologice, organizate de diferite comisii de lucru ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

A acceptat și sprijinit Mișcarea Ecumenică având în vedere scopul ei final pentru care aceasta luase ființă: "refacerea unității văzute a Bisericii creștine, divizate de-a lungul istoriei datorită unor factori teologici și neteologici, - dar, ca ortodox convins ce era, - a manifestat unele rezerve asupra înțelesului prea modern, uneori, prea laicizat și politizat de teologii apuseni protestanți, dat termenului de "ecumenism", rămânând în sine convinsul și neclintitul adept al conținutului și definiției teologice și spirituale date de Sfinții Părinți ortodocși și oficializate de Biserica creștină cea "una, sfântă, sobornicească, și apostolească" a primelor opt veacuri creștine.

Ca reprezentant al relațiilor externe ale Bisericii Ortodoxe Române, "Părintele Profesor Dumitru Stăniloae a ținut numeroase conferințe peste hotare, ca invitat al mai multor Facultăți de Teologie (Atena, Tesalonic, Paris, Strasbourg, Bonn, Heidelberg, Tübingen, Freiburg, Geneva, Oxford, ș.a.)".

Bogata sa activitate teologică și publicistică în slujba Bisericii, a Teologiei și unității creștine a fost apreciată și răsplătită printr-o serie de titluri și distincții conferite. Astfel, "în mai 1976, Părintele Profesor a primit titlul de "doctor honoris causa" din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Tesalonic. În mai 1981, a primit același titlu din partea Institutului teologic ortodox "St. Georges" din Paris, după ce cu un an mai înainte, în noiembrie 1980, primise premiul "Doctor Leopold Lucas" din partea Facultății de Teologie din Tübingen, acordat pentru "activitatea sa de apropiere între oameni și popoare." Biserica Anglicană i-a oferit, în octombrie 1981, ca distincție "Crucea Sfântului Augustin". De asemenea, a fost membru în diferite Comisii interortodoxe de dialog teologic din diferite Biserici."

Înceind șirul titlurilor și distincțiilor acordate Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae din partea acestor instituții, așezăminte și persoane oficiale bisericești și teologice din lumea creștină europeană, ca aleasă apreciere a activității sale interbisericești desfășurată în calitate de reprezentant oficial al Bisericii Ortodoxe Române, menționăm, în final, chiar dacă nu are caracter religios, alegerea sa ca membru al Academiei Române, titlu și calitatea de care s-a bucurat în ultimii ani ai vieții și care reprezintă recunoașterea meritelor sale cărturărești din partea celui mai înalt for de cultură din Țara noastră.

Trecând în revistă principalele date bio-bibliografice și scoțând în evidență aspectele majore ale bogatei și valoroasei sale activități teologice bisericești, - sinteza noastră festivă, care poate fi considerată o oglindă retrovizoare și o carte de vizită despre viața sa spirituală superioară și despre întreaga sa activitate puse în slujba lui Dumnezeu și a Bisericii Sale, - vede pe Părintele prof. univ. dr. Dumitru Stăniloae, ridicat într-un viitor apropiat la vrednicia supremă: canonizarea sa și trecerea în rândul sfinților români înscriși în calendarul ortodox.

Prof. Adrian N. Popescu

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Pr. prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, București, 1981.
2. Idem, *Omagiu Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae la aniversarea a 75 de ani de ani de viață*, în *Ortodoxia*, nr. 4, oct.-dec. 1978
3. Pr. prof. Dumitru Radu, *Părintele Prof. Dr. Dumitru Stăniloae la 80 de ani...*, în *Studii Teologice*, nr. 9-10, nov.-dec. 1983.
4. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu 1786-1986*, Sibiu, 1987, cap. "Biografiile profesorilor".
5. Mihai Rădulescu, *"Rugul aprins. De la Mănăstirea Antim la Aiud"*, București, 1998.
6. Prof. Adrian N. Popescu, *"Jurnal studentesc, an III (1950 -1951) și an IV (1951 - 1952)"* în "Însemnări autobiografice", București, 2000 (manuscris).

IX. IN MEMORIAM

TEOLOGIA ROMÂNEASCĂ ÎN DOLIU – PĂRINTELE PROF. DR. PETRE I. DAVID A PLECAT PE CALEA VEȘNICIEI –

Încă unul din dascălii de teologie a trecut pragul spre veșnicie. Prea devreme și pe neașteptate, Părintele arhid. prof. dr. Petre I. David ne-a părăsit pentru totdeauna. În dimineața zilei de miercuri, 28 mai 2003, în urma unei suferințe cauzată de o boală incurabilă, purtată cu bărbăție, cu nădejdea creștină și optimism, Părintele prof. Petre David a închis ochii pentru eternitate. Pentru cei care l-am cunoscut, colegi de profesorat, de birou de redacție, studenți, prieteni și cunoștințe apropiate, vestea morții lui ne-a îndurerat și ne-a impresionat. Nu ne-a venit să credem că omul acela fără astâmpăr, în căutarea noului și a adevărului, însetat de cunoaștere și de viață, a semnat pactul cu moartea și s-a lăsat învins de ea. Îl serbasem cu mare bucurie și cu nădejdea revenirii printre noi, la mijlocul lunii martie, după ce împlinise vârsta de numai 65 de ani, și după ce a desfășurat o frumoasă, multilaterală și bogată activitate în slujirea Bisericii.

Părintele Profesor Petre I. David s-a născut la 9 martie 1938 în comuna Rugetu, fostă Tometești, din ținuturile pline de frumusețe și încărcate de legendă ale județului Vâlcea, sfințite de eroi, care s-au jertfit pentru țară și neam, și aureolate de nimbul sfințeniei mănăstirilor oltene și al personalităților bisericești care au odrăslit din aceste plaiuri minunate, amintind la loc de cinste pe marele și neîntrecutul Patriarh Justinian Marina. Îi plăcea să spună că își trage obârșia din aceste locuri cu care se mândrea, pe care le iubea și pe care se străduia cu mare bucurie, să le arate sutelor de studenți pe care îi purta în excursii în această zonă, ori de câte ori avea ocazia. În casa

părinților săi, țărani harnici și cinstiți, a învățat ce înseamnă munca, respectul față de oameni și de valorile culturale și naționale. După școala generală, urmată în comuna natală, s-a înscris la Seminarul teologic din Curtea de Argeș pe care l-a absolvit în 1957, distingându-se prin sârguința la carte și cuminenție. A urmat apoi cursurile Institutului Teologic Universitar din București, actuala Facultate de Teologie, între anii 1958-1962, fiind apreciat de pleiada strălucită de profesori din acel timp, ca un element de nădejde pentru teologice și pentru Biserică. A avut de înfruntat vitregiile timpului și ale ideologiei de atunci, dar a reușit să se înscrie la cursurile de doctorat, la secția, pe atunci, de teologie sistematică, specialitate a teologie fundamentale și istoria religiilor, lucrând sub îndrumarea Pr. Prof. Dr. Petru Rezuș, între 1963-1966. În anul universitar 1972-1973, a beneficiat de o bursă de studii la Academiiile teologice de la Moscova Zagorsk și Leningrad (astăzi Sankt Petersburg). În 1977 a susținut examenul de doctorat cu lucrarea *Premise ale dialogului anglicano-ortodox. Aspectul revelației divine. Contribuția culturii teologice românești*, apreciată cu calificativul excepțional.

Părintele profesor David și-a început activitatea în cadrul Bisericii cu slujba modestă de pedagog la Școala de cântăreți bisericești de la Mănăstirea Cozia, între 1957-1958, apoi a continuat în cadrul Tipografiei și al Editurii Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, mai întâi în calitate de corector (1962-1974) la Editură și redactor principal la revistele centrale bisericești (1974-1977), distingându-se ca un om de mare corectitudine, un coleg admirabil, sensibil și afectuos, gata să ajute pe oricine avea nevoie de sprijinul său. Era perioada foarte grea pentru presa bisericească, cenzurată de regimul de atunci, cu multă rigurozitate și când Părintele David prin felul său cuceritor de a fi, prin curaj și îndrăzneală, a reușit să obțină avizul de publicare pentru multe lucrări de teologie ale profesorilor și doctoranzilor, care umpleau paginile revistelor teologice. N-a fost nimeni care să nu fi fost ajutat de el când se afla la anaghie. Era omul care deschidea cu folos toate ușile zăvorâte și de nepăsare dar mai ales de ostilități împotriva Bisericii.

Din 1977, prin concurs, a trecut în învățământul teologic, universitar, la Institutul Teologic Universitar din București, mai întâi în calitate de conferențiar suplinitor la disciplina de Îndrumări misionare și Ecumenism apoi ca titular și, din 1990, ca profesor titular la aceeași disciplină care a căpătat titlatura de Misiologie și Ecumenism.

Ca profesor a desfășurat o frumoasă și rodnică activitate, reușind să dea viață disciplinei pe care a predat-o cu multă plăcere, pasiune și competență. Informat până la ultima noutate, disciplinat și corect, cu mult patos oratoric,

cu un stil atrăgător, presărat cu ironii fine, dovadă a inteligenței sale, apărător îndârjit al învățaturii de credință ortodoxă, dar și conciliant cu celelalte culte și mai ales cu sectele, Părintele Profesor Petre David a reușit să facă din cursurile și seminariile sale ore de adevărată încântare pentru studenți, atrăgându-i și trezindu-le interesul pentru studiul acestei discipline. A fost iubit mai mult decât oricare dintre cadrele didactice din Facultate pentru modul lui de a se comporta, pentru transparența și naturalitatea sa, pentru optimismul pe care îl degaja din ființa sa. Îndrumător de an cu experiență bogată, a fost un adevărat părinte al studenților pe care i-a format duhovnicește, i-a stimulat și i-a educat și ca teologi, și ca viitori preoți, dar și ca români, făcându-i să-și iubească țara prin numeroasele excursii pe care le-a organizat cu ucenicii săi, dintre care cei mai apropiați făceau parte din cercul său duhovnicesc și pe care-i numea cu un nume alegoric "fiii pierzaniei". Era nelipsit de la Sfânta Liturghie când era de rând anul său, mulți dintre studenți și absolvenți au lucrat tezele de licență sub îndrumarea sa, iar la doctorat a avut, o serie întreagă de ucenici, dintre care unii au dobândit deja titlul academic suprem de doctor în teologie. Cu un grup mai apropiat a vizitat locurile sfinte din Israel, Grecia și Italia, iar călătoria de acum doi ani în SUA l-a făcut cunoscut și comunităților românești din această parte de lume.

În calitate de cadru didactic, a participat la o serie de întruniri ecumenice, fiind membru în Comisia ortodoxă română pentru dialog cu Biserica Anglicană.

Dar Părintele Profesor Petru David a fost și un neobosit și neastâmpărat cercetător, publicând o mulțime de studii, articole, recenzii, comentarii, documentare și lucrări sub formă de carte în domeniul istoriei religiilor, al ecumenismului și al istoriei culturii românești. Era un pasionat scriitor și împătimit după noutate, nu pentru a produce impresie, ci pentru desăvârșirea adevărului. Voi aminti câteva din lucrările sale teologice, mai importante, presărate prin toate revistele bisericești și sub formă de carte sau volum: *Totemismul în cultura unor popoare*, în "G.B.", 1965; *Curenți noi în teologia anglicană*, în "Ortodoxia" 1966; *Succesiunea apostolică și unitatea de credință la vechii catolici*, în "Ortodoxia", 1967; *Aspecte noi în legătură cu intercomuniunea*, în "Ortodoxia", 1967; *Religia trado-dacă și celto-britană*, în "BOR", 1975; *Coincidențe și relații generale (indirecte) între Anglia și Dacoromania (sec. III-XIII)*, în "BOR", 1975; *Premise ale dialogului anglicano-ortodox. Aspectul revelației divine. Contribuția culturii teologice românești*. Teză de doctorat, București, 1977; *Vechi legende despre geto-daci preocupări ale strămoșilor noștri confirmate de noi descoperiri arheologice*,

în "BOR", 1978; *Aspecte ale vieții spirituale a trado-dacilor în timpul mare-lui rege Burebista*, în "MO", 1979; *Hipocratism și creștinism în lumea veche și la strămoșii noștri*, în "G.B.", 1982; *Atitudini mai noi cu privire la valoarea și interpretarea Sfintei Scripturi*, în "M.B.", 1984.

Părintele Profesor David a acordat o atenție deosebită personalităților marcante din istoria și cultura românească cărora le-a dedicat studii ample cu informații aduse la zi sau cu date noi, având în multe privințe punct de vedere propriu. Dintre aceste lucrări putem menționa: *Un ecumenism al secolului al XVI-lea: umanistul Nicolae Vlahul*, în "G.B.", 1969; *Constantin Brâncuși în cultura românească și arta universală*, în "M.O.", 1972; *Cuviosul Paisie cel Mare (Velickovski), un desăvârșit monah român, Noi cercetări și ipoteze*, în "BOR", 1975; *Dimitrie Cantemir și urmașii săi în Rusia, exemplu de demnitate și patriotism*, în "BOR", 1974; *Mitropolitul Dosoftei apărător luminat al Ortodoxiei*, în "M.O.", 1974; *Arta și cultura, coordonatele eternității unui popor. Centenarul nașterii lui Constantin Brâncuși*, în "BOR", 1976; *În legătură cu rotonda de la Alba Iulia. Importanța descoperirii ei pentru argumentarea continuității și permanenței românilor din Tansilvania înainte de secolul X*, în "BOR", 1978; *Un acord perfect în spiritualitatea românească: George Enescu*, în MMS", 1981; *O stea a diplomației mondiale, Nicolae Titulescu*, în "M.O.", *Distinși fii ai Mitropoliei Olteniei, profesori în învățământul teologic superior*, în "M.O.", 1986; *Cinstirea moaștelor Cuviosului Dimitrie cel nou din Catedrala Patriarhiei Române*, în "BOR", 1991.

Dintre lucrările mai ample, sub formă de carte, menționăm, cursul său, pe care l-a actualizat mereu și l-a publicat sub denumirea de *Călăuza creștină pentru cunoașterea și apărarea dreptei credințe în fața prozelitismului sectar*, Editura Episcopiei Aradului, 1987; *Din istoria Sfinților poporului român*, București, 1992; *Ecumenismul, factor de stabilitate în lumea de astăzi*, București, 1998, și cartea de predici cu titlul *Caută și vei afla*, tipărită în mai multe ediții dintre care ultima la București, Iași, Craiova, 2002.

Studiile, articole și cărțile Părintelui David se remarcă prin originalitate, noutate și bogăția informațiilor. Dar Părintele profesor Petru David a fost și un slujitor bisericesc care a rămas atașat sufletește de frumusețea cultului divin ortodox. Ca diacon, a fost nelipsit de la Sfânta Liturghie din duminici și sărbători. Credincioșii Capitalei îl cunosc și îl vor păstra în inimile lor pen-

tru predicile sale înflăcărate, rostite fie la Mănăstirea Antim, fie la Sfântul Spiridon Nou, la parohia Sfântul Ilie sau la Sfânta Ecaterina. De la modestia slujirii sale de diacon s-a ridicat la înălțimea și măreția predicilor marilor ierarhi ai Bisericii noastre și ai Ortodoxiei.

Pentru toate aceste daruri și calități cu care Dumnezeu l-a înzestrat și pentru cele pe care Părintele David Petru le-a dobândit în viață, prin trudă și perseverență, el rămâne viu în amintirea colegilor, a studenților și doctoranzilor săi și a prietenilor și cunoștințelor sale apropiate. Dovada acestei aprecieri... a constituit-o slujba de prohodire la care a participat mulțime de credincioși. După încetarea sa din viață, sicriul cu trupul său neînsuflit a fost depus în biserica Sfânta Ecaterina, paraclisul Facultății de teologie "Patriarhul Justinian" din București, unde s-a citit permanent Psaltirea, iar o mulțime de preoți au săvârșit slujba stâlpilor și s-au rugat pentru el. Slujba prohodirii a avut loc în ziua de vineri, 30 mai 2003, și a fost săvârșită de un impresionant sobor de slujitori, având în frunte pe IPS Arhiepiscop prof. dr. Teodosie al Tomisului, înconjurat de PP SS Episcopi Ambrozie Sinaitul, vicar patriarhal și Sebastian Ilfoveanul, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, de decanul, prodecanii și profesorii Facultății de Teologie din București și de o mulțime de preoți și diaconi din Capitală și din țară. Slujba, la care au dat răspunsurile corurile studenților teologi din București și Constanța, a fost înălțătoare și impresionantă, ca o zi de Înviere sau un hram de biserică. La sfârșitul slujbei au vorbit: IPS Dr. Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, decanul Facultății de Teologie "Patriarhul Justinian" a Universității din București, pr. Asist. Alexandru Gherasim, director în Ministerul Culturii și Cultelor, care a transmis cuvântul D-lui lect. univ. Laurențiu Tănase, Secretarul de Stat pentru culte, pr. dr. Lucian Leonte, protopop de Botoșani, ucenic al Părintelui profesor David, pr. drd. Paraschiv Dragoș, asistent la Facultatea de teologie din Constanța și PCuv. Arhim. dr. Bartolomeu, starețul Mănăstirii Cozia și exarhul mănăstirilor din Episcopia Râmnicului. Vorbitorii au scos în evidență aspectele principale ale vieții și activității desfășurate de Părintele Profesor Petre David în slujirea Bisericii strămoșești și mai ales a învățământului teologic, subliniind calitățile sale deosebite de cadru didactic temeinic pregătit, pedagog experi-

mentat, slujitor desăvârșit al altarului, al cuvântului și al scrisului teologic și mai ales calitatea sa de om și prieten. Cu aceste calități va rămâne veșnic în amintirea colegilor și studenților săi, a prietenilor și a familiei sale dragi, căreia vorbitorii i-au împărtășit sincere condoleanțe.

Trecerea la cele veșnice a Părintelui Profesor Petre David lasă un gol adânc resimțit în sânul familiei sale iubite, în sufletele colegilor și studenților săi, al consătenilor săi, pe care i-a ajutat substanțial la zidirea noii biserici din satul său natal și de care era foarte mândru, dar el rămâne viu prin personalitatea și scrisul său teologic, prin sintagmele sale devenite proverbiale, prin capacitatea de a crea un moment de rară frumusețe și optimism în întâlnirea lui cu oricare dintre cei care l-au cunoscut. Sunt convins că toți colegii și studenții lui îl vor pomeni cu evlavie și duioasă aducere aminte la Sfânta Liturghie și se vor ruga pentru sufletul său generos.

După ce întreaga asistență a intonat cu adâncă simțire "Veșnică pomenire!" și după înconjurarea bisericii "Sfânta Ecaterina" cu sicriul cu trupul său neînsuflețit, cortegiul funerar s-a îndreptat spre cimitirul Bellu din Capitală unde a fost înmormântat, nu departe de capelă și nici de teiul care străjuiește mormântul marelui poet național, Mihai Eminescu, la a cărui pomenire era prezent aproape în fiecare an.

În veci să fie pomenit, iar Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii!

Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula

PĂRINTELE PROFESOR CONSTANTIN GALERIU S-A ADĂUGAT LA POPORUL SĂU

Vorbind despre trecerea în veșnicie a patriarhului Avraam, Sfânta Scriptură întrebuințează o expresie deosebit de impresionantă: „*S-a adăugat la poporul său...*” (Fac. 25, 8), expresie care se potrivește, iată, și trecerii părintelui Constantin Galeriu de la poporul pământesc la cel din ceruri, adăugându-se cetei preoților-profesori români de vrednică pomenire.

Slujba prohodirii, din ziua de 13 august, a strâns la biserica Sfântul Silvestru mulțime nemaîntâlnită vreodată la un asemenea prilej: ierarhi, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, preoți, monahi, monahii și câteva mii de credincioși, de toate vârstele și profesiile, unindu-și cu toții glasurile și simțirile în rugăciune, pentru petrecerea spre odihna veșnică a sufletului părintelui, atât de iubit și respectat. La sfârșitul slujbei au rostit frumoase necrologuri câteva personalități, între care părintele profesor Nicolae Bordașiu, în calitate de co-slujitor mulți ani alături de părintele, care a expus pe scurt firul biografic, deodată cu crâmpie semnificative ale slujirii la această parohie, părintele profesor Nicoale Necula, decan al Facultății de Teologie din București, care a evocat personalitatea părintelui ca profesor, Nicolae Onțanu – primar al Sectorului 2 (și membru în Consiliul Parohial), care a exprimat admirația oficialităților țării noastre față de părintele Galeriu. La sfârșit, a vorbit Părintele Patriarh Teoctist, care a spus următoarele:

„Iubiți frați și surori în Domnul, Întristată familie,

“În starea în care cu toții ne găsim și în ecurile atât de vii și pătrunzătoare ale acestei slujbe de înmormântare, mai ales cea a preoților de mir, sufletul nostru este plin de nădejdea cea vie în viața de dincolo, dându-ne posibilitatea să privim ca într-o fereastră înțelesul vieții omenești, care este o taină, pentru că aceasta vine din veșnicie și merge în veșnicie. Ar fi potrivit să amintim acum cuvintele Mântuitorului Hristos adresate întristatelor surori

ale prietenului Său Lazăr: „Lazăr, prietenul nostru a adormit, dar Mă duc să-l trezesc” (Ioan 11, 11). Sunt cuvinte scumpe ale Mântuitorului nostru, adresate, de altfel, deseori de-a lungul călătoriei Sale pământești. De aceea este atât de însemnat să privim spre rostul vieții noastre pământești, să încercăm a înțelege multiplele ei daruri, pe care Dumnezeu ni le sădește în suflete, pentru a ne da seama cum din pruncul de odinioară, iată, Dumnezeu și Biserica au modelat un slujitor în persoana părintelui Prof. Constantin Galeriu, așa cum frumos ne-a înfățișat acum ucenicul și costlujitorul său la Sfântul Altar, părintele Nicolae Bordașiu. Acesta a fost drumul vieții sale. Noi, ceilalți, l-am cunoscut din rosturile și slujirile noastre ca pe un slujitor ce pururi a dăruit celor din jur curaj, tărie sufletească și însuflețire. Personal, am avut legături frățești și de slujire, drumurile noastre întâlnindu-se și despărțindu-se, dar rămânând totdeauna în dragostea cea sfântă a slujirii Bisericii Mântuitorului Iisus Hristos. E greu de exprimat în cuvinte valoarea acestui preot, acestui gânditor și talentat scriitor, cunoscut astăzi nu numai în țara noastră sau numai în câmpul Teologiei, ci și în întreaga creștinătate, ca un neobosit apostol al urmării Mântuitorului Hristos. Dacă unii dintre frații și înaintașii noștri au rămas și după trecerea lor la Domnul strălucitori prin gândirea lor, prin talentul glasului lor, prin darul de a zidi biserici sau mânăstiri, ceea ce este foarte important, părintele Prof. Constantin Galeriu va rămâne printr-un dar deosebit primit de la Dumnezeu, acela de a zidi bisericile sufletelor, mai ales ale tinerilor, dar, așa cum am auzit din cuvântul antevorbitorului, și prin acela de a pătrunde în cele dinlăuntrul ființei gânditorilor, cugetătorilor și al celor ce stăpânesc, într-un fel sau altul, ideile și categoriile filosofice, cărora, cu răbdare și bucurie, vrednicul părinte căuta cu zăbavă temeinică să le zidească în suflete biserica cea vie a Mântuitorului Hristos. Privindu-i acum sfârșitul, prețuindu-i întreaga sa strădanie și agonisintă teologică, trebuie să amintim cât de mult ne-a minunat felul în care neobositul părinte a întâmpinat ultimele săptămâni, ultimele zile ale suferinței sale. Încercând să-i facem un portret vrednic de această însoțire spre înviere, am putea rosti cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Lupta cea bună am luptat, alergare mi-am împlinit-o, credința am păzit-o. De acum mi s'a gătit cununa dreptății, pe care în Ziua aceea mi-o va da Domnul, Dreptul Judecător; și nu numai mie, ci și tuturor celor ce l-au iubit arătarea” (II Tim. 4, 7-8). Aceste cuvinte rostite de Sfântul Apostol Pavel ucenicului său Timotei, cuprinde întreaga viață și strădanie a părintelui nostru Constantin Galeriu.

Impresionantă viață, dar și impresionant sfârșit! Slujba pe care am săvârșit-o astăzi este bogată în înțelesuri pentru toți cei care iubesc arătarea lui Dumnezeu, adică revelația dumnezeiască lucrătoare în Sfânta Biserică în nenumăratele ei forme. De aceea suntem aici, mărturisind neîncetat acest adevăr, ridicând rugăciuni către Dumnezeu și bucurându-ne că-L lăudăm pe Dumnezeu prin el, prin ucenicii săi, prin scrisul său, prin gândirea sa. Părintele Constantin Galeriu a transformat biserica Sf. Silvestru într-o oază de liniște, de mângâiere, de alinare pentru mulți, în vremurile grele pe care le-am trăit cu toții pe pământul acesta zbuciumat al nostru. Prin cuvânt și faptă, cel pe care îl conducem acum spre locul de odihnă întru așteptarea învierii, a izbutit să fie lumină tuturor, după cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos către Apostoli: „Voi sunteți lumina lumii” (Matei 5, 14). În același timp a reușit să împodobească acest sfânt locaș cu moaștele Sf. Ierarh Silvestru, Papă al Romei. Mi-am îndeplinit eu bucuria primirii și oferirii lor Prea Cucerniciei Sale, preoților, Consiliului parohial, credincioșilor și închinătorilor acestei sfinte biserici. În chip tainic, dar foarte lucrător, a făcut, iată, ca de acolo, din tezaurul de moaște pe care îl deține Cetatea eternă, să înzestreze această parohie cu moaștele Ocrotitorului ei spiritual, Sf. Ierarh Silvestru. Întreaga „alergare” a răposatului în Domnul înseamnă o lucrare deosebit de frumoasă, care se înscrie nu numai în ordinea culturii și actualității noastre ortodoxe, dar și creștine, în general. Gândirea largă a părintelui Prof. Constantin Galeriu a făcut ca hotarele dintre credințe să se deschidă, să cuprindă și să îmbrățișeze celelalte credințe, adunând în cuvântul și gândul său pe toți cei însetați de iubire. În întreaga sa viață el a dăruit tuturor iubire. A fost un mare propovăduitor al iubirii creștine, pe care a revărsat-o asupra tuturor fiilor săi duhovnicești, întristați acum, dar nu „precum ceilalți, care nu au nădejde” (I Tes. 4, 13). Nu trebuie să ne întristăm, frații mei, ci să fim tari pentru ca sămânța cuvântului să fie vie și roditoare, chiar și în clipele acestea triste, când în număr atât de mare ați venit să-i cinstiți plecarea de pe pământ la cer, iar prezența dumnezevoastră ne mângâie pe toți.

Iată, toate acestea sunt mărturii care rămân în Biserica noastră și avem datoria să le păstrăm. Ne mângâie faptul că sunt cu noi personalități de vază ale societății, precum și dorința tuturor de a ne fi aproape, fie aici, de față, fie prin intermediul Radioului de acasă. Avem nevoie mare de ideile pe care le-a slujit în viață părintele Prof. Constantin Galeriu, de tezaurul scrierilor sale cu deschidere iubitoare, cu strălucirea acestei virtuți a iubirii, a iubirii celei fără hotare, cale spre unitatea creștină. Frații mei, așa ne vrea Dum-

nezeu, așa ne vrea Biserica noastră și neamul nostru românesc, care a străbătut în viața sa creștină de aproape două mii de ani având în inimă această iubire, această deschidere recunoscută astăzi. Să avem, așadar, credința în Dumnezeu și să-l fim recunoscători că din neamul nostru a odrăslit asemenea vlăstare și apoi asemenea arbori roditori, ca cei pe care îi descrie Sfânta Scriptură.

Îndurerată familie,

În aceste clipe de durere să nu vă împruținați sufletește. În amintirea și înțelepciunea celui pe care îl petrecem acum la locul de așteptare a învierii obștești, să aveți mereu o pavăză și un reazem; veți afla sprijin, respect și dragoste din partea urmașilor și ucenicilor formați de părintele Prof. Constantin Galeriu în sfânta și mărita Biserică a neamului nostru românesc. Ne înclinăm frunțile în fața lui Dumnezeu și prețuim viața și activitatea unui slujitor de mare valoare al creștinătății, rugându-l pe Bunul Dumnezeu să-l așeze pe Preotul și Profesorul Constantin Galeriu în ceata dreptilor Săi, acolo unde nu este durere, întristare și suspin, ci viață fără de sfârșit.

Veșnica lui pomenire!"

*

Acestei mărturii pline de prețuire și admirație, asociem și noi un cuvânt de recunoștință din partea Catedrei Practice a Facultății de Teologie din București, propriu-zis din partea disciplinei Omileticii și Cateheticii, pe care părintele profesor a slujit-o cu dăruire mai bine de 25 de ani. Desigur, pe moment ne propunem să ne limităm la ceea ce considerăm oportun pentru revista care găzduiește prezentarea, dar cele ce nu pot fi spuse pe larg acum vor fi analizate, cu ajutorul Domnului, în cadrul Catedrei, în câteva teze de licență și chiar a unei teze de doctorat, care vor avea în vedere viața și slujirea exemplară a părintelui. Aici evocăm doar câteva date bio-bibliografice, însoțite de crâmpie ale misiunii desfășurate la catedră, pentru studenți și doctoranzi, deodată cu prezentarea succintă a imaginii de predicator excepțional.

1. Pentru prima parte a datelor biografice reproducem elemente din „curriculum vitae”, atașat de părintele profesor la finalul tezei de doctorat¹, utilizând propriile-i cuvinte: „Sunt născut la 23 noiembrie 1918, în comuna

1. *Jertfă și răscumpărare*, publicată pentru prima oară în „Glasul Bisericii”, an XXXII, 1973, nr. 1-2, p. 45-203 (și extras); reeditată la Harisma, București, 1993.

Răcătău, jud. Bacău, din părinții Nicolae și Elisabeta, țărani mijlocași². Între anii 1930-1938 am urmat cursurile Seminarului teologic „Sfântul Gheorghe” din Roman, iar între anii 1938-1942 Facultatea de teologie, în cadrul de atunci a Universității din București, susținând la examenul de licență teza: *Îndumnezeirea omului*. În anii 1942-1943 am satisfăcut serviciul militar. După căsătoria cu Argentina Vărgatu³ am fost hirotonit diacon și preot în 15-16 mai 1943, pe seama parohiei Podul Văleni, județul Prahova⁴, unde am slujit până în anul 1947. La 15 iulie, același an, am fost transferat la parohia Sfântul Vasile-Ploiești. Cursurile de doctorat le-am urmat între anii 1957-1960, la Institutul teologic de grad universitar din București. În octombrie 1969 am depus proiectul tezei de doctorat, la Secția Sistematică, specialitatea Dogmatică și Simbolică... Chemarea de preot m-a angajat însă incomparabil mai mult în activitatea pastorală, studiilor teologice fiind nevoit să le acord un timp foarte limitat. Administrativ-economic a trebuit să execut reparația bisericii din satul Podul Văleni (1945-1947), construirea unei case parohiale, iar în prezent reparații capitale la biserica Sfântul Vasile-Ploiești. Am lucrat unde mi s-a cerut, încercând să răspund vocației integrale a omului de a sluji după putere, sub ambele aspecte: spiritual și material. Și rămân și pe mai departe, cu ajutorul lui Dumnezeu, în slujirea Bisericii și a Patriei”. Așa se încheie autobiografia semnată de părintele în anul 1973. Completăm, în continuare, cu date înregistrate de către părintele profesor Mircea Păcurariu, în *Dicționarul Teologilor Români*⁵, dar și cu ceea ce părintele Galeriu ne confesa la orele de curs și în convorbirile particulare, avute în decursul timpului. În perioada august 1952 – octombrie 1953, a fost deținut politic, la Canalul Dunăre – Marea Neagră⁶. După anii '70, când s-a înregistrat o oare-

2. Părintele Galeriu a mai avut trei surori, mai mari ca vârstă.

3. Căsătorie binecuvântată de Dumnezeu cu patru copii (Narcis, Rodion, Ciprian și Serafim) și nouă nepoți.

4. Desigur, părinții l-ar fi dorit preot în ținutul natal, așa cum doresc, de altfel, toți părinții, dar chemarea Domnului a fost alta, așa că s-au supus cu toții voii Lui. Îmi amintesc cum ne povestea părintele că mai ales mamei dănsului i-a fost greu la început. Dar, ne zicea părintele „tot mama a fost cea care a înțeles de bună seamă voia lui Dumnezeu și mi-a zis: oriunde vei fi, dacă ești de folos, atunci să-i mulțumești Domnului! E bine așa...” Aceste cuvinte au fost reproduse de către părintele în fața mamei semnatarului acestui articol, prin anii '83 – '85, drept consolare că nu mi s-a dat o parohie în Ardeal, așa cum dorea dânsa, ci în Arhiepiscopia Bucureștilor, precum a fost voia Celui de sus. Cuvintele părintelui Galeriu, venite de la mama p. c. sale, au liniștit negrăit de mult lacrimile mamei mele, care n-au fost puține la vremea aceea.

5. București, 1996, p. 176-177.

6. Părintele și-a înscris, astfel, numele între opozații regimului de tristă amintire, alături de mulți alți slujitori. Ne confirmă acest fapt, între altele, volumul editat de Institutul național pentru studiul totalitarismului, intitulat *„Biserica întemnițată. România 1944-1989”,* colecția *„Dicționare”,* București, 1998, 463 p., alcătuit prin osteneala unui colectiv de foști deținuți politici. Un merit aparte în redactarea volumului îl au d-nii Paul Caravia, Virgiliu Constantinescu și Flori Stănescu. Trebuie

care destindere în relațiile dintre Biserică și Stat, mai ales datorită demersurilor inteligente ale patriarhului de vrednică pomenire, Justinian Marina, părintele Galeriu, la fel ca și alți preoți cu pregătire teologică specială, a fost cooptat în învățământul teologic universitar. Ne povestea chiar părintele că a fost numit spiritual-asistent, în anul 1973, la propunerea făcută într-o ședință a Consiliului profesoral de părintele Dumitru Stăniloae, care-l cunoștea de la cursurile de doctorat. Au urmat, apoi, alte trepte didactice: lector pentru Teologie Fundamentală și Istoria religiilor (1974-1977) și profesor titular, prin concurs, la disciplina Omiletică și Catehetică, cu noțiuni de Pedagogie, disciplină pe care a predat-o până la pensionarea sa, la limită de vârstă, în anul 1988. De la această dată a suplinit aceeași disciplină până în anul 1994, după care a rămas profesor consultant și îndrumător de doctorat până în anul 2002. Din anul 1992 și până în anul 2000 a suplinit și cursul opțional de Metodica Predării Religiei. Aprox. cu 5 ani înainte de a se îmbolnăvi (2002), a predat în paralel și cursul de Teologie Fundamentală, la Facultatea de teologie din Târgoviște, susținând echipa de profesori care au pus bazele acestei facultăți.

Din punct de vedere publicistic, de la părintele Galeriu au rămas studii, articole și predici de profundă consistență, elaborate într-un stil deosebit de îngrijit. Suntem în curs de alcătuire a unei liste bibliografice complete, sub forma unei teze de licență, pe care o vom depune, apoi, la biblioteca facultății noastre, spre a fi de folos tuturor celor interesați.⁷

menționat faptul că anterior, în anul 1996, a apărut la Cluj un volum mai mic, intitulat *Mărturisitori după gratii. Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste*, 85 p., tipărit prin grija redacției revistei Arhiepiscopiei Clujului, "Renașterea", cu 1653 de nume de clerici. În volumul „Biserica întemnițată” figurează, astfel, cca. 2500 de nume de preoți, majoritatea ortodocși, închiși pentru curajul de a-L predică pe Hristos, în vremurile în care, se știe, comuniștii propagau ateismul pe toate căile. Adăugăm faptul că Cicerone Ioanițoiu estimează, la rândul său, în "România liberă" din 10. 05. 1997, p. 7, că "au trecut prin temnițe circa 4000 de preoți, cu mențiunea că printre ei au fost unii condamnați de două sau de trei ori, iar alții administrativi. Deci 4000 de intrări de clerici în temnițe, dintre care peste 250 exterminați...", apud *Biserica întemnițată...*, *Studiu introductiv*, p. 17.

7. Aici prezentăm deocamdată câteva titluri mai cunoscute: *Probleme actuale în religiile necreștine*, în „Ortodoxia”, an XXVII, 1975, nr. 4, p. 717-742; *Slujirea preoțească după Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție*, în „Studii Teologice”, an XXIX, 1977, nr. 1-2, p. 5-14; *Învățătura creștină despre Sfânta Cruce și cinstirea ei*, în „Ortodoxia”, an XXX, 1978, nr. 3, p. 497-512; *Ortodoxia și Mișcarea Ecumenică. Aspecte teologice actuale*, în „Studii Teologice”, an XXX, 1978, nr. 9-10, p. 611-635; *Preoția ca slujire a cuvântului*, în „Ortodoxia”, an XXXII, 1980, nr. 2, p. 335-365; *Mărturisirea dreptei credințe prin Sfânta Liturghie*, în „Ortodoxia”, an XXXIII, 1981, nr. 1, p. 23-40; *Chipul Mântuitorului Iisus Hristos în gândirea lui Mihai Eminescu*, în „Studii Teologice”, an XLIII, 1991, nr. 1, p. 45-54 etc. O mențiune aparte facem în legătură cu editorialele apărute în pagina creștină realizată de Fundația „Anastasia”, din *România liberă* și mai apoi din cotidianul *Ziua*, care cu o ușoară adaptare pot deveni excelente predici duminicale. Tot la acest punct se cuvine amintit faptul că părintele este fondator și factor de susținere al Editurii creștin-ortodoxe „Harisma”, care îmbogățește cu

În paralel cu activitatea didactică, părintele a slujit la parohia Sf. Silvestru, din anul 1975, fără întreruperi. În calitate de paroh, a restaurat în totalitate Sfântul Locaş, atât în interior, cât și în exterior, iar în calitate de duhovnic a săvârșit o lucrare misionară unică în rândurile preoțimii bucureștene. Căci nu ar fi completă această încercare de portret, dacă nu am creiona, fie cât de succint, câteva din trăsăturile de slujitor de ținută liturgică exemplară, de duhovnic ales și, nu în ultimul rând, un om deosebit de sensibil la cei din jur. Dăruit de sus cu o voce caldă, îmbietoare la rugăciune, părintele cânta *liturgic*, având parcă mereu în vedere Canonul 75 al Sinodului VI Ecumenic: „Voim ca cei ce vin în biserică spre a cânta să nu întrebuițeze strigări necuviincioase, slind și firea spre răcnire, nici de a pronunța ceva din cele necuvenite și neînsușite în Biserică; ci cu multă luare aminte și cu multă umilniță a aduce lui Dumnezeu, privitorul celor ascunse, acest fel de psalmodii. Căci sfințitul cuvânt a învățat ca fiii lui Israel să fie evlavioși”⁸.

În scaunul **Spovedaniei**, părintele dovedea o răbdare dumnezeiască. Cei care voiau să-i fie fii duhovnicești trebuia să se deprindă cu așteptarea, căci spovedaniile se prelungeau uneori mult după miezul nopții. În general, părintele acorda o mare libertate și îngăduință penitenților, dar era deosebit de ferm atunci când constata abateri de la rânduielile vieții morale. Pe fiecare îl sfătuia potrivit nevoii și gradului de pricepere. Cu deosebire era atent cu educația tinerilor până la căsătorie. În prag de nuntă spunea mirelui, destăinuindu-se: „Nu știu la viața mea decât un Dumnezeu și o mireasă”, iar viitoarei mirese: „Feciorie până la Altar și fidelitate până la moarte!”. De reținut că la spovedanie, după ce asculta cu atenție, părintele dădea sfaturi extrem de precise, pe care le-ai așteptat poate ani de-a rândul și care îți luminau deodată calea pe care trebuia s-o apuci. Era aspru și exigent în evaluarea păcatelor, dar deosebit de îngăduitor cu fiii duhovnicești, cu păcătoșii, adică. Vorbindu-ne, odată, de comunicarea și comuniunea cu credincioșii, ne-a făcut următoarea mărturisire, care ni s-a părut șocantă la început: „Am impresia uneori că mi-s mai dragi creștinii păcătoși, decât cei plini de virtuți... Și știți de ce? - a întrebat retoric părintele. Pentru că sunt mai smeriți! Apoi a adăugat: Avem, desigur, mulți creștini virtuoși, corecți, harnici, care nu lip-

titluri valoroase literatura noastră teologică. Editura Anastasia a înmănușiat 22 din predicile publicate în cotidienele amintite, sub titlul *Tâlcuiri la mari praznice de peste an. 22 de modele omiletice* (2001), iar editura Harisma a publicat *Rugăciunea Tatăl nostru. Tâlcuiri părintele Galeriu* (2002) și *Părintele Galeriu. Între Geneză și Apocalipsă* (2002). Tot la Harisma se află în pregătire câteva volume de predici, primul dintre ele intitulat *Tâlcuiri la fericiri*, iar celelalte sub genericul *Cuvinte din cuvântul lui Dumnezeu* – în cazul în care se va ține seamă de opțiunea pentru acest titlu exprimată de părintele.

8. *Pidalion*, București, 1933, p. 288.

sesc de la biserică, dar unii dintre ei, sărmanii, sunt așa de vanitoși, aroganți chiar, parcă prea conștienți de „virtuțile” lor... Pe când, dimpotrivă, mulți dintre cei încărcăți cu povara cu fel de fel de păcate, țin capul plecat, se rușinează de starea lor, se smeresc, adică. De aceea am zis că mi-s mai dragi, parcă...”

Ca om, părintele era de o simplitate cuceritoare, dublată de o permanentă dăruire de sine. Poate și din această cauză profitorii, din toate categoriile sociale, roiau în jurul dânsului ca muștele în jurul vasului cu miere... Între aceștia mulți, foarte mulți cerșetori, față de care părintele întrebuița o pedagogie „specială”. Le porunca uneori să aștepte în biserică, până se termina slujba, sau cateheza... În felul aceste se prindea și de ei ceva, apoi le dădea, desigur, un ban sau altceva. Când trecea pe stradă, se oprea la fiecare: nu „sărea” pe nimeni. Îmi amintesc că odată, însoțindu-l pe părintele din Piața Unirii până la tramvaiul 21, la km. 0, am întâlnit vreo 3 sau 4 cerșetori. Părintele s-a oprit la fiecare și le-a dat bănuțul... Fără să comentez ceva, am scos și eu din buzunar „tributul”, nu prea convins că cerșetorii ar fi dintre cei care nu risipesc apoi banii pe te miri ce, reținut oarecum și de condiția mea de student sărac. Dar cum puteam fi pasiv, când magistrul îmi dădea acest exemplu concret, imposibil de ignorat? În tramvai nu m-am putut răbda, însă, și l-am întreat: „Părinte profesor, nu credeți că printre cerșetori sunt unii care profită, care dau apoi banii pe băutură și țigări?”. „Da”, a răspuns părintele, „s-ar putea ca unii să nu merite milostenia noastră. Dar eu de unde să știu? *Mi-e teamă să nu-l sar tocmai pe cel necăjit...*”. Un astfel de răspuns nu poate fi, desigur, uitat. Filantropia părintelui putea fi observată și prin implicarea vasiliană în Asociațiile creștine „Christiana” și „Sfântul Stelian”, care-i datorează deschiderea multor uși ale „mai-marilor” zilei, care, din admirație față de persoana sa, au dat aprobări și au deschis pungi pentru cele de trebuință. Toți aveau, însă, cunoștința de faptul că părintele nu cerea nimic pentru sine, ci totul pentru alții...

Pilduitoarea slujire a părintelui Galeriu este o invitație caldă spre imitare. Dar nu în sensul gesturilor proprii, personale, imposibil de imitat, ci în sensul urmării râvnei pastorale și didactice, un fel de *imitatio Christi*, imitând lucrarea, fiecare în mediul său și potrivit înclinațiilor proprii. Căci cine va încerca o imitare „în literă” a părintelui va fi un caraghios, un actor jalnic, frate cu clovnul. Îmi amintesc că unul dintre studenții râvnitori, dar lipsit de discernământ, la predica ținută la paraclisul Sfânta Ecaterina încerca să imite vocea și gesturile părintelui Galeriu, ridicând sau coborând tonul, făcând cerculețe cu mâna dreaptă, închizând ochii din când în când etc., spre amuzamentul colegilor, care nu-și mai puteau abține râsul, cu tot efortul lor

de a nu tulbura Casa Domnului... Același student însoțindu-l pe unul din profesorii Facultății la o sfeștanie particulară, la sfârșitul slujbei i-a îmbrățișat pe fiecare din membrii acelei familii, sărutându-i pe frunte... Când a fost întrebat, după aceea, de ce a făcut acest gest, deplasat după opinia profesorului, studentul a răspuns intrigat: „Nu știți că așa face părintele Galeriu?!” Așadar, părintele nu trebuie imitat în cele ce numai dânsului i se potriveau, ci doar în sensul urmării exemplului, prin adaptare la propria fire și lucrare, potrivit îndemnului Sf. Ap. Pavel: „*Fiți mie următori, precum următor sunt și eu lui Hristos*” (I Cor. XI, 1).

2. La orele de Omiletică și Catehetică, cu noțiuni de Pedagogie, cum se numea disciplina în vremea studenției noastre, părintele profesor a continuat osteneala unor înaintași de care ne pomenea adesea cu mare admirație, de aceea îi pomenim și noi acum pe câțiva dintre cei mai marcați: prof. dr. Badea Cireșeanu (1859-1919), care a elaborat nu doar veritabilul tratat *Tezaurul liturgic*, în trei volume⁹, ci și cursuri de *Omiletică și Catehetică*¹⁰, restrânse ca întindere, dar consistente în conținut; pr. prof. Grigorie Cristescu (1895-1961), din scrisul căruia părintele Galeriu evoca mereu mărturisirea că „*Omiletica este estuarul Teologiei...*”¹¹, adică faptul că în predică se valorifică toate cunoștințele teoretice predate la disciplinele teologice; pr. prof. Mihail Bulacu (1898-1985), pe care părintele îl prezenta mai ales ca specialist în domeniul *Catehetei și Pedagogiei*, autor, între altele, a monumentalei *Pedagogii creștine ortodoxe*¹², dar și ctitor al frumoasei biserici „Sf. Elefterie-Nou” din București, lângă care este și înmormântat; arhid. prof. Nicolae Balcă (1903-1983), deopotrivă teolog și filozof, care a lăsat bibliotecii de la Facultate și cursuri foarte valoroase de *Omiletică și Catehetică*, dactilografiate. De la părintele Balcă, părintele Galeriu a preluat propriu-zis cate-dra, în anul 1977.

Cele mai puternice amintiri din orele de curs ținute de părintele Galeriu sunt legate de sollicitudinea și competența p. c. sale de a răspunde întrebărilor

9. București, 1910-1911-1912.

10. Cursuri litografiate: *Catehetică*, 81 p., *Omiletică*, 254 p.

11. Iată citatul complet al Părintelui Galeriu: „Această catedră a cerut și cere celor ce o slujesc: erudiție larg cuprinzătoare și, mai întâi, cunoașterea și interpretarea Sfințelor Scripturi, apoi cunoștințe solide de Teologie Dogmatică și Morală, Liturgică, Istoria Bisericii Române, Istoria Bisericii Universale etc. În acest sens Pr. Prof. Gr. Cristescu spunea că Omiletica îi apare drept „**estuarul Teologiei**”. Arta cuvântului, în care, pe fondul unei vocații, se cer cultivate asiduu legile Retoricii. Metode mereu îmbunătățite de predare, de ceea ce se numește astăzi „învățare a învățării”, adică a felului cum să înveți tu însuși și să-i înveți și pe alții să învețe; și nu numai informativ, ci mai ales formativ. Comunicarea mesajului, a cuvântului revelat, cu convingere duhovnicească, cu o „adeverire a Duhului și a puterii”, potrivit Scripturii” (I Cor. II, 4)

12. București, 1935, 571 p.

noastre, de orice natură, cu preponderență teologică, desigur. Aceasta cu intenția instruirii cât mai temeinice a studenților, mărturisită în scris de însuși părintele profesor cu prilejul centenarului Facultății (1981): „Actualul titular, Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, din 1977, văzând, firesc, în menirea acestei Catedre (*discipline, n.n.*) datoria de a cultiva în cei chemați la preoție, conștiința propovăduirii Evangheliei, în acord cu exigențele timpului nostru, pune îndeosebi accentul pe o pregătire temeinică teologică și de cultură generală, pentru îmbogățirea permanentă a conținutului predicii, a mesajului, care, din infinitul Revelației Divine să răspundă întrebărilor credincioșilor de astăzi, o armonie mai deplină între predică și viața preotului”.¹³ Mai presus, însă, de cunoștințele predate, părintele a fost un model unic de preot și om, întrucât s-a străduit permanent să întruchipeze această armonie deplină între predică și viața personală, despre care am pomenit mai sus, având parcă mereu în cuget îndemnul inspirat al Fericitului Augustin: *Sit eius quasi copia dicendi, forma vivendi (Să-i fie felul de a trăi, precum bogăția vorbirii)*¹⁴.

3. În modul de a lucra cu doctoranzii, specifică pedagogiei părintelui a fost libertatea cvasi-totală acordată, atât în alegerea temelor, cât și cu privire la orientarea bibliografică. Această libertate a favorizat dezvoltarea originalității fiecăruia, asupra modului de a gândi și scrie. Poate unii au profitat de bunătatea p. c. sale și nu au răspuns încrederii oferite cu atâta generozitate, dar părintele, blând și îngăduitor, n-a renunțat nici o clipă să aștepte ca „darul să-și aducă rodul”, după o expresie dragă lui. Avea mare bucurie, mai ales în ultimii ani, să-i pomenească pe cei care l-au ascultat îndeosebi și care și-au finalizat cu cinste tezele de doctorat, slujind acum în posturi de răspundere, atât în parohii, cât și pe linie de învățământ. Iată propriile-i cuvinte: „Ne-a ajutat Dumnezeu să rânduim ucenici buni, mai în toate centrele mari din țară și chiar în străinătate. Nicolae Dură – preot în Viena, Constantin Dușu – preot în București, Marcel Sabău – preot în Cluj, Vasile Nemeș – inspector eparhial (Cluj), Branislav Stancovici, protopopul sârbilor din Timișoara; apoi profesori: Constantin Grigoraș la Iași, Ioan Toader la Cluj, Eugen Jurcă la Timișoara, Ioan Băjău la Craiova, Ilie Ivan la Pitești, Petre Comșa la Târgoviște...”, pomenindu-i apoi și pe ceilalți, cu dragostea și duioșia cu care părinții vorbesc despre proprii lor fii.

4. Ca predicator, părintele Galeriu și-a făcut o faimă unică, impunându-se în fața ucenicilor nu atât la catedră, ca profesor-teoretician, cât mai ales în cadrul cultului, ca model viu de propovăduitor, cu o faimă unică. Acest fapt

13. Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu, *Catedra de Omiletică și Catehetică cu noțiuni de Pedagogie*, în „Studii Teologice”, Seria a II-a, Anul XXXIII, Nr. 7-10, iulie-decembrie 1981, p. 581.

14. *De doctrina christiana*, P.L., XXXIV, 4, 61.

ne amintește de cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, care spune în cunoscutul său *Tratat despre preoție* că „ascultătorii judecă predica nu după cuvintele rostite, ci după faima predicatorului...”¹⁵.

Câteva decenii bune, părintele Galeriu a fost cel mai cunoscut preot român din București, din țară și chiar de peste hotare. Preotul a cărui faimă, mai ales sub aspect predicatorial, îi determina pe creștini să vină la biserica Sfântul Silvestru, spre a-l vedea și asculta, de la distanțe kilometrice apreciabile, în orice anotimp al anului și în ciuda oricăror greutăți. Mai ales după evenimentele din decembrie '89, când comunicarea a scăpat de restricții, părintele Galeriu s-a situat constant în topul celor mai solicitați slujitori, nu numai pentru oficierea unor slujbe particulare, ci și pentru diverse evenimente publice, comemorări, sfințiri, conferințe etc. Presa, radioul, televiziunea, erau, de asemenea, prezențe cotidiene la ușa casei parohiale, spre îngrijorarea (uneori vecină cu deznădejdea) doamnei preotese Argentina, depășită adesea în încercarea de a le face solicitaților o programare cât de cât. Toată lumea îl vroia *numai* pe părintele Galeriu! Care erau, de fapt, motivele acestei preferințe exclusiviste? Ce-i determina pe creștini să străbată zeci, uneori sute de kilometri pentru a-l vedea și asculta? De ce era atât de solicitat pentru slujbe, atât particulare, cât și publice? De ce era chemat atât de stăruitor spre a ține conferințe în București, în mai toate orașele din țară și în importante centre culturale din străinătate? De ce reprezentanții mass-mediei, în general grăbiți și foarte ocupați, stăteau câteodată ore sau zile în șir, cu o răbdare de care ei înșiși nu se credeau în stare, pentru a-i lua părintelui un interviu, fie și numai de 5 minute? Acestor întrebări vom încerca să răspundem în cele ce urmează, analizând personalitatea sa sub aspectul cel mai reprezentativ, acela al predicatorului de excepție. În acest demers prezentăm aici câteva dintre „atuu-rile” omiletice ale părintelui ce ni s-au părut mai semnificative, din care sperăm să se contureze, apoi, o imagine apropiată cât de cât celei reale, spre luarea aminte a noastră, a tuturor slujitorilor cuvântului:

▪ Părintele a predicat nu doar la Amvon, ci prin tot ce a făcut ca preot și ca om, căci viața însăși a părintelui a fost o carte deschisă de pedagogie creștină, din care ucenicii puteau citi în fiecare zi. Era de o solitudine rar întâlnită, călăuzit de un principiu pe care-l rostea adesea șoptit: „Pot să renunț, dar nu pot să refuz!”. În același timp, de o răbdare și bunătate pilduitoare. Întrebându-l odată cum de nu se supără când este atât de asaltat, agreșat chiar, de fel de fel de profitori, ne-a răspuns: „Să știți că eu nu pot să mă supăr decât pe propriile mele păcate...”;

15. *Despre preoție*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, București, 1987, Cartea a V-a, p. 117.

▪ Părintele nu a pierdut nici o clipă din vedere Modelul Suprem, Mântuitorul Iisus Hristos. Căci numai despre El s-a spus: „Niciodată n-a vorbit vreun Om ca Omul Acesta!” (Ioan 7, 47). Modelului desăvârșit, sub acest aspect special de *Învățător*, părintele Galeriu i-a consacrat, de altfel, unul din cele mai reprezentative studii omiletico-dogmatice, *Mântuitorul Iisus Hristos, Învățătorul nostru suprem*¹⁶, a cărui lecturare va fi de folos pentru toți cei care voiesc să înțeleagă temele omiletice prioritare ale Mântuitorului, deodată cu metodele aplicate;

▪ Încercând a se identifica permanent cu Învățătorul Suprem, părintele nu a neglijat, însă, studierea cu migală a altor modele, nu numai din rândurile Sfinților Părinți sau ale predicatorilor moderni, ci și ale oratorilor păgâni, pe care chiar unii dintre Părinții veacului de aur i-au apreciat. Ne amintim, astfel, cum la orele de curs părintele pomenea cu mare admirație de Quintilian și Cicero, ca să aducem în atenție pe cei mai celebri. Căci și astăzi sunt întru totul valabile cuvintele lui Quintilian: „Non posse oratorem esse, nisi bonum virum” (nu poate fi cineva orator autentic, dacă nu este bărbat virtuos)¹⁷, sau ale lui Cicero, care spune la rândul său: „Oratorul demn de acest frumos nume este acela care poate să vorbească cu o bună cunoaștere a subiectului, cu ordine metodică în idei, cu eleganță a formei, ajutat de o bună memorie și cu demnitate în acțiune... Căci unui orator trebuie să-i pretindem ascuțimea de minte a logicianului, cugetarea filosofului, exprimarea poetului, memoria jurist-consultului, vocea tragedianului și, așa zice, gesturile unui actor celebru...”¹⁸ Oricine poate observa corespondența deplină între cele susținute de acești doi mari oratori și vocația omiletică a părintelui Galeriu;

▪ În ceea ce privește modelele preferate, nu este un secret pentru cunoscători că părintele era un fidel neabătut al Sfinților Părinți. Cu toate că avea acasă cărți de ultimă oră și din cele mai variate domenii, apropiindu-și cu precădere filosofi creștini moderni, din care cita cu o dexteritate debordantă, mereu ținea lângă foaia de scris unul sau mai multe volume din Sfinții Părinți. Bunăoară, o bună bucată de vreme nu s-a despărțit nici o clipă de *Omiliile duhovnicești* ale Sfântului Macarie Egipteanul¹⁹, despre care l-am auzit odată exclamând: „Îmi sunt atât de dragi!”. Nu am fi expliciti, totuși, dacă am trece cu vederea faptul că părintele Galeriu punea deasupra oricăror izvoare Sfânta Scriptură, pe care o cunoștea chiar și în cele mai mici detalii și din care cita cu o ușurință rar întâlnită. Ne amintim cum deseori, la orele de curs, cerea o Biblie și găsea în câteva secunde versetul dorit. Știm că este

16. Publicat în „Ortodoxia”, an XXXV, 1983, nr. 1, p. 34-61.

17. *Ars Oratoria*, III, 33.

18. *De oratore*, în „Opere alese”, trad. G. Guțu, București, 1973, vol. II, p. 36, 51

19. Trad. Pr. Prof. Dr. C. Cornișescu, vol. 34, P. S. B., 1992.

ușor cuiva să găsească un verset în Biblia personală, pe care proprietarul o deschide fără greutate la locul căutat, întrucât are semne și însemnări particulare, dar foarte rar vedem pe cineva descercându-se fără poticniri în orice Biblie, indiferent de ediție și mărime... Pe de altă parte, tare se mai mârnea părintele când studenții nu știau anumite versete importante, inadmisibil de ignorat. Dădea întristat din cap, vrând parcă să-l citeze pe Sfântul Ambrozie: „De ce nu vă dedicați timpul liber citirii Scripturii? Voi nu mai vorbiți cu Hristos? Nu-L mai vizitați, nu-L mai ascultați?”²⁰ Sau evocând pe Sfântul Ioan Gură de Aur, care a spus răspicat că „necunoașterea Sfintei Scripturi este pricina tuturor relelor!”²¹ Trebuie amintită, totodată, preocuparea deosebită a părintelui de a corecta traducerea anumitor versete și cuvinte ale Scripturii, care – după opinia p. c. sale – erau incorect sau insuficient de limpede traduse în unele ediții românești.²²

▪ Alt atu determinant, de data aceasta cu raportare la conținutul predicilor părintelui, era formația sa de dogmatist. De aceea, cele mai multe dintre ele au un pronunțat caracter dogmatic. Să nu uităm că părintele a fost foarte apropiat de cel mai mare dogmatist al ortodoxiei românești, părintele Dumitru Stăniloae, și că a susținut sub îndrumarea sa teza de doctorat *Jertfă și răscumpărare*, cunoscută publicului larg prin reeditarea ce i s-a făcut²³;

▪ Alături de ucenicia făcută pe lângă marii profesori de teologie, pe care mereu îi pomenea, cu recunoștință pilduitoare, o influență majoră, mai ales prin exemplul personal, a avut-o asupra părintelui Galeriu părintele său spiritual Toma Chiricuță²⁴, nașul de cununie, recunoscut într-o vreme ca preotul reprezentativ al Capitalei. La biserica „Zlătari”, bunăoară, unde a slu-

20. *De officiis ministrorum*, I, 20, 28, P.L., XVI, 50 A.

21. *Omilia către Coloseni*, P.G., LXII, 361.

22. Un exemplu asupra căruia părintele revenea deseori, îl constituie textul din Apocalipsă 13, 8, care, în opinia părintelui e greșit tradus în ultimele ediții: „Și i se vor închina ei toți cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt scrise, de la întemeierea lumii, în cartea vieții Mielului celui înjunghiat” (bunăoară, ed. 1982, ed. Bartolomeu Anania etc.). Corect este, spune părintele, „Și se vor închina ei toți cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt înscrise în cartea vieții, a Mielului înjunghiat de la întemeierea lumii” (cf. *Jertfă și răscumpărare...*, în „Glasul Bisericii” cit., p. 144). Părintele vrea să arate că jertfa Mielului Hristos a fost prevăzută de Dumnezeu încă de la creație, din marea Sa dragoste față de om. Altfel spus, creația însăși are la bază jertfa. În sprijinul acestei traduceri și acestui înțeles vin, de altfel, originalele grecești și latinești, deodată cu traducerea lui Simion Ștefan din 1648 și chiar a lui Șerban de la 1688.

23. Editura Harisma, București, 1993.

24. Născut în 1887, trecut în veșnicie în 1971, cu studii de Teologie, Litere și Filozofie, în țară și străinătate (Leipzig, cu vestitul profesor Wundt), în afară de slujirea pastorală propriu-zisă, a lăsat și o seamă de opere scrise, dintre care amintim câteva dintre cele omiletice: *Chemări de departe. Predici la radio*, București, 1929; *Chemări de sus. Predici și omilii*, București, 1933; *Cunoști tu calea? Chemări către suflet*, București, 1934; *Evanghelia tâlmăcită pentru timpul prezent*, București, 1935; *Evanghelia tâlmăcită pentru toți*, București, 1947; semnalăm și volumul scos de Editura „Anastasia”, *Anul în predici*, București, 1996, volum care include și postfață semnată de fiica p. c. sale, Anadina Lungu-Chiricuță, în care-i face un foarte frumos portret tatălui, din care aflăm și câteva date biografice inedite.

jit între anii 1927-1962, era căutat îndeosebi de elita intelectualității bucureștene, între care foarte mulți tineri, în special pentru predicile deosebit de atractive;

▪ Predica părintelui Galeriu avea greutate și pentru faptul că propovăduitorul a fost *preot de vocație*, nu un oficiant oarecare, sau un învățător plătit. Calitatea lui de **părinte autentic** făcea ca tot ce predica să trezească receptivitate maximă. El s-a deosebit clar de toți învățătorii de ocazie, indiferent de cultul sau mișcarea care-i finanțau, adevărindu-se cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți” (I Corinteni IV, 15). Evident, cuvântul părintelui Galeriu avea puterea sacerdoțiului, a succesiunii harice apostolice, neîntrerupte de la Mântuitorul Iisus Hristos. Puterea Tainei Sfintei Preoții se simțea și în cuvintele rostite la Amvon, învățătura propovăduită având pecete harică. Pentru că slujitorul lui Hristos prelungește în timp puterea cuvinelor Domnului, resimțită în inimile fericiților ascultători. Căci zice Matei evanghelistul: „Iar când Iisus a sfârșit cuvintele acestea (ale predicii de pe munte, n.n.) mulțimile erau uimite de învățătura Lui. Că îi învăța ca Unul Ce are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor” (7, 28-29).

▪ Conținutul de substanță al predicilor părintelui, întemeiat pe Scriptură, Sfinții Părinți, pe cugetările marilor gânditori ai lumii, dar nu mai puțin pe propriile-i trăiri și experiențe duhovnicești, era prezentat într-un limbaj ales, liturgic, armonizat unui stil adecvat, i-am zice personal, la care se adăuga o gestică discretă și o expresie a feței și a ochilor care însoțeau fericite idevărurile expuse, subliniindu-le. Cine a lucrat alături de părintele, știe că: era de meticulos în alcătuirea frazelor, câte minute se scurgeau uneori pentru aflarea cuvântului potrivit²⁵. Nu se îndepărta niciodată de limbajul liturgic, fără a respinge, însă, neologismele, sau anumite expresii moderne, atunci când erau binevenite. Părintele avea întotdeauna în vedere că limbajul nu este un scop în sine, ci un auxiliar. Excelent cunoscător al limbii române, părintele nu se sfiia, totuși, să deschidă la nevoie DEX-ul, *Dicționarul de reo-*

25. Cu puțină vreme înainte de trecerea în veșnicie, la una din vizitele pe care i le-am făcut, părintele a simțit nevoia să facă această mărturisire: „Frate, nu-i așa că am scris prea puțin? Trebuia să scriu mai mult... Nu-i așa? Și știi de ce nu am scris mai mult? Pentru că mă hotărâam foarte greu să dau un text la tipar! *M-am obișnuit să bat mult cu ciocanul la un cuvânt, până să-i dau drumul...*” I-am răspuns că nu a scris puțin, și că mărturisirea mea este cât se poate de sinceră, întrucât cunoșeam lista lucrărilor și mai știam și sutele de pagini cu predici, scrise la mașină, care, încă înainte de îmbolnăvirea părintelui, erau pregătite pentru tipar. Un prim volum se află deja în curs de tipărire acum, la Editura Harisma, sub îngrijirea d-lui Rodion Galeriu, fiul părintelui, și a părintelui diacon Cristian Galeriu, nepotul, urmând a se tipări și altele. O primă listă bibliografică a operei părintelui Galeriu a publicat pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, în *Dicționarul Teologilor Români*, București, 1996, p. 17, iar a doua, completată, pr. prof. dr. Nicolae Necula, în „Vestitorul Ortodoxiei”/ aug.-sept. 2003.

logisme, Dicționarul de sinonime, Îndreptarul ortografic etc. Era preocupat întotdeauna de găsierea celei mai fericite expresii pentru exprimarea ideilor, dar numai în ambianță liturgică. Căci *predica este, de fapt, un act liturgic*. De aceea, limbajul specific părintelui era bisericesc. În această privință părintele avea mereu în minte mărturisirea genială a preotului poet Alexei Mateevici: *limba noastră-i limbă sfântă / limba vechilor cazanii*, sau atenționarea eruditului arhimandrit Iuliu Scriban, *Datoria preotului către limba bisericească*²⁶. Ascultându-l sau citindu-i predicile ne dam seama, însă, că părintele nu era un imitator de expresii frumoase, formulate de alții, ci era, de fapt, el însuși un creator al multora din expresiile pe care la întrebuința. Astfel, originalitatea omiletică era, deodată cu fondul, ilustrată și prin forma de exprimare, adevărindu-se spusa inspirată a filosofului Syrus: „*Sermo imago animi est; vir qualis, talis est oratio*” (*Cuvântul este imaginea sufletului; cum este omul, așa-i este vorbirea*)²⁷;

▪ Cu privire la tematica predicilor, se cunoaște că părintele, prin utilizarea tuturor genurilor omiletice, se preocupa cu precădere de subiecte cu raportare la actualitate. Și-n această privință, deși fidel Sfinților Părinți și marilor predicatori înaintași, părintele nu era un imitator, ci permanent un creator original. Ne spunea uneori, mai ales la cursurile pentru doctorat: „Azi trebuie să vii la Amvon cu lucruri tari!”. Tari nu în sensul neapărat de a căuta subiecte șocante, ci că ascultătorii începutului de secol XXI nu mai pot fi mulțumiți cu *retorici ieftine și floricele*, după cum afirma un alt mare predicator contemporan, Î.P.S. Antonie al Ardealului²⁸, subiecte care să corespundă, totodată, problemelor de acum ale credincioșilor. Părintele se mira muștrător, pe bună dreptate, atunci când îi auzea pe unii confrăți: „Nu știu despre ce să vorbesc astăzi...”. „Cum să spui așa ceva? – se indigna părintele, când sunt atâtea subiecte, atâtea teme care pot fi abordate! E adevărat, însă, un lucru: dacă nu pui la timp ce trebuie în „buzunar”, la nevoie n-ai ce să scoți...”;

▪ Deși cunoscător deplin al regulilor omiletice, deodată cu stăpânirea normelor cu privire la stil, limbaj și gestică, părintele se situa, totuși, în afara tiparelor obișnuite. Urmărindu-l cu atenție, constatai paradoxul că legile omiletice sunt făcute parcă înapoi a fi ocolite... Căci părintele, fără a se abate de la principiile de bază ale retoricii, și-a alcătuit și experimentat propriile-i legi, adaptate mereu la auditoriul pe care-l avea în față. Acest aspect constituie, de fapt, una din notele de bază ale originalității sale omiletice.

26. Carte apărută cu acest titlu la Editura „Revistei teologice”, Sibiu, 1938.

27. *Sententiae*, 845.

28. În vol. *Vocație și misiune în vremea noastră*, Sibiu, 1984, p. 163.

*

Iar acum, când sufletul părintelui sălășluiește în lăcașurile cerești, toți cei care ne-am bucurat de dragostea lui părintească ne rugăm împreună Domnului pentru binemeritata sa odihnă și pentru iertarea păcatelor pe care, ca orice om, le va fi făcut, dar avem conștiința că și părintele se roagă pentru noi și ne pomenește pe fiecare, așa cum cu atâta bunătate a făcut-o mereu. Suntem datori, de asemenea, să-i cerem iertare că nu întotdeauna am răspuns cu recunoștință și sollicitudine încrederii acordate, dar ne rugăm Bunului Dumnezeu să ne ajute a-l pomeni fără încetare, mai ales la Sfintele Liturghii, a-i urma exemplul de preot și om deosebit, totodată a-i împlini cu râvnă sfaturile înțelepte pe care ni le-a împărtășit cu generozitate tuturor.

Pr. prof. dr. Vasile Gordon

ISSN 1013-6789

Arhiepiscopia Bucureștilor
Str. Intrarea Patriarhiei, nr. 21, sector 4, București
Telefon: 021-3372102

